

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КОХАНІЙ МИХАЙЛО СЕРГІЙОВИЧ

УДК 352/353:332:323.21](477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ
ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування
Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М. С. Коханій

Науковий керівник – Олійник Наталія Іванівна, доктор наук з державного
управління, професор.

Київ–2023

АНОТАЦІЯ

Коханий М. С. Розвиток механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

У дисертації запропоновано вирішення актуального наукового завдання в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», що полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні підходів та практичних пропозицій щодо вдосконалення механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні, які формують наукові основи для підвищення ефективності публічно-управлінської політики в сфері місцевого самоврядування.

Перший розділ дисертації присвячено теоретико-методологічним основам управління об'єктами комунальної власності територіальних громад. Акцентовано увагу на розвитку інституту комунальної власності, як об'єкта публічного управління. На основі аналізу наукових джерел розкрито питання сутності комунальної власності, доповнено класифікацію механізмів управління об'єктами комунальної власності, здійснено функціональний аналіз зарубіжного досвіду в сфері управління об'єктами комунальної власності.

У другому розділі проаналізовано нормативно-правове забезпечення управління об'єктами комунальної власності. Проведено аналіз стану та виявлено тенденційні проблемні питання використання комунальної власності територіальної громади міста Києва, запропоновано шляхи їх вирішення, шляхом розробки та впровадження стратегії управління об'єктами комунальної власності, невід'ємною умовою якої є залучення інститутів громадянського суспільства, що забезпечує більш ефективний контроль за

використанням об'єктів комунальної власності. Розкрито управління комунальними підприємствами, як суб'єктами управління комунальною власністю. Визначено проблемні питання їх функціонування та запропоновано шляхи подолання.

У третьому розділі надано пропозиції щодо удосконалення механізмів ресурсного забезпечення управління комунальною власністю. Розглянуто роль мережевих технологій в організації налагодження взаємодії «влада-громада». З метою більш ширшого залучення інститутів громадянського суспільства до управління об'єктами комунальної власності, запропоновано впровадження до використання «інтерактивної мапи». Розроблено комплексну структурно-функціональну модель управління об'єктами комунальної власності, що дає можливість досягти мети управління – задоволення соціально-економічних та суспільних потреб територіальної громади через комплексне застосування механізмів публічного управління, функцій, принципів та широкого залучення до участі в процесі управління громадськості за допомогою інструментів цифрових мережевих технологій. Досліджено інноваційні інструменти управління комунальною власністю територіальних громад, зокрема проаналізовано застосування аукціонів при відчуженні об'єктів, виокремлено основні проблемні питання та надано пропозиції щодо удосконалення існуючого дизайну аукціонів.

Уперше в галузі знань «Публічне управління та адміністрування» розроблено комплексну структурно-функціональну модель управління об'єктами комунальної власності, яка має інтегрувати всі необхідні елементи системи управління (цілі, суб'єкти, об'єкти, функції, принципи, форми, методи, механізми) для забезпечення ефективності залучати громадськість на усіх етапах прийняття управлінських рішень. Залучення інститутів громадянського суспільства доцільно здійснювати з використанням мережевих цифрових технологій, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, а також нових принципів і методів діяльності. Системний підхід у

цьому процесі має забезпечуватися шляхом запровадження місцевих стратегій управління комунальною власністю та вдосконалення нормативно-правової бази у цій сфері.

Визначено ключові сутнісні аспекти управління комунальною власністю, зокрема: правовий, відповідно до якого право управління комунальною власністю реалізується на основі сукупності правових норм, які встановлюють та охороняють комплекс відносин з приводу майна, що перебуває у власності територіальних громад; організаційний, згідно з яким існує велика множина способів управління комунальною власністю залежно від управлінських цілей, об'єктивних і суб'єктивних факторів; ресурсний, відповідно до якого об'єкти комунальної власності формують ресурсний потенціал відповідної територіальної громади, її поточний стан, рівень задоволення соціально-економічних та культурних потреб місцевого населення, а також напрями подальшого розвитку; партисипативний, що зумовлює необхідність участі територіальної громади та її інституцій в управлінні комунальною власністю

Визначено, що зміст та застосування механізмів належного управління комунальною власністю територіальних громад мають бути пов'язані з використанням концепції «Good Governance». Використовуючи принципи цієї концепції, виокремлено такі механізми управління комунальною власністю: нормативно-правові, організаційно-правові, фінансово-економічні, ресурсні, інформаційні, культурно-комунікативні та соціально-психологічні. Аргументовано, що реалізація усіх цих механізмів потребує особливої уваги до формування і використання інформаційних, культурно-комунікативних та соціально-психологічних механізмів, а саме як механізмів, які мають велике значення в трансверсальному контексті.

Проаналізовано еволюцію правового регулювання управління комунальною власністю, зокрема з виокремленням ключових правових норм в еволюційному аспекті (розмежування загальнодержавної власності;

проведення реформи децентралізації; приватизація (відчуження) майна; публічно-приватне партнерство), що дозволило визначити напрями подальшого вдосконалення нормативно-правової бази:

- узагальнення норм щодо управління комунальною власністю в окремий спеціальний закон, що визначав би основні засади та порядок здійснення права комунальної власності та був би більш прийнятним для практичного застосування на місцевому рівні;

- конкретизація норм щодо захисту прав приватних інвесторів в частині передачі об'єктів в оренду та концесію;

- здійснення приватизації на основі реєстрів об'єктів комунальної власності, їх інвентаризації, та науково-експертного обґрунтування доцільності відчуження з метою сталого розвитку територіальної громади.

Проаналізовано стан та виявлено тенденційні проблемні питання використання комунальної власності територіальної громади міста Києва. Основними проблемами є накопичення та збереження значних сум заборгованості з орендної плати перед балансоутримувачами об'єктів, а також частки обов'язкових перерахувань від оренди до бюджету, безоплатного користування об'єктами нерухомості та неналежного стану їх збереження і оновлення. Також, починаючи з березня 2020 року, спостерігається зменшення обсягів надходжень від оренди, що зумовлено поширенням на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 та подальшим введенням воєнного стану.

Обґрунтовано, що для розв'язання виявлених проблем необхідно розробити та впровадити стратегію управління об'єктами комунальної власності з чітко сформульованими принципами та антикризовими підходами, запровадженням широкого спектру інструментів управління, зокрема інноваційних. Невід'ємною умовою ефективності стратегії є залучення інститутів громадянського суспільства, що, передусім, забезпечує більш ефективний контроль за використанням об'єктів комунальної власності.

Узагальнено підходи до відчуження об'єктів комунальної власності на аукціонах, що застосовуються в Україні та за кордоном:

- ставки піднімаються від початкової ціни шляхом відкритого оголошення, а перемагає той, хто зробить найвищу ставку (англійський аукціон);

- ціна починається з вищої ціни і поступово знижується, доки якийсь учасник не погодиться (голландський аукціон);

- учасники подають одну закриту пропозицію, невідому іншим учасникам, а виграє той, чия ставка буде найвищою (аукціон із закритими ставками);

- учасники подають одну закриту пропозицію, невідому іншим учасникам, виграє той, чия ставка буде найвищою, однак ціна продажу дорівнює другій за розміром пропозиції (аукціон із закритими ставками другої ціни, або аукціон Вікрі);

- власником об'єкта приватизації стає покупець, що в ході торгів запропонував за нього найвищу ціну і взяв на себе зобов'язання виконати умови продажу об'єкта приватизації (аукціон з умовами) та ін.

Аргументовано, що в умовах необхідності подальшого відновлення територіальних громад від наслідків збройної агресії Російської Федерації, доцільним є «аукціон з умовами», що забезпечить системний підхід до подальшого розвитку територій. У цьому контексті ефективним може бути й одночасний продаж декількох об'єктів приватизації. При цьому, важливою є актуалізація оцінки активів територіальних громад у контексті їх приведення до справедливої і об'єктивної балансової вартості.

Запропоновано використовувати методології «теорії ігор» для удосконалення інструментарію передачі в приватну власність об'єктів комунальної власності та модернізації дизайну аукціонів, з метою забезпечення найбільш ефективних підходів в конкретних умовах.

Розроблено практичні пропозиції з удосконалення механізмів управління комунальною власністю з метою підвищення рівня задоволення потреб та інтересів територіальних громад, зокрема:

– Кабінету Міністрів України пропонується спільно з заінтересованими сторонами, забезпечити: розроблення змін до чинних нормативно-правових актів в сфері приватизації в частині удосконалення безпосередніх форм, принципів та методів проведення аукціонів, в тому числі з новим дизайном; розроблення Закону про управління об'єктами комунальної власності (для формулювання та визначення основних засад, порядку здійснення права комунальної власності, правових основ управління об'єктами права комунальної власності, а також управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст);

– органам місцевого самоврядування – запровадити сталу практику використання цифрових інструментів для залучення інститутів громадянського суспільства до управління об'єктами комунальної власності; активізувати використання інструментів ДПП на основі принципів відкритості для управління об'єктами комунальної власності; здійснити інвентаризацію об'єктів комунальної власності та сформувати їх реєстр і виокремити об'єкти, що не залучені до процесу задоволення соціально-економічних та соціальних потреб громади та прийняти рішення щодо подальшого їх використання; формування та запровадження стратегій управління комунальною власністю територіальних громад;

– інститутам громадянського суспільства – більш активно здійснювати контроль за використанням об'єктів комунальної власності, брати участь у виробленні і реалізації рішень щодо комунальної власності на всіх етапах циклу публічної політики та етапах становлення взаємодії (інформування, консультування, діалог, партнерство), ініціювати інноваційні форми управління комунальною власністю, стимулювати конструктивний діалог з органами публічної влади, реалізувати просвітницькі та навчальні проекти.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані закладами вищої освіти при розробленні навчальних програм з підготовки фахівців сфери публічного управління, а також суб'єктами законодавчої ініціативи для удосконалення чинного законодавства сфери управління об'єктами комунальної власності.

Практичні результати можуть бути корисними для застосування в організації діяльності органів публічної влади при розробці стратегій управління об'єктами комунальної власності.

Ключові слова: публічне управління, місцеве самоврядування, комунальна власність, територіальна громада, громадянське суспільство, система публічного управління, механізми публічного управління, інститути громадянського суспільства, громадські утворення, аукціон, мережеві технології, ресурсне забезпечення, державно-приватне партнерство.

ABSTRACT

Kokhanii M. S. The Development of communal property management mechanisms in the conditions of the formation of civil society in Ukraine. – Qualifying scientific work. Manuscript.

The thesis for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in Public management and administration. – Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2023.

The thesis offers a solution for a topical scientific task in the field of knowledge 28 «Public management and administration», which is in the scientific and theoretical substantiation of approaches and practical proposals for improving the mechanisms of communal property management in the conditions of the formation of civil society in Ukraine, which form the scientific basis for increasing the effectiveness of public management policy in field of local self-government.

The first section of the thesis is devoted to the theoretical and methodological foundations of management of objects of communal property of territorial

communities. Attention is focused on the development of the communal property institute as an object of public management. On the basis of the analysis of scientific sources the author reveals the essence of communal property, supplements the classification of the mechanisms of management of communal property objects, performs a functional analysis of foreign experience in the field of management of communal property objects.

The second chapter analyzes the regulatory and legal management of communal property objects. The author analyzes the state and identifies problematic issues of the use of communal property of the Kyiv's territorial community, and proposes solving them by developing and implementing a strategy for managing communal property objects, an integral condition of which is the involvement of civil society institutions, which ensures more effective control over using communal property objects. The management of communal enterprises as subjects of communal property management is disclosed. The author identified problematic issues of their functioning and proposed the ways to overcome them.

In the third section of the thesis proposals for improving the mechanisms of resource provision of communal property management are given. It is considered the role of network technologies in the organization of the establishment of «government-community» interaction. With the aim of wider involvement of civil society institutions in the management of communal property objects, it is proposed to introduce the use of an «interactive map». Complex structural and functional model of management of communal property objects has been developed, which makes it possible to achieve the goal of management - meeting the socio-economic needs of the territorial community through the comprehensive application of public management mechanisms, functions, principles and broad public involvement in the management processes using tools of digital network technologies. Innovative tools for managing communal property of territorial communities have been studied, in particular the use of auctions in the alienation of objects has been analyzed. The

main problematic issues have been identified, and suggestions for improving the existing design of auctions have been made.

For the first time in the field of knowledge «Public management and administration», a complex structural and functional model of management of communal property objects was developed, which should integrate all the necessary elements of the management system (goals, subjects, objects, functions, principles, forms, methods, mechanisms) to ensure the effectiveness of involving the public at all stages of management decision-making. It is expedient to involve civil society institutions using network digital technologies, the latest information and communication technologies, as well as new principles and methods of activity. A systematic approach in this process should be ensured by introducing local strategies for managing communal property and improving the legal framework in this area.

The key essential aspects of communal property management are defined, in particular they are: legal, according to which the right to manage communal property is implemented on the basis of a set of legal norms that establish and protect a complex of relations regarding property owned by territorial communities; organizational, according to which there is a large number of ways of managing communal property depending on management goals, objective and subjective factors; resource, according to which communal property objects form the resource potential of the respective territorial community, its current state, the level of satisfaction of the socio-economic and cultural needs of the local population, as well as directions for further development; participatory, which causes the participation of the territorial community and its institutions in the management of communal property.

The content and application of the mechanisms of proper management of communal property of territorial communities should be connected with the use of the concept of «Good Governance». Using the principles of this concept the following mechanisms of communal property management are distinguished: normative-legal, organizational-legal, financial-economic, resource, informational,

cultural-communicative and social-psychological. It is argued that the implementation of all these mechanisms requires special attention to the formation and use of informational, cultural-communicative and social-psychological mechanisms, namely as mechanisms that are of great importance in a transversal context.

The author analyzes the evolution of the legal regulation of communal property management, in particular, with the identification of key legal norms in the evolutionary aspect (demarcation of state ownership; implementation of decentralization reform; privatization (expropriation) of property; public-private partnership), which made it possible to determine directions for further improvement of the legal framework:

- the generalization of norms regarding the management of communal property into a separate special law, which would determine the basic principles and procedure for realization the right of communal property and would be more acceptable for practical application at the local level;
- the specification of norms regarding the protection of the rights of private investors in terms of the transfer of objects for lease and concession;
- the implementation of privatization on the basis of registers of communal property objects, their inventory, and scientific and expert substantiation of the expediency of alienation for the purpose of sustainable development of the territorial community.

It was analyzed the state of the use of communal property of the Kyiv`s territorial community. The main problems are the accumulation and preservation of significant amounts of rent arrears to the balance holders of the objects, as well as the share of mandatory transfers from rent to the budget, free use of real estate objects, and the improper state of their preservation and renovation. Also, since March 2020, there has been a decrease in rental income due to the spread of the acute respiratory disease COVID-19 on the territory of Ukraine and the subsequent introduction of martial law.

It was substantiated, that in order to solve the identified problems, it is necessary to develop and implement a management strategy for communal property with clearly formulated principles and anti-crisis approaches, and the introduction of a wide range of management tools, including innovative ones. An integral condition for the effectiveness of the strategy is the involvement of civil society institutions, which, first of all, ensures more effective control over the use of communal property objects.

The author summarizes the approaches to the alienation of communal property objects at auctions, which are used in Ukraine and abroad:

- bids are raised from the initial price through an open announcement, and the one who makes the highest bid wins (English auction);
- the price starts with a higher price and gradually decreases until some participant agrees (Dutch auction);
- participants submit one closed offer, unknown to other participants, and the one whose bid will be the highest wins (auction with closed bids);
- participants submit one sealed bid, unknown to other bidders, the winner is the one whose bid is the highest, but the sale price is equal to the second highest bid (auction with closed bids of the second price, or Vickrey auction);
- the buyer who offered during the auction the highest price for the object of privatization and undertook to fulfill the conditions of sale becomes owner of the object of privatization (auction with conditions) etc.

It was argued, that in the conditions of the need for further recovery of territorial communities from the consequences of the armed aggression of the Russian Federation, an «auction with conditions», which will ensure a systematic approach to further development of territories is appropriate. In this context, the simultaneous sale of several privatization objects can be effective. At the same time, it is important to update the assessment of the assets of territorial communities in the context of bringing them to a fair and objective balance sheet value.

The author proposes to use «game theory» methodologies to improve the toolset for the transfer of communal property objects to private ownership and to modernize the design of auctions, with the aim of ensuring the most effective approaches in specific conditions.

Practical proposals to improve the mechanisms of communal property management in order to increase the level of meeting the needs and interests of territorial communities have been developed, in particular they are:

- to the Cabinet of Ministers of Ukraine, together with the interested parties, is proposed to ensure: the development of amendments to the current normative legal acts in the field of privatization in terms of improving the direct forms, principles and methods of conducting auctions, including with a new design; development of the Law on the Management of Communal Property Objects (for the formulation and defining the basic principles, the procedure for exercising the right of communal property, the legal bases for the management of objects of communal property law, as well as the management of objects of joint ownership of territorial communities of villages, towns, cities);

- to local governments – to introduce a sustainable practice of using digital tools to involve civil society institutions in the management of communally owned objects; intensify the use of PPP tools which are based on the principles of openness for the management of communally owned objects; carry out an inventory of communal property objects and form their register and single out objects that are not involved in the process of meeting the socio-economic and social needs of the community and make a decision on their further use; formation and implementation of strategies for managing communal property of territorial communities;

- to civil society institutions – exercise control over the use of communal property objects more actively, participate in the development and implementation of decisions regarding communal property at all stages of the public policy cycle and the stages of establishing interaction (informing, consulting, dialogue, partnership), initiate innovative forms management of communal property, to

stimulate a constructive dialogue with public authorities, to implement enlightenment and educational projects.

The results of the research can be used by institutions of higher education when developing educational programs for training specialists in the field of public management, as well as by subjects of a legislative initiative to improve the current legislation in the field of management of communal property objects.

Practical results can be useful for application in the organization of activities of public authorities in the development of management strategies for communal property objects.

Keywords: public management, local self-government, communal property, territorial community, civil society, public management system, public management mechanisms, civil society institutions, public entities, auction, network technologies, resource provision, public-private partnership.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації:

1. Коханій М. С. Теоретичні основи дослідження та розвитку комунальної власності: державно-управлінський аспект. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 19. С. 39–43. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/9-2019/9.pdf>

2. Коханій М. С. Публічне управління в муніципальному секторі: зарубіжний досвід для України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: серія Державне управління*. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 61–65. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/13.pdf

3. Коханій М. С. Мережеві технології як механізм налагодження ефективної комунікації суб'єктів владних повноважень та інститутів громадянського суспільства. *Право та державне управління*. 2020. Т. 2. № 1.

С. 122–127. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_2/19.pdf;
<https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-2.17>

4. Коханій М. С. Особливості розвитку інститутів громадянського суспільства та їх вплив на систему публічного управління в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: серія Державне управління*. 2021. Т. 32(71). № 2. С. 59–63.

URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/12.pdf;
<https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.2/010>

5. Коханій М. С. Стан та напрями удосконалення нормативно-правового регулювання управління комунальною власністю територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 17. С. 135–143.

URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/486/492>;
<https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.17.135>

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

6. Коханій М. С. Впровадження інноваційних підходів в управління об'єктами комунальної власності. *Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні, м. Київ, 25 трав. 2018 р.: у 5 т. Київ : НАДУ, 2018. Т. 2. С. 110–112.

7. Коханій М. С. Становлення інституту місцевого самоврядування в Україні: історична ретроспектива. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобув. вищ. освіти та молодих вчених, м. Київ, 30 листоп. 2018 р. Київ : НАДУ, 2018. С. 166–168.

8. Коханій М. С. Застосування інноваційних підходів в управлінні об'єктами комунальної власності об'єднаних територіальних громад. *Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад*: зб. тез II

Міжнар. наук.-метод. конф., м. Рівне, 14 груд. 2018 р. Рівне : НУВГП, 2018. С. 102–104.

9. Коханій М. С. Участь інститутів громадянського суспільства у прийнятті управлінських рішень на місцевому рівні. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 24 трав. 2019 р.: у 5 т. Київ : НАДУ, 2019. Т. 2. С. 17–19.

10. Коханій М. С. Міжнародний досвід управління персоналом на публічній службі. *Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології*: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 31 жовт. – 1 листоп. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019. С. 144–147.

11. Коханій М. С. Механізми реалізації інфраструктурних проєктів на рівні міста в контексті забезпечення сталого розвитку. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку*: матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2020 р.: у 3 т. Київ : НАДУ, 2020. Т. 1. С. 185–187.

12. Олійник Н. І., Коханій М. С. Ретроспектива нормативно-правової бази формування комунальної власності територіальних громад в Україні. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–8 черв. 2022 р. Київ : Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. С. 145–146.

13. Коханій М. С. Застосування мережевих технологій в управлінні об'єктами комунальної власності. *Молодий вчений модерну – фундамент розвитку освіти, науки та бізнесу в Україні*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., м. Дніпро, 22 черв. 2022 р. Дніпро : КЗВО «ДАНУ» ДОР», 2022. 315 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ.....	19
ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1	29
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	29
1.1 Комунальна власність як об’єкт публічного управління	29
1.2 Сутність механізмів управління комунальною власністю територіальних громад.....	43
1.3 Зарубіжний досвід управління комунальною власністю територіальних громад.....	62
Висновки до першого розділу.....	77
РОЗДІЛ 2	80
РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	80
2.1 Генезис нормативно-правової бази управління комунальною власністю територіальних громад в Україні.....	80
2.2 Стан управління об’єктами комунальної власності в умовах становлення громадянського суспільства на прикладі міста Києва	97
2.3 Організація управління комунальними підприємствами як об’єктами комунальної власності	124
Висновки до другого розділу	142
РОЗДІЛ 3	145
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	145
3.1 Удосконалення механізмів ресурсного забезпечення управління комунальною власністю територіальних громад.....	145

3.2 Концептуальні підходи до побудови комплексної структурно-функціональної моделі управління об'єктами комунальної власності	163
3.3 Інноваційні підходи з відчуження об'єктів комунальної власності	184
Висновки до третього розділу.....	215
ВИСНОВКИ.....	217
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	222
ДОДАТКИ.....	262

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

ОМС	Органи місцевого самоврядування
МОВВ	Місцеві органи виконавчої влади
ВРУ	Верховна Рада України
КМУ	Кабінет Міністрів України
ПАТ	Публічне акціонерне товариство
ПрАТ	Приватне акціонерне товариство
АК	Акціонерна компанія
ХК	Холдингова компанія
ГО	Громадська організація
КМР	Київська міська рада
КМДА	Київська міська державна адміністрація
КП	Комунальне підприємство
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ЄС	Європейський Союз
США	Сполучені Штати Америки
ДПП	Державно-приватне партнерство
ТЕЦ	Теплоенергоцентраль
ЖЕК	Житлово-експлуатаційна контора
ОСББ	Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
НКРЕКП	Національна комісія з регулювання енергетики та комунальних послуг
ТКЕ	Теплокомуненерго
ВГК	Водопровідно-каналізаційне господарство
ЕТС	Електронна торгова система
ЦБД	Центральна база даних
SMRA	Одночасний багатораундовий аукціон
SMM	Маркетинг в соціальних мережах
ЦСР	Цілі сталого розвитку

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із стратегічних інститутів сучасного публічного управління є інститут місцевого самоврядування, що покликаний до вирішення різноманітного спектру завдань на рівні територіальних громад.

На сучасному етапі розвитку економіки України проблематика підвищення ефективності утримання та використання комунальної власності є стратегічним напрямом удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування. В умовах ринкових відносин комунальна власність становить економічну основу місцевого самоврядування для забезпечення зростання соціального добробуту її членів, а також виступає одним із ключових джерел наповнення місцевих бюджетів.

Проте, на сьогодні не вироблено єдиної стратегії управління об'єктами комунальної власності територіальних громад, відсутній єдиний ситуаційний підхід до застосування відповідних інструментів управління.

З метою підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в сфері управління об'єктами комунальної власності, Національною економічною стратегією на період до 2030 року [151], визначені завдання щодо проведення інвентаризації комунального майна, впровадження ефективної та прозорої процедури передачі в орендне користування об'єктів, тощо.

Водночас, повномасштабне вторгнення російської федерації призвело до нових викликів, зокрема й у сфері управління майном комунальної власності. Так, на сьогодні, вкрай гостро відчувається необхідність напрацювання дієвих механізмів залучення приватного капіталу для ефективного управління об'єктами комунальної власності та відновлення зруйнованої інфраструктури, а також створення сприятливих умов для участі інститутів громадянського суспільства в процесах забезпечення життєдіяльності громад, зокрема й на етапах розробки та реалізації

управлінських рішень з використанням мережевих цифрових інструментів для більш ефективної та оперативної комунікації.

Саме важливість раціоналізації використання ресурсного майнового потенціалу територіальних громад зумовлює нагальну потребу в удосконаленні існуючих та запровадженні нових механізмів та інструментів для управління об'єктами комунальної власності.

Окремим аспектам управління об'єктами комунальної власності присвячено праці: В. Авер'янової [1], Т. Барабаш [8], О. Батанова [9], Т. Боднар [232], Н. Борсук [13], Л. Гришка [26], І. Гуськової [31], А. Колесніченко [226], А. Омельченка [109], І. Склярєнко [212], Н. Сметини [213], Є. Соболя [214], А. Ткачука [220], М. Шкільняка [231], В. Щербини.

Теоретико-методологічні засади публічного управління комунальною власністю висвітлено у працях: В. Алексєєва [2; 3], З. Бурик [15], В. Вакуленка [20], Н. Гринчук [10], Т. Дерун [37], Ю. Дехтяренка [44], С. Дяченко [52], В. Колтун [71], В. Мамонової [90], Н. Обушної [104], Н. Олійник [107], А. Рачинського [205].

Незважаючи на значну увагу з боку науковців приділену проблематиці комунальної власності, відсутні наукові дослідження з розвитку механізмів управління об'єктами комунальної власності в умовах становлення громадянського суспільства та запровадженням новітніх інформаційних технологій, що й зумовило необхідність підготовки цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Підготовка дисертаційної роботи відбувалася під час виконання науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» на тему: «Трансформація публічного управління розвитком соціального, економічного, політичного та людського потенціалів суспільства і держави» (номер державної реєстрації 0120U105398).

Роль автора дисертації полягала у виконанні та підготовці необхідних аналітичних матеріалів.

Мета та завдання дослідження.

Метою дисертаційного дослідження є науково-теоретичне обґрунтування підходів та розроблення практичних пропозицій щодо розвитку механізмів управління об'єктами комунальної власності.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання:

- визначити ключові сутнісні аспекти управління комунальною власністю;
- визначити вимоги до механізмів належного управління комунальною власністю територіальних громад;
- проаналізувати еволюцію правового регулювання управління комунальною власністю;
- проаналізувати стан та виявити тенденційні проблемні питання використання комунальної власності територіальної громади міста Києва і розробити пропозиції щодо їх розв'язання;
- розробити комплексну структурно-функціональну модель управління об'єктами комунальної власності;
- узагальнити підходи до відчуження об'єктів комунальної власності на аукціонах, що застосовуються в Україні та за кордоном, та розробити пропозиції щодо їх вдосконалення.
- розробити практичні пропозиції з удосконалення механізмів управління об'єктами комунальної власності.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування комунальної власності територіальних громад.

Предмет дослідження є розвиток механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні.

Методи дослідження. За основу при написанні роботи взято системний підхід для комплексного дослідження системи взаємодії місцевої влади і

громадянського суспільства в процесі управління об'єктами комунальної власності, із використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження:

- термінологічний аналіз, синтез, індукція, дедукція, візуально-графічні методи (уточнення змісту основних понять за темою дослідження);
- узагальнення та спостереження – для визначення основних категорій та елементів системи механізмів управління об'єктами комунальної власності;
- історичний та логічний методи, періодизації та хронологічний методи – для встановлення еволюційних аспектів становлення управління об'єктами комунальної власності;
- порівняльного аналізу – для можливості встановлення стану розробленості тематики у зарубіжних та вітчизняних наукових виданнях;
- економіко-статистичного, системного аналізу, порівняння, вимірювання, логічного узагальнення – для дослідження стану наявності та використання об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва;
- метод моделювання та аналогії – для обґрунтування концептуальних засад удосконалення механізмів управління комунальною власністю.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі акти, нормативні акти центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, матеріали Міністерства економіки України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державної служби статистики України, ПрАТ «Прозорро.Продажі», Департаменту комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадської організації «Трансперенсі Інтернешнл», офіційні вебсайти органів державної влади та місцевого самоврядування, неурядових організацій, наукові праці українських та зарубіжних науковців, періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації обґрунтовано підходи щодо удосконалення механізмів управління об'єктами комунальної власності.

У межах дослідження виокремлено такі результати:

у перше:

розроблено комплексну структурно-функціональну модель управління об'єктами комунальної власності що включає:

- головну мету (задоволення потреб та інтересів територіальної громади);
- механізми публічного управління (нормативно-правові, організаційно-правові, фінансово-економічні, інформаційні, ресурсні, культурно-комунікативні та соціально-психологічні);
- суб'єкти (органи місцевого самоврядування, територіальна громада);
- об'єкти комунальної власності;
- основні функції (прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік, контроль);
- принципи (відповідальності, комплексності, ефективності, субсидіарності, партнерства, справедливості, гласності, узгодженості, співвідповідальності, прозорості, відкритості, продуктивності);
- форми залучення громадськості до процесів управління (інформування, консультація, діалог, партнерство);
- інструменти участі (громадські слухання, електронні петиції, місцеві ініціативи, збори).

Особливістю цієї моделі є врахування необхідності залучення громадськості на усіх етапах прийняття управлінських рішень щодо управління комунальною власністю.

удосконалено:

- підходи до використання комунальної власності, а саме на відміну від часткових рішень щодо окремих проблемних питань, пропонується такий інструмент як стратегія управління об'єктами комунальної власності

територіальної громади з використанням принципів «Good Governance» та широким залученням громадськості;

– комплекс інструментів прийняття та реалізації управлінських рішень в системі відносин «влада – громадянин», а саме: пропонується новий цифровий інструмент «інтерактивної мапи», за допомогою якого, в режимі реального часу, відслідковуються потреби місцевого населення в просторовому вимірі, а також надається можливість налагодити двосторонній зв'язок з членами територіальної громади для оперативного вирішення актуальних питань місцевого значення.

набули подальшого розвитку:

– понятійно-термінологічний апарат галузі знань публічного управління та адміністрування, а саме: надано визначення поняттям «управління комунальною власністю», яке, на відміну від існуючих підходів до визначення цього поняття, розкриває багатоаспектну сутність управління комунальною власністю, яку пропонується розглядати як реалізацію органами місцевого самоврядування та уповноваженими ними особами повноважень щодо забезпечення прав територіальної громади села, селища, міста, як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними у межах, визначених законодавством України, у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, з метою задоволення потреб та інтересів територіальної громади; «механізму управління комунальною власністю територіальних громад», під яким слід розуміти «механізм належного управління комунальною власністю територіальних громад», який, на відміну від системного, процесного та функціонального підходу, які домінують в наукових працях, обґрунтовано відповідно до змістових складових концепції «Good Governance», а саме як систему організаційно-правових процесів, методів, інструментів, технік та заходів, які використовуються органами місцевого самоврядування або територіальною громадою на основі принципів «Good Governance», для вирішення питань

володіння, користування і розпоряджання майном, що перебуває у власності територіальної громади, з метою задоволення її соціально-економічних потреб і сталого місцевого розвитку;

– теоретичний опис правового регулювання управління комунальною власністю, що, на відміну від існуючого підходу до опису регулювання управління комунальною власністю як системи, здійснено з виокремленням ключових правових норм в еволюційному аспекті, які охоплюють правове регулювання питань у такій послідовності: розмежування загальнодержавної власності; проведення реформи децентралізації; приватизація (відчуження) майна; передача в оренду державного та комунального майна на основі публічно-приватного партнерства;

– підходи щодо забезпечення реалізації неліквідних активів, зокрема інноваційний підхід Пола Мілгрона та Роберта Вілсона (дозволяє учасникам торгів робити ставки на довільну кількість об'єктів у кількох раундах) пропонується адаптувати до умов України, шляхом впровадження аукціону з приватизації, який передбачає одночасний продаж декількох об'єктів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані теоретичні положення і практичні рекомендації, при використанні під час розроблення нормативно-правових актів, стратегічних та оперативних документів, методичних рекомендацій у діяльності органів місцевого самоврядування й державних органів виконавчої влади, громадських організацій, закладів вищої освіти та інших стейкхолдерів, сприятимуть удосконаленню механізмів управління об'єктами комунальної власності, зокрема й з залученням приватного капіталу на міжнародному рівні.

Результати дисертаційного дослідження використано у діяльності таких владних інституцій, як:

– Верховна Рада України – в нормотворчій діяльності Верховної Ради України, зокрема при розробці проекту Закону України «Про місто Київ – столицю України» (довідка від 11.07.2023 № 1/11-07.23).

– Вінницька обласна рада – при розгляді та схваленні Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року та плану заходів на 2021–2023 роки (довідка від 06.07.2023 № 01-02-03/986);

– Департамент охорони культурної спадщини виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) – під час розроблення заходів щодо впровадження єдиної інформаційної стратегії збереження об'єктів комунальної власності, взятих на державний облік як об'єкти культурної спадщини (довідка від 31.03.2021 № 066-978);

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею автора. Висновки і рекомендації, зокрема й ті, що характеризують наукову новизну, отримані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, висновки, рекомендації та результати дослідження, висвітлені у дисертації, оприлюднені та обговорювались на 8 науково-практичних конференціях: «Впровадження інноваційних підходів в управління об'єктами комунальної власності» – Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю, присвяч. 100-річчю державної служби в Україні (Київ, 25 травня 2018); «Становлення інституту місцевого самоврядування в Україні: історична ретроспектива» – I Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених (Київ, 30 листопада 2018); «Застосування інноваційних підходів в управлінні об'єктами комунальної власності об'єднаних територіальних громад» – II Міжнародна науково-методичної конференції (Рівне, 14 грудня 2018); «Участь інститутів громадянського суспільства у прийнятті управлінських рішень на місцевому рівні» – щорічна Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю (Київ, 24 травня 2019); «Міжнародний досвід управління персоналом на публічній службі» – щорічна науково-практична конференція за міжнародною участю (Київ, 31 жовтня – 1 листопада 2019 року); «Механізми

реалізації інфраструктурних проєктів на рівні міста в контексті забезпечення сталого розвитку» – щорічна міжнародна науково-практична конференція (Київ, 2020); «Ретроспектива нормативно-правової бази формування комунальної власності територіальних громад в Україні» – Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього» (Київ, 7–8 червня 2022); «Застосування мережевих технологій в управлінні об'єктами комунальної власності» – III Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція (22 червня 2022 року, Дніпро).

Публікації. Основні результати наукового дослідження висвітлено у 13 публікаціях, з яких 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 8 тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота містить 8 таблиць, 15 рисунків, 10 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 308 сторінок, з них основного тексту – 202 сторінки. Список використаних джерел налічує 251 найменування, з яких 19 іноземними мовами.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1 Комунальна власність як об'єкт публічного управління

Комунальна власність є невід'ємним атрибутом місцевого самоврядування, особливою, самостійною формою власності, суб'єктом права якої є низовий територіальний колектив. Етимологічно «комунальна власність» походить від слова «комуна», тобто громади яка має право власності та управління. Комунальна власність, у деяких зарубіжних країнах, має назву муніципальної форми власності. Така форма власності розглядається як один із різновидів публічної, або громадської власності. До 20 років минулого століття в Україні, як і в СРСР, існувала муніципальна форма власності. Проте, постановою ВУЦВК і Ради народних комісарів УРСР від 29 жовтня 1926 року все майно було оголошене державним, націоналізованим. До 1990 року інститут муніципальної власності ні в колишньому СРСР, ні в Україні правом не визначався.

Як зазначає М. Шкільняк [221], що та економічна система, яка панувала в Україні, як складовій Радянського Союзу вичерпала себе. Перед українською економікою постав вибір стратегії й тактики суспільного розвитку. Адже економічним базисом, на той час, була державна власність. Стала необхідність у трансформації існуючої економічної системи з метою формування якісно нової економічної системи та формування ринкової економіки.

Як історична категорія комунальна (муніципальна) власність змінювала своє значення та функції упродовж XIX – початку XXI ст. Теоретичне трактування сутності комунальної власності з'явилося як відповідь на невирішені практичні питання. Підґрунтя для розвитку господарства окремих територіальних утворень були закладені ще Магдебурзьким правом, проте в

більшості європейських країнах вона здобула особливе значення лише в період формування ринкової економіки як індикатор рівня децентралізації управління та ринкової трансформації економічної. У більшості зарубіжних країн майно комунальної (муніципальної) власності формувалося, як правило, шляхом викупу об'єктів приватної власності до власності територіальних колективів.

Натомість в Україні процес формування комунальної власності має свої особливості. Так, на відміну від практики більшості зарубіжних розвинутих країн, в Україні комунальна власність сформовано шляхом безоплатної передачі відповідних об'єктів із загальнодержавної до комунальної власності, а також шляхом створення об'єктів комунальної власності за рахунок коштів місцевих громад. Крім того, на відміну від більшості зарубіжних країн в Україні запроваджено різновиди комунальної власності: обласна, районна, міська, сільська, селищна, комунальна власність територіальних громад. Якщо комунальна власність у зарубіжних країнах сформувалась значно раніше то в Україні об'єкти комунальної власності до 1996 року належали до державної власності.

Формування комунальної власності в Україні є безпосереднім результатом відновлення незалежності та зміни вектору розвитку економіки з адміністративно-командної на ринкову. Етапи становлення комунальної власності в Україні показано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Етапи становлення комунальної власності

№	Назва етапу	Зміст правового регулювання комунальної власності	Нормативно-правова база
1	2	3	4
I	Виникнення поняття «комунальна власність» у законодавстві (1990 рік)	Законодавством визначено, що комунальна власність становить основу місцевого самоврядування, а також те, що управління комунальною	Закон Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
		власністю здійснюють від імені населення адміністративно-територіальних одиниць відповідні місцеві ради народних депутатів та уповноважені ними інші органи місцевого самоврядування	місцеве самоврядування» [167]
II	Початок реального формування комунальної власності (1991–1995 рр.)	Створено політичні, економічні та правові передумови формування комунальної власності. Прийнято нормативно правові акти, яким було затверджено перелік державного майна, що передавалось до власності адміністративно-територіальних одиниць, а також регламентовано порядок такої передачі. Законодавчо-правовим шляхом були обґрунтовані джерела формування та поповнення комунальної власності. Започатковано правові основи формування і набуття права комунальної власності та реальну економічну базу для вирішення соціально-економічних завдань розвитку комунального господарства	Закон України «Про власність» [127]. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 1991 № 311 «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю) [192]
III	Розвиток правового регулювання інституту комунальної власності (1996 р.), (1997 р.)	Відбулось юридичне відокремлення комунальної власності від державної: тут вперше комунальна власність запроваджується як самостійна форма власності, відокремлена від державної. Тобто Конституція України визначає зміну економічної природи і правового режиму майна комунальної власності	Конституція України [73]. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166]

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
IV	Економічні та фінансові засади місцевого самоврядування, коло суб'єктів та об'єктів комунальної власності, самостійність місцевих бюджетів тощо. (1997 р.)	Визначено право комунальної власності «як право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування»	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166]
V	Порядок зміни форми власності майна. (1998 р.)	Визначено, що ініціаторами передачі об'єктів з державної в комунальну власність можуть бути місцеві ради, які визначають перелік об'єктів, що знаходяться на території громади і необхідні органам місцевого самоврядування для надання громадянських послуг. Затверджено Положення про порядок передачі об'єктів права державної власності та Порядок подання та розгляду пропозицій щодо передачі об'єктів з комунальної у державну власність	Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» [177]. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.1998 № 1482 «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» [178]
VI	Подальший розвиток права комунальної власності (з 2003 р. по теперішній час)	Встановлено, що «право власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від інших осіб». Закріплення здійснення права власності: «Власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд». «Власник має право вчинити щодо свого майна будь-які дії, які не суперечать закону». «Усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав». Розширено право комунальної власності на землю	Цивільний кодекс України [228], Господарський кодекс України [23], Земельний кодекс України [63]. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2020 № 1113 «Деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин» [45]

Джерело: розробка автора

Як бачимо з таблиці 1.1 в Україні процес реформування власності розпочався з 1991 року шляхом роздержавлення і приватизації. У ході роздержавлення відбувався процес формування нового типу власності в країні – комунальної. Комунальна власність стала невід’ємним атрибутом місцевого самоврядування, актуальність якої особливо зростає в процесі децентралізації, розпочатої в Україні з 2014 року.

Вперше поняття комунальної власності, як атрибуту новітньої парадигми соціально-економічного розвитку України, прослідковується в положеннях Закону «Про місцеві ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» [167], прийнятого 7 грудня 1990 року, де комунальна власність визначена основою місцевого господарства, суб’єктами якої є відповідні адміністративно територіальні одиниці, що поклало початок процесу формування комунальної власності територіальних громад.

Нормами Закону України «Про власність» [127], комунальна власність хоч і не визнавалася окремою формою власності, однак, поряд з загальнодержавною власністю, визначалася окремою складовою державної власності та було визначено її правовий режим.

Врешті, Конституція України [73] виокремила комунальну власність як окрему форму власності територіальних громад. Конституцією України було визначено принципово нові правові засади функціонування комунальної власності, а саме:

- комунальна власність запроваджувалась як форма власності, якої до цього часу не було в Україні. Комунальна власність є власністю відповідної територіальної громади;
- суб’єктом права комунальної власності є територіальна громада, а від її імені – представницький орган місцевого самоврядування, що нею обирається;
- комунальна власність є самостійною рівноправною формою власності поряд з такими, як державна і приватна;

– за своєю суттю комунальна власність є колективною формою власності, оскільки територіальна громада маючи статус територіального колективу громадян України, є колективним власником коштів, об'єктів і майна комунальної власності, що передбачає рівний доступ для всіх власників обсяг прав на майно.

В об'єктивному значенні, під правом комунальної власності розуміється сукупність правових норм, які встановлюють та охороняють комплекс відносин з приводу належності певного майна територіальним громадам, а в суб'єктивному – речове право – право громади на певну річ (сукупність речей), що включає в себе правомочності володіння, користування та розпорядження цими речами [76].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» дає таке визначення суб'єктивного права комунальної власності: «це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування» [166].

Застосовуються різні підходи до визначення поняття «комунальна власність» (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Підходи до визначення поняття «комунальна власність»

№ з/п	Джерело	Сутність поняття
1	2	3
1	Конституція України [73]	«Матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад». Власність територіальних громад в Україні має усталену назву «комунальна власність»

Продовження табл. 1.2

1	2	3
2	Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166]	«Комунальна власність – право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування»
3	І. Гуськова [31]	Комунальна власність включає широку мережу об'єктів як господарського, так і соціально-побутового призначення, що локалізовані у рамках населеного пункту і є основою територіальної відтворювальної системи, а від рівня розвитку комунальної власності й ефективності використання її складових і усієї системи в цілому багато в чому залежить якість життя місцевого населення
4	О. Волошенко [22]	Комунальна власність є одним із найважливіших елементів сучасної економічної системи країни. Вона вміщує мережу об'єктів господарського і соціально-побутового призначення, зосереджених у межах муніципальних утворень. Рівень розвитку комунальної власності, а також ефективність її використання є факторами, від яких багато в чому залежить якість життя місцевого населення
5	А. Ткачук [220]	Комунальну власність варто розглядати саме як одну з економічних форм власності, що розкриває присвоєння територіальними громадами міст, сіл чи селищ певного майна та пов'язані з цим суспільні відносини
6	А. Колесніченко [226]	Комунальна власність як сукупність майнових комплексів та майнових прав, які належать адміністративно-територіальній одиниці, використовуються для забезпечення соціально-економічних потреб населення відповідної територіальної громади та є джерелом отримання доходів

Джерело: розробка автора

Як бачимо з табл. 1.2, науковці по-різному визначають комунальну власність, проте переважно у всіх визначеннях підкреслюється, що комунальна власність є матеріальною основою територіальної громади.

Комунальна власність, як власність територіальних громад в Україні є об'єктом управління. Відповідно до статті 29 Закону України «Про місцеве самоврядування» [166] повноваження щодо управління комунальною власністю належить до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Межі такого управління майном, що належить до комунальної власності територіальних громад визначаються відповідними радами. Оскільки місцеве самоврядування є одним з головних елементів демократичного конституційного ладу, то для його ефективного розвитку та діяльності необхідне чітке правове забезпечення усіх його ланок. Саме право комунальної власності є однією з таких ланок та є самостійною, колективною формою власності, якою наділяється територіальна громада для забезпечення соціально-економічних потреб населення і складає матеріальну і фінансову основу місцевого самоврядування.

На законодавчому рівні визначено, що територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси. Територіальні громади, а також органи місцевого самоврядування, що здійснюють право комунальної власності від імені територіальної громади – представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування є суб'єктами права комунальної власності. Оскільки право власності представляє собою врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном, то, відповідно до законодавства, визначення суб'єктивного права комунальної власності є право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Таким чином, *суб'єктами управління* комунальної власності є територіальні громади як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Як ми зазначали вище, комунальна власність є об'єктом управління та включає об'єкти комунальної власності, орієнтовний перелік яких визначений статтею 142 Конституції України [73].

До об'єкта права комунальної власності належить рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, підприємства, установи, житловий фонд, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, соціального обслуговування тощо.

На рисунку 1.1 представлено модель управління комунальною власністю.

На сьогодні, на законодавчому рівні, відсутнє визначення поняття управління об'єктами (майном) комунальної власності на відміну від поняття управління державною власністю (як це зроблено в ст. 1 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [196]).

З наукової точки зору управління комунальною власністю М. Шкільняк визначає як сукупність ефективних дій власника, спрямованих на збереження основних якостей об'єкта власності або їх примноження, цілеспрямований вплив на об'єкти власності і суб'єкти, їх використання в інтересах громади, пов'язане з встановленням правил, умов використання комунальної власності, досягненням мети з врахуванням суспільних цінностей [231].

Науковці В. Щербина та Т. Боднар визначають поняття управління комунальним майном за аналогією права як здійснення органом місцевого самоврядування та уповноваженими ним органами повноважень щодо реалізації прав територіальної громади села, селища, міста як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення потреб територіальної громади, державних та суспільних потреб [232].

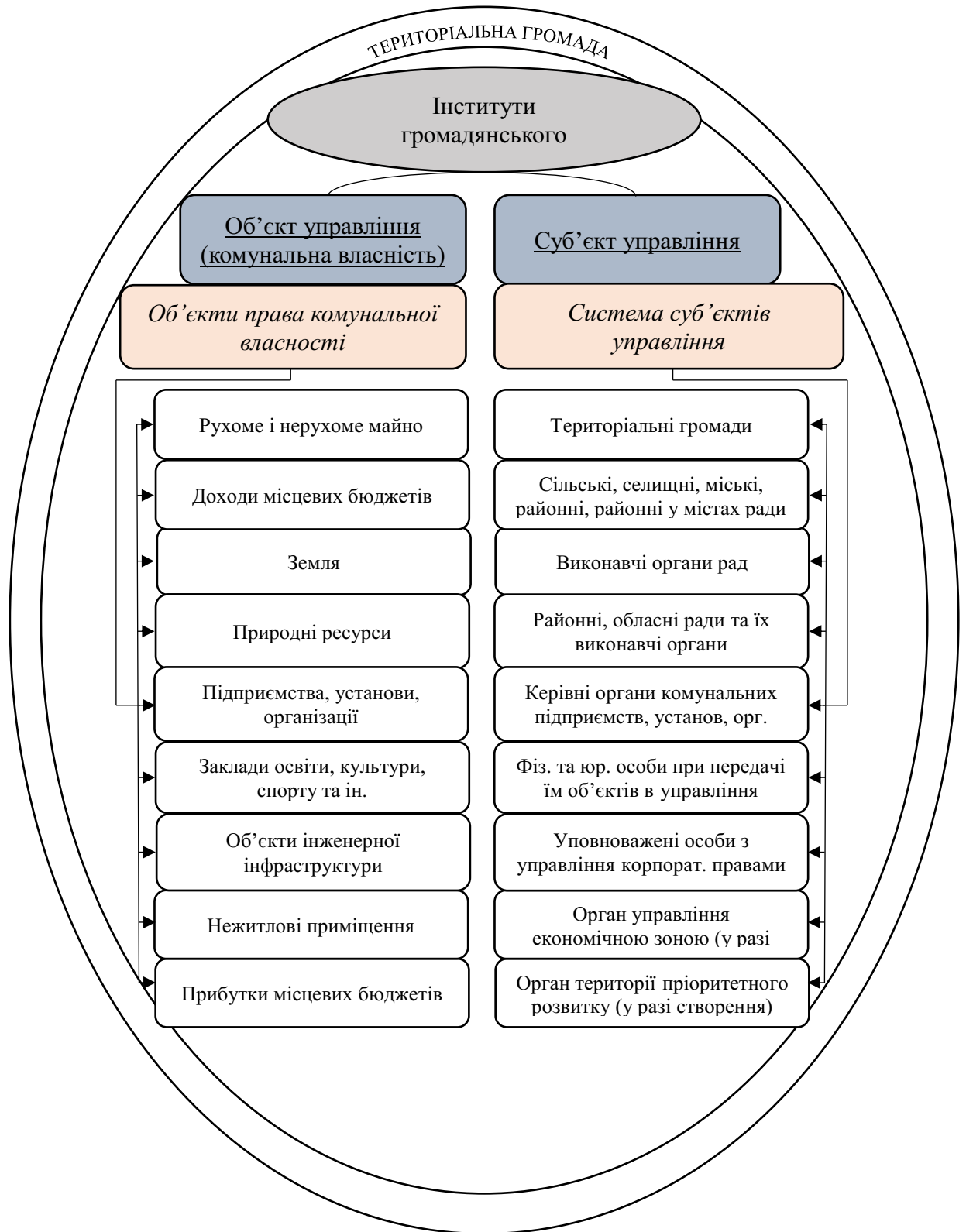

Рис. 1.1 Модель управління комунальною власністю [розробка автора]

На думку Н. Сметини «під управлінням комунальною власністю слід розуміти здійснення від імені та в інтересах територіальної громади органами місцевого самоврядування діяльності (в межах визначених законом

повноважень) з формування, володіння, використання та розпорядження комунальною власністю» [213, с. 49].

«Управління комунальною власністю є адміністративно-правовою категорією, а відтак правовідносини, пов'язані з ним, також є адміністративно-правовими. При цьому, управління комунальною власністю, в силу особливостей його об'єкта та суб'єкта має як публічно-правовий так і приватно-правовий характер, що обумовлює різноманітність форм його здійснення» зазначає Є. Соболь [214, с. 87].

Н. Борсук зазначає, що управління об'єктами комунальної власності – це здійснення органами місцевого самоврядування повноважень щодо реалізації прав, пов'язаних із володінням, користуванням і розпорядженням цими об'єктами (власністю, майном) з метою задоволення потреб територіальної громади [13].

І. Гуськова досліджує економічні особливості управління комунальною власністю та розглядає управління комунальною власністю як вид соціального управління, яке є «свідомою, цілеспрямованою дією з боку органу місцевого самоврядування на усі об'єкти власності, що належать йому та територіальній громаді» [29, с. 230].

В. Алексєєв розглядає управління комунальною власністю територіальної громади як «комплекс необхідних заходів, що забезпечують належне функціонування підприємств, установ та організацій, які належать до комунальної власності цієї територіальної громади і перебувають в управлінні відповідної сільської, селищної, міської, районної в місті ради або уповноваженого ними органу» [2].

Аналізуючи підходи науковців до визначення поняття управління комунальною власністю зазначаємо, що в тій чи іншій мірі вони розглядають управління як діяльність органів місцевого самоврядування з формування, володіння, використання та розпорядження комунальною власністю.

За своєю суттю комунальна власність є колективною, а за суб'єктом управління – публічною. Слід відмітити, що на сьогодні в чинних нормативно-правових актах відсутнє визначення публічної власності та публічної влади, що, тим не менше, не ставить під сумнів приналежність комунального майна, поряд з державним, саме до публічної власності та об'єктів публічного управління.

Дане твердження співпадає з поглядами Р. Мельник та В. Бевзенка, які зазначають, що «трансформаційні перетворення, які відбуваються в українському суспільстві протягом двох останніх десятиліть, призвели до необхідності заміни категорії «державна влада» на поняття «публічна влада». Слід відмітити, що йдеться не про зникнення категорії «державна влада», а про її заміщення більш ємним терміном «публічна влада», одним зі складових елементів якого залишається влада державна. «Конституція України, а також чинні нормативні акти передбачають можливість залучення до реалізації влади доволі широкого кола суб'єктів. Зазначений процес отримав назву «делегування повноважень». У результаті цього певний обсяг влади (владних повноважень) відійшов від держави до інших суб'єктів (органів місцевого самоврядування, юридичних осіб приватного права, приватних осіб тощо), проте влада при цьому не втратила однієї зі своїх визначальних рис – публічності, тобто орієнтування на задоволення потреб (інтересів), які мають суспільний характер» [94, с. 16–17].

Водночас, на нашу думку, аналізуючи дане твердження слід звернути увагу, що з розвитком процесів децентралізації державна влада не лише делегує власні повноваження на низовий рівень, а й визнає виключну компетенцію окремих територіальних утворень в процесі задоволення суспільних потреб та інтересів у визначених сферах, зокрема й щодо управління комунальною власністю, що є визначальною характеристикою органів місцевого самоврядування як окремих суб'єктів публічної влади.

I. Скляренко, крім загальних ознак комунальної власності, доводячи твердження про її приналежність до публічної власності, виділив такі її особливі ознаки:

- це об'єкт власності територіальних громад, від імені яких органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження власника;

- це засіб виконання органами місцевого самоврядування їх завдань і функцій, створення умов реалізації приватними суб'єктами їх прав, свобод, та обов'язків;

- основною метою є задоволення публічних потреб та інтересів жителів територіальних громад, адміністративно-територіальної одиниці;

- особливості режиму володіння, користування та розпорядження його об'єктами можуть встановлюватися нормами як публічного, так і приватного права;

- рішення про відчуження такого майна приймається винятково органом місцевого самоврядування чи уповноваженим ним суб'єктом за встановленою законом процедурою;

- рішення, дії щодо володіння, використання та розпорядження об'єктами комунальної власності приймають органи місцевого самоврядування або уповноважені ними суб'єкти на підставі та у порядку, визначеному законом, та можуть бути оскаржені в судовому та позасудовому порядку [212].

Слід звернути увагу, що на відміну від інституту приватної власності, на практиці, безпосередній власник – територіальна громада, не виступає в правовідносинах з приводу володіння, використання та розпорядження комунальною власністю. Від її імені виступають представницькі органи, наділені конкретним обсягом правоздатності.

Таким чином безпосередній власник є знеособленим та не може здійснювати безпосереднє управління комунальною власністю, що є однією з ознак публічної власності, про яку не було згадано.

Водночас, малодослідженим залишається питання відповідальності суб'єктів власності такого майна – окремих членів територіальних утворень не лише з позиції обов'язку щодо його збереження та дбайливого ставлення, а й щодо участі в управлінні.

Загострення даної проблематики кореспондує з активним становленням та розвитком інститутів громадянського суспільства та запровадженням дієвих механізмів їх безпосередньої участі в процесі управління відповідним майном.

Відповідно до статей 13 та 41 Конституції України «власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду суспільству та людині. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі» [73].

Водночас, відповідно до статті 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» «місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [166].

Отже, положення щодо обов'язку власника утримувати майно застосовуються до об'єктів права приватної власності та не є імперативною нормою при володінні користуванні та розпорядженні майном публічної власності, зокрема комунальної, що призводить до безвідповідального ставлення окремих членів громади та представницьких органів, які діють від їх імені, при прийнятті та реалізації відповідних управлінських рішень.

Сутність даної проблеми полягає не лише у відсутності чіткого імперативу щодо обов'язків членів громади утримувати комунальне майно, а й усвідомлення ролі безпосереднього учасника управлінського процесу.

Враховуючи, що за своєю суттю комунальна власність є колективною, що, однак, не врегульовано окремими нормами права, а одним із задекларованих принципів здійснення місцевого самоврядування в Україні є колегіальність, зобов'язання щодо утримання майна має покладатися не лише на громаду та її представницький орган в цілому, а й на кожного її учасника зокрема.

Тому, на нашу думку, *управління комунальною власністю* є реалізація органами місцевого самоврядування та уповноваженими ними особами повноважень щодо забезпечення прав територіальної громади села, селища, міста, як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними у межах, визначених законодавством України, у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, з метою задоволення потреб та інтересів територіальної громади.

1.2 Сутність механізмів управління комунальною власністю територіальних громад

Якість прийняття та реалізації управлінських рішень на будь-якому рівні управління, як то держава чи окремо визначена громада, залежить від якісно налаштованих та правильно обраних та застосованих механізмів реалізації.

Основоположною складовою є поняття самого механізму, яке слід відокремлювати від сфери інженерії, де воно вживається для означення взаємопов'язаних елементів, частин, які, при правильній взаємодії в результаті зовнішнього алгоритмічного впливу створюють потенціальний, заздалегідь запрограмований результат.

Відповідно до Економічної енциклопедії, механізм має такі основні значення: «пристрій для передачі й перетворення рухів, у якому рух одного або

декількох елементів викликає певні рухи решти; внутрішній пристрій, внутрішня будова машини, устаткування; сукупність станів і процесів, із яких складається будь-яке фізичне, хімічне, фізіологічне, економічне, психологічне явище; система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності» [53].

Разом з тим, у наукових джерелах ми зустрічаємо такі поняття як: «механізм управління», «механізми/механізм державного управління», «механізми/механізм державного регулювання».

Перш ніж вивчати сутність цих механізмів, дослідимо як науковці розглядають державне управління та державне регулювання. Адже зазначені вище механізми використовуються при реалізації управління, державного управління та державного регулювання. Під державним, як і будь-яким видом управління, зазвичай, розглядають керуючий вплив суб'єкта (керуючої системи) управління на об'єкт управління (керовану систему). При цьому характерною ознакою державного управління є підпорядкованість об'єкта управління суб'єкту управління. Характерними ознаками державного управління є підпорядкованість об'єкта управління (економіка країни в цілому або її окремі галузі, сфери, сектори, регіони, області, міста, райони; економічні умови, процеси (економічний цикл, інвестиційні та інноваційні процеси, грошовий обіг, інфляція, ціни, платіжний баланс, державний бюджет, зайнятість, процеси роздержавлення, приватизації, демонополізації, процеси виробництва, розподілу, обміну і споживання); секторальна, галузева, регіональна, відтворювальна, соціальна структура господарства; економічні відносини (виробничі, трудові, розподільчі, соціальні) тощо) суб'єкту управління в особі якого виступають органи виконавчої влади, посадовці, уповноважені недержавні суб'єкти.

Щодо державного регулювання то на думку науковців, це поняття є більш вузьким, ніж державне управління [109].

Якщо управлінням є будь-який вплив суб'єкта управління на об'єкт, для того щоб спрямувати його дії бажаним для суб'єкта чином, то, в свою чергу,

регулювання має на меті здійснювати коригування діяльності об'єкта, що спрямовується управлінням загалом. Якщо управління включає всю систему форм і методів (адміністративно розпорядчий вплив, психологічний вплив, економічне стимулювання та ін.) щоб впливати на об'єкт, то державне регулювання, у більшій мірі, спирається на використання економічних методів управління, механізмів обмежувачого та стимулюючого характеру (певні стандарти, квоти, ліміти, тарифи тощо) [109].

Так, досліджуючи поняття «державне управління» звернемось до Енциклопедичного словника з державного управління, де «державне управління» визначено як «діяльність держави (органів державної влади), спрямовану на створення умов для як найповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами» [54, с. 150].

Втілення цілей як державного управління так і державного регулювання передбачає використання адекватних засобів забезпечення впливу суб'єктів цієї державно-управлінської діяльності на її об'єкти. У зв'язку із цим постає питання щодо розкриття сутності «механізмів управління», «механізмів державного управління» та «механізмів державного регулювання». У таблиці 1.3 узагальнено підходи науковців до цих понять, а також їх основних різновидів.

Таблиця 1.3

Визначення понять «механізм управління», «механізми державного управління» та «механізми державного регулювання»

№ з/п	Автор (джерело)	Визначення поняття
1	2	3
Визначення механізму управління		
1	Г. Астапова [110]	Механізм управління – це система елементів організаційно-економічного впливу на процес управління
2	Г. Булеєв [225]	Механізм управління – це сукупність форм, методів та інструментів управління

Продовження табл. 1.3

1	2	3
3	П. Єгоров, Ю. Лисенко [88]	Механізм управління – це система формування цілей і стимулів, які дають змогу перетворити у процесі трудової діяльності рух матеріальних та духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його остаточних результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів
4	О. Єременко- Григоренко [55]	Механізм управління є системою технологічного, економічного, організаційного і соціального блоків, які включають їх елементи
5	О. Ковалюк [69]	Механізм управління – це система форм, методів, важелів, інструментів, які використовуються в діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення політикою на мікро- та макрорівні
6	О. Амосов [5]	На регіональному рівні механізм управління – це сукупність форм і методів впливу територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на реформування та функціонування економічних суб'єктів у всіх сегментах і ланках господарства району
7	Н. Нижник [102]	Механізм управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта
Механізми державного управління		
8	Г. Одінцева [34]	Це засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення визначеної мети
9	О. Батанов [117]	Це комплексна системна категорія, яка характеризується єдністю організаційних, нормативно-регулятивних, матеріально-технічних, бюджетно-фінансових, ідеологічних та соціально-культурних способів і засобів матеріалізації публічної влади, завдяки яким держава здійснює покладені на неї завдання й функції
10	А. Кузнецов [85]	Це система, тобто внутрішньо організована сукупність елементів, що мають спільну природу та утворюються на основі дії об'єктивних закономірностей та суспільних випадковостей, з метою самозбереження чи саморозвитку існуючих зв'язків між окремими суспільними явищами
11	В. Бакуменко, В. Князев [35]	Механізми державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей, а згідно з характером факторів впливу виокремлюють політичні, економічні, соціальні, організаційні та правові механізми

Продовження табл. 1.3

1	2	3
12	О. Коротич [74]	Це певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень. Це сукупність способів, методів, важелів через які суб'єкт управління впливає на об'єкт управління для досягнення певної мети
13	О. Радченко [204]	Механізм державного управління – це системна сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів у державі як продукт організованої людської діяльності, що має на меті реалізацію інтересів і потреб людей та вирішення нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил; є формою реалізації функцій держави та має суб'єктом органи державного управління
Механізми державного регулювання		
14	Ю. Сурмін, Л. Штика, В. Бакуменко, Л. Гогіна [217]	Механізм державного регулювання визначають як сукупність методів, засобів, важелів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи
15	В. Бодров, Н. Балдич, О. Сафронова [11]	Механізми державного регулювання економіки – це сукупність взаємозв'язаних і взаємоузгоджених методів, інструментів та форм забезпечення цілеспрямованого регулюючого впливу держави. По суті, механізми державного регулювання дають найбільш узагальнену характеристику засобів реалізації цілей відповідної державно-управлінської діяльності, оскільки дозволяють відстежити процес їх втілення за логічною схемою: цілі > рішення > впливи > дії > результати
16	І. Кириленко [66]	Механізми державного регулювання це система засобів, важелів і стимулів за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних функцій
17	Ю. Сафонов, Г. Григорєв [211]	Механізми державного регулювання це система методів або механізмів прямої та непрямої дії цілеспрямованого впливу державних і недержавних органів управління на функціонування та розвиток економічної системи
18	В. Федоренко [117]	Механізми державного регулювання це система методів, важелів інструментів впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням

Джерело: розробка автора

Що стосується поняття «механізм управління» то на нашу думку це система або набір процесів, методів, інструментів, технік та практик, які використовуються

для керування і контролю різних аспектів діяльності організації, проєкту, процесу або системи з метою досягнення поставлених цілей:

- планування – створення стратегій, мети і завдань, які необхідно досягти. Планування визначає шлях, яким має рухатися організація або проєкт для досягнення успіху;

- організація – розподіл ресурсів, завдань, повноважень та відповідальності між співробітниками або учасниками для ефективного виконання планів;

- координація – забезпечення співпраці і взаємодії між різними частинами організації або учасниками проєкту з метою досягнення спільних цілей;

- мотивація – стимулювання співробітників або учасників проєкту до досягнення високої продуктивності та відданості;

- контроль – моніторинг виконання планів, виявлення відхилень від поставлених цілей та прийняття відповідних заходів для корекції;

- звітність – збір та аналіз даних про результати діяльності з метою оцінки ефективності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Механізм управління може бути застосований на різних рівнях, таких як стратегічний, тактичний і оперативний, і в різних сферах діяльності, включаючи бізнес, державний сектор, неприбуткові організації, технічні процеси та проєкти. Він допомагає забезпечити ефективність та успішність діяльності і досягнення запланованих результатів.

Поряд з цим, «механізм управління – це засіб вирішення суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення мети» [102, с. 49].

Слід звернути увагу, що в переважній більшості наукових досліджень фігурує поняття саме «механізму державного управління». Перелік понять

наведений у таблиці, звичайно, не є вичерпним. Як зазначає О. Радченко [204], «механізмів державного управління може бути стільки, скільки є функцій у держави, водночас кожна функція державного управління вимагає існування відповідного механізму її реалізації. Саме тому ми говоримо про економічний, соціальний, ідеологічний, комунікаційний та інші механізми державного управління».

Н. Брюховецька, наводячи класифікацію механізмів державного управління за функціональним призначенням, виокремлює: економічні, мотиваційні, організаційні, політичні та правові механізми державного управління [14].

О. Федорчак, у своєму дослідженні зауважує про існування й недержавних механізмів управління: бізнесових, конфесійних, корупційних, партійних тощо [224], оскільки на прийняття та реалізацію управлінських рішень, в сучасній суспільній парадигмі, діють сторонні суб'єкти, які формально знаходяться поза структурою системи державного управління, але оперуючи наявними економічними, політичними та людськими ресурсами чинять значний вплив на різні рівні владного апарату переслідуючи власні, подекуди діаметрально протилежні суспільним, інтереси.

Фактори, що відіграють впливають на процес державного управління, в залежності від основних сфер суспільної діяльності, можуть бути політичними, економічними, соціальними. Крім того, відповідно до основних форм державно-управлінської діяльності, вони можуть мати організаційний і правовий характер. Відповідно до характеру факторів впливу виокремлюють політичні, економічні, соціальні, організаційні та правові механізми.

Ю. Ковбасюк пропонує класифікацію механізмів державного управління за особливостями їх побудови, а саме:

- цільові – спрямовані на досягнення певної мети;
- механізми функціонування системи державного управління на різних етапах розвитку;

– механізми здійснення управління соціумом, органами влади чи посадовими особами.

Цільові механізми державного управління використовуються органами державної влади для здійснення цілеспрямованих перетворень у функціонуванні або розвитку конкретних об'єктів державного управління. Зазвичай, механізми даного типу пояснюються як сукупність способів, методів, важелів, через які суб'єкт державного управління впливає на об'єкт чи групу об'єктів державного управління для досягнення певної мети.

Виходячи з набору методів, що можуть входити до складу цільових механізмів державного управління, ці механізми, в свою чергу, поділяються на: адміністративні, правові, економічні, політичні, соціальні, психологічні, моральні та етичні, а також комбіновані механізми, та можуть включати будь-який набір різноманітних методів (адміністративно-правові, соціально-психологічні, організаційно-економічні, або ті, що складаються з більшої кількості різних за способом впливу та набору методів цільових механізмів).

Враховуючи, що жоден із цільових механізмів не може бути використаний без передачі інформації, яка формує вектор поведінки людей, громад чи організацій, відповідно до встановлених державою цілей, Ю. Ковбасюк висловив думку про доцільність віднесення до їх переліку інформаційних механізмів, використання яких, через розвиток та глобальне застосування інформаційних технологій, стає більш поширеним та результативним [37].

Зазначене твердження є цілком слушним, оскільки сучасне, динамічно прогресуюче громадянське суспільство до загальновизнаних форм, засобів та методів, які формують механізм державного управління, вводить інструмент інформаційного впливу, який, на відміну від вищезазначених фундаментальних категорій, є вкрай гнучким і, в деякій мірі, нівелює низхідну архітектуру державного механізму та компенсує прогалини в оперативності

його функціонування та контролі відповідності виробленої політики фактичному результату.

На думку В. Бакуменка найбільш поширеними механізмами державного управління, є правові, організаційні та ресурсні (фінансовий, матеріально-технічний, кадровий, інформаційний) [7].

Що стосується поняття «механізми державного регулювання» це – узагальнююча характеристика використовуваних методів, інструментів, форм державного регулювання (правовий, організаційний, фінансово-економічний, інформаційний, інституційний тощо). У свою чергу інструменти державного регулювання – певні знаряддя, важелі реалізації цілей відповідної діяльності. З мето забезпечення регулюючого впливу, необхідно знайти, встановити і застосувати необхідні інструменти, зокрема економічного характеру – ставки податків та податкові пільги, державні витрати, субсидії, дотації, субвенції, облікові ставки, норми обов'язкового резервування, операції на відкритому ринку, стандарти, нормативи тощо. Методами державного регулювання є способи використання зазначених інструментів, сукупність прийомів або операцій, запровадження яких забезпечує втілення цілей відповідної державно-управлінської діяльності. Кожному методу державного регулювання відповідає певний набір інструментів, завдяки яким він функціонує [11].

Механізми державного управління та державного регулювання є двома різними підходами, що використовуються державою для досягнення своїх цілей та впливу на соціально-економічні процеси в країні. Основна різниця між ними полягає у способах здійснення впливу та рівні контролю.

Механізми державного управління це процес координації дій та прийняття рішень для досягнення поставлених цілей. Державне управління орієнтоване на діяльність з планування, організації та контролю виконання завдань та програм. Воно забезпечує реалізацію політичних рішень і призначене для ефективного використання ресурсів держави, а також

впровадження різноманітних програм і проєктів та спрямоване на досягнення стратегічних цілей, розв'язання проблем і виконання завдань, існують відповідні установи, директиви, структури та процедури.

Механізми державного регулювання це вплив держави на господарську та соціальну діяльність суб'єктів, зокрема, підприємств, громадян, суспільства в цілому. Цей механізм передбачає застосування правил, норм, законів, стандартів та інших юридичних інструментів для забезпечення збалансованості і контролю відносин між різними сторонами. Розглядається у більш широкому контексті охоплюючи не лише управління державними органами, а й вплив на господарські, соціальні, екологічні процеси у суспільстві через впровадження правових норм та механізмів впливу.

На нашу думку основна різниця між механізмами державного управління та державного регулювання полягає в тому, що управління фокусується на організації та досягненні конкретних цілей держави, в той час як регулювання ставить за мету забезпечити правову та нормативну базу для функціонування різних суб'єктів у суспільстві та контролювати їх діяльність в рамках законодавства. Як «механізми державного управління» так і «механізми державного регулювання» важливі для сталого розвитку та функціонування держави, і їх правильне поєднання є ключовим для успіху та ефективності державного управління.

Проте, з розвитком громадянського суспільства, поширенням цінностей демократичного суспільства зростало невдоволення громадян якістю послуг, що надавались значною кількістю державних установ. Більшість урядів розвинених країн були змушені у XX столітті провести низку реформ з метою покращити роботу цих установ щодо задоволення потреб населення. Таким чином механізми управління трансформувалися з підходів «наказувати і королювати» на «мотивувати і отримувати результат».

Змінювалися підходи до управління, які базувались на використанні владних повноважень, на більш гнучкі. Відбувався перехід від застосування

бюрократичних процедур на ті, які направлені на надання якісних публічних послуг.

Ці зміни призвели до появи нової форми управління в публічному секторі – «публічного адміністрування», що стало закономірним кроком в еволюції державного управління. На відміну від державного управління, публічне адміністрування є цілеспрямованою взаємодією публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації вимог законодавства та виконання основних функцій: орієнтуючого планування, що визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування і координування діяльності, моніторингу результатів [56].

Таким чином публічне управління та адміністрування виникли внаслідок розвитку суспільства, коли виникла необхідність в ефективному керуванні і управлінні суспільними ресурсами, послугами та інтересами. Ці поняття пов'язані з діяльністю органів державної влади, а також організацій і установ, які забезпечують надання публічних послуг та реалізацію державної політики. Публічне управління охоплює широкий спектр діяльності, пов'язаний з розробкою, впровадженням і контролем різних публічних політик та програм. Його основна мета полягає в забезпеченні результативності та ефективності державних служб, а також у задоволенні потреб та очікувань громадян. Публічне управління включає такі аспекти, як планування, прийняття рішень, реалізація політики, контроль та звітність. З іншого боку, адміністрування стосується більш конкретної організаційної та виконавчої діяльності, пов'язаної з управлінням ресурсами, персоналом та інфраструктурою публічних організацій та установ. Це може охоплювати планування та координацію діяльності, забезпечення фінансової стійкості, здійснення контролю над роботою та розвитком публічних організацій. Публічне управління та адміністрування можуть виявлятися на різних рівнях,

таких як державний рівень (центральна влада), регіональний рівень (регіональні адміністрації) та місцевий рівень (органи місцевого самоврядування). Вони є ключовими елементами сучасного управління суспільством і грають важливу роль у забезпеченні стабільності, розвитку та задоволенні потреб громадян.

Виникає необхідність застосування категорії «публічна влада» замість «державна влада», оскільки вона, поряд з останньою, включає в себе обов'язкову участь в суспільному управлінні інших (недержавних) суб'єктів (органів місцевого самоврядування, юридичних осіб приватного права, приватних фізичних осіб тощо), яким держава делегує частину своїх повноважень [94].

Таким чином, на зміну категорії «державного управління» з'являється категорія «публічного управління». Ця категорія є значно ширшою, адже вона включає в себе участь в управлінні суспільними процесами недержавних інституцій таких як громадські організації, профспілки, політичні партії, об'єднання підприємців тощо. Управління справами суспільства перестає бути лише справою державних органів. Ці зміни, їх сутність якраз і є основою трансформацій сучасного державного управління.

Підтвердженням цьому є твердження В. Бакуменка, що «розуміння сутності державного управління зазнало еволюції внаслідок розвитку демократії та громадянського суспільства у світі та, зокрема, в Україні. Отже, нині аспект взаємодії держави і громадянського суспільства в державному управлінні є дуже важливим, на відміну від традиційного бачення державного управління як організуючого й регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей із метою її упорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на її владну силу» [54, с. 150].

Водночас, Т. Кондратюк визначає публічне адміністрування як «підсистему соціальної системи, складник суспільства, чиє функціонування та

розвиток перебувають під потужним впливом із боку всіх інших сфер суспільної життєдіяльності» [72].

Якщо співвідносити поняття «державне управління» і «публічне адміністрування», то варто зазначити, що ключовими елементами для «державного управління» є держава і державна влада, натомість для «публічного адміністрування» ключовими елементами є суспільство і публічна влада. У державному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні – суспільство. Таким чином основною їх відмінністю є те, що державне управління належить до авторитарного виду управління, а публічне адміністрування – до демократичного.

Введення такої категорії «публічне адміністрування» пов'язано з тим, що управлінська виконавчо-розпорядча діяльність здійснюється переважно органами виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування, в окремих випадках – суб'єктами делегованих повноважень. Запровадження цієї категорії в понятійний апарат науки державного управління пов'язано із зміною призначення адміністративного права, яке дедалі формується виходячи з так званої «людиноцентристської ідеології» відповідно до якої відбулась заміна поняття «управління» категорією «адміністрування» [94].

Для розуміння сутності поняття «механізми публічного управління» слід звернутися до наукових напрацювань вчених науки публічного управління, проаналізувати та порівняти їх бачення та напрацювати власне поняття, яке б відповідало сучасній управлінській парадигмі.

В термінологічному словнику з публічного управління наведено таке визначення механізмів публічного управління – «сукупність засобів, методів та важелів держави, спрямованих на формування, реалізацію та досягнення пріоритетних цілей у сфері публічного управління, що базуються на принципах наукового обґрунтування, об'єктивності, цілісності, узгодженості та чіткій скоординованості дій суб'єктів публічного управління, із одного

боку, та злагодженої, конструктивної взаємодії об'єктів публічного управління – з другого» [202, с. 87].

Оскільки «публічне управління» є продуктом еволюційних перетворень «державного управління» під впливом розвитку демократії та інститутів громадянського суспільства та спрямоване на вирішення аналогічного спектру управлінських питань (контроль, керівництво, планування, організаційне постачання, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом та оцінка ефективності), поняття сутності та видів механізмів даної сфери може бути застосоване за аналогією.

Оскільки повноваження щодо управління об'єктами комунальної власності територіальних громад належить до відання сільських селищних та міських рад розглянемо набір механізмів публічного управління комунальною власністю.

Отже, на нашу думку, *«механізм управління комунальною власністю територіальних громад»* – це система організаційно-правових процесів, методів, інструментів, технік та заходів, які використовуються органами місцевого самоврядування або територіальною громадою для вирішення питань володіння, користування і розпорядження майном, що перебуває у власній територіальній громаді, з метою задоволення її соціально-економічних потреб. Загальна ідея механізмів управління комунальною власністю полягає у забезпеченні стійкого розвитку територіальних громад, забезпеченні потреб населення та раціональному використанні ресурсів.

На думку Н. Обушної функціонування механізмів управління комунальною власністю територіальних громад в умовах формування громадянського суспільства має здійснюватися на засадах комплексного програмно-цільового підходу до управління та ефективного використання майна комунальної власності [104].

Отже, управління комунальною власністю територіальних громад потребує застосування низки механізмів публічного управління комунальною власністю територіальних громад, а саме механізмів, які забезпечують:

– *інформаційну відкритість* щодо управління об'єктами комунальної власності, що забезпечить прозорість у прийнятті рішень, виділенні ресурсів та використанні комунального майна, доступність публічної інформації для всіх зацікавлених сторін;

– *розвиток законодавчої та нормативної бази* з управління комунальною власністю територіальних громад, що потребує чіткої правової основи, яка визначає права та обов'язки органів влади, а також мешканців територіальної громади щодо комунального майна;

– *економічну стійкість* – ефективне використання комунального майна, оптимізація витрат та забезпечення стійкості фінансових ресурсів (проведення інвентаризації комунального майна та формування відкритого реєстру об'єктів комунальної власності);

– *сталість розвитку територіальної громади* – планування та стратегічний підхід: створення довгострокових планів та стратегій розвитку використання комунальної власності;

– *розвиток професійної діяльності та компетентності* – підготовка кваліфікованих фахівців та компетентних управлінських кадрів, які здатні забезпечувати ефективне використання ресурсів та розвиток територіальної громади.

На нашу думку, до основних механізмів публічного управління комунальною власністю територіальних громад належать такі механізми:

- нормативно-правовий;
- організаційно-правовий;
- фінансово-економічний.

Таблиця 1.4

**Механізми публічного управління комунальною власністю
територіальних громад**

Механізми публічного управління комунальною власністю	Функції механізму, що реалізуються територіальними громадами спільно з ОМС
Нормативно-правовий	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток нормативно-правової бази щодо управління комунальною власністю; • аналітична діяльність та ініціювання нових законів, нормативно-правових актів
Організаційно-правовий	<ul style="list-style-type: none"> • участь у підготовці та обговоренні нормативної бази щодо управління комунальною власністю шляхом ініціювання нових законів; • участь в організації інвентаризації комунальної власності; • проведення аналізу та моніторингу ефективності управління комунальною власністю; • ліцензування та сертифікація професійної діяльності; • підвищення кваліфікації кадрів з управління комунальною власністю; • участь громадськості у прийнятті рішень
Фінансово-економічний	<ul style="list-style-type: none"> • розробка та реалізація інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток і модернізацію комунальної інфраструктури та підвищення якості послуг; • встановлення вартості комунальних послуг (таких як водопостачання, водовідведення, тепlopостачання тощо) та тарифів на них, що дозволяє забезпечити покриття витрат на їх надання та розвиток інфраструктури; • партнерство з бізнесом щодо управління об'єктами комунальної власності

Джерело: розробка автора

Однією з основних вимог для скорочення масштабів бідності і забезпечення сталого людського розвитку Цілями розвитку тисячоліття ООН визнано «належне врядування» (Good Governance). В основу належного врядування на місцевому рівні покладено 12 принципів, серед яких: «принцип ефективність і продуктивність», який наголошує на необхідності досягнення цілей, що є найкращою можливістю використання наявних ресурсів громади; принцип «відкритість та прозорість» відповідно до якого рішення приймаються і виконуються відкрито та з широким залученням громадськості. Існує публічний доступ до всієї інформації. Інформація про рішення, реалізацію політики і її результати стають доступними для громадськості у такий спосіб, щоб вона могла ефективно стежити і робити свій внесок в роботу місцевих органів влади; принцип «етичної поведінки» передбачає справедливий розподіл суспільного блага. При цьому існують ефективні заходи щодо запобігання та боротьби з усіма формами корупції. Принцип «компетентність та потенціал» – професійні навички тих, хто реалізує управління, а у нашому випадку – управління комунальною власністю територіальних громад, повинні постійно підтримуватися і підвищуватися. Посадовці повинні бути мотивовані, щоб безперервно підвищувати свою ефективність; принцип «інновації та відкритість до змін» в основу якого покладено нові та ефективні шляхи вирішення проблем (сучасні методи надання послуг). Сприятливий клімат для змін повинен створюватися в інтересах досягнення кращого результату; принцип «підзвітність та відповідальність», відповідно до цього принципу всі особи, які приймають рішення, колективні та індивідуальні, повинні брати на себе відповідальність за свої рішення, а також інші принципи. Принципи належного врядування мають певні особливості свого прояву на різних рівнях управління [248].

Принципи «Good Governance» в управлінні комунальною власністю передбачають ефективні, відкриті, адаптивні та відповідальні підходи до

управління, спрямовані на досягнення кращих результатів та задоволення потреб жителів територіальних громад.

Застосування в управлінні комунальною власністю територіальних громад нової управлінської моделі, що базується на принципах «Good Governance» (належного врядування), потребує застосування інформаційних механізмів, ресурсних механізмів та особливо культурно-комунікативних та соціально-психологічних механізмів.

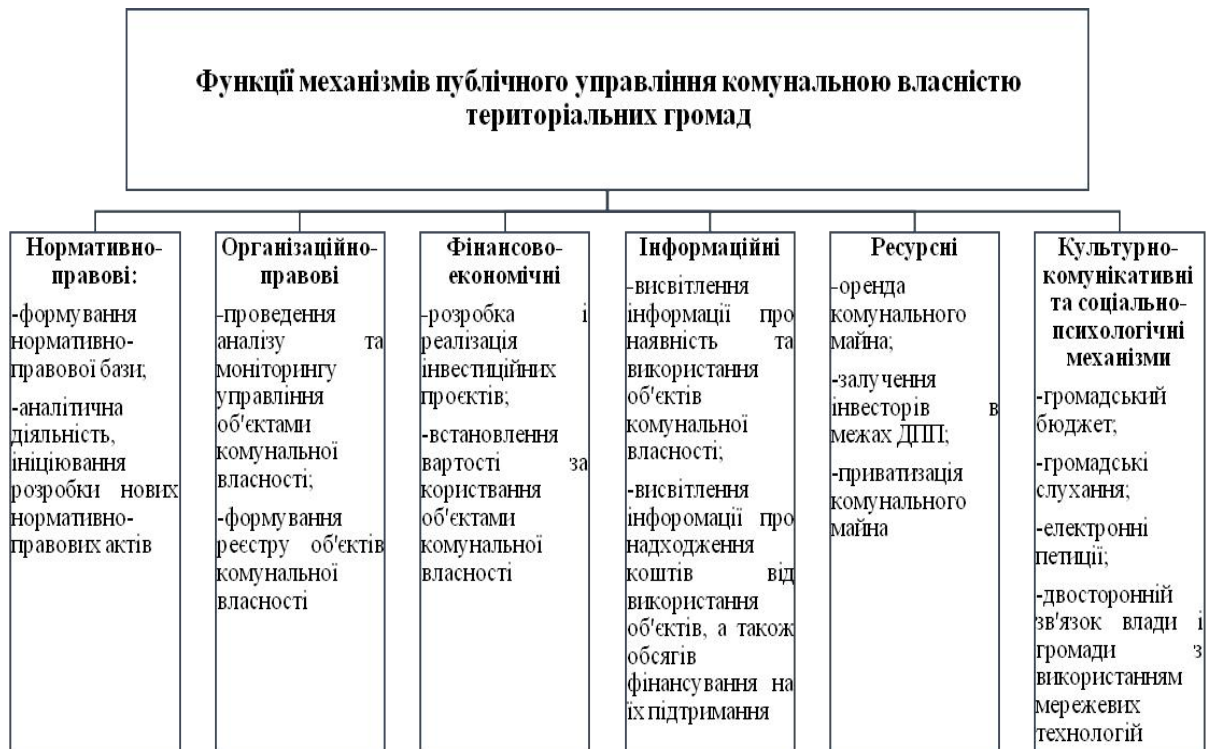

Рис. 1.2 Функції механізмів публічного управління комунальною власністю територіальних громад [розробка автора]

Тому до основних механізмів слід додати (рис. 1.2):

– *інформаційні механізми*, що реалізуються з метою розподілу інформації на всіх етапах управління комунальною власністю та передбачають відкритість та прозорість у цьому процесі;

– *ресурсні механізми*, які забезпечують стабільне та адекватне фінансування на утримання та розвиток комунальної інфраструктури через

партнерство з бізнесом, впровадження новітніх технологій та інноваційних підходів для економного використання комунальних ресурсів з метою досягнення максимальних соціально-економічних результатів;

– *культурно-комунікативні та соціально-психологічні механізми*, які з урахуванням соціальної спрямованості управління комунальною власністю, сприяють комунікації органів управління з громадянським суспільством та забезпечують довіру населення територіальних громад до процесів управління шляхом публічних слухань, консультацій з громадою, створення рад або комітетів.

Таким чином під *механізмами управління комунальною власністю територіальних громад* слід розуміти *механізми належного управління комунальною власністю територіальних громад*, які являють систему організаційно-правових процесів, методів, інструментів, технік та заходів, які використовуються органами місцевого самоврядування або територіальною громадою, на основі принципів «Good Governance», для вирішення питань володіння, користування і розпоряджання майном, що перебуває у власності територіальної громади, з метою задоволення її соціально-економічних потреб і сталого місцевого розвитку.

Важливо щоб усі механізми публічного управління комунальною власністю були чіткими, відкритими та доступними для громадськості, а також щоб думки та пропозиції громадян були враховані при прийнятті рішень щодо управління комунальною власністю. Це допомагає забезпечити більш демократичний та ефективний процес прийняття рішень та сприяє сталому розвитку територіальних громад.

Варто зазначити, що наявність і організація механізмів управління комунальною власністю може змінюватися з часом, оскільки законодавство змінюється та адаптується для забезпечення більш ефективного та сучасного управління.

1.3 Зарубіжний досвід управління комунальною власністю територіальних громад

Кожна країна має свою унікальну систему управління комунальною власністю, що залежить від її правової, інституційної та культурної спадщини. Як ми зазначали вище – у більшості зарубіжних країн майно комунальної (муніципальної) власності формувалося, як правило, шляхом викупу об'єктів приватної власності до власності територіальних колективів, а також шляхом створення об'єктів комунальної власності за рахунок коштів органів місцевого самоврядування. Натомість в Україні майно комунальної власності сформовано шляхом його безоплатної передачі із загальнодержавної до комунальної власності [221, с. 61].

У зарубіжних країнах майно комунальної власності завжди було і є самостійною формою власності – власністю територіальних громад та ніколи не зараховувалось до загальнодержавної власності. Крім того, у зарубіжних країнах суб'єктом права комунальної (муніципальної) власності є не адміністративно-територіальна одиниця, а територіальний колектив як носій місцевого самоврядування, і, відповідно, там немає різновидів комунальної власності. У нас же, свого часу, було запроваджено обласну, районну, міську, районну в містах, сільську та селищну різновиди комунальної власності.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про місцеве самоврядування» «матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад» [166].

Досліджуючи питання конституційно-правового регулювання права муніципальної власності у держав-членів Європейського союзу, Л. Гришко, за результатами аналізу відповідної нормативно-правової бази, зауважує про відсутність поняття, яким позначається власність місцевого самоврядування,

натомість, в конституціях країн-членів ЄС, є згадки про різні складові матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування, зокрема: «муніципальна власність», «власність місцевого самоврядування» та «публічна власність», що служить для виконання завдань та досягнення цілей органів місцевого самоврядування [26].

Н. Романова в своєму дослідженні [209] виділила три основні відмінності, що характеризують процес формування інституту комунальної власності в Україні та закордоном:

- на відміну від практики більшості зарубіжних країн, майно комунальної власності в Україні сформовано шляхом його безкоштовної передачі із загальнодержавної власності в комунальну, а не шляхом викупу з приватної власності чи безпосереднього його створення;

- майно комунальної власності закордоном завжди було самостійною формою власності – власністю територіальних громад;

- у зарубіжних країнах суб'єктом права комунальної власності ніколи не визначалася адміністративно-територіальна одиниця, а лише територіальний колектив, як орган місцевого самоврядування, що виключає, на відміну від України, існування різновидів комунальної власності (обласна, районна, міська, районна у містах, селищна, сільська).

Для аналізу закордонного досвіду становлення та особливостей функціонування системи управління комунальною власністю, необхідно звернутися до першоджерел становлення місцевої влади.

На думку В. Кравченка назва комунальна власність є синонімом поняття муніципальна власність, адже економічна сутність комунальної власності в Україні така ж, як і муніципальної в зарубіжних країнах. У багатьох країнах термін комунальна власність вживається як загальноприйнятий поряд із терміном муніципальна власність [83].

Поряд з цим, В. Мамонова в своєму дослідженні, аналізуючи роботи інших дослідників, схиляється до переконання, що «муніципальний» не є

синонім «комунальний», а є іншомовним словом, яке має подвійне значення: як адміністративно-територіальна одиниця чи одиниця базового рівня місцевого самоврядування; як орган місцевого самоврядування такої одиниці. Виходячи з зазначеного, змінювати поняття «комунальна власність» на «муніципальна власність» є некоректним [90], що, на нашу думку, є дискусійним питанням та потребує подальших досліджень.

В процесі нашого дослідження ми будемо опиратися на поняття «муніципальної власності», яке є більш конгруентним для аналізу міжнародного досвіду.

Відповідно до наукових досліджень, поняття «муніципальний» з'явилося у Стародавньому Римі та застосовувалося до громад, які, будучи самостійними, потрапили під владу Риму та обтяжувалися, на його користь, різними повинностями («*munera*»), від назви яких безпосередньо й походить термін «муніципальний» (подібні громади мали назву «*municipia*»).

У IV ст. до н. е., за результатами реформування правового статусу колишніх самостійних міст-держав (*civitates*), які, в той період, втратили власну державницьку самостійність і потрапили в залежність від Стародавнього Риму, почалося укорінення муніципій, як потенційних учасників публічних та цивільних правовідносин.

У 45 р. до н. е., після експансії влади Риму на решту Італії, було прийнято загальний муніципальний закон – Закон Юлія Цезаря про муніципії (*Lex Julia municipalis*), для уніфікації правил міського устрою та розширення автономії органів самоврядування для вирішення місцевих справ.

На рівні місцевих громад існували як представницькі (народні збори), так і виконавчі (сенати) органи. Спеціальні контролери – куратори, здійснювали контроль за неіталійськими громадами, який, на початку, був лише фіскальним, а згодом розширився до урядового. Прослідковувалися спроби використовувати зазначений інститут для захисту інтересів населення у відносинах муніципальною владою.

На думку О. Батанова, у цей період відбувається становлення муніципій не лише як суб'єктів публічних, а й приватних відносин, «що відповідає сучасному розумінню місцевого самоврядування та муніципального права, як сукупності публічно-приватних відносин і норм, в результаті дії яких, власне, й відбувається становлення муніципальної влади» [9].

Повертаючись до конституційно-правового регулювання права муніципальної власності слід відмітити, що однією із перших конституцій, де згадувалося про місцеве управління, була Конституція Бельгії, прийнята у 1831 році. У ХХ столітті норми про місцеве самоврядування та місцеве управління стали досить поширеними у текстах конституцій європейських держав. На думку вчених [12], це пов'язано, передусім, із поширенням уявлень про демократичну правову державу та прагненням враховувати вимоги міжнародно-правових актів щодо організації місцевої публічної влади.

О. Бориславська, І. Заверуха та Е. Захарченко приводять гіпотезу про існування кількох підходів до організації самоврядування – залежно від його співвідношення з державною владою і обсягу покладених на нього повноважень: моделі *місцевої автономії* та *децентралізації*.

Місцева автономія характеризується значним ступенем самостійності щодо адміністрування визначених сфер та мінімальним обсягом втручання органів державної влади. Прикладом застосування такої моделі автори наводять *Іспанію*, де існує 17 автономних територій, які наділяються статусом самоврядних одиниць не лише як історично сформовані регіони компактного проживання етнічних груп, а й кожен з муніципалітетів провінцій.

На противагу Іспанії, *Франція*, провівши реформи модернізації адміністративної системи через підвищення її здатності задовольняти потреби населення та спроможності скеровувати місцеві проєкти економічного розвитку, пішла шляхом децентралізації.

В монографії «Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади» [60] виділено п'ять моделей організації влади на місцях:

- англо-американська (Велика Британія, США) – значна автономія органів місцевого самоврядування, відсутність на місцях представників виконавчої влади, виборність ряду посад місцевого самоврядування, позитивний принцип правового регулювання (можна робити лише те, що прямо передбачено законом);

- континентальна (Німеччина, Франція) – високий ступінь централізації, поєднання місцевого самоврядування та державного управління, негативний принцип правового регулювання (можна робити все, що не заборонено законом);

- змішана (Австрія) поєднує елементи англо-американської та континентальної моделей;

- іберійська (Бразилія, Мексика, Португалія) – наближена до континентальної моделі, управління на місцях здійснюють обрані населенням представницькі органи (ради) і їх головні посадові особи (мери), які, одночасно, є головами місцевих рад, їх виконавчих органів та затверджуються центральною владою як представники державної влади на місцях;

- радянська (Куба, КНДР, КНР) – заперечення розподілу влади, всі ради є органами державної влади на своїй території.

О. Ахмеров наводить дещо іншу класифікацію моделей муніципальних систем [6], а саме:

- північноамериканська (США) – сфера діяльності муніципалітетів доволі вузька, а головною її рисою є фрагментарність. Модель більшою мірою орієнтована на задоволення інтересів бізнесу, ніж потреб членів громади;

- південноєвропейська (Франція, Італія) – муніципальна активність досить низька;

- скандинавська або північноєвропейська (Данія, Фінляндія, Швеція, Норвегія) – активні муніципалітети, що є відповідальними за вирішення широкого спектра завдань.

Враховуючи значну кількість запропонованих класифікацій моделей місцевого самоврядування за співвідношенням державної та місцевої влади, на нашу думку, найбільш уніфікованим та зручним для аналізу тенденцій управління об'єктами муніципальної власності є класичне виокремлення трьох основних моделей: *англосаксонської, континентальної (французької) та змішаної (німецької)*.

Фінляндія за своїми основними ознаками побудови місцевого самоврядування відноситься до англосаксонської моделі та має давню традицію місцевого самоврядування. Муніципальне врядування закріплено в Конституції 1919 року. З кінця 1980-х років триває тенденція до розширення місцевої автономії, важливими рисами якого стало реформування муніципальних фінансів та зниження рівня державного регулювання. Водночас, держава сприяє об'єднанню муніципалітетів для спільного забезпечення медичних та соціальних потреб мешканців, шляхом надання фінансових стимулів. Муніципалітети в Фінляндії користуються високим ступенем автономії як у фінансовому, так і законодавчому плані. Вони є головними надавачами послуг з соціального забезпечення, охорони здоров'я (первинна та вторинна допомога), освіти (дошкільна, початкова, середня, професійно-технічна, освіта для дорослих, бібліотеки), культури і дозвілля, спорту, територіального планування, будівництва і експлуатації технічної інфраструктури та охорони навколишнього природного середовища (дороги, енергопостачання, водопостачання та водовідведення, порти та громадський транспорт), бізнесу і зайнятості. Фінляндія є однією з небагатьох країн, де муніципалітети вільні встановлювати базові ставки податку на доходи фізичних осіб для своїх мешканців, що складають основну масу податкових надходжень. Муніципальні ради обираються шляхом прямих виборів на чотири роки та формують правління пропорційно кількості місць, які різні партії займають у раді. Традиційно, фінські муніципалітети не мають мерів, і, в більшості випадків, ради призначають муніципальних менеджерів, хоча й

можуть обирати в якості мера свого представника, який очолює адміністрацію та є головою виконавчого комітету [96].

З точки зору раціонального ведення міського господарства, вважається, що у власності територіальної громади має бути якомога більше міської нерухомості і землі. У всіх містах країни у власності муніципалітетів знаходяться вулиці, парки, зелені зони та ділянки з об'єктами громадського призначення. Продаж ділянок в приватну власність використовується виключно як механізм подолання дефіциту місцевого бюджету, оскільки обрана модель управління передбачає їх здачу в орендне користування, що є постійним джерелом доходу.

Строк дії договорів оренди залежить від цільового призначення, зокрема: для будівництва житла – до 60 років, під промислове будівництво та складські приміщення – до 30 років, для інших комерційних цілей – від 30 до 60 років. Розмір орендної плати залежить від оціночної вартості ділянки, її місця розташування (у передмісті орендна ставка вдвічі менша), використання та корегується відповідно до показника індексу вартості життя з метою нівелювання негативних інфляційних чинників. В договорі оренди конкретно вказується період та тривалість проведення будівельних робіт, недотримання яких спричиняє розірвання договору. Водночас орендар має право передати своє право оренди третій стороні без узгодження з міською владою. Після закінчення договору оренди орендар має переважне право на продовження договору оренди. Однак, міська влада може відмовити у цьому праві, компенсувати орендарю встановлену суму витрат на будівництво зведених на ділянці будівель, після чого вони переходять в муніципальну власність [30].

Відповідно до галузевого закону муніципалітети не мають права створювати промислові, сільськогосподарські, торгівельні підприємства для отримання прибутку. Вони лише можуть здійснювати діяльність в сфері надання послуг, пов'язаних з використанням енергоносіїв, водопостачання та водовідведення, міського громадського транспорту. Для реалізації цих

повноважень муніципалітети та їх виконавчі органи можуть створювати відповідні муніципальні підприємства самостійно чи спільно з іншими сусідніми муніципалітетами. Слід відмітити, що міські муніципалітети можуть створювати підприємства із залученням приватного капіталу. Муніципалітети можуть мати власні засоби переробки відходів, громадські рекреаційні заклади, готелі, автостоянки тощо. В низці потових муніципалітетів місцева влада може здійснювати управління портами, прибережними комунікаціями. Крім того, останнім часом практикується відносно нова форма партнерства муніципалітетів з промисловими підприємствами, які випускають продукцію безпосередньо для мешканців, зокрема будівельні матеріали.

У Фінляндії спостерігається надзвичайно високий рівень концентрації нерухомого майна у власності муніципалітетів. До прикладу, в місті Тампере, станом на 2019 рік, загальна площа нерухомості становила 1,2 млн кв. м, 80 % з яких перебували в муніципальній власності.

Слід відмітити, що до 1997 року на рівні муніципалітетів здійснювався лише адміністративний облік об'єктів нерухомості. Після переходу на бухгалтерський облік нерухомості, стало можливим оцінити раціональність утримання об'єктів у співвідношенні до завдань та функцій, виконання яких вони забезпечують. За результатами проведеного аналізу муніципалітети почали позбуватися об'єктів. При цьому, муніципалітет може продати об'єкт з ділянкою, продати об'єкт, а ділянку передати в оренду, знести об'єкт, а ділянку використати для будівництва нового, чи передати в оренду.

Конкретна модель обирається в залежності від конкретної ситуації та тяжіє до раціоналізації рішень, які притаманні для приватних компаній з управління активами.

Муніципалітети в Фінляндії в процесі управління активами, знаходять найбільш економічно доцільні підходи. Так, замість утримання надмірної кількості об'єктів соціального призначення, які не приносять прибутку а лише

потребують витрат на утримання, муніципалітет, наприклад, може купувати послуги соціального забезпечення для своїх членів у приватних установах чи орендувати приміщення для надання послуг із соціального забезпечення.

Широкого використання здобули договори концесії, відповідно до яких муніципалітети реалізують інфраструктурні проекти. Перевагою такого механізму є залучення значного обсягу приватного капіталу та спеціалізованих підрядних організацій, які спроможні виконати поставлені завдання більш ефективно.

Ще однією формою управління активами є створення акціонерних товариств, де акціонером є сам муніципалітет. Така форма дозволяє отримувати прибуток, однак не суперечити нормам галузевого закону в частині заборони здійснення підприємницької діяльності, оскільки власником майна, в даній моделі, є саме товариства а не муніципалітет.

Загалом, муніципалітети у Фінляндії змінюють своє «амплуа» від надавання послуг, до організатора [241].

Франція за своїми основними ознаками побудови місцевого самоврядування відноситься до континентальної моделі.

У Франції доходи від господарської діяльності комун, що в основному пов'язані з діяльністю муніципальних підприємств, становлять 15 % усіх муніципальних доходів. Частка цих доходів тим більша, чим менший розмір комуни. Для багатьох невеликих комун у Франції основним доходом є надходження від підприємств, що експлуатують комунальні ліси. На рівні комун у Франції як низової адміністративно-територіальної одиниці органом місцевого самоврядування є муніципальна рада. Фінансові повноваження муніципальної ради включають: прийняття бюджету та визначення ставок комунальних податків, вирішення питань про необхідність позик, затвердження звітів про використання бюджетних коштів. До повноважень муніципальної ради у сфері громадських служб належить її право створювати або ліквідувати громадські служби комуни, але законом встановлені деякі

обмеження самостійності щодо певних служб. За законом, наявність деяких служб є обов'язковою (похоронне бюро, служби збору сміття тощо). Законом також забороняється створення окремих служб (оборони, юстиції) у сферах, що не належать до компетенції комун і суперечать принципу єдності держави. Такі обмеження встановлюються також і стосовно права комун створювати служби, що займаються економічною діяльністю. В останній період, щоправда, стало допускатися створення громадських промислових та торгівельних служб, якщо вони не є несумісними з принципом свободи підприємництва. Наприклад, коли це веде до приватного використання громадського майна, або коли в цій сфері відсутня приватна ініціатива тощо. Рада також може надавати допомогу як комунальним, так і приватним підприємствам, але за умов конкурсу і гласності. Майно комуни поділяється на «громадське», тобто таке, що призначене виключно для громадського користування (дороги, кладовища, тощо) та майно «приватне», яким комуна розпоряджається на правах приватного власника (луки, ліси, будинки тощо). Громадське майно невідчужуване. Рада приймає рішення про купівлю, продаж, оренду майна та про віднесення майна до категорії «громадського». Департамент у Франції є другим після комуни рівнем адміністративно-територіального устрою, на якому паралельно працюють два органи влади: Генеральна рада як орган самоврядування та префект як орган державної влади. До найважливіших повноважень Генеральної ради належать: затвердження бюджету та звіту про його виконання, встановлення ставок внутрішніх податків Департаменту, створення громадських служб Департаменту і встановлення загальних правил їх функціонування, прийняття рішень щодо всього майна Департаменту (придбання, використання, відчуження майна) [221, с. 154].

Наступний рівень – регіон (округ), що являє собою адміністративно-територіальне утворення, чії функції зосереджені переважно на розвитку території. До складу регіонів метрополії входять кілька департаментів.

регіональна рада вирішує всі питання регіонального значення на своїх зборах. До основної компетенції регіональних рад належить таке: ухвалення регіонального бюджету, контроль за виконанням регіонального плану розвитку, діяльності регіональних органів і структур. Регіональну раду очолює президент, який представляє виконавчу владу регіону, так сама як і мер у комуні. Президент регіональної ради керує також регіональною адміністрацією, яку й очолює [27].

Найбільш розповсюдженим інструментом управління муніципальним майном у Франції є концесія. Комунікаційні мережі у Франції передаються в управління приватним компаніям на основі довгострокового (до 30–50 років) договору концесії. Після закінчення строку дії договору, майно підлягає обов'язковому поверненню в муніципальну власність. Таким чином, муніципалітет, мінімізуючи свої витрати з утримання та модернізації належних йому комунальних об'єктів, організовує надання комунальних послуг для населення, а інвестор, протягом строку дії угоди, фінансово зацікавлений в їх розвитку та підтриманні в належному стані з тим, щоб окупити вкладені інвестиції. Концесійний досвід Франції налічує майже три століття. Перший договір делегування повноважень надання послуг водопостачання у Французькій датовано 1856 роком. На основі концесій здійснюється управління швидкісними дорогами, стадіонами [8].

Досить цікавою є процедура продажу майна муніципальної власності. Муніципальна влада може прийняти рішення про продаж майна у випадку, якщо його реконструкція є економічно недоцільною та перевищує суму витрат, яка є прийнятною для відповідного бюджету. Відчуження може бути здійснено лише після зміни статусу об'єкта з публічного комунального майна на приватне. Відчуження нерухомого майна відбувається після консультацій з членами громади. У разі погодження даного правочину, місцева влада може продати свій актив. Слід звернути увагу, що процедура продажу не обов'язково має бути конкурентною, а ціна - ринковою. Муніципалітет може

продати земельну ділянку за символічну плату з міркувань досягнення загального інтересу (наприклад створення робочих місць).

Федеративна Республіка Німеччина – за своїми основними ознаками побудови місцевого самоврядування відноситься до змішаної моделі.

Німеччина є федеративною державою, що складається з федерального та регіонального рівня – земель. Муніципалітети, міста і округи є конституційною частиною земель.

Місцеве самоврядування у Німеччині – це питання компетенції суб'єкта федерації. Кожна федеральна земля має право вирішувати це питання в спосіб, найбільш прийнятний для неї, а федеральний центр не має права втручатися в питання організації місцевого самоврядування. Правова база для функціонування місцевого самоврядування – закон федеральних земель.

На сьогодні у Німеччині налічується 10799 муніципалітетів, з яких 2055 є містами, а 294 – округами.

У Німеччині існує два типи місцевих структур, залежно від правового статусу регіону: система магістратів і система рад.

Система *рад* існує в усіх регіонах Німеччини, крім Гессена.

Мер також обирається загальним прямим голосуванням на строк від чотирьох до дев'яти років (також стосується Гессена). Мер очолює місцеву раду та місцеву адміністрацію.

Місцева рада є центральним органом муніципалітету, що обирається загальним прямим голосуванням на строк від чотирьох до шести років.

Місцева рада є законодавчим органом і приймає більшість рішень, водночас здійснюючи функцію моніторингу та контролю по відношенню до мера та місцевої адміністрації.

Магістратська система існує лише в одному регіоні (землі) – Гессен.

У цій системі виконавча влада складається з мера та його та його заступників (*магістрат*), що є державними службовцями, які призначаються місцевою радою, як правило, на чотирирічний строк. Магістрат представляє

муніципалітет, відповідає за щоденне місцеве управління та виконує рішення місцевої ради.

Компетенції: міське планування, муніципальне оподаткування, громадська безпека і порядок, муніципальні дороги, громадський транспорт, водопостачання та водовідведення, запобігання надзвичайним ситуаціям природного характеру (повені), протипожежні заходи, соціальна допомога та молодіжна політика, догляд за дітьми, житло, будівництво та утримання шкіл, утримання цвинтарів.

Округи (середній рівень).

Збори округу складаються з членів, обраних загальним прямим голосуванням на строк повноважень, який може варіюватися від чотирьох до шести років залежно від регіону. Це законодавчий орган округу.

Президент округу обирається або асамблеєю округу, або прямим загальним голосуванням, залежно від регіону. Президент є державним службовцем, який обирається на період від п'яти до восьми років і очолює асамблею округу.

Повітове управління є виконавчим органом повіту і складається з державних службовців, найнятих повітом або регіоном.

Компетенції: будівництво та утримання доріг місцевого значення, соціальне забезпечення та молодіжна політика, утримання шкіл та дитячі закладів, поводження з відходами, служба із запобігання надзвичайним ситуаціям, охорона навколишнього природного середовища, міжнародні відносини (побратимство та транскордонне партнерство), громадський транспорт, утримання культурних об'єктів, охорона здоров'я.

Землі (18 земель).

Парламент є законодавчим органом регіону. Складається з членів, обраних загальним прямим голосуванням на чотирирічний строк. Парламент обирає міністра-президента регіону. Уряд є виконавчим органом регіону. Обирається парламентом на чотири роки.

Міністр-президент очолює уряд та має виключні повноваження призначати та звільняти міністрів регіону.

Окремі особливості існують в трьох містах-землях: Берліні, Бремені та Гамбурзі, де палата представників або збори громадян є законодавчою владою, сенат міста – виконавчою владою. Мер є головою виконавчої влади. Регіональні повноваження розділяються з центральним урядом у сферах юстиції, соціальної політики, цивільного, кримінального та трудового права.

Компетенції: законодавча діяльність, державне управління, поліція, державна безпека, оподаткування, суди, культурна політика, вища освіта, навколишнє природне середовище, правовий нагляд за місцевим самоврядуванням [237].

З огляду на широкий спектр компетентностей на місцевому рівні, місцева влада повинна забезпечити належне задоволення відповідних потреб.

У пошуку найбільш раціональних моделей управління майном та надання послуг Німеччина прийшла до широкого запровадження механізмів аутсорсингу.

Дедалі більше муніципалітетів здійснюють заснування юридичних осіб з окремим правовим статусом та самофінансуванням, передаючи для їх формування майно громад. Таку модель управління в Німеччині називають «формальною приватизацією». Дана система зазнала значного розвитку в окремих сферах діяльності місцевих влад. У деяких муніципалітетах були реалізовані ефективні концептуальні спроби створення муніципальних органів влади у формі групи холдингів [222].

Міста, муніципалітети та райони надають центральні «інфраструктурні послуги» з водопостачання та водовідведення, енергопостачання, поводження з відходами, медичне обслуговування за допомогою відповідних компаній, які можуть бути муніципальними та приватними.

У 1990-х роках, під час фінансової кризи того часу, спостерігалася масова тенденція до приватизації майна, задіяного в надання комунальних

послуг, які вважалися неефективними. Хоча доходи від продажу дали муніципалітетам фінансову підтримку в короткостроковій перспективі, вони супроводжувалися втратою контролю над стратегічними напрямками і часто не призводили до підвищення ефективності, а навпаки, навіть створювали більші витрати для муніципалітетів. Наслідком стала реінтеграція приватних надавачів комунальних послуг в муніципальні громади.

Незаперечним є той факт, що ефективність інституту місцевого самоуправління у більшій мірі, аніж ефективність держави, визначається ступенем участі у ньому громадян. Саме громада відповідного адміністративно-територіального утворення володіє найбільш повною інформацією про свої потреби що спонукає до активної участі в прийнятті управлінських рішень, спрямованих на їх задоволення.

У Німеччині члени громади мають право на законних підставах брати участь в життєдіяльності громади та вирішенні відповідних питань, до прикладу, шляхом відвідування засідань ради. У свою чергу, рада зобов'язана проводити збори членів громади, організовувати слухання, інформувати про найважливіші питання громади [89]. В Фінляндії муніципалітети приділяють значної уваги розгляду звернень громадян, які систематично звертаються до місцевої влади за роз'ясненнями, а у випадку незгоди з рішенням, звертаються до уповноваженого з прав людини чи до суду, який, зазвичай, приймає рішення на користь скаржника. У США найбільш розповсюдженими формами участі членів громади в управлінні є громадські слухання, письмові громадські відгуки, участь у радах директорів громадських агенцій, робочі групи, дорадчі комітети.

Таким чином, в закордонній практиці використовується широкий набір інструментів управління об'єктами комунальної власності, який гнучко диверсифікується в залежності від потреб громади. Забезпечується активна взаємодія потенціалу громади та приватного капіталу, шляхом реалізації спільних інфраструктурних проєктів та передачі окремих соціальних функцій

в приватне управління. Водночас прослідковується залучення членів громади до напрацювання та реалізації управлінських рішень.

Як свідчить досвід, взаємодія органів місцевого самоврядування та територіальних громад у сфері управління об'єктами комунальної власності реалізується у формах консультацій, проведення експертизи проєктів нормативно-правових актів, інформаційного супроводження діяльності муніципальних органів.

Висновки до першого розділу

1. За результатами проведеного аналізу виокремлено основні етапи становлення інституту комунальної власності, відправною точкою якого є виникнення поняття «комунальної власності» в 90-х роках минулого століття. Формування комунальної власності, як об'єкта управління, на відміну від практики більшості зарубіжних розвинутих країн, здійснювалося шляхом безоплатної передачі із загальнодержавної до комунальної власності відповідних об'єктів. З аналізу підходів до визначення поняття комунальної власності, запропонованих в положеннях нормативно-правових актів та наукових дослідженнях, встановлено, що її сутність полягає в матеріальній основі територіальної громади, яка виступає суб'єктом управління як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. За результатами узагальнення галузевих наукових досліджень та положень основних нормативно-правових актів, зокрема щодо принципів здійснення місцевого самоврядування в Україні та зобов'язань власника, що виникають в процесі реалізації прав з володіння, користування і розпорядження, запропоновано визначення поняття «управління комунальною власністю», з урахуванням ключових тенденцій трансформації парадигми державного управління на публічне.

2. Виокремлено основні тенденції, які застосовуються в наукових дослідженнях щодо формулювання понять «механізмів управління»,

«механізмів державного управління» та «механізмів державного регулювання», що були притаманні концепції державного управління. В процесі трансформацій, наростання незадоволеності громадян отримуваними послугами, з'явилася необхідність більш широкого залучення громадськості на основі принципів концепції «Good Governance», які передбачають ефективні, відкриті, адаптивні та відповідальні підходи до управління, спрямовані на досягнення кращих результатів та задоволення потреб жителів територіальних громад, а саме: «ефективність і продуктивність», «відкритість та прозорість», «етичної поведінки», «компетентність та потенціал», «інновації та відкритість до змін», «підзвітність та відповідальність», уточнено поняття «механізмів управління комунальною власністю» та запропоновано до застосування інформаційних, ресурсних, культурно-комунікативних та соціально-психологічних механізмів управління комунальною власністю, що покликані забезпечити відкритість та прозорість управлінських процесів, адекватне фінансування утримання та розвитку комунальної власності, а також налагодити комунікацію органів управління з громадянським суспільством і забезпечити довіру населення територіальних громад.

3. Вивчення зарубіжного досвіду управління комунальною власністю свідчить, що майно комунальної власності завжди було і є самостійною формою власності – власністю територіальних громад та ніколи не зараховувалось до загальнодержавної власності. Крім того, у зарубіжних країнах суб'єктом права комунальної (муніципальної) власності є не адміністративно-територіальна одиниця, а територіальний колектив, як носій місцевого самоврядування, що зумовлює відсутність різновидів комунальної власності. Кожна з теоретичних моделей організації влади на місцях в закордонних країнах, зокрема: *англосаксонська, континентальна та змішана*, має свої особливості, однак прослідковується дотримання сталих тенденцій до використання інструментів ДПП, зокрема концесії, в поєднанні з активним залученням громадськості для вирішення питань управління об'єктами

комунальної власності, шляхом застосування широкого спектру форм участі. Суб'єкти владних повноважень, при прийнятті управлінських рішень, орієнтуються на максимальне забезпечення соціально-економічних потреб громади в поєднанні з високим ступенем раціональності.

Результати досліджень за першим розділом подано в таких публікаціях [76; 77].

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

2.1 Генезис нормативно-правової бази управління комунальною власністю територіальних громад в Україні

Нормативно-правове регулювання управління комунальною власністю територіальних громад полягає у встановленні законодавчих правил щодо такого управління, визначає підстави, способи та форми діяльності відповідних суб'єктів щодо здійснення впливу на об'єкт регулювання для досягнення конкретної мети. Саме нормативно-правове регулювання є базою для формування та реалізації політик та, як динамічна структура, може змінюватися в залежності від нових потреб, як суб'єктів владних повноважень, так і громадян, представників бізнесу, іноземних партнерів. На сьогодні, нормативно-правова база регулювання управління об'єктами комунальної власності є продуктом значних та динамічних еволюційних процесів становлення та розвитку держави, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, що зазнав значного зовнішнього впливу внаслідок інтеграційних процесів в напрямку європейського співтовариства [81].

Питання реформування місцевого самоврядування, а особливо питання трансформації власності під впливом децентралізації влади, етапи становлення та формування комунальної власності територіальних громад є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, І. Сазонець зазначає, що найбільш швидкі трансформації проявляються в сфері комунальної власності, що «пов'язано у першу чергу із проведенням реформи децентралізації та передачею управлінських функцій держави на місця – місцевим органам влади». Передача об'єктів державної власності в комунальну власність є

економічною, матеріальною основою передачі таких повноважень. Автор наголошує на відсутності системного підходу до проблеми формування інституту комунальної власності [210]. В. Алексєєв у своїх дослідженнях розкриває тенденції розвитку управління комунальною власністю в Україні, обґрунтовує необхідність розвитку інституту комунальної власності на основі інноваційної моделі [3]. І. Гуськова у своїх дослідженнях обґрунтовує особливості комунальної власності як важливого ресурсу місцевого самоврядування та місцевих громад, визначає особливості суб'єктів і об'єктів у системі управління комунальною власністю [31]. М. Миговський аналізує стан правового забезпечення управління комунальною власністю територіальних громад та окреслює основні проблеми, які виникають [95].

На сьогодні, територіальні громади в Україні є потужним рушієм розвитку держави та індикатором подальшої демократизації суспільства, зокрема й, спричиненої процесами глобалізації.

Зі становленням та зміцненням інституту місцевого самоврядування в Україні все більше зміщуються акценти на користь управління на місцевому рівні, яке може бути не лише ефективним при забезпеченні поточних потреб життєдіяльності окремої територіальної одиниці, а й при вирішенні значних інфраструктурних завдань [81].

Точкою відліку напрацювання нормативно-правової бази управління об'єктами комунальної власності територіальних громад є безпосередньо початок процесу її формування, який, на відміну від загальноєвропейського досвіду, є продуктом розмежування загальнодержавної власності УРСР.

Фактичне відродження місцевого самоврядування в Україні, у широкому розумінні цього слова, почалося після обрання депутатів Верховної Ради Української РСР та місцевих Рад народних депутатів у березні 1990 року.

Новообраним складом депутатів Верховної Ради Української РСР, ще до проголошення Незалежності України, було прийнято Декларацію про державний суверенітет України та низку нормативно-правових актів, які стали

фундаментом для формування комунальної власності громад та наділили їх повноваженнями, необхідними для її управління.

Прийнятий 7 грудня 1990 року Закон «Про місцеві ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» [167] на законодавчому рівні закріпив державні органи місцевого самоврядування, наділив їх відповідними повноваженнями, а комунальну власність, суб'єктами якої було визначено відповідні адміністративно-територіальні одиниці, визначив основою місцевого господарства.

Закон України «Про власність», прийнятий Верховною Радою УРСР 7 лютого 1991 року [127], виокремив комунальну власність як складову загальнодержавної власності та визначив її об'єкти. Зокрема до об'єктів права комунальної власності було віднесено майно, що забезпечує діяльність відповідних Рад і утворюваних ними органів, кошти місцевих бюджетів, державний житловий фонд, об'єкти житлово-комунального господарства, майно закладів народної освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі, побутового обслуговування, майно підприємств, місцеві енергетичні системи, транспорт, системи зв'язку та інформації, включаючи націоналізоване майно, передане відповідним підприємствам, установам, організаціям, а також інше майно, необхідне для забезпечення економічного і соціального розвитку відповідної території.

Зазначені нормативно-правові акти, незважаючи на їх нинішню архаїчність, стали підґрунтям ключової події – безпосереднього формування комунальної власності територіальних громад [81].

Кабінет Міністрів України, постановою від 05.11.1991 № 311 «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю» [192], затвердив перелік державного майна України, яке передається до власності адміністративно-територіальних одиниць (комунальної власності), та установив, що державне майно України, крім майна,

яке належить до комунальної власності, є загальнодержавною (республіканською) власністю. Таким чином, Кабінет Міністрів України своїм актом фактично виокремив комунальну власність зі складу державної власності.

Керуючись вищенаведеною постановою представницькими органами місцевого самоврядування було визначено та затверджено відповідні переліки комунального майна громад, що й стало матеріальною основою функціонування територіальних громад.

Так, до прикладу, виконавчим комітетом Київської міської ради народних депутатів було прийнято рішення від 13.01.1992 № 26 «Про формування комунального майна міста та районів» яким затверджено переліки комунального майна, яке перебуває у власності міста, а також переданого до комунальної власності районів [197]. Безпосередньо у власність міста було передано об'єкти сфери будівництва, житлово-комунального господарства, проєктних та наукових установ, деяких спеціалізованих закладів освіти та пов'язаної інфраструктури, закладів культури, охорони здоров'я, мережі аптек, соціального забезпечення, торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, нежитлового фонду, та ін. Водночас, в райони було передано житловий фонд міста. Однак, таку передачу було здійснено без забезпечення фінансування на утримання та відновлення житлового фонду, а також напрацювання нормативно-правових актів, які б надали можливість власникам квартир, в подальшому, самостійно його утримувати.

Необхідні механізми, у формі Законів України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» [169] та «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» [172] з'явилися значно пізніше, що призвело до катастрофічного погіршення експлуатаційного стану об'єктів житлового фонду та, фактично, унеможливило взяття його на обслуговування самими мешканцями. Існує сучасна суперечність віднесення житлового фонду міста до комунальної власності, оскільки безпосередньо самі житлові приміщення, в порядку

передбаченому Законом України «Про приватизацію державного житлового фонду» [183], були приватизовані, а будинки, співвласники яких самостійно не обрали форму управління багатоквартирним будинком, перебувають лише в обслуговуванні профільних комунальних підприємств.

Таким чином в Україні, на відміну від практики більшості зарубіжних країн, майно комунальної власності сформовано шляхом його безоплатної передачі із загальнодержавної до комунальної власності.

Модель формування комунальної власності в Україні має визначальний вплив на розвиток політики з її управління, яке полягає, переважно, в споживацькому відношенні громади до активів та, майже, повній відмові від практики їх оновлення чи заміщення (крім деяких життєво необхідних інфраструктурних об'єктів), що потребує переосмислення поточної парадигми та подальших досліджень.

У подальшому, після фактичного формування комунальної власності, законодавцем було прийнято низку нормативно-правових актів, які урегульовували широку сферу питань щодо їх управління.

Враховуючи необхідність роздержавлення, спричинену набуттям Україною незалежності та її подальшого відходу від планової до ринкової економіки, Верховною Радою України було прийнято Закон від 04.03.1992 № 2163-ХІІ «Про приватизацію державного майна» [185] яким, зокрема, урегульовувалися питання відчуження комунального майна. Вказаний Закон передбачав можливість делегування органами місцевого самоврядування власних повноважень стосовно приватизації майна, що перебуває в комунальній власності, державним органам приватизації та визначав особливості розподілу коштів від приватизації такого майна, суб'єктів та об'єкти приватизації, встановлював шляхи та порядок приватизації.

Майже одночасно, з метою встановлення правового механізму приватизації єдиних майнових комплексів невеликих державних підприємств шляхом їх відчуження на користь одного покупця одним актом купівлі-

продажу, Верховною Радою України було прийнято Закон від 06.03.1992 № 2171-ХІІ «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» [186]. Враховуючи, що сферою застосування закону було визначено галузі, які підлягають першочерговій приватизації та, в своїй більшості, були передані до комунальної власності: переробна і місцева промисловість, промисловість будівельних матеріалів, легка і харчова промисловість, будівництво, окремі види транспорту, торгівля і громадське харчування, побутове обслуговування населення, житлово-експлуатаційне і ремонтне господарство, він мав значно важливіше практичне значення для приватизації об'єктів комунальної власності.

Водночас, враховуючи формування ринкових відносин, що спричинило необхідність впровадження гнучких та оперативних систем управління об'єктами державної та комунальної власності, які, маючи стратегічне та бюджетоутворююче значення, не могли бути приватизовані, 15.06.1993 за № 210/93 було прийнято Указ Президента України «Про корпоратизацію підприємств» [165], положення якого також розповсюджувалися на корпоратизацію об'єктів комунальної власності.

З метою забезпечення підвищення ефективності використання державного та комунального майна шляхом передачі його в оренду фізичним та юридичним особам, Верховною Радою України 10.04.1992 за № 2269-ХІІ було прийнято Закон «Про оренду майна державних підприємств та організацій» («Про оренду державного та комунального майна» – назва останньої чинної редакції) [171].

Положення даного Закону спрямовані на урегулювання взаємовідносин найбільш широкого сегмента сфери управління об'єктами комунальної власності – оренди, зокрема визначалися об'єкти оренди, орендодавці, орендарі, встановлювався порядок дій щодо укладення договору оренди, строк його дії та умови припинення, механізм визначення та порядок справляння орендної плати.

Наступним, в хронологічній послідовності, документом який мав фундаментальний вплив на розвиток сфери управління об'єктами комунальної власності стала Конституція України [73], прийнята Верховною радою України 28.06.1996, якою встановлювалося право територіальних громад села, селища, міста на управління майном, що є в комунальній власності, та визначається матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування. Відповідно до Конституції України, для визначення системи та гарантій місцевого самоврядування в Україні, засад організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, Верховною Радою України було прийнято Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» [166]. Даним Законом надано визначення поняттю місцевого самоврядування, сформульовано основні принципи та описано систему місцевого самоврядування, розкрито та охарактеризовано форми участі членів громади у вирішенні питань місцевого самоврядування. Встановлено повноваження сільських, селищних, міських, районних, обласних рад та їх виконавчих органів щодо управління майном комунальної власності.

«Водночас, вже після формування переліків об'єктів права державної та комунальної власності, динамічні процеси господарювання потребували розробки механізмів, які б надавали можливість «точкової» передачі окремих об'єктів чи їх комплексів з державної власності у комунальну і навпаки для вирішення окремих завдань та покращення системи їх управління» [81, с. 138].

Так, для визначення основних засад передачі об'єктів права державної власності у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах або у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст, а також об'єктів права комунальної власності у державну власність безоплатно або шляхом обміну, Верховною Радою України прийнято Закон України від 03.03.1998 № 147/98-ВР «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» [177]. Законом визначено об'єкти передачі з

державної в комунальну власність, ідентифіковано ініціаторів передачі та розкрито механізми прийняття та реалізації таких рішень. Крім того, унормовано механізми подальшого формування комунальної власності територіальних громад, після первинного розподілу об'єктів між державною та комунальною власністю, урегулювати питання передачі з державної власності об'єктів з метою задоволення соціальних, культурних, адміністративних потреб відповідних громад.

Водночас, для вирішення питань передачі об'єктів комунальної власності у державну з метою виконання державою власних завдань та функцій, постановою Кабінету Міністрів України від 21.09.1998 № 1482, було затверджено Порядок подання та розгляду пропозицій щодо передачі об'єктів з комунальної у державну власність та утворення і роботи комісії з питань передачі об'єктів у державну власність [178].

З метою проведення прозорих процесів приватизації та передачі об'єктів державної та комунальної власності в користування іншим суб'єктам господарювання, ключовим питанням постало визначення ринкової вартості таких об'єктів для подальшого формування ціни.

Так, «правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів» було визначено Законом України від 12.07.2001 № 2658-III «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [176].

Законом визначається сутність професійної оціночної діяльності, встановлюються її форми, суб'єкти та вимоги до них. Встановлено підстави та випадки проведення незалежної оцінки об'єктів нерухомості, серед яких приватизація і передача в оренду. Визначено істотні умови договору про

проведення оцінки та вимоги до звіту про оцінку майна, описано процедуру проведення його рецензування та ін.

З метою урегулювання особистих немайнових та майнових відносин (цивільних відносин), заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників: держави Україна, Автономної Республіки Крим, територіальних громад, іноземних держав та інші суб'єктів публічного права, Верховною Радою України 16.01.2003 за № 435-IV було прийнято основний акт цивільного законодавства України – Цивільний кодекс України [228]. Вказаним нормативно-правовим актом урегульовано питання, що виникають між учасниками цивільних відносин при укладенні договорів, зокрема щодо цивільних прав та обов'язків сторін. Так, в Цивільному кодексі України було систематизовано норми, що стосуються прав і обов'язків сторін, які виникають при укладенні договорів купівлі-продажу та оренди – найбільш розповсюджених правочинів, зокрема й сфери управління об'єктами комунальної власності. Норми Цивільного кодексу, разом зі спеціальними законами в сфері приватизації та оренди, стали підґрунтям для напрацювання підзаконних нормативно-правових актів (положень) на місцевому рівні в окреслених сферах, таких як положення про оренду та приватизацію майна територіальних громад.

Одночасно, з метою встановлення правових основ господарської діяльності (господарювання), Верховною Радою України 16.01.2003 за № 436-IV було прийнято Господарський кодекс України [23], який «визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання». Учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які

виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності. У Господарському кодексі систематизовано норми, які регулюють господарські взаємовідносини, зокрема й комунальних підприємств, установ та організацій під час здійснення ними комерційної (некомерційної) діяльності. Так, положеннями Господарського кодексу визначено, що управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального сектора економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання (комунальне комерційне підприємство) або права оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство).

«Значний період відновленої незалежності України довів неспроможність держави та територіальних громад, в окремих випадках, виступати ефективним власником належних об'єктів та генератором прогресивних, економічно та соціально вигідних політик, заснованих на їх використанні. Склалося стале твердження про те, що представницькі органи територіальної громади чи держава не можуть бути ефективними власниками» [81].

До того ж, до 2015 року – початку, зокрема, й бюджетної децентралізації, в переважній більшості територіальних громад спостерігався значний дефіцит власних бюджетних надходжень, які можна було б спрямувати на реалізацію значних інфраструктурних чи, вкрай необхідних, соціальних проєктів.

Ситуація, що склалась, потребувала напрацювання дієвого механізму залучення фінансування приватного інвестора та їх поєднання з активами та можливостями територіальних громад чи держави.

Так, з метою визначення організаційно-правових засад взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи

державно-приватного партнерства на договірній основі, Верховною Радою України прийнято Закон від 01.07.2010 № 2404-VI «Про державно-приватне партнерство» [135].

Даний Закон пропонує можливість залучення капіталу приватного партнера з одночасним розподілом можливих ризиків без зміни форми власності існуючих об'єктів, що перебувають в державній чи комунальній власності. Водночас, нерухоме майно, новозбудоване приватним партнером на підставі та відповідно до умов договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, є об'єктом державної чи комунальної власності, якщо інше не передбачено цим Законом. На об'єкт державно-приватного партнерства, протягом строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, не поширюється законодавство України про оренду державного та комунального майна, що дозволяє більш ефективно, з економічної точки зору, його використовувати.

«Після «Революції гідності» та запровадження активних євроінтеграційних процесів законодавство України зазнало значного оновлення та імплементації загальноєвропейських норм, практик та підходів, зокрема й у сфері управління об'єктами комунальної власності» [81].

З метою урегулювання правових, економічних та організаційних основ приватизації державного і комунального майна та майна, Верховною Радою України прийнято Закон від 18.01.2018 № 2269-VIII «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], яким припинено дію низки архаїчних нормативно-правових актів, зокрема й Законів України «Про приватизацію державного майна» [185] та «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» [186], що, незважаючи на численні зміни та доповнення, не відповідали сучасним викликам та не вирішували низку ключових проблемних питань, пов'язаних з прискоренням процесів роздержавлення та оренди і спрощенням відповідних процедур.

Оскільки, до прийняття цього закону, зберігалася недосконала система передприватизаційної підготовки, а проведення конкурсів з приватизації здійснювалося приватизаційними комісіями, значно зростали корупційні ризики.

В порівнянні з процедурою приватизації, визначеною законодавством про приватизацію, що діяло до набрання чинності цим Законом, значно скорочено терміни її проведення, зокрема відмінено передприватизаційну підготовку (скорочення процесу приватизації на 6–12 місяців); скасовано норми щодо розроблення та затвердження планів приватизації, створення комісії з приватизації (скорочення на 2–3 місяці); введено продаж об'єктів на аукціоні (скорочення на 1 місяць); відмінено пільговий продаж пакетів акцій (скорочення на 2–3 місяці); уніфіковано процедури продажу різних типів об'єктів тощо. Прийнятим Законом встановлюється нова, спрощена класифікація об'єктів приватизації: об'єкти малої приватизації та об'єкти великої приватизації; встановлюються вимоги до покупців об'єктів приватизації та обмеження щодо їх участі у приватизації, встановлюється відповідальність за недостовірність, неповноту поданих документів, розширено коло об'єктів, які можуть підлягати приватизації. Крім того, встановлюється чіткий порядок приватизації, вимоги до формування та затвердження переліків об'єктів, які підлягають приватизації, порядок прийняття рішення про приватизацію та визначаються ініціатори приватизації. Законом встановлено, що приватизація (відчуження) майна, що перебуває у комунальній власності, здійснюється органами місцевого самоврядування.

З метою уникнення суб'єктивного фактору в процесі приватизації, на заміну приватизаційним комісіям, законом передбачено здійснення приватизації майна, шляхом продажу об'єктів на аукціоні, зокрема: аукціоні з умовами, аукціоні без умов, аукціоні із зниженням стартової ціни, аукціоні за методом вивчення цінових пропозицій, та викупу об'єктів приватизації. Продаж об'єктів малої приватизації здійснюється на електронних аукціонах. Стартова ціна об'єкту малої приватизації встановлюється на рівні балансової

вартості активів об'єкта малої приватизації, за вирахуванням зобов'язань, у разі їх наявності, але не менше однієї гривні. Запроваджено гнучку схему зниження стартової ціни, а також метод вивчення цінових пропозицій від потенційних учасників, при проведенні повторних торгів на об'єкти, за якими не було визначено переможця конкурсу.

Водночас, як свідчить практика, встановлення стартової ціни об'єкта малої приватизації на рівні балансової вартості об'єкта (активів об'єкта) малої приватизації та гарантійного внеску в розмірі 10 відсотків стартової ціни, який вноситься потенційним покупцем об'єкта приватизації для забезпечення виконання його зобов'язання щодо участі в аукціоні, дозволяє недобросовісним учасникам систематично «підіймати» ціну продажу до економічно необґрунтованої та відсіювати потенційних покупців з подальшою відмовою від придбання об'єкта.

«Враховуючи, що, в переважній більшості випадків, балансова вартість об'єктів приватизації не приведена до справедливої, сума гарантійного внеску, яку втрачає переможець конкурсу при відмові від придбання об'єкта, є несуттєвою, що дозволяє, фактично, блокувати приватизацію об'єктів, для реалізації власних комерційних інтересів, як то примушування зацікавлених потенційних покупців до сплати «нелегальних відступних»» [81].

Розуміючи описану проблему, законодавцем унесено зміни [128] до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184] в частині формування гарантійного внеску після двох аукціонів, які визнані такими, що не відбулися по причині, зокрема відмови переможця аукціону від підписання протоколу про результати електронного аукціону чи сплати ціни продажу або підписання договору купівлі-продажу, розмір гарантійного внеску встановлюється в розмірі, який є більшим: % стартової ціни об'єкта малої приватизації; 30 розмірів мінімальних заробітних плат (на сьогодні це 201,0 тис. грн). Однак, дані заходи є недостатніми та потребують подальшого удосконалення.

Правові, фінансові та організаційні засади реалізації проєктів, що здійснюються на умовах концесії, з метою модернізації інфраструктури та підвищення якості суспільно значущих послуг визначено Законом України від 03.10.2019 № 155-IX «Про концесію» [164]. Опираючись на світовий досвід щодо використання найбільш поширеної форми здійснення державно-приватного партнерства, яка, на думку законодавця, дозволить залучити значні приватні інвестиції для модернізації та підвищення ефективності використання інфраструктурних об'єктів, таких як морські та річкові порти, автомобільні дороги, аеропорти, інші об'єкти державної та комунальної власності, було прийнято вищезазначений Закон, положення якого, зокрема, впроваджують механізм, який дозволяє покласти на приватний сектор інвестиційні, соціальні, екологічні та інші зобов'язання на весь період концесії, при цьому, зберігаючи у державній чи комунальній власності як існуюче, так і новостворене майно. Водночас, відповідний бюджет отримуватиме частку доходів від діяльності приватного інвестора у вигляді концесійних платежів.

Законом, зокрема, визначено чітке розмежування регулювання концесії та інших форм здійснення державно-приватного партнерства, впроваджено єдину процедуру ініціювання та прийняття рішення щодо здійснення державно-приватного партнерства для всіх його форм, у тому числі концесії, уведено додаткові гарантії для концесіонерів та кредиторів, зокрема, передбачення концесійним договором права заміни концесіонера на іншого концесіонера, спрощено процедуру виділення земельних ділянок для проєктів концесії, виокремлено особливості концесії на ринках, що перебувають у стані природної монополії, щодо будівництва та експлуатації автомобільних доріг. Крім того, передбачено можливість передачі вирішення спорів, які виникають у зв'язку з виконанням концесійного договору, міжнародному комерційному або інвестиційному арбітражу, чітко визначено право власності на об'єкт

концесії з метою збереження за державою/територіальною громадою права власності на об'єкт концесії.

Слід відмітити, що окремими положеннями Закону України «Про концесію» [164], на відміну від Закону України «Про державно-приватне партнерство» [135], приділено значної уваги захисту інтересів територіальної громади при передачі в користування об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності.

Так, положеннями Закону України «Про концесію» [164] унесено низку ключових змін до Закону України від 21.10.2010 № 2624-VI «Про особливості передачі в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» [174]. Зокрема, щодо необхідності забезпечення відповідності ліцензійним умовам здійснення господарської діяльності суб'єкта господарювання, з яким укладено договір оренди щодо об'єкта у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебуває у комунальній власності, обов'язкового працевлаштування гарантованої більшості працівників підприємства централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення, що перебуває у комунальній власності та, в результаті передачі в оренду відповідних об'єктів, підлягає припиненню (зокрема ліквідації). Водночас, неврегульованим залишається питання визначення порядку та умови відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення, що, статтею 8 Закону України від 21.10.2010 № 2624-VI «Про особливості передачі в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» [174], визначено однією із істотних умов договору оренди.

Відповідно до інформації, наданої Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України, яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері житлово-комунального господарства, та

Міністерством економіки України, яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері розвитку державно-приватного партнерства, розробка окремого порядку не здійснювалася (Додатки Б, В). На сьогодні інструменти управління об'єктами державної та комунальної власності, запропоновані положеннями Закону України «Про концесію» [164], як і Закону України «Про державно-приватне партнерство» [135], не можуть повноцінно використовуватися без стабілізації поточної політико-економічної ситуації в країні, та як наслідок, стати основою для реалізації конкретних інвестиційних проєктів.

Черговою сферою регулювання, яка зазнала кардинальних змін шляхом прийняття нового закону з одночасним скасуванням попереднього, стала сфера оренди. Так, з метою урегулювання правових, економічних та організаційних відносин, пов'язаних з передачею в оренду майна, що перебуває в державній та комунальній власності, майна, що належить Автономній Республіці Крим, а також передачею права на експлуатацію такого майна; майнових відносин між орендодавцями та орендарями щодо господарського використання майна, що перебуває в державній та комунальній власності, майна, що належить Автономній Республіці Крим, а також адаптації законодавства, яке регулює питання оренди державного та комунального майна до вимог сучасного ринку, Верховною Радою України було прийнято Закон від 03.10.2019 № 157-IX «Про оренду державного та комунального майна» [170], відповідно до якого Закон від 10.04.1992 за № 2269-XII «Про оренду державного та комунального майна» [171] втратив чинність.

Положеннями даного закону встановлено принципово новий порядок передачі державного та комунального майна в оренду, загалом спрощено процедуру передачі в оренду об'єктів державної та комунальної власності: проведення конкурсу здійснюється шляхом продажу права оренди на майно на електронному аукціоні у електронній торговій системі. Встановлено

утворення двох переліків об'єктів оренди: «Перелік першого типу» (Перелік об'єктів, щодо яких прийнято рішення про передачу в оренду на аукціоні) та «Перелік другого типу» (Перелік об'єктів, щодо яких прийнято рішення про передачу в оренду без проведення аукціону). Законом чітко формалізовано ключові етапи процедури передачі в оренду державного та комунального майна. Серед концептуальних новел, слід відмітити зміну основної мети закону (в порівнянні зі старим законом, який втратив чинність [171]) та її переорієнтування саме на забезпечення підвищення ефективності використання майна, що свідчить про наміри подальшого використання оренди як окремого, самостійного механізму управління майном, а не лише допоміжного механізму для створення передумов приватизації, про що у своєму дослідженні зазначає Ю. Дехтяренко [43].

Механізм реалізації передачі в оренду державного та комунального майна, включаючи особливості передачі його в оренду відповідно до положень галузевого закону, визначено Порядком передачі в оренду державного та комунального майна, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 06.06.2020 № 483 [47]. Зазначеним порядком визначаються: переліки документів, що подаються потенційними орендарями, які звернулися із заявою про включення об'єкта оренди до Переліку другого типу або заявою про оренду об'єкта з Переліку другого типу; критерії оцінювання організацій/установ, які мають право на отримання майна в оренду без проведення аукціону; категорії за цільовим призначенням об'єктів оренди; підприємств, установ, організацій, що надають соціально важливі послуги населенню; відомості про договори про передачу права на експлуатацію майна та його зберігання, інші цивільно-правові договори, на підставі яких треті особи мають право користування (доступу) державним або комунальним майном, включаючи договори безоплатного користування, договори про спільну діяльність та договори позички; критеріїв оцінювання потенційних орендарів, які мають право на отримання майна в оренду без проведення аукціону. Серед новел слід відмітити

виокремлення спеціальних положень щодо особливостей передачі в оренду пам'яток культурної спадщини, зокрема занедбаних, які, на сьогодні, носять виключно декларативний характер та не мають фактичного застосування.

Водночас, незважаючи на значний обсяг нормативно-правових актів щодо управління комунальною власністю, на сьогодні актуальним є розроблення та прийняття окремого спеціального закону про управління об'єктами комунальної власності, що визначав би основні засади та порядок здійснення права комунальної власності та був би більш прийнятним для практичного застосування на місцевому рівні. Крім того, подальшого вдосконалення та розвитку потребують інструменти оренди, приватизації об'єктів комунальної власності, зокрема й культурної спадщини, форми і механізми забезпечення державних гарантій для приватного інвестора при реалізації проєктів ДПП, об'єктом якого може виступати комунальна власність, а також умови відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення.

2.2 Стан управління об'єктами комунальної власності в умовах становлення громадянського суспільства на прикладі міста Києва

Місто Київ є не тільки столицею України, найбільшим за населенням містом, а й політичним, культурним, фінансовим центром нашої держави. З точки зору аналізу інституту місцевого самоврядування, Київ цікавий впровадженою системою «двовладдя», а саме: одночасне існування голови Київської міської державної адміністрації – представника виконавчої влади, що призначається Президентом, та Київського міського голови – мера міста, що обирається прямим волевиявленням жителів. Ці особливості закріплено в нормах Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» [194].

Основні повноваження з управління об'єктами комунальної власності територіальної громади міста Києва, зокрема його нежитловим фондом,

покладено на Департамент комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), який здійснює, в межах визначених повноважень, функції щодо управління майном та корпоративними правами комунальної власності територіальної громади міста Києва, здійснює приватизацію таких об'єктів та виступає орендодавцем при їх передачі в орендне користування [152].

Аналіз основних показників управління об'єктами комунальної власності за період з 2018 по 2022 рр. [32, 57].

Загальні показники стану наявності та використання об'єктів комунальної власності м. Києва.

Станом на 01.01.2023, в комунальній власності територіальної громади міста Києва перебуває 13012,16 тис. кв. м площ об'єктів нежитлової нерухомості (будинки, споруди), що включає в себе й об'єкти, які забезпечують життєдіяльність міста (навчальні заклади та заклади охорони здоров'я, театри, кінотеатри, бібліотеки, будинки культури, дитячо-юнацькі спортивні школи, комунальні ринки тощо) (Додаток Д).

З них 1261,62 тис. кв. м передано в орендне користування, понад 300,0 тис. кв. м передано, за угодами, в управління та користування іншим суб'єктам господарювання приватної форми власності (на сьогодні: ПрАТ «Київводоканал»), понад 220,00 тис. кв. м передані до сфери управління та інше безоплатне користування державних установ, навчальних закладів, релігійних організацій тощо, 223,05 тис. кв. м тимчасово не використовуються та можуть бути передані в орендне користування чи виставлені на приватизацію (за умови відсутності встановлених на законодавчому рівні заборон). Решта використовується для ведення господарської діяльності суб'єктів господарювання комунальної власності міста (рис. 2.1).

Рис. 2.1 Площа нежитлових приміщень комунальної власності територіальної громади міста Києва [розробка автора]

Слід відмітити, що відповідно до інформації станом на 01.01.2014, на території анексованого Криму розміщуються об'єкти нерухомості комунальної власності територіальної громади міста Києва трьох лікувально-профілактичних закладів, одного закладу відпочинку та одного комунального підприємства, загальною площею понад 24,4 тис. кв. м [32] (при проведенні розрахунків не враховується).

При здійсненні управління об'єктами комунальної власності територіальної громади міста, які безпосередньо не використовуються для здійснення основної господарської діяльності комунальних суб'єктів господарювання, з метою отримання економічної вигоди чи забезпечення

інших потреб громади, застосовуються два класичних для України інструменти: передача об'єктів в орендне користування та приватизація.

Переліки об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва, що тимчасово не використовуються та можуть бути передані в орендне користування, а також об'єктів, які підлягають приватизації, розміщуються у відкритому доступі на офіційному інтернет-порталі Київської міської державної адміністрації [111] та офіційному вебсайті Департаменту комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) [32].

Необхідно звернути увагу, що розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 10.12.2010 № 1112 «Про питання організації управління районами в місті Києві» [179] з поміж об'єктів нерухомого майна територіальної громади міста Києва виокремлено ті, що передані до сфери управління районних в місті Києві державних адміністрацій.

До таких об'єктів, в переважній більшості, належать нежитлові приміщення, що перебувають в житлових будинках, які обслуговуються профільними комунальними підприємствами, приміщення дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, бібліотек, будинків дитячо-юнацької творчості, закладів охорони здоров'я тощо (рис. 2.2).

Здійснюючи управління такими об'єктами, районні в місті Києві державні адміністрації повинні здійснювати контроль за ефективним використанням та збереженням закріпленого за підприємствами майна. Виявляти комунальне майно, яке тимчасово не використовується, та вносити пропозиції щодо умов та способів його подальшого використання, виступають орендодавцями відповідних об'єктів.

*Рис. 2.2 Площа нежитлового фонду за сферами управління
[розробка автора]*

Крім того, станом на 01.01.2023, в управлінні територіальної громади міста Києва перебуває 30 пакетів акцій господарських товариств, зокрема в управлінні Департаменту комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) – 21, в управлінні районних в місті Києві державних адміністрацій – 9 [32].

Слід зазначити, що надходження коштів від приватизації об'єктів комунальної власності чи їх передачі в користування іншим особам та сплати дивідендів є джерелом неподаткових надходжень для формування дохідної частини місцевого бюджету.

Укладення договору оренди є найбільш розповсюдженим правочином при управлінні об'єктами комунальної власності територіальної громади міста Києва.

Оренда.

Передача об'єктів в орендне користування, сплата орендної плати, наявність заборгованості.

Порядок та процедура передачі в орендне користування об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва урегульовуються: Цивільним кодексом України [228], Законом України «Про оренду державного та комунального майна» [170], Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [176], постановою Кабінету Міністрів України від 03.06.2020 № 483 «Деякі питання оренди державного та комунального майна» [47], рішенням Київської міської ради від 23.07.2020 № 50/9129 «Про деякі питання оренди комунального майна територіальної громади міста Києва» (зі змінами) [138].

На практиці, зацікавлений суб'єкт господарювання обирає відповідний об'єкт нерухомості, висвітлений у вищевказаних переліках та, зазвичай, провівши попередні перемовини з балансоутримувачем щодо можливості його передачі в оренду, звертається до орендодавця об'єкта з відповідною заявою. Орендодавцем, після отримання висновку від балансоутримувача щодо можливості передачі об'єкта в оренду, приймається рішення про включення об'єкта до переліку першого чи другого типу та, відповідно, здійснюється організація аукціону в електронній формі, за результатами якого приймається рішення про передачу об'єкта в орендне користування, чи приймається рішення про передачу об'єкта в оренду без проведення аукціону.

Державне підприємство «Прозорро.Продажі» (на сьогодні – приватне акціонерне товариство), що належить до сфери управління Міністерства економіки України, Кабінетом Міністрів України, визначено відповідальним за забезпечення функціонування електронної торгової системи – адміністратором електронної торгової системи, яка забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обміну інформацією і документами в електронному вигляді, необхідними для проведення аукціону в електронній формі [47].

Орендна плата за користування об'єктами комунальної власності надходить на рахунки відповідних балансоутримувачів та, згідно з встановленою часткою відрахувань, перераховується до бюджету.

За період з 2018 по 2022 рр. в цілому по місту показник *площі нежитлового фонду, переданого в орендне користування* коливався в діапазоні від мінімального значення 1139,56 тис. кв. м в 2018 році до максимального – 1261,62 тис. кв. м в 2022 році (+ 10,7 %) (Додаток Д).

Зазначений показник не зазнав значних змін за результатами досліджуваного періоду, водночас мінімум 2018 року може бути пояснений зниженням активності потенційних орендарів в очікуванні змін в нормативно-правовому регулюванні питань оренди державного та комунального майна, а також виборів депутатів до Київської міської ради.

Водночас, за період з 2018 по 2022 рр. показник *загальної кількості орендарів* коливався в діапазоні від максимального значення – 6436 орендарів в 2018 році до мінімального значення – 4423 орендарів в 2022 році до (- 45,5 %) (Додаток Д).

Суттєве зменшення кількості орендарів в 2020–2022 рр. пояснюється розгортанням та запровадженням обмежень господарської діяльності, пов'язаних з поширенням на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 та запровадженням військового стану, пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України. Обмеження, пов'язані з поширенням COVID-19, мали найбільший вплив на сферу громадського обслуговування та дрібної торгівлі, які, попри незначну площу об'єктів оренди в загальній величині, мають значний обсяг в кількісній величині орендарів.

За період з 2018 по 2022 рр. в цілому по місту показник *нарахованої орендної плати за користування об'єктами комунальної власності* коливався в діапазоні від максимального значення 436866,17 тис. грн в 2018 році до мінімального – 120376,0 тис. грн в 2022 році (- 72,4 %) (Додаток Д).

Мінімальне значення показника у 2022 році пояснюється звільненням від сплати орендної плати за договорами оренди у зв'язку із запровадженням військового стану, пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України.

За період з 2018 по 2022 рр. в цілому по місту показник *сплаченої орендної плати за користування об'єктами комунальної власності* коливався в діапазоні від максимального значення – 498499,26 тис. грн в 2019 році до мінімального – 108039,09 тис. грн в 2022 році до (- 78,3%) (Додаток Д).

Слід відмітити, що до зазначених сум включався розмір погашеної заборгованості, накопиченої в попередніх звітних періодах. Мінімум показника 2022 року пояснюється звільненням від сплати орендної плати за договорами оренди у зв'язку із запровадженням військового стану, пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України.

За період з 2018 по 2021 рр. в цілому по місту показник *загальної заборгованості з орендної плати за користування об'єктами комунальної власності* коливався в діапазоні від мінімального значення 72103,93 тис. грн в 2018 році до максимального – 90966,6 тис. грн в 2022 році (+ 26,2 %) (Додаток Д). Максимум показника у 2022 році пояснюється різким економічним спадом, пов'язаним із повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, та найменшою сумою списання простроченої заборгованості в досліджуваному періоді (1681,23 тис. грн).

Перерахування частини надходжень від оренди до бюджету.

Частка відрахування надходжень від оренди до бюджету м. Києва відповідними балансоутримувачами об'єктів комунальної власності територіальної громади міста та плановий показник надходжень за кодом 22080400 «Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності» визначається рішеннями Київської міської ради «Про бюджет міста

Києва на ...» [121; 122; 123; 124; 125] на відповідний бюджетний період та спрямовується до загального фонду бюджету міста.

До прикладу, рішенням Київської міської ради від 09.12.2021 № 3704/3745 «Про бюджет міста Києва на 2022 рік» [125] плановий показник надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності за 2022 рік встановлено на рівні 20000,00 тис. грн.

Визначено, що 50 % сум надходжень за користування майном комунальної власності територіальної громади міста Києва, відповідними балансоутримувачами об'єктів – отримувачами коштів, перераховуються до бюджету міста Києва.

У той же час, комунальне підприємство «Київжитлоспецексплуатація», керуючі компанії з обслуговування житлового фонду районів міста Києва, бюджетні установи і організації, комунальні некомерційні підприємства у сфері охорони здоров'я, які належать до комунальної власності територіальної громади міста Києва, звільнено від перерахування до бюджету міста 50 % сум надходжень від користування майном комунальної власності.

Слід відмітити, що до визначеного розміру надходжень також включено платежі за використання майна комунальної власності територіальної громади міста Києва, переданого за угодами у володіння та користування господарським товариствам природної монополії з постачання житлово-комунальних послуг та енергоносіїв населенню, а також в сфері поводження з відходами, таким як: ПрАТ «АК «Київводоканал», ПАТ «Київгаз», ПрАТ «Київспецтранс». Дані платежі в дохідній частині бюджету міста Києва не виокремлюються, а включаються до планового показника надходжень від орендної плати за вищезазначеним кодом. Враховуючи вищевикладене, показники надходжень від оренди до бюджету, крім підсумкових фактичних річних надходжень, буде висвітлено лише в частині орендної плати.

За період з 2018 по 2022 рр. показник *нарахованої плати до бюджету від оренди* коливався в діапазоні від максимального значення 67407,07 тис. грн в 2020 році до мінімального – 12700,66 тис. грн в 2022 році (- 79,0 %) (Додаток Д).

Мінімум показника 2022 року пояснюється найменшою сумою надходжень від оренди за досліджуваний період у зв'язку зі звільненням від сплати орендної плати за договорами оренди через запровадження військового стану, пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, а також звільнення Київською міською радою найбільшого балансоутримувача об'єктів комунальної власності та найбільшого отримувача орендної плати – КП «Київжитлоспецексплуатація» від зобов'язання з перерахування частини надходжень від орендної плати до бюджету [125].

За період з 2018 по 2022 рр. в цілому по місту показник *сплачено до бюджету від оренди об'єктів комунальної власності* коливався в діапазоні від максимального значення 86259,92 тис. грн в 2019 році до мінімального – 21187,27 тис. грн в 2022 році (- 75,4 %) (Додаток Д).

Слід відмітити, що до зазначених сум включався розмір погашеної заборгованості, накопиченої в попередніх звітних періодах.

Мінімум 2022 року пояснюється найменшою сумою надходжень від оренди за досліджуваний період у зв'язку зі звільненням від сплати орендної плати за договорами оренди через запровадження військового стану, пов'язаного з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України та спрямуванням балансоутримувачами сум надходжень від орендної плати на поточні операційні витрати (виплата заробітної плати, комунальні платежі) у зв'язку з скрутним економічним становищем.

За період з 2018 по 2022 рр. показник *загальної заборгованості сум надходжень від оренди до бюджету за користування об'єктами комунальної власності* коливався в діапазоні від мінімального значення 25744,58 тис. грн в 2019 році до максимального – 31381,88 тис. грн в 2020 році (+ 17,96 %) (Додаток Д).

Максимуми показника за 2020 рік пояснюється розгортанням та запровадженням обмежень господарської діяльності, пов'язаних з поширенням на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19.

Водночас, балансоутримувачі спрямовували надходжень від орендної плати на поточні операційні витрати (виплата заробітної плати, комунальні платежі) у зв'язку з скрутним економічним становищем, обумовленим загальним спадом економічної діяльності.

Плановий показник надходжень від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, з урахуванням плати за використання майна комунальної власності територіальної громади міста Києва, переданого за угодами у володіння та користування, затверджений на відповідний бюджетний період, недовиконано за результатами 2021 бюджетного року на 41,8 %. Виконання даного показника забезпечено в повному обсязі лише за період 2019 та 2022 років (Додаток Д).

Слід відмітити, що при застосуванні підходу щодо встановлення частки обов'язкових відрахувань до бюджету від оренди для всіх балансоутримувачів на рівні 50 %, надходження від оренди до бюджету, за досліджуваний період склали б від мінімального значення 54,0 млн грн в 2022 році до максимального – 249,2 млн грн в 2019 році.

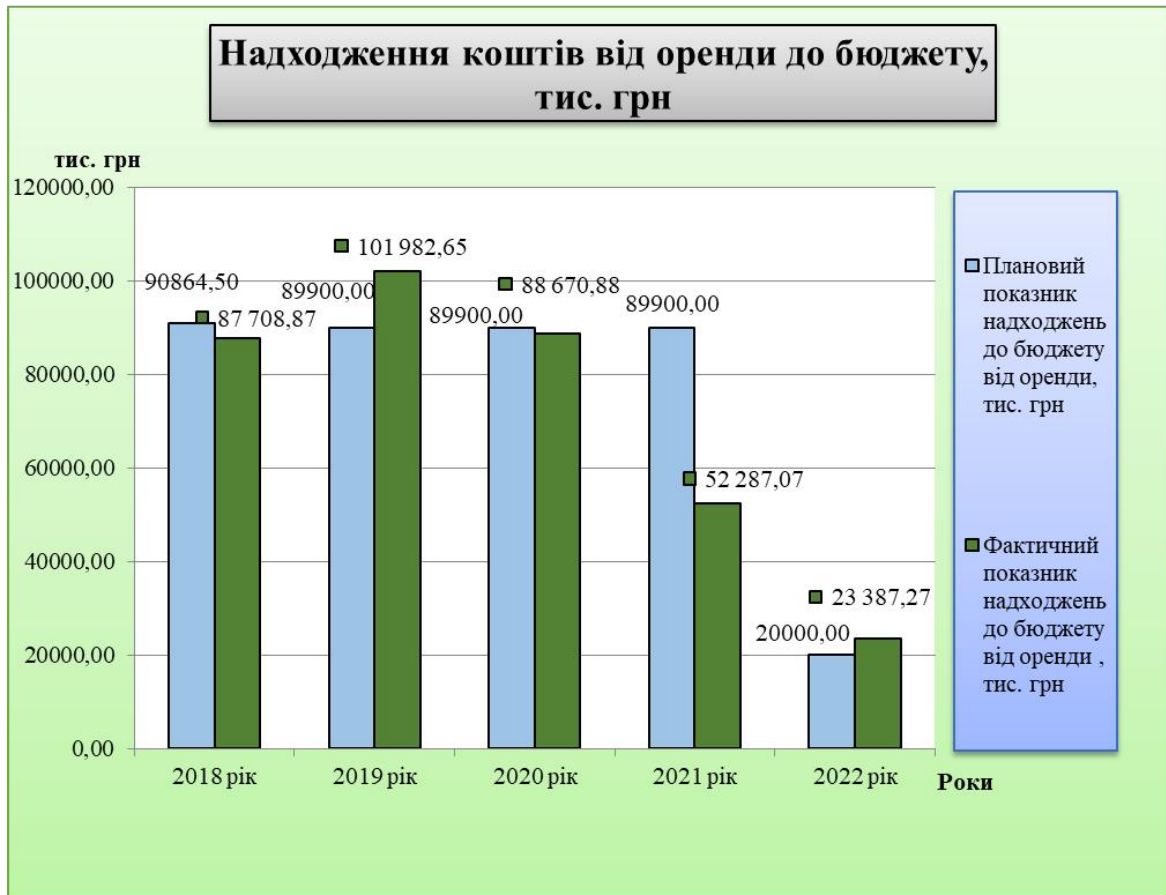

Рис. 2.3 Виконання планового показника надходжень коштів до бюджету від оренди [розробка автора]

Приватизація.

Для участі в приватизації об'єкта комунальної власності зацікавлений суб'єкт звертається до профільного структурного підрозділу Київської міської державної адміністрації щодо включення відповідного об'єкта до переліків об'єктів, що підлягають приватизації (за умови, що він ще не внесений) та, після проведення відповідних організаційних процедур, бере участь в аукціоні в електронній формі з реалізації об'єкта [155], чи, за наявності відповідних умов, здійснює викуп об'єкта приватизації [184]. Кошти від приватизації надходять на рахунок Департаменту комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) та в повному обсязі, після сплати податкових платежів, перераховується до місцевого бюджету.

Державне підприємство «Прозорро.Продажі» (на сьогодні – публічне акціонерне товариство), що належить до сфери управління Міністерства економіки України, Кабінетом Міністрів України визначено відповідальним за забезпечення функціонування електронної торгової системи – адміністратором електронної торгової системи, яка забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обміну інформацією і документами в електронному вигляді, необхідними для проведення аукціону в електронній формі [154].

Плановий показник надходжень за кодом 31030000 «Надходження від відчуження майна, яке належить Автономній Республіці Крим та майна, що перебуває в комунальній власності» визначається рішенням Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на...» [121; 122; 123; 124; 125] на відповідний бюджетний період та спрямовується до бюджету розвитку спеціального фонду бюджету міста.

Київська міська рада, рішенням від 31.03.2011 № 100/5487 [189] затвердила Програму приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва на 2011–2012 роки та Переліки об'єктів нерухомості і пакетів акцій господарських товариств, що перебувають у комунальній власності територіальної громади міста Києва та підлягають приватизації. Зазначене рішення було підготовлено та прийнято на виконання положень архаїчного законодавства про приватизацію, яке, з прийняттям та вступом в дію Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], втратило чинність.

Водночас, об'єкти та пакети акцій, включені до відповідних переліків, не було приватизовано.

До зазначених переліків, станом на початок 2018 року, було унесено 152 об'єкти нерухомості, що перебувають в комунальній власності територіальної громади міста Києва, які підлягають приватизації, загальною площею 39,7 тис. кв. м, з яких 19,3 тис. кв. м (86 об'єктів) – шляхом викупу, а 20,7 (66 об'єктів) – шляхом продажу на аукціоні, а також 9 пакетів акцій господарських

товариств, що перебувають в комунальній власності територіальної громади міста Києва та підлягають приватизації.

З метою урегулювання ситуації, що склалась, Київська міська рада, рішенням від 20.12.2018 № 545/6596 «Про питання приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва, що належить до об'єктів малої приватизації» [180], уповноважила Департамент комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), як орган приватизації територіальної громади міста Києва, оприлюднити, погоджені з постійною комісією Київської міської ради з питань власності, переліки об'єктів малої приватизації комунальної власності територіальної громади міста Києва, які включені до переліків об'єктів та пакетів акцій, затверджених рішенням Київської міської ради від 31.03.2011 № 100/5487 «Про програму приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва на 2011–2012 роки» [189], але не були приватизовані.

На виконання зазначеного рішення, Департамент комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), за наявності наміру щодо приватизації об'єктів (об'єктів), занесених до вищезазначених переліків, готує та подає на розгляд проекти рішень Київської міської ради щодо затвердження переліків об'єктів малої приватизації, що перебувають у комунальній власності територіальної громади міста Києва та підлягають приватизації.

Враховуючи, що підзаконні нормативно-правові Кабінету Міністрів України з питань приватизації набули чинності в період починаючи з червня 2018 року [155], а рішення Київської міської ради з урегулювання питань приватизації [180; 153], були прийняті лише в грудні 2018 року, приватизація в 2018 році здійснювалася без використання функціонуючої на сьогодні електронної торгової системи, адміністратором якої визначено ПрАТ «Прозорро.Продажі», а з використанням електронного майданчика, оператор

якого формально визначався Фондом державного майна України, шляхом підписання меморандуму. У 2018 році було приватизовано 18 об'єктів загальною площею 7,1 тис. кв. м, з яких 5 шляхом викупу, а 13 через аукціон. Загальна сума надходжень склала 7073,90 тис. грн.

Перший електронний аукціон з приватизації об'єкта нерухомості комунальної власності територіальної громади міста Києва з використанням електронної торгової системи, адміністратором якої є ПрАТ «Прозорро.Продажі», відповідно до відкритих відомостей, розміщених на офіційному вебсайті адміністратора електронної торгової системи (<https://prozorro.sale>) було проведено 28.02.2019 [200].

За період 2019 року було приватизовано 15 об'єктів загальною площею 3,9 тис. кв. м., з яких 6 шляхом викупу, а 9 через аукціон. Загальна сума надходжень склала 12724,4 тис. грн.

За період 2020 року було приватизовано 63 об'єктів загальною площею 16,85 тис. кв. м., з яких 29 шляхом викупу, а 34 через аукціон. Загальна сума надходжень склала 199660,5 тис. грн.

За період 2021 року було приватизовано 26 об'єктів загальною площею 5,3 тис. кв. м., з яких 9 шляхом викупу, а 15 через аукціон. Загальна сума надходжень склала 142898,8 тис. грн.

За період 2022 року було приватизовано 26 об'єктів загальною площею 4,1 тис. кв. м, з яких 7 шляхом викупу, а 19 через аукціон. Загальна сума надходжень склала 116418,8 тис. грн.

Загальні показники планових та фактичних сум надходжень до бюджету від приватизації за період 2018-2022 рр. наведено у Додатку Д та на рисунку 2.3.

Невиконання планових показників надходжень до бюджету від приватизації (недовиконання/перевиконання) може свідчити про недосконале бюджетне планування, зумовлене відсутністю стратегічного аналізу ринку нерухомості, безсистемним формуванням відповідних переліків об'єктів та

пакетів акцій, які підлягають приватизації та наявність неефективних та неконтрольованих механізмів безпосереднього продажу об'єктів.

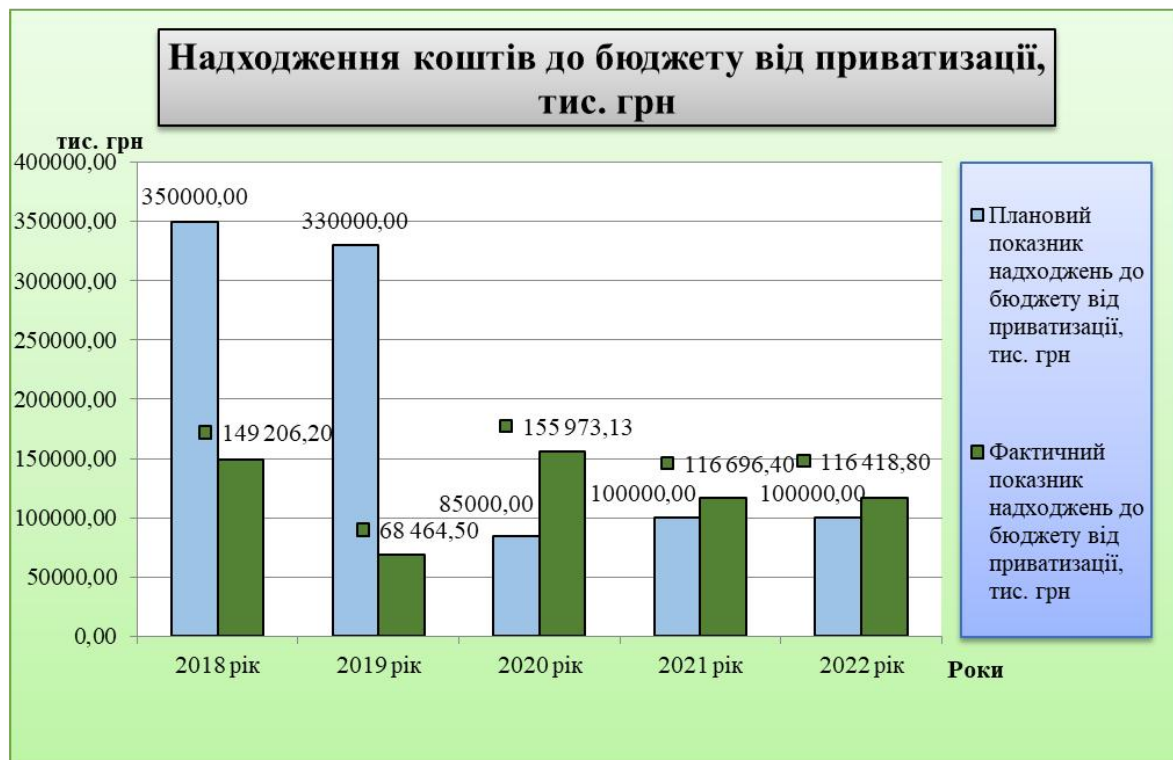

Рис. 2.4 Виконання планового показника надходжень коштів до бюджету від приватизації [розробка автора]

Дивіденди.

Станом на 01.01.2023 в управлінні територіальної громади міста Києва перебуває 30 пакетів акцій господарських товариств, зокрема в управлінні Департаменту комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) територіальної громади міста Києва – 21, в управлінні районних в місті Києві державних адміністрацій – 9.

Плановий показник надходжень за кодом 21010800 «Дивіденди, нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є власність Автономної Республіки Крим, інша комунальна власність» визначається рішенням Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на...» [121; 122; 123; 124; 125] на відповідний бюджетний період та

спрямовується до бюджету розвитку спеціального фонду бюджету міста. Джерелом сплати дивідендів є прибуток акціонерного товариства за результатами господарської діяльності за відповідний рік.

Відповідно до положень Закону України «Про акціонерні товариства» [120], розподіл прибутку товариства належить до виключної компетенції загальних зборів, які проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним роком, а бюджет міста Києва, відповідно до норм Бюджетного кодексу України [19], має бути затверджений до 25 грудня (включно) року, що передує плановому.

Таким чином, сплата дивідендів територіальній громаді міста Києва, за результатами господарської діяльності попереднього року здійснюється, в поточному звітному періоді.

На сьогодні, з поміж 30 акціонерних товариств, частина корпоративних прав яких належить територіальній громаді міста Києва, сплату дивідендів здійснюють лише 4: ПрАТ «АК «Київводоканал», ПАТ «Київгаз», ПрАТ «Київспецтранс» та ПрАТ «ХК «Київміськбуд».

Загальні показники планових та фактичних сум надходжень до бюджету дивідендів за період 2018–2022 рр. наведено у (Додатку Д).

Недовиконання планових показників надходжень до бюджету від дивідендів (недовиконання/перевиконання) може свідчити про відсутність стратегічного аналізу результатів господарської діяльності відповідних акціонерних товариств та неефективною участю представницького органу територіальної громади в їх управлінні.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та введенням воєнного стану в Україні, відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022, дивіденди, за результатами діяльності господарських товариств за 2021 рік, прийнято рішення не сплачувати, плановий показник надходжень за кодом 21010800 «Дивіденди, нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є

власність Автономної Республіки Крим, інша комунальна власність» рішенням Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на 2022 рік» не встановлювався [125] (рис. 2.4).

Рис. 2.5 Надходження коштів до бюджету від сплати дивідендів [розробка автора]

Площа, передана в безоплатне користування.

Як зазначалося вище, понад 220,00 тис. кв. м передані до сфери управління та/або інше безоплатне користування державних установ, навчальних закладів, релігійних організацій тощо.

Така передача здійснювалася на безоплатній основі на підставі рішень Київської міської ради, за результатами відповідних домовленостей, та, безперечно, без врахування економічних інтересів територіальної громади міста Києва.

У переважній більшості випадків, такі рішення та укладені на їх підставі договори не містили конкретних положень щодо зобов'язань користувача з

належного утримання, використання та страхування переданих об'єктів, що є обов'язковими положеннями договорів оренди.

Слід відмітити, що Київською міською радою прийнято рішення від 23.02.2017 № 946/1950 «Про повернення приміщень комунальної власності територіальної громади міста Києва із сфери управління державних установ і організацій» [181], та від 08.07.2021 № 1595/1636 «Про організаційно-правові заходи щодо впорядкування використання майна територіальної громади міста Києва» [182] якими скасовано попередні рішення Київської міської ради щодо безоплатної передачі до сфери управління державних установ приміщень комунальної власності територіальної громади міста Києва, а також встановлено, що такі приміщення підлягають передачі в оренду тим державним установам і організаціям, у сфері управління яких вони перебували відповідно до встановленого порядку.

Слід відмітити, що значну кількість культових споруд, які, до того ж, є об'єктами культурної спадщини, на безоплатній основі, на підставі рішень Київської міської ради, було передано різним релігійним організаціям, які їх на сьогодні використовують.

Незважаючи на існування прямої заборони на передачу комунального майна в безоплатне користування або позичку (ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про оренду державного та комунального майна») [170], питання приведення у відповідність до вимог чинного законодавства взаємовідносин навколо використання об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва залишається відкритим.

Площа, передана в управління та користування за угодами.

У 2000-х роках, на підставі низки рішень Київської міської ради, значну кількість об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва було передано за угодами у володіння та користування акціонерним товариствам природної монополії з постачання житлово-комунальних послуг та енергоносіїв населенню, а також в сфері поводження з відходами, таким як:

ПрАТ «АК «Київводоканал», ПАТ «Київгаз», ПрАТ «Київспецтранс», а також, до початку 2019 року, ПАТ «Київенерго». До переданих об'єктів входило рухоме і нерухоме майно, будинки та споруди, полігони, сміттєспалювальний завод, енергогенеруючі підприємства, різноманітні комунікації та ін. Вказане майно передавалося за актами приймання-передачі єдиними списками без внесення інформації щодо його техніко-економічних характеристик (площа окремих будинків та споруд), а лише облікових відомостей про балансові вартісні показники.

Найбільшу площу таких об'єктів було передано ПАТ «Київенерго», зокрема, лише будинків та споруд комунальної власності територіальної громади міста було передано загальною площею 735,5 кв. м.

ПрАТ «АТ «Київводоканал» будинків та споруд комунальної власності територіальної громади міста було передано загальною площею понад 300,0 кв. м.

За наявною інформацією, будинки та споруди комунальної власності територіальної громади міста Києва в користуванні ПАТ «Київгаз», ПрАТ «Київспецтранс», на сьогодні, не перебувають.

Відповідно до умов угод про передачу майна, розмір плати за користування визначається за результатами попереднього бюджетного періоду та, на сьогодні, для ПрАТ «Київспецтранс» становить 10 % від чистого прибутку, але не менше одного мільйона гривень на рік, для ПрАТ «АК «Київводоканал» та ПАТ «Київгаз» становить 10 % від чистого прибутку, але не менше двохсот тисяч гривень на рік.

Враховуючи, що відповідно до норм Закону України «Про акціонерні товариства» [120] розподіл прибутку товариства належить до виключної компетенції загальних зборів, які проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним роком, а бюджет міста Києва, відповідно до норм Бюджетного кодексу України [19], має бути затверджений до 25 грудня (включно) року, що передує плановому, планові показники обсягу відповідних відрахувань

формується на підставі попередніх відомостей про результати фінансового року зазначених акціонерних товариств.

Київська міська рада своїми рішеннями від 20.06.2017 № 439/2661 [187] та від 24.04.2018 № 517/4581 [139] в 2018 році повернула з володіння та користування ПАТ «Київенерго» майно комунальної власності територіальної громади міста Києва. На сьогодні зазначене майно закріплено за комунальним підприємством «Київтеплоенерго».

Особливості правління об'єктами комунальної власності територіальної громади міста Києва за умов поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 та введення воєнного стану.

Визнання 11.03.2020 Всесвітньою організацією охорони здоров'я коронавірусної хвороби, спричиненої вірусом [SARS-CoV-2](#), пандемією та фіксування перших летальних випадків захворюваності в Україні, спричинило запровадження Кабінетом Міністрів України карантину [145] та початкових обмежувальних заходів, спектр яких постійно розширювався, у відповідь на зростання динаміки захворюваності.

Введенні обмеження щодо функціонування більшості закладів торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування населення, які, зокрема, розміщувалися в орендованих приміщеннях комунальної власності територіальної громади міста Києва, спричинило значне погіршення платоспроможності користувачів таких об'єктів, зокрема й щодо своєчасної та повної сплати орендної плати.

Ситуація, що склалася потребувала втручання і підтримки суб'єктів господарювання як на державному, так і на місцевому рівнях.

Зокрема, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2020 рік» [130] унесено зміни до пункт 14 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» Цивільного кодексу України [228] в частині розширення переліку обставин, за які наймач (орендар) не відповідає та має право вимагати зменшення орендної плати чи звільнення від

неї, заходами, запровадженими суб'єктами владних повноважень, якими забороняються певні види господарської діяльності з використанням орендованого майна, або доступ до такого майна третіх осіб.

Згодом, Київська міська рада, рішенням від 24.12.2020 № 25/25 «Про деякі питання комплексної підтримки суб'єктів господарювання міста Києва на час дії обмежувальних заходів» [136], тимчасово, на строк з 01.01.2021 і на період дії карантинних обмежень, встановлених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом [SARS-CoV-2](#), але не раніше 30.06.2021, встановила орендну плату в розмірі 50 % від розміру, визначеного в договорах оренди, а у разі неможливості використання об'єкта оренди – в розмірі 1 грн.

Дане рішення створило умови для оптимізації витрат зі сплати орендної плати суб'єктам господарювання в залежності від рівня їх функціональної спроможності.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 [126], який затверджено Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX [159], в Україні було введено воєнний стан, який, на сьогодні, триває.

Ситуація, що склалась, спричинила необхідність мобілізації значних людських та економічних ресурсів, встановлення жорстких обмежень, що мали значний негативний вплив на соціально-економічне становище, зокрема й територіальної громади міста Києва.

Відповідного регулювання, з урахуванням зазначених обставин, зазнала й сфера оренди.

Законом України від 01.04.2022 № 2181-IX «Про внесення змін до Закону України «Про оренду державного та комунального майна» уповноважено Кабінет Міністрів України встановлювати інші правила передачі в оренду державного та комунального майна, ніж ті, що передбачені профільним законом [131].

Керуючись наданими повноваженнями, Кабінет Міністрів України, постановою від 27.05.2022 № 634 «Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану» [173], установив, що орендарі державного і комунального майна – фізичні особи та фізичні особи – підприємці, які були призвані або прийняті на військову службу після оголошення воєнного стану, звільняються від орендної плати на період воєнного стану і протягом трьох місяців після його припинення чи скасування, але у будь-якому разі до 31.12.2022.

Київська міська рада, рішенням від 30.03.2022 № 4551/4592 «Про деякі питання комплексної підтримки суб'єктів господарювання міста Києва під час дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 2102-ІХ» (із змінами і доповненнями) [137], скасувала вищезазначене рішення від 24.12.2020 № 25/25 «Про деякі питання комплексної підтримки суб'єктів господарювання міста Києва на час дії обмежувальних заходів» [136], та вирішила, на період воєнного стану, звільнити від орендної плати за користування майном комунальної власності орендарів, які його використовують за цільовим призначенням та/або для потреб оборони, забезпечення життєдіяльності міста в умовах воєнного стану, а орендарям, які не можуть використовувати об'єкт оренди внаслідок його пошкодження, встановити орендну плату в розмірі 1 грн/рік.

Дане рішення створило умови суб'єктам господарювання для перерозподілу витрат зі сплати орендної плати, зокрема й на цілі, пов'язані з підвищенням обороноздатності держави та відбиття агресії.

Крім того, з метою забезпечення можливості оперативного вирішення питань з управлінням майном територіальної громади міста Києва на період дії воєнного стану, Київською міською радою прийнято рішення від 27.10.2022

№ 5482/5523 «Про деякі питання управління майном територіальної громади міста Києва на період воєнного стану» [140], яким Департамент комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) наділено повноваженнями щодо прийняття, передачі та закріплення об'єктів комунальної власності, які, відповідно до рішення Київської міської ради від 15.12.2011 № 844/7080 «Про впорядкування прийняття майна до комунальної власності територіальної громади міста Києва, передачі його у володіння та користування, передачі до сфери управління районних в місті Києві державних адміністрацій, закріплення майна на праві господарського відання або оперативного управління» (із змінами і доповненнями) [134], віднесені до компетенції виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

За результатами проведеного аналізу виокремлено основні проблемні питання в сфері управління об'єктами комунальної власності територіальної громади міста Києва.

1. Відсутність бюджетного планування по показниках надходжень до бюджету від оренди, приватизації та сплати дивідендів.

Системне невиконання планових бюджетних показників з надходження коштів від оренди, приватизації, а також сплати дивідендів до бюджету свідчить про відсутність системного процесу планування при розробці проєкту рішення Київської міської ради «Про бюджет міста Києва на...» відповідний бюджетний період, та внесенні відповідних змін.

Так, наявність об'єктивних причин зменшення обсягів надходжень від оренди, зумовлених поширенням на території України, починаючи з березня 2020 року, гострої респіраторної хвороби COVID-19, прийняття Київською міською радою рішення, наприкінці 2020 року, щодо зменшення для орендарів розміру орендної плати чи, фактичного, звільнення від неї впродовж другої

половини 2021 року [145], що не знаходило свого відображення в планових показниках та спричиняло ненадходження коштів до бюджету.

2. Відсутність належного контролю за станом наявності та використанням об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва переданих в користування.

Відповідно до рішень Київської міської ради [187; 139] в 2018 територіальній громаді міста повернуто майно комунальної власності територіальної громади міста Києва (нежитлові будівлі та споруди, комунальні мережі), що перебувало у володіння та користування ПАТ «Київенерго».

Було встановлено, що ПАТ «Київенерго» не виконувалися зобов'язання щодо вжиття заходів, спрямованих на відновлення та ремонт експлуатованих комунальних мереж, що призвело до значного їх зносу, ступінь якого, в деяких районах столиці, склав 70 % [158].

Це свідчить, що необхідні ремонтні роботи не проводилися, а міською владою не вживалися заходи, спрямованих на дотримання з боку користувача об'єктів зобов'язань за угодами.

Відповідно до вимог чинного законодавства в сфері оренди, орендодавці здійснюють контроль за використанням майна, переданого в оренду, а також за виконанням орендарями умов договору оренди, зокрема щодо страхування об'єкта оренди та своєчасної сплати орендної плати.

Крім того, балансоутримувачами об'єктів комунальної власності, переданих в орендне користування, та орендодавцем не вживалися достатні заходи зі стягнення заборгованості з орендної плати та недопущення її накопичення (дострокове припинення договору). Натомість, спостерігається значний обсяг списання балансоутримувачами відповідних об'єктів заборгованості, сума якої, за досліджуваний період, становить понад 20 млн грн [32]. Зазначені кошти, у разі їх стягнення, могли бути використані для

покращення економічного становища балансоутримувачів та для реалізації заходів, спрямованих на підвищення рівня соціальної забезпеченості членів громади.

Дана ситуація прямо суперечить положенням законодавства про місцеве самоврядування, відповідно до якого «майнові операції, які здійснюються органами місцевого самоврядування з об'єктами права комунальної власності, не повинні ослаблювати економічних основ місцевого самоврядування, скорочувати обсяги доходів місцевих бюджетів, зменшувати обсяг та погіршувати умови надання послуг населенню» [166].

3. Недотримання вимог законодавства про охорону культурної спадщини при використанні об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Києва.

Балансоутримувачі об'єктів комунальної власності, як уповноважені власником особи, ухиляються від виконання зобов'язань, передбачених положеннями Закону України «Про охорону культурної спадщини» [175] щодо укладення охоронних договорів на об'єкти, взяті на державний облік як об'єкти культурної спадщини та проведення необхідних реставраційно-відновлювальних робіт.

Враховуючи, що орган охорони культурної спадщини Київської міської державної адміністрації та балансоутримувачі об'єктів входять до однієї адміністративної вертикалі міської влади, вжиття заходів відповідного реагування здійснюється лише в окремих випадках, коли ситуація щодо неналежного збереження конкретного об'єкта переходить в публічну площину. При цьому, доведені вимоги, зазвичай, не виконуються, а фінансові санкції, передбачені Законом України «Про охорону культурної спадщини» [175], є незначними та носять поодинокий характер.

Вкрай складною виглядає ситуація зі вжиттям з боку органу охорони культурної спадщини Київської міської державної адміністрації зобов'язальних заходів щодо укладення охоронних договорів та проведення конкретних робіт, спрямованих на збереження таких об'єктів, з суб'єктами,

яким, свого часу, було передано об'єкти комунальної власності територіальної громади міста Києва, взяті на облік як об'єкти культурної спадщини, за договорами позички, охоронно-орендними договорами чи до сфери управління, що може бути здійснено після повернення їх у фактичне користування визначеного представницьким органом балансоутримувача комунальної власності.

Відсутність єдиної міської стратегії щодо управління об'єктами комунальної власності в інтересах територіальної громади міста Києва.

На рівні громади відсутній єдиний стратегічний документи, які б враховували всі важелі, механізми, інструменти, спрямовані на раціональне використання об'єктів комунальної власності зокрема, із залученням інститутів громадянського суспільства, що, зокрема й призвело до вищеписаних негативних факторів. Аналогічна проблематика спостерігається і в інших регіонах, що підтверджується матеріалами досліджень Н. Обушної [104; 106].

На сьогодні, управління комунальною власністю здійснюється хаотично та в «ручному режимі». Прийняті управлінські рішення в зазначеній сфері повсякчас скорочують надходження коштів до бюджету та негативно впливають на стан збереження комунальної власності.

На нашу думку, відповідний стратегічний документ має базуватися на фундаментальних принципах, відповідно до яких будь-які управлінські рішення, що стосуються управління об'єктами комунальної власності не повинні призводити до: безоплатного користування об'єктами комунальної власності або із застосуванням механізмів, непередбачених чинним законодавством; зменшення сум надходжень на рахунки балансоутримувачів чи до бюджету від користування об'єктами; погіршення технічного стану об'єктів.

2.3 Організація управління комунальними підприємствами як об'єктами комунальної власності

Управління комунальними підприємствами як об'єктами комунальної власності є важливим аспектом організації місцевого самоврядування та забезпечення ефективної діяльності місцевих громад. Комунальні підприємства є важливими для надання різноманітних комунальних послуг громадянам, таких як водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, вивіз сміття тощо.

Управління комунальними підприємствами, як об'єктами комунальної власності, регулюється законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Основний закон, що регулює організацію та управління комунальними підприємствами в Україні – це Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166]. Цей закон визначає правовий статус органів місцевого самоврядування та їхні повноваження щодо управління комунальною власністю.

Повноваження щодо управління комунальною власністю, відповідно до статті 29 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166] належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад та є власними (самоврядними), а саме:

- «управління в межах, визначених радою, майном, що належить до комунальної власності відповідних територіальних громад;
- встановлення порядку та здійснення контролю за використанням прибутків підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад;
- заслуховування звітів про роботу керівників підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад;
- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо порядку та умов відчуження комунального майна, проектів місцевих програм

– приватизації та переліку об'єктів комунальної власності, які не підлягають приватизації; організація виконання цих програм; подання раді письмових звітів про хід та результати відчуження комунального майна».

Комунальні підприємства міста складають його комунальне господарство. Згідно з економічною енциклопедією: «Комунальне господарство – охоплює підприємства та організації із забезпечення комунальних і побутових потреб населення. Включає енергетичне господарство (теплові й газові мережі), міський пасажирський і вантажний транспорт, водопостачання, санітарне очищення, лазні, пральні, перукарні, готелі, ринки, міські господарства з озеленення».

Як зазначають автори [20], до складу комунального сектору входять підприємства водопровідно-каналізаційного господарства, які здійснюють водозабезпечення міста, функціонування каналізаційного господарства, біологічне очищення води, ремонтно-будівельні роботи на об'єктах водопровідно-каналізаційного господарства.

Каналізаційне господарство міст являє собою складний комплекс інженерних споруд, що складається з каналізаційних мереж, насосних станцій, систем біологічного очищення стічних вод.

Майже в усіх великих містах України існує диспропорція між кількістю стічних вод, що відводяться, і потужністю очисних споруд, що призводить до різкого погіршення якості очищення або до скидання частини неочищених стічних вод у водойми.

Підприємства шляхового господарства міст. Головні функції цих підприємств полягають у виконанні комплексу робіт з утримання, нагляду та ремонту шляхів, мостів та шляхово-транспортних споруд (шляхопроводів, підземних переходів, підземної зливної каналізації, громадських туалетів тощо), а також утримання техніки для прибирання міських вулиць і площ.

Підприємства зеленого господарства є у кожному місті. Рівень їх розвитку, крім іншого, залежить від географічного розташування міста, його природно-кліматичних умов. Підприємства зеленого господарства виконують усі види озеленувальних робіт з догляду та контролю за збереженням зелених насаджень у місцях загального користування, захисту лісопаркових насаджень від пожеж, хвороб та шкідників.

Теплопостачальні підприємства надають послуги централізованого теплопостачання, забезпечують функціонування мережі теплопостачання на території міст. До їх складу входять централізовані (ТЕЦ і локальні котельні) та інші джерела теплопостачання. Їх розвиток має забезпечити збільшення загальної потужності системи теплопостачання міст шляхом збільшення потужностей діючих ТЕЦ та інших централізованих джерел теплопостачання, особливо в районах нового будівництва.

Об'єкти благоустрою та санітарного очищення міста виконують різноманітні функції із забезпечення благоустрою та чистоти міста, прибирання вулиць та площ, контролюють утримання об'єктів міста, вживають заходів щодо його санітарного очищення: збирання, перевезення та знешкодження твердих побутових, утримують і ведуть догляд за звалищами та полігонами утилізації відходів.

Зовнішнє освітлення міста це – підприємства, які забезпечують функціонування мережі міського зовнішнього освітлення, встановлюють та утримують міські світлоточки, проводять диспетчеризацію, управління міським освітленням та здійснюють будівельно-ремонтні роботи в мережі освітлення міста.

Ступінь розвитку *системи протизсувних заходів* у кожному місті зумовлюється природними умовами. Наприклад, у Києві територія міста (схили Дніпра, ярів, балок) загальною площею 4 тис. га визначена як зсувонебезпечна. Тому в місті функціонує розвинена мережа протизсувних,

гідротехнічних споруд, експлуатацію яких забезпечує комунальне підприємство «Спеціалізоване управління протизсувних підземних робіт».

Підприємства *ритуального обслуговування* це – мережі підприємств та установ, які надають населенню міста послуги ритуального характеру. До їх складу входять: спеціалізовані підприємства ритуального обслуговування, крематорії, цвинтарі, спеціалізовані ремонтно-будівельні управління, автотранспортні підприємства.

Крім перелічених підприємств, міське комунальне господарство може включати інші об'єкти, функціонування яких зумовлено потребами та умовами кожного конкретного міста. У своїй більшості ці підприємства відносяться до сфери житлово-комунального господарства міста. Метою діяльності цих підприємств є забезпечення населення та громади якісними та доступними комунальними послугами, що є важливими для життя, комфорту як населення так і розвитку міста.

Комунальні підприємства мають покладену на них відповідальність за забезпечення безпеки на території громади, наприклад, через забезпечення надійного водопостачання та водовідведення, розміщення контейнерів для твердих побутових відходів та їх безпечної переробки, а також запобігання аварій у системах енергозабезпечення.

Варто зазначити, що одним із власних (самоврядних) повноважень в галузі житлово-комунального господарства згідно зі статтею 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166] «до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг населенню». Органи місцевого самоврядування також опікуються питаннями

організації управління побутовими відходами, відходами будівництва, знешкодження та захоронення трупів тварин, організацією благоустрою, залучення з цією метою коштів, трудових і матеріально-технічних ресурсів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також населення, здійснення контролю за станом благоустрою, організації озеленення, охорони зелених насаджень і водойм, створення місць відпочинку громадян та іншими питаннями визначеними законодавством. Для реалізації цих повноважень існують відповідні комунальні підприємства метою яких є надання якісних комунальних послуг населенню територіальних громад, яке у своїй більшості проживає у багатоквартирному житловому фонді.

До 90 років минулого століття весь житловий фонд країни знаходився у державній власності, потім був переданий до комунальної власності територіальних громад. До приватизації, коли багатоквартирний будинок належав до комунальної власності, громадяни користувалися приміщеннями на підставі договорів соціального найму. Сам будинок як об'єкт нерухомості передавався власником у господарське відання житловим організаціям для здійснення його експлуатації та обслуговування. З цією метою у кожному місті формувалось житлове господарство, яке обслуговувало житловий фонд, провадило роботи безпосередньо у будинках та прибудинкових територіях, а також виконували ремонтно-будівельні, спеціалізовані і монтажно-налагоджувальні роботи як у жилу так і нежилу фонді.

Статтею 24 Житлового кодексу України, прийнятого ще у 1983 році, визначено, що для експлуатації державного і громадського житлового фонду передбачалось створення житлово-експлуатаційних організацій [58]. Ця норма діє і на сьогодні, у той час коли показник приватизації квартир складає 98 %, а Цивільним кодексом України [228] визначено, що «приміщення загального користування (у тому числі допоміжні), несучі, огороджувальні та несуче-огороджувальні конструкції будинку, механічне, електричне, сантехнічне та інше обладнання всередині або за межами будинку, яке обслуговує більше

одного житлового або нежитлового приміщення, а також будівлі і споруди, які призначені для задоволення потреб усіх співвласників багатоквартирного будинку та розташовані на прибудинковій території, а також права на земельну ділянку, на якій розташований багатоквартирний будинок та його прибудинкова територія, у разі державної реєстрації таких прав є спільним майном багатоквартирного будинку». Однак, ЖЕКи, які фактично не є власниками такого житла, утримували і продовжують утримувати його неефективно.

Коли раніше весь житловий фонд міста знаходився у комунальній власності, він виступав об'єктом управління. На сьогодні, по суті, кожен окремий будинок є об'єктом управління, і рішення щодо управління таким будинком приймають співвласники [172].

На сьогодні саме від активності співвласників, які проживають у багатоквартирному будинку, залежать умови їх комфортного проживання. Відсутність ефективного власника житла, який зацікавлений у належному утриманні та збереженні свого майна, відображається на фактичному стані житлового фонду, що на сьогодні, перебуває у критичному стані. У результаті, якість послуг з часом лише погіршується. На сьогодні, до власних самоврядних повноважень міських, селищних, сільських рад належать, зокрема, питання: «сприяння розширенню житлового будівництва, надання громадянам, які мають потребу в житлі, допомоги в будівництві житла, в отриманні кредитів, у тому числі пільгових, та субсидій для будівництва чи придбання житла; подання допомоги власникам квартир (будинків) в їх обслуговуванні та ремонті; сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків; призначення у випадках та в порядку, встановлених законом, управителя багатоквартирного будинку» [166].

Таким чином, на законодавчому рівні визначено, що управління будинком здійснюється безпосередньо співвласниками через вибір форми управління, а не ОМС, які повинні сприяти створенню об'єднань

співвласників багатоквартирного будинку та призначати управителя будинку у випадках та в порядку, встановлених законом [172].

Наступним завданням для ОМС є списання з балансу багатоквартирних будинків. Відповідний порядок затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 301 [156], яким передбачено механізм списання з балансу міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними підприємствами та органами місцевого самоврядування багатоквартирних будинків, у яких розташовані приміщення приватної та інших форм власності. Таким чином, на сьогодні ми не можемо говорити про комунальний житловий фонд [107].

Проте, говорячи про реформу житлово-комунального господарства констатуємо, що її метою, якраз, є забезпечення комфортного проживання населення та отримання якісних комунальних послуг.

Характерними рисами послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення є: 1) належність до життєво необхідних; 2) локальний характер (послуги надаються в межах населеного пункту, району, можливо області); 3) організованість як природних монополій (конкуренція або можлива на окремі види діяльності або неможлива взагалі); 4) підлягання державному та/або муніципальному регулюванню щодо якості і тарифів; 5) потреба у великих капітальних вкладеннях (при цьому інвестиції не можуть бути внесені поетапно); 6) нееластичний характер попиту (для споживача ці послуги є необхідними); 7) характер суспільного блага (послуги з централізованого водопостачання та водовідведення не можна відключати); 8) безперервність (послуги не можна накопичувати, відкласти їх споживання на майбутнє, не можна припинити, за винятком профілактичних та аварійних заходів); 9) безальтернативність (споживач послуг не може передати свою вимогу будь-кому іншому або замінити послугу на іншу); 10) прив'язаність до об'єкта нерухомості (квартира; будівля) [85].

Наведені характерні риси послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення визначають належність водопровідно-каналізаційних підприємств до *природної монополії* («стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва, а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги)») [188].

З передачею підприємств водопровідно-каналізаційного господарства до комунальної власності місцевих територіальних органів було зруйновано вертикальну систему управління, а створення місцевої системи водопостачання та водовідведення було віддано на розсуд органів місцевого самоврядування, які не були готові до управління системою. Фрагментація адміністративно-територіальних одиниць призвела до того, що органам місцевого самоврядування було вкрай складно забезпечувати стабільний економічний розвиток на територіях маленьких розмірів або в демографічній структурі яких переважала частина населення непрацездатного віку. По суті, органи місцевого самоврядування залишилися «один на один» з проблемами правового характеру без належної юридичної підтримки, необхідної для виконання функцій державного регулювання суб'єктів природних монополій, належного технічного та кадрового забезпечення на рівні місцевих державних адміністрацій, які необхідні для координації дій у сфері водопостачання та водовідведення, планування державного фінансування капітальних інвестицій і забезпечення контролю якості питного водопостачання. Крім того, стан підприємств водопровідно-каналізаційного господарства з року в рік перебуває у критичному стані.

Наприклад, у 2021 році сумарна протяжність водопровідних мереж складала 82,92 тис. км, з яких ветхих та аварійних – 27,33 тис. км або 33 %; протягом року було замінено 0,68 тис. км або 2,5 % від потреби [101]. У 549 населених пунктах або 8,6 % від загальної кількості населених пунктів, де використовувалась привізена вода та 2,5 % від загальної кількості населених пунктів в Україні (без урахування даних тих областей, які не змогли надати інформацію). Найбільша кількість населених пунктів і населення, які забезпечувались привізною водою, була у Дніпропетровській – 293 населених пункти (20,4 % від загальної кількості населених пунктів області) і 70,6 тис. осіб (2,2 % від загальної чисельності населення області) та Миколаївській областях – 154 населених пункти (16,9 % від загальної чисельності населення області) і 46,6 тис. осіб (4,3 % від загальної чисельності населення області).

Через зношеність водопровідних мереж значним є показник втрат/витрат води. Найгірша ситуація була у Чернівецькій області, де протягом 2021 року були найбільші втрати і витрати води – 63,2 %. У решті областей втрати та витрати води становили менше 50 %. Найменші втрати та витрати води були у Дніпропетровській області – 10,2 % та Київській області – 15,9 %.

Складною є ситуація і з системами водовідведення. Сумарна протяжність мереж централізованого водовідведення у 2021 році дорівнювала – 28,60 тис. км, зокрема ветхих та аварійних – 9,9 тис. км або 34,6 %; протягом року було замінено 0,133 тис. км або 1,4 % від потреби.

Найбільший відсоток мереж централізованого водовідведення, які через свій незадовільний технічний стан потребували заміни, був у Волинській області – 54,4 %; у 11 областях цей показник знаходився у межах 30–50 %, у м. Київ та 7 областях – у межах 20–30 %.

Проблемним є забезпечення якості питної води та стічних вод у системах централізованого водопостачання та централізованого водовідведення територіальних громад.

Застарілість обладнання та зношений технічний стан каналізаційних очисних споруд (а іноді їх відсутність) становить екологічну загрозу для водойм та місцевості, оскільки неефективно очищуються стічні води, які скидаються у природні водні джерела. За даними щорічної Національної доповіді про якість питної води, в Україні склалася ситуація, коли практично всі поверхневі, а в окремих регіонах і підземні води, за рівнем забруднення, не відповідають вимогам санітарного законодавства на джерела водопостачання. Водночас, наявні очисні споруди, технології очищення та знезараження питної води неспроможні очистити її до рівня показників безпеки. Питне водопостачання України майже на 80 % забезпечується поверхневими водами. Водночас, більшість басейнів річок, згідно з гігієнічною класифікацією водних об'єктів, за ступенем забруднення можна віднести до «забруднених» та «дуже забруднених», проте склад очисних споруд і технології водопідготовки фактично не змінилися [108]. Такий технічний стан підприємств водопостачання та водовідведення спричинений через тарифний колапс у сфері комунальних послуг. Відсутнім є такий принцип державної політики, як забезпечення доступності комунальних послуг, оскільки деякі тарифи перевищували індивідуальні доходи домогосподарств в декілька разів.

На відновлення та ремонт мереж потрібні значні кошти, які відсутні в органах самоврядування. Найбільшою складовою собівартості послуг на водопостачання та водовідведення є затрати на електроенергію, вартість якої постійно зростає, а на підвищення тарифів діє заборона. Щоб підтримувати підприємства виділяються кошти з місцевих бюджетів.

В Україні витрати домогосподарств на послуги водопостачання і водовідведення становлять 7 % їх сумарних витрат на житлово-комунальні послуги (рис. 2.6).

Лева частина витрат домогосподарств припадає на теплопостачання. Підприємства теплопостачання за природою своєї діяльності відносяться також до природних монополій.

Рис. 2.6 Структура витрат домогосподарств на житлово-комунальні послуги за 2022 рік [розроблено автором за Додатком Е]

Фізична зношеність і моральна застарілість теплоенергетичного обладнання призвели до збільшення більш ніж на 20 % витрат палива на виробництво тепла, водозабезпечення і водовідведення, транспортування теплової енергії, переробку сміття в комунальному господарстві, в порівнянні із західними країнами. Мережу комунальної теплоенергетики формують теплові електроцентралі, що споживають органічне паливо, опалювальні і виробничо-опалювальні котельні, теплові мережі, центральні теплові пункти і бойлерні, ремонтно-експлуатаційні бази. Основне та допоміжне обладнання комунальних котелень практично вичерпало всі допустимі строки експлуатації (строк експлуатації 30 % котелень перевищує 30 років), морально застарілі та технічно зношені котли мають низький коефіцієнт корисної дії, спостерігається надмірно високий рівень забруднення навколишнього

природного середовища. Все це призводить до зниження надійності та якості теплопостачання.

Критичною проблемою є незадовільний технічний стан системи централізованого теплопостачання, що несе втрати тепла, суттєві економічні збитки внаслідок частих аварій, що потребує значних обсягів ремонтних робіт. На кожні 100 кілометрів теплових мереж щороку реєструється понад 70 випадків їх пошкоджень. Втрати теплової енергії в трубопроводах магістральних мереж становлять більше 14 %, а сумарні втрати, з урахуванням розподільних мереж – 30 %.

Загальна протяжність мереж складає ~ 21 тис км, а середні втрати в мережах, за даними Держстату, 16 %. Однак, за інформацією операторів ринку, реальні втрати на деяких ділянках можуть сягати до 50 % та вимагають негайного ремонту або заміни.

Споживання теплової енергії в Україні є неефективним. Фактичне споживання деяких областей більш ніж на 60 % перевищує показники ЄС. Однією з причин такого неефективного споживання є застарілий житловий фонд. Більшість наявного житлового фонду (~85 %) в Україні побудовано ще до набуття незалежності. Значна кількість будинків не розраховані на економне споживання теплової енергії та її облік .

Оскільки підприємства водо-, теплопостачання та водовідведення відносяться до природних монополій, то регулювання їх діяльності здійснювалось Національною комісією з регулювання енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) через ліцензування та встановлення тарифів. З 2017 року на виконання нових ліцензійних умов, затверджених постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 308, відбулась дерегуляція та передача частини повноважень на місцевий (регіональний) рівень [148]. Було затверджено Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва теплової енергії, Ліцензійні умови з транспортування теплової енергії магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами та

Ліцензійні умови з постачання теплової енергії (далі – Ліцензійні умови), якими встановлено нові технологічні та спеціальні (особливі) вимоги до провадження вищезазначених видів господарської діяльності.

До набрання чинності новими Ліцензійними умовами НКРЕКП здійснювала ліцензування діяльності 254 суб'єктів господарювання, обсяги реалізації теплової енергії яких у 2015–2016 роках становили 48,4 та 49,2 млн Гкал, відповідно. Діяльність 206 із 254 ліцензіатів, згідно з чинними Ліцензійними умовами, тепер належить до сфери регулювання органів місцевого самоврядування. Але, незважаючи на те, що кількість ліцензіатів НКРЕКП зменшилась на 81 % і становить 48 суб'єктів господарювання, їх обсяги реалізації теплової енергії у 2017 році склали 30,6 млн Гкал або 70 % від обсягу реалізації теплової енергії суб'єктів господарювання.

До 2017 року близько 90 % ринку виробництва і надання комунальних послуг було охоплено суб'єктами господарювання, діяльність яких регулювалася НКРЕКП.

Обсяги збитків підприємств тепlopостачання за період регулювання НКРЕКП зріс у 3,2 рази, а підприємств водopостачання та водовідведення – у 2 рази.

У 2017 році, у зв'язку із прийняттям НКРЕКП постанов від 22.03.2017 № 307 та № 308, якими затверджено нові Ліцензійні умови провадження господарської діяльності у сферах тепlopостачання і централізованого водopостачання та водовідведення, значна кількість підприємств перейшла від НКРЕКП на місцевий рівень регулювання, зокрема передано на місцевий рівень:

ТКЕ – 207 підприємств із 254 (або 81 %);

ВКГ – 88 підприємств із 144 (або 61 %).

Однак, не зважаючи на це, згідно з даними галузевої статистичної звітності, у 2017 році від НКРЕКП на місцевий рівень передано підприємства тепlopостачання із:

– значними обсягами збитків, кредиторської та дебіторської заборгованості;

– економічно необґрунтованими тарифами та, як наслідок, різницею в тарифах.

Після передачі окремих підприємств на місцевий рівень, органи місцевого самоврядування, з метою забезпечення покриття витрат таких підприємств, вимушені були приводити тарифи до економічно обґрунтованого рівня (при незмінних цінах на енергоносії).

Слід звернути увагу, що фінансово-економічний стан підприємств тепlopостачання суттєво погіршився за останні роки. Враховуючи те, що до 2017 року НКРЕКП здійснювалось регулювання підприємств, що забезпечували близько 90 % виробництва теплової енергії в країні, показники по галузі свідчать про наявні проблеми в тарифній політиці таких підприємств.

Наразі на місцевому рівні регулюється більша частина підприємств ТКЕ та ВКГ. Розподіл підприємств за органами регулювання їх діяльності (табл. 2.1) є наступним:

Таблиця 2.1

**Розподіл підприємств між НКРЕКП
та місцевими органами влади у 2018 році**

Найменування	Регулюються на місцевому рівні, всього:	Регулюються НКРЕКП, всього:
ТКЕ	1 421 підприємства (98 %)	27 під-в (2 %)
ВКГ	2 495 підприємств (98 %)	53 під-в (2 %)

Джерело: сформовано автором за даними НКРЕКП на 01.12.2018 р.

[62].

Враховуючи ситуацію, яка склалася, на сьогодні, на підприємствах тепло-, водопостачання та водовідведення, спостерігається значне зростання обсягів збитків (рис. 2.7), зростання кредиторської заборгованості та дебіторської заборгованості, накопичення заборгованості з різниці в тарифах, а також враховуючи повноваження органів місцевого самоврядування, які визначенні Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», запроваджену Урядом політику щодо децентралізації стає ще більше актуальним питання щодо доцільності регулювання НКРЕКП лише 2 % підприємств ТКЕ та 2 % підприємств ВКГ.

Рис. 2.7 Обсяг збитків підприємств житлово-комунального господарства за 2022 рік [розробка автора за Додатком Е]

При цьому, 90 % усіх підприємств, які здійснюють діяльність у сфері тепло-, водопостачання та водовідведення є підприємствами комунальної форми власності.

Слід зазначити, що лише власник може ефективно розпоряджатися своїм майном, ефективно реалізувати інвестиційну, технічну та фінансову політику на підприємствах. У зв'язку з цим у Верховній Раді України зареєстровано проєкт Закону від 13.10.2020 року № 4215 «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності підприємств у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення», який підтримується Асоціацією міст та громад України та профільними асоціаціями. Законопроектом пропонується внести зміни до деяких законів України щодо:

- «передачі повноважень з ліцензування господарської діяльності у сферах тепло-, водопостачання та водовідведення та, відповідно, встановлення тарифів на теплову енергію та комунальні послуги (послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води, централізованого водопостачання та централізованого водовідведення) від НКРЕКП до місцевих органів влади;
- створення умов для забезпечення самоокупної діяльності підприємств тепло-, водопостачання та водовідведення шляхом: провадження органами місцевого самоврядування послідовної технічної, економічної та фінансової політики при регулюванні діяльності підприємств тепло-, водопостачання та водовідведення на місцевому рівні;
- визначення умов для формування економічно обґрунтованих тарифів на теплову енергію та комунальні послуги; створення нормативних засад узгодження підприємствами тепло-, водопостачання та водовідведення з органами місцевого самоврядування запозичень від іноземних держав, банків та міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проєктів у сферах тепло-, водопостачання та водовідведення, тощо».

Таким чином органам місцевого самоврядування, як власникам таких підприємств, необхідно буде провести інвентаризацію як самих підприємств так і обсягів заборгованості різниці в тарифах, що утворилася після 2016 року. Питання передачі повноважень з регулювання діяльності підприємств тепло-,

водопостачання і водовідведення від НКРЕКП до місцевих органів влади має вирішуватися одночасно з питанням стабілізації фінансово-економічного стану підприємств галузі, а також забезпечення контролю у сфері житлово-комунальних послуг.

З цією метою ОМС необхідно розглянути можливість залучення інвестицій для модернізації таких підприємств, зокрема, через механізми державно-приватного партнерства. Відповідно до чинного законодавства, державно-приватне партнерство у комунальній сфері за своєю природою є партнерством між муніципальною владою і приватним сектором (керуючими компаніями операторами та інвесторами) з метою ефективної експлуатації чи будівництва об'єктів і систем комунальної інфраструктури. Як зазначає у своєму дослідженні В. Мамонова, «сфери теплопостачання, водопостачання та водовідведення завжди були найбільш привабливими для здійснення інвестицій приватним партнером щодо об'єктів комунальної власності через особливість функціонування та затребуваність цих сфер життєзабезпечення» [91]. Відповідно до договору оренди чи концесії комунальне підприємство передається орендарю чи концесіонеру. Результатом такої співпраці має бути забезпечений ефективний менеджмент, стабілізуватися фінансово-економічний стан підприємства, надходження інвестиційних ресурсів, а, як наслідок, поліпшиться технічний стан, зменшиться споживання енергоресурсів та покращиться якість послуг.

Для вирішення системних проблем необхідно розглянути можливість регіоналізації послуг, що означає консолідацію (об'єднання) підприємств водопостачання та водовідведення в межах річкових басейнів, окремих територій (місто, область) і створення на їх базі регіональних водних компаній, за адміністративно-територіальним, технічним, економічним принципами, або міжмуніципальне співробітництво. Таке об'єднання надасть можливість проводити єдину технічну та тарифну політику, забезпечить доступ до фінансових ресурсів, особливо, міжнародних.

Що стосується інших комунальних підприємств, наприклад, підприємств сфери благоустрою, яка є потенційно конкурентною та має розвиватись за законами конкурентного господарства, то на сьогодні збирання, вивезення та переробка твердих побутових відходів здійснюється на конкурсних умовах. Міські, селищні, сільські ради є організаторами конкурсу та на конкурсних засадах повинні визначати виконавця послуг з вивезення побутових відходів у межах певної території населеного пункту. Комунальні підприємства також на конкурсних умовах виборюють право на виконання послуг з вивезення побутових відходів.

На сьогодні питання поводження з твердими побутовими відходами є надзвичайно болючим для територіальних громад. Взагалі, у сфері благоустрою населених пунктів лише 22 % населених пунктів мають затверджені програми з благоустрою, в містах цей показник становить 88 %. Понад 39 % населених пунктів мають затверджені плани заходів з благоустрою, в містах цей показник становить 100 %. Правила благоустрою затверджено в 41 % населених пунктах (в містах – 93 %). Лише 12 % населених пунктів мають програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів (в містах – 57 %). У 38 % населених пунктах розроблені та затверджені схеми санітарного очищення (в містах – 82 %). Правила утримання домашніх тварин є у 17 % населених пунктах (в містах – 69 %) [65]. Тому органи місцевого самоврядування, відповідно до своїх власних повноважень, мають організовувати благоустрій населених пунктів на належному рівні, залучати на договірних засадах кошти, трудові і матеріально-технічні ресурси підприємства, установи та організації, незалежно від форм власності, а також населення для здійснення контролю за станом благоустрою населених пунктів, організацією озеленення, охороною зелених насаджень і водойм, створенням місць відпочинку громадян.

Важливими напрямками в організації управління комунальними підприємствами є співпраця з міжнародними організаціями, залучення

інвестиційних ресурсів, розробка стратегічних планів розвитку (як короткострокових так і довгострокових), визначаючи завдання, цілі та пріоритети для підприємств, розробка та впровадження фінансових стратегій. Оптимізація використання ресурсів, таких як енергія, вода, матеріали може призвести до зниження витрат та покращення екологічної стійкості, а впровадження сучасних технологій та інновацій може забезпечити більшу ефективність у наданні послуг, покращення їх якості. Залучення громадян та громадських організацій до управлінських процесів, консультації з місцевими жителями, публічні слухання сприятимуть покращенню відповідності наданих послуг громаді. Важливим напрямком є навчання та розвиток персоналу. Інвестування у ці процеси сприятиме покращенню професійних компетенцій працівників та їх робочій ефективності.

Висновки до другого розділу

1. Наявна нормативно-правова база регулювання управління власністю територіальних громад в Україні є вкрай розгалуженою, складною. Основний акцент зосереджено на регулюванні та розвитку інститутів оренди та приватизації, як найбільш поширених інструментів управління об'єктами комунальної власності. Водночас, недостатньої уваги приділено розвитку нормативно-правового регулювання інструменту державно-приватного партнерства, який має значний потенціал в окресленій сфері. Водночас, існуюча база нормативно-правового регулювання сфери управління об'єктами комунальної власності потребує подальшого удосконалення, зокрема шляхом прийняття окремого спеціального закону, що визначав би основні засади та порядок здійснення права комунальної власності, правові основи управління об'єктами права комунальної власності, а також управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, а також умови відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення, напрацювання гарантій приватного

інвестора при реалізації проєктів ДПП та умов відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення.

2. За результатами аналізу стану управління об'єктами комунальної власності територіальної громади міста Києва прослідковується акцент на застосуванні оренди та приватизації, як основних інструментів управління, що диктується тенденціями розвитку нормативно-правового регулювання окресленої сфери на національному рівні. Встановлено ключові проблемні питання управління об'єктами комунальної власності м. Києва, які є тенденційними, а саме: накопичення та збереження значних сум заборгованості з орендної плати перед балансоутримувачами об'єктів, а також частки обов'язкових перерахувань від оренди до бюджету, неякісне бюджетне планування по показниках надходжень до бюджету від оренди, приватизації та сплати дивідендів, безоплатне користування об'єктами нерухомості комунальної власності та неналежний стану їх збереження, що, зокрема, спричинено відсутністю єдиної стратегії управління та проблематикою, пов'язаною з пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19 та військовою агресією російської федерації.

3. Безпосереднє забезпечення соціально-економічного добробуту членів громади здійснюється шляхом надання відповідних послуг розгалуженою мережею комунальних підприємств, що становлять комунальне господарство відповідного територіального утворення, раціональне і результативне управління якими є важливим аспектом організації дієвого місцевого самоврядування. Особливої уваги заслуговують підприємства з обслуговування житлових будинків та надання комунальних послуг споживачам, що зумовлено невирішеністю питань списання приватизованого житла з комунальної власності, високим ступенем зношеності комунальних мереж та відсутністю, на місцевому рівні, інструментів для формування тарифної політики. Рівень надання комунальних послуг залежить від низки факторів, до яких слід віднести: ступінь залучення громадськості до управлінських процесів, оптимізація

використання ресурсів, впровадження сучасних технологій та інновацій, безпосереднє формування тарифної політики на місцях, своєчасне оновлення комунальної інфраструктури, залучення приватного капіталу для реалізації інфраструктурних проєктів та надання послуг.

Результати досліджень за першим розділом подано в таких публікаціях [81].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

3.1 Удосконалення механізмів ресурсного забезпечення управління комунальною власністю територіальних громад

У процесі реалізації фундаментальних функцій і завдань, спрямованих на покращення рівня життя населення шляхом раціоналізації управлінських рішень та пошуку нових підходів та методів вирішення повсякденних та стратегічних завдань, будь-яке формалізоване територіальне утворення стикається з проблемою обмеженості ресурсів, яка загострюється з виникненням нових потреб, пов'язаних з прогресуючими цивілізаційними процесами. Прагнення до розв'язання даної проблеми спонукає до диверсифікації управлінських рішень та пошуку, зокрема емпіричним шляхом, найбільш оптимальних способів залучення додаткових активів зі сфери приватного капіталу.

Саме зі зростанням потреб індивіда зокрема та громади в цілому постає необхідність пошуку додаткових економічних, фінансових та трудових ресурсів для їх забезпечення. В переважній більшості випадків громада не може самостійно вирішити всі життєвонеобхідні проблеми для забезпечення її належної життєдіяльності. «Ресурсне забезпечення територіальної громади в аспекті управління комунальною власністю є критичним фактором для сталого розвитку та забезпечення життєвого комфорту мешканців» [15].

Одним із способів вирішення вищевказаної проблематики постає механізм державно-приватного партнерства (далі – ДПП). Слід відмітити, що в сьогоденнішніх реаліях значних руйнувань інфраструктурних об'єктів малих та великих громад, пов'язаних з повномасштабною війною, саме ДПП може стати ключовим, найбільш ефективним та дієвим механізмом з їх відновлення.

У країнах розвинутих ринкових відносин застосування ДПП є досить поширеним. Так, за даними досліджень, запровадження ДПП в багатьох країнах світу ще в XIX сторіччі, зокрема взаємодія публічного і приватного сектору проявилася в розвитку інфраструктури міст. Розподіл та постачання електроенергії, освітлення вулиць, надання послуг телеграфного та телефонного зв'язку здійснювалося приватними компаніями за ліцензіями чи на засадах концесії. В подальшому, вже в XX сторіччі, більшість компаній з обслуговування інфраструктури міст було націоналізовано, що знищило конкуренцію в галузі. Лише в декількох країнах збереглися приватні компанії з забезпечення надання комунальних послуг.

З початку вісімдесятих років XX сторіччя, у зв'язку з розвитком інновацій, дефіцитом бюджетних коштів, розширенням ринків капіталу, зростанням рівня конкуренції в галузі відбулося відродження тенденцій з повернення приватного капіталу в міську інфраструктуру. Значних змін зазнало нормативно-правове регулювання структури та правил конкуренції в окресленій галузі.

На сьогодні, в закордонній практиці, серед основних моделей ДПП розрізняють:

– BOT (Build – Operate – Transfer) – «Будівництво – управління – передача», що передбачає будівництво певного об'єкту приватною компанією, подальшу його експлуатацію протягом визначеного періоду з подальшою передачею державі. Така модель застосовується при будівництві автобанів, аеропортів, електростанцій, стадіонів та інших об'єктів, що потребують значних капіталовкладень та є стратегічними для держави і мають залишитися в її власності.

– DBO (Design – Build – Operate) – «Проектування – будівництво – експлуатація» або DBFO (Design – Build – Finance – Operate) – «Проектування – будівництво – фінансування – експлуатація». Проектування, будівництво, фінансування та експлуатація здійснюється приватним партнером. У світовій практиці така схема використовується для будівництва платних доріг.

– Концесія – найбільш поширена в зарубіжній практиці форма партнерських відносин між приватними суб'єктами господарювання та урядом. Таке партнерство, що засноване на договірних відносинах між двома сторонами, передбачає явні переваги для території його впровадження [50].

Так, при реалізації проєкту з будівництва автобану, приватний інвестор отримує постійний прибуток з плати за проїзд, громада – якісну інфраструктуру, держава – внески приватного інвестора за договором, вирішення питання забезпечення належної інфраструктури для громади та репутаційні зиски.

Концесія, насамперед, притаманна стратегічним галузям економіки, які не можуть бути приватизовані, але потребують значних капіталовкладень для розвитку. Зазвичай, концесія використовуються для реалізації проєктів з будівництва доріг, житлового фонду, експлуатації транспортних артерій, аеропортів, забезпечення послугами міського громадського транспорту, надання житлово-комунальних послуг та ін. За фактом, об'єктом концесії може виступати будь-який об'єкт, з урахуванням обмежень національного законодавства.

У довідковому посібнику з ДПП, розробленому Групою Світового банку [245], наведено дві моделі в залежності від подальшої участі приватного інвестора в отриманні плати від участі в проєкті:

– Користувач платить («User pays») – збирання плати за проїзд по платній дорозі, надання платних послуг користувачам. Партнер самостійно стягує плату за користування чи надає платні послуги.

– Держава платить («Government pays») – держава є єдиним джерелом доходу для приватного партнера. Партнер отримує гроші за виконання взятих зобов'язань за договором (плата за доступність).

З метою запровадження в Україні позитивних світових тенденцій використання механізмів ДПП, Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство», який «визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи ДПП на договірній основі» [135].

Відповідно до статті 1 вказаного закону, державно-приватне партнерство визначається як «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, зокрема:

- надання прав управління (користування, експлуатації) об'єктом партнерства або придбання, створення (будівництво, реконструкція, модернізація) об'єкта державно-приватного партнерства з подальшим управлінням (користуванням, експлуатацією), за умови прийняття та виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства;

- довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

- передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

- внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством» [135].

Застосування ДПП, відповідно до норм вказаного закону, можливе в широкому спектрі сфер, зокрема найбільш проблематичних та потребуючих максимальної уваги на рівні громад, зокрема: будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, виробництво, транспортування та постачання тепла, будівництво та експлуатація доріг, тунелів і метрополітенів, управління нерухомістю, надання освітніх та медичних послуг, транспортні перевезення тощо.

Забезпечення здійснення державно-приватного партнерства може відбуватися в таких формах: «концесія; управління майном (виключно за умови

передбачення у договорі, укладеному в рамках ДПП, інвестиційних зобов'язань приватного партнера); спільна діяльність; інші договори» [135].

Таким чином, законодавчо визначений перелік форм державно-приватного партнерства не є вичерпним. Водночас, у науці не існує єдиного бачення щодо визначення даних форм, що свідчить про розвиток державно-приватного партнерства, що полягає у виникненні різних зовнішньо оформлених відносин ДПП, на що в своєму дослідженні вказує З. Бурик [17].

Приділивши значної уваги такій формі ДПП як концесія, з метою модернізації інфраструктури та підвищення якості суспільно значущих послуг, ВРУ було прийнято окремий закон «Про концесію», який «визначає правові, фінансові та організаційні засади реалізації проєктів, що здійснюються на умовах концесії» [164].

Схема підготовки проєктів ДПП, яка є справедливою і для проєктів концесії, виглядає наступним чином.

Схема підготовки проєктів ДПП щодо об'єктів комунальної власності.

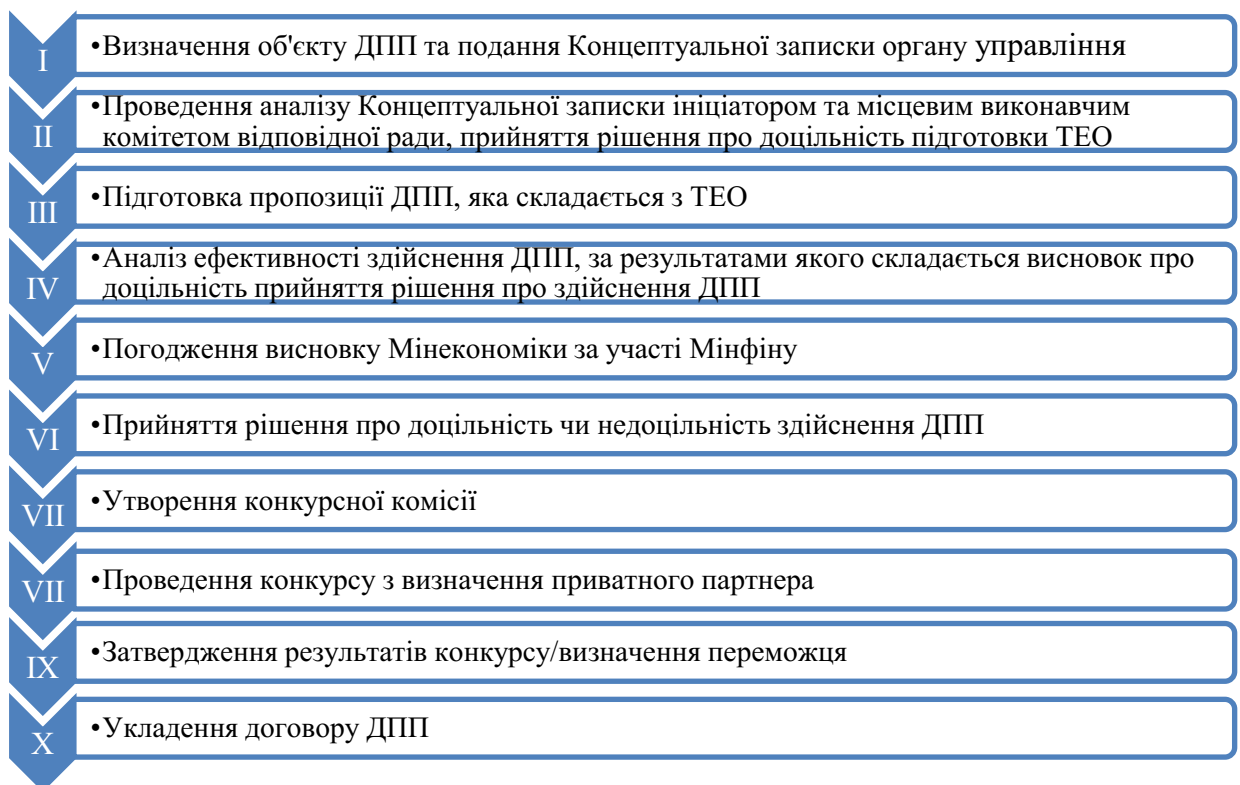

Рис. 3.1 Схема підготовки проєктів ДПП щодо об'єктів комунальної власності [складено автором за [46]]

Механізм ДПП має значні переваги з поміж інших джерел залучення капітальних інвестицій як на державному, так і на місцевому рівні, хоча й не позбавлений суттєвих недоліків, що можна прослідкувати за результатами SWAT-аналізу.

Таблиця 3.1

SWAT-аналіз механізмів ДПП

Сильні та слабкі сторони, можливості і загрози з реалізації проєктів ДПП в Україні на місцевому рівні	
1	2
<p>СИЛЬНІ СТОРОНИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • політико-правова підтримка (визначено, на державному рівні, як одне із завдань Цілей сталого розвитку України до 2030 року); • розвинена нормативно-правова база; • гнучкий механізм та різноманітність форм реалізації проєктів ДПП; • створення державою окремої профільної інституції – державної організації «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства»; • розробка та висвітлення в публічному просторі значної кількості методологічних та аналітичних матеріалів з питань ДПП; • залучення міжнародних організацій до реалізації проєктів ДПП в Україні 	<p>СЛАБКІ СТОРОНИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • швидка зміна державної політики та законодавчої бази в сфері ДПП; • нестабільна політична ситуація; • військові дії; • складність ведення бізнесу та низький рівень; • значний ступінь зношеності потенційних об'єктів ДПП; • відсутність стратегії розвитку ДПП; • наявність великої кількості форм застосування ДПП та відсутність чітких критеріїв їх застосування; • складна процедура погодження проєктів ДПП; • відсутність інструментів страхування ризиків приватного партнера; • відсутність дієвої методологічної підтримки на державному рівні проєктів ДПП
<p>МОЖЛИВОСТІ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поживлення активності міжнародних інвесторів та готовність допомагати Україні у відновленні інфраструктури; 	<p>ЗАГРОЗИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • економічна криза; • значні ризики, пов'язані з військовими діями;

Продовження табл. 3.1

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • наявність політичної підтримки реалізації проєктів ДПП; • значний спектр сфер та об'єктів для реалізації проєктів ДПП; • можливість значного підвищення вартості активів у процесі реалізації проєктів ДПП; • можливість залучення позитивного міжнародного досвіду з реалізації проєктів ДПП 	<ul style="list-style-type: none"> • зарегульованість бюджетного процесу; • обмежена кількість учасників в реалізації проєктів ДПП; • постійна зміна основних економічних показників, що зумовлює недооцінку вартості проєктів ПДД; • можливе обмеження конкуренції на ринку та дискримінації потенційних учасників; • корупційні ризики; • відсутність гарантій захисту інвестицій

Джерело: розробка автора

Окремого аналізу заслуговує питання ролі запровадження проєктів ДПП в реалізації Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР).

Так, мета проєкту ДПП має відповідати пріоритетам державної політики та Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, визначеним Указом Президента України від 30.09.2019 № 722 [198] на підтримку глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.2015 № 70/1, що задекларовано в пункті 6 Порядку проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2011 № 384 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 № 294) [46].

Водночас, відповідно до Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», представленої в 2017 році, індикатором завдання 17.3 «Розвиток партнерських відносин влади і бізнесу для досягнення цілей сталого розвитку»

цілі 17 «Партнерство заради стійкого розвитку» визначено «Кількість проєктів державно-приватного партнерства» [99].

Таким чином, безпосереднє впровадження ДПП, яке визначено одним із індикаторів досягнення ЦСР в Україні, має стати акселератором розбудови в нашому суспільстві соціальної держави з соціально відповідальним управлінням, що має гарантувати громадянам необхідну соціальну безпеку.

Щодо фактичної оцінки прогресу досягнення ЦСР в Україні, зокрема щодо впровадження проєктів ДПП, то в моніторинговому звіті «Цілі сталого розвитку: Україна» – 2021 [98], розробленому Державною службою статистики України, якій, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку» [113], доручено забезпечити збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку та їх оприлюднення на своєму офіційному вебсайті, а також затверджено індикатори, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку, індикативний показник «Кількість проєктів публічно-приватного партнерства» на 2020 рік становить 192 (при цільовому орієнтирі 205 одиниць).

Додатково, за даними, розміщеними на офіційному вебсайті Держстату в розділі «Статистична інформація – Багатогалузева статистична інформація – Цілі сталого розвитку – Національна платформа звітування за ЦСР» індикативний показник «Кількість проєктів публічно-приватного партнерства» на 2021 та 2022 роки становить 193 [32].

Крім того, за даними, розміщеними на офіційному вебсайті Міністерства економіки України [59], що, на сьогодні, є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері розвитку державно-приватного партнерства [114], станом на 01.01.2023 на умовах ДПП укладено 193 договори, з яких: реалізується 18 договорів (9 – концесійних договорів, 5 – договорів про спільну діяльність, 4 – інші договори), 162 договори не реалізується (116 – не

виконується, 46 – розірвані / закінчився термін дії), 13 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації.

Водночас, у відповіді на запит щодо надання інформації про укладені договори ДПП за 2018–2023 роки, Мінекономіки повідомило про укладення 10 договорів, у 8 з яких державним партнером виступає територіальна громада, а об'єктом ДПП – комунальна власність [Додаток Л]. Відповідно до наданої інформації, жоден з проєктів за договорами не є реалізованим.

Слід відмітити, що в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [99] плановий індикативний показник «Кількість проєктів державно-приватного партнерства» на 2020 рік визначений на рівні 15 одиниць, на 2025 рік – 30 одиниць, а на 2030 – 45 одиниць.

Таким чином, дані з офіційного листа Мінекономіки свідчать про вкрай низький ступінь запровадження, з боку держави та територіальних громад, інструментів ДДП, які можуть стати потужним рушієм розбудови інфраструктури та реалізації соціальних проєктів, зокрема й з метою подолання наслідків збройної агресії російської федерації.

Отже, попри розроблену нормативно-правову базу ДПП, реальні темпи його практичного застосування є незадовільними. «Недостатнє використання державно-приватного партнерства означає втрачені можливості для мобілізації ресурсів та досвіду приватного сектору для утримання та модернізації муніципальних активів. Результатом цього часто є недостатнє обслуговування та недостатнє використання власності територіальних громад, що не дозволяє реалізувати свій потенціал у сприянні місцевому розвитку та наданні публічних послуг» [18].

Потенціал ДПП в сфері управління активами територіальних громад є невичерпним. Одним із перспективних, апробованих в закордонній практиці, напрямків впровадження ДПП є управління сферою надання комунальних послуг населенню. Ефективне управління даним напрямом потребує значної кількості людських та матеріальних ресурсів та є досить проблематичною

сферою відповідальності органів місцевої влади, яка повсякчас зазнає критики з боку споживачів. Передача об'єктів надання комунальних послуг в управління приватному інвестору дозволить залучити додаткові приватні ресурси для відновлення та утримання мереж в належному експлуатаційному стані, а також вивільнити та спрямувати на інші цілі комунальні ресурси. Крім того, ДПП може бути застосоване для відновлення та подальшого управління об'єктами нерухомості комунальної власності, зокрема тих, що потребують проведення значного обсягу ремонтно-відновлювальних робіт, після проведення яких, за кошти приватного інвестора, вони можуть слугувати об'єктом комерційної оренди.

На наш погляд, однією з основних причин описаного стану справ є відсутність довіри до державного партнера через нестабільність державної фінансової політики, часті зміни законодавчої бази, високий рівень корупції, зокрема на рівні середньої ланки управління, яка і є відповідальною за виконання проєктів державно-приватного партнерства. Наразі відсутні сталі практики партнерства інститутів державного управління та громадянського суспільства у таких сферах, як формування державної політики, її моніторинг, громадський контроль за діяльністю центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, установ з бюджетним фінансуванням тощо. Із даним твердженням погоджується у своїй роботі Д. Лаврентій [87], акцентуючи увагу на потребі більш активного використання інструментарію ППП в ході державотворчих реформ. Водночас, на думку автора, саме в ході ДПП виникає задоволеність суспільства діяльністю державних та місцевих органів влади, котра, у свою чергу, формує у громадян довіру до влади, стимулює їх до кращого виконання своїх обов'язків, а це є передумовою забезпечення добробуту у країні загалом. У підсумку, механізм ДПП є одним з ключових елементів публічного (соціального) діалогу в дискурсивному просторі державної соціальної політики, що наближує Україну до Європи, сприяє формуванню соціально орієнтованої

економіки та соціально відповідального врядування як визначальних елементів розбудови соціальної держави, що є справедливим.

На думку Б. Косович [75] економіко-правовим підґрунтям для ефективного ДПП, є розподіл можливих ризиків за результатами господарювання між сторонами при визнанні рівності приватного партнера та держави, що відповідає практиці розвинутих країн Європейського Союзу, інтеграція до якого є одним зі зовнішньополітичних пріоритетів України. Так, модернізація чи будівництво об'єктів інфраструктури у сфері життєзабезпечення (світова практика ілюструє ефективність таких проєктів саме через ДПП). Це вимагає значних фінансових та інших матеріальних затрат і є ризикованою для приватного інвестора, оскільки інвестор може отримати віддачу і прибуток лише у далекому майбутньому. Реалізувати ресурсномісткі проєкти на комерційних засадах без участі та зобов'язань держави дуже складно – бізнес не буде вкладати в такі проєкти серйозні кошти, особливо у політично нестабільній державі де йде війна, яка постійно змінює «правила економічної гри». Оскільки в основі ДПП лежить державний та загальносуспільний інтерес, забезпечення якого належить насамперед до пріоритетних завдань держави, держава повинна виступати гарантом спільних проєктів. Зокрема, саме держава має брати на себе політичні та деякі інші ризики, ризики на, які приватне підприємство не може впливати. Розподіл потенційних ризиків між сторонами та інструментарій їх подолання партнером, який несе відповідальність за певний ризик, повинні бути зафіксовані в договорі, укладеному в рамках ДПП.

Враховуючи роль ДПП в досягненні ЦСР та прямої зацікавленості держави в реалізації поставлених завдань [99], одним із способів вирішення даного питання, зокрема й на рівні громад, може бути запровадження обов'язковості надання державних гарантій на вимогу приватного партнера при напрацюванні та реалізації проєктів ДПП, спрямованих на надання соціальних послуг, забезпечення продовольчої безпеки, економічного

розвитку територій, що створить більш «безпечні» умови для приватного інвестора у випадку невиконання державним партнером взятих зобов'язань.

Частиною першою статті 18 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [135] передбачено можливість надання державних та місцевих гарантій в якості державної підтримки здійснення державно-приватного партнерства.

Реальне запровадження вказаного інструменту буде можливим після внесення відповідних змін до галузевих законів [135], підзаконних нормативно правових актів в сфері ДПП [46], а також Бюджетного кодексу України [19] в частині обов'язковості надання державних гарантій на вимогу приватного партнера, встановлення конкретних вимог до проєктів для надання гарантій, процедури визнання боргових зобов'язань, строковості, форми та обсягу їх погашення, а також додаткових інструментів з управління ризиками для мінімізації можливих випадків невиконання з боку органів місцевого самоврядування взятих зобов'язань.

Слід відмітити, що можливість отримання виплати боргових зобов'язань для приватного партнера не є самоціллю державної гарантії, а слугує додатковим фактором зменшення та додатковим стимулом для інвестування.

Водночас, серед факторів-антагоністів впровадження ДПП, на сьогодні, на перший план виходить війна в Україні та пов'язані з нею військові ризики, гарантом яких має виступати безпосередньо держава.

Так, з метою створення умов для масштабування інвестицій в Україні в умовах військових дій та повоєнного відновлення на розгляд до Верховної Ради України винесено проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків» [133], що передбачає запровадження страхування та перестрахування прямих інвестицій, в тому числі страхування інвестицій в Україні від ризиків, які можуть бути спричинені збройною агресією, бойовими діями та/або тероризмом.

Аналогічних гарантій потребують проекти ДПП, як один із перспективних рушіїв підтримки життєдіяльності та повоєнного відновлення держави.

Крім того, успішна реалізація проектів ДПП на місцевому рівні потребує низки передумов, серед яких: політична воля та готовність підтримувати застосування ДПП на місцевому рівня задля вирішення завдань економічного та соціального розвитку території; наявність стратегії розвитку територіальної громади, якою визначено пріоритетні напрямки розвитку з урахуванням потреб населення конкретної території з огляду на її сильні та слабкі сторони; визначення пілотних проектів для реалізації на умовах ДПП, які не потребуватимуть значних ресурсів для втілення, що надасть змогу МОВВ/ОМС поступово напрацювати досвід використання такого механізму та уникнути ризиків невиконання договору; формування інституційної спроможності реалізації проектів ДПП, створення МОВВ/ОМС команди фахівців (функціональної групи з підготовки та реалізації проектів ДПП, окремого підрозділу, постійної комісії, тощо), до повноважень якої буде віднесено супровід проектів ДПП зі сторони державного партнера, що, у свою чергу, стане початком формування професійної групи фахівців у галузі ДПП на місцевому рівні; консультаційна підтримка підготовки та впровадження пілотних проектів [36].

У 2019 році з метою підготовки до реалізації в Україні якісних та інвестиційно-привабливих проектів ДПП було створено окрему інституцію - державної організації «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства», до статутних завдань якої віднесено методологічну та консультаційну допомогу з напрацювання та реалізації таких проектів.

Окремої уваги заслуговує можливість та доцільність застосування ДПП в процесі відбудови держави внаслідок збройної агресії російської федерації.

Так, відповідно до матеріалів робочої групи «Аудит збитків, понесених внаслідок війни» Національної ради з відновлення України від наслідків війни [199], утвореної Указом Президента України від 21.04.2022 № 266/2022

«Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни» [115], станом на 13.06.2022 загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі складала понад \$95.5 млрд або приблизно 2,6 трлн грн (за вартістю заміщення). Найбільша частка у загальному обсязі прямих втрат належить житловим будівлям (39 % або \$36,8) та інфраструктурі (33 % або \$31.3 млрд). Втрати активів бізнесу становлять мінімум \$8 млрд і швидко зростають. Ще \$4,3 млрд складають прямі втрати аграрного сектору внаслідок війни. Сукупні прямі втрати від руйнувань та пошкоджень об'єктів громадського сектору (соціальні об'єкти та установи, заклади освіти, науки та охорони здоров'я, культурні споруди, спортивні об'єкти, адміністративні будівлі тощо) складають близько \$6,7 млрд.

Найбільш постраждалими є області України, в яких безпосередньо велись бойові дії: Донецька (25 % всіх пошкоджень та руйнувань у грошовому вираженні), Харківська (18 % всіх пошкоджень та руйнувань), Луганська (понад 13 % всіх пошкоджень та руйнувань), Миколаївська (9 %), Запорізька (7 %), Київська (7 %) та Чернігівська (6 %) області.

За попередніми оцінками, станом на 13.06.2022, потреби України у відновленні становлять \$165.1 млрд або майже 4,8 трлн грн.

Враховуючи активну фазу бойових дій та систематичні ракетні атаки на об'єкти інфраструктури, на сьогодні, наведені показники є значно більшими.

Водночас, перспективним інструментом реалізації інфраструктурних проєктів на місцевому рівні є об'єднання спільних зусиль декількох громад.

Законодавець передбачив таку можливість положеннями Закону України «Про співробітництво територіальних громад», який визначає «організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю» [193].

В розумінні статті 1 вказаного Закону, співробітництво територіальних громад це «відносини між двома або більше територіальними громадами, що

здійснюються на договірних засадах у визначених цим законом формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень».

«Спільний проєкт – комплекс спільних заходів, що здійснюються органами місцевого самоврядування суб'єктів співробітництва за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших не заборонених законодавством джерел і спрямовані на соціально-економічний, культурний розвиток територій».

В статті 4 визначено форми здійснення співробітництва, зокрема:

– «делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;

– реалізації спільних проєктів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів;

– спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності, об'єктів інфраструктури;

– утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій, спільних об'єктів інфраструктури;

– утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень» [193].

Слід відмітити, що з метою удосконалення порядку укладення договорів про співробітництво територіальних громад, нещодавніми змінами до вказаного закону [132] було передбачено можливість приєднання однієї чи декількох зацікавлених територіальних громад до раніше організованого співробітництва, а також здійснення фінансування заходів співробітництва не лише з наступного бюджетного періоду, що додає операційної гнучкості

управління проєктом та створює умови для додаткового залучення капіталу. Механізм співробітництва територіальних громад може бути застосовано, в першу чергу, для проєктів, які, зокрема, не є інвестиційно привабливими для приватного інвестора, а спільне використання кінцевого продукту реалізації буде більш економічно раціональним. Прикладом може слугувати створення та обслуговування спільного для декількох громад архіву, навчального закладу чи закладу охорони здоров'я, організація безкоштовного транспорту для школярів, будівництво дороги для транспортного сполучення між громадами, очищення та утримання спільної водойми тощо.

Як зазначає у своєму дослідженні Т. Дерун, зважаючи на дефіцит бюджетних коштів, територіальні громади обирають співробітництво, здебільшого, з економічних міркувань. Передусім, це пов'язано з тим, що невеликі громади часто мають проблеми із здатністю самостійно надавати певні послуги через брак матеріальних, фінансових та кадрових ресурсів. Їх об'єднання дозволяє знайти більш ефективні підходи щодо вирішення низки питань, долучаючи спільні знання та досвід [39].

Відповідно до Реєстру про співробітництво територіальних громад, розміщеного на офіційному вебсайті Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України [206], станом на 19.06.2023 в цілому по країні було укладено 968 договорів, з яких починаючи з 2020 року – 441. Зазначені показники свідчать про значний потенціал даного механізму та якісне методологічне супроводження.

Водночас, з результатів аналізу даних в Реєстрі про співробітництво територіальних громад випливає, що 57 % з поміж всіх договорів припадає на форму реалізації спільних проєктів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів. Зазначена форма є найбільш розповсюдженою, оскільки при її виборі можуть не застосовуватися вимоги щодо ініціювання співробітництва та надання згоди

місцевою радою на організацію співробітництва, створення комісії з підготовки проєкту договору про співробітництво, прийняття місцевою радою рішення про схвалення проєкту договору про співробітництво. Поряд з цим, реалізація проєктів за даною формою не потребує застосування механізмів міжбюджетних трансфертів, передачі майна чи проведення реєстраційних дій для новоутворених комунальних підприємств чи органів управління, що передбачають інші форми.

Аналізуючи вищезазначені механізми ресурсного забезпечення територіальних громад, з метою напрацювання інноваційних механізмів залучення приватних інвестицій на місцевий рівень, перспективним для подальшої реалізації є поєднання механізмів ДПП та співробітництва територіальних громад.

Застосування такого симбіозу містить у собі низку ключових переваг, серед яких:

- можливість залучення приватного капіталу до проєктів, які потребують значного обсягу фінансування, зокрема під час відновлення зруйнованої внаслідок військових дій інфраструктури;
- наявність значної позитивної практики застосування договорів про співробітництво територіальних громад, що дозволить трансплантувати елементи ДПП до вже існуючих позитивних практик;
- застосування більш раціональних підходів у зв'язку з зацікавленістю приватного інвестора в прибутковості майбутнього проєкту;
- використання приватного капіталу дозволяє уникнути обов'язкового дотримання, при закупівлі товарів, робіт і послуг, положень Закону України «Про публічні закупівлі» [190];
- можливість реалізації проєктів, які не розглядалися як перспективні через дефіцит фінансових активів;
- можливість залучення значного обсягу трудових ресурсів з боку громад;

– підвищення вмотивованості членів громади виступати в ролі приватного інвестора при реалізації проєктів.

Водночас, можливість реалізації запропонованого симбіотичного механізму буде можливе за умови суттєвого доопрацювання нормативно-правової бази, зокрема:

– Розширення спектру суб'єктів співробітництва та ініціаторів проєкту приватним інвестором. На сьогодні положення Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [193] не передбачають можливості участі приватного інвестора в ролі суб'єкта співробітництва та ініціатора проєкту.

– Розширення джерел фінансування. На сьогодні, статтю 16 Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [193] чітко визначено джерела фінансування співробітництва, до яких віднесено: місцеві бюджети суб'єктів співробітництва, самооподаткування та інші, не заборонені законодавством джерела, зокрема, державний бюджет, міжнародна технічна та фінансова допомога, кредитні ресурси.

– Встановлення чітких то справедливих підстав для припинення співробітництва. На сьогодні статтю 18 Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [193] однією із підстав для припинення співробітництва визначено відмову від співробітництва одного або кількох його суб'єктів. Це дає можливість сторонам в односторонньому порядку розірвати договір без будь-яких на те підстав. На цей суттєвий недолік також вказує Ж. Грушко в своїй дисертації «Правова природа співробітництва територіальних громад в Україні» [28].

Слід окремо зазначити, що поєднання механізмів ДПП та співробітництва територіальних громад може стати підґрунтям для залучення активної громадськості до реалізації соціально-значимих проєктів. На думку Б. Косович [75] громадське інвестування може відіграти вагомий роль у реалізації мініпроєктів на місцевому рівні, наприклад на рівні територіальних громад. Бажання вкласти гроші у те, що може принести у майбутньому

прибуток, на фоні недовіри населення до вітчизняної банківської системи, може стати стимулюючим фактором такої участі.

Водночас, потужною формою підтримки з боку держави стало б запровадження практики безвідсоткового кредитування членів громади для реалізації проєктів ДПП, що стало б каталізатором розвитку підприємництва на місцевому рівні та, як наслідок, розвитку відповідних громад.

3.2 Концептуальні підходи до побудови комплексної структурно-функціональної моделі управління об'єктами комунальної власності

Як зазначалося в попередніх підрозділах, на сучасному етапі розвитку, система управління об'єктами комунальної власності стикається з численними викликами та негативними явищами, які знижують економічний та соціальний ефект від використання таких об'єктів для громади. На сьогодні, відсутні комплексні підходи до управління комунальною власністю, які б передбачали сучасні механізми, методи, інструменти та принципи управління ними із широким залучення громадськості до процесів управління.

«Більшість вітчизняних фахівців, котрі досліджують процеси реформування публічного адміністрування, погоджуються з ефективністю моделі «належного врядування» (Good Governance) і необхідністю впровадження принципів саме європейської моделі у сучасну систему публічного управління та місцевого самоврядування України». Концепція «належного (доброго) врядування» (Good Governance) має динамічний характер, але також означає менеджмент сталого розвитку, що характеризується певними індикаторами, визначеними у Програмі ООН, і базується на європейських принципах державного управління і Європейського адміністративного простору, про що в своєму дослідженні зазначає О. Ткаля [219].

У своєму дослідженні І. Ніколіна і К. Герасимюк, за результатами аналізу статистичних показників, довели існування детермінованого зв'язку

між глибиною імплементації принципів «належного врядування» (Good Governance) в систему управління та рівнем розвитку й потенціалу досліджуваних громад [103].

Саме відповідно до принципів «належного врядування» (Good Governance) напрацьовано пропозиції щодо застосування інформаційних, ресурсних, культурно-комунікативних і соціально-психологічних механізмів управління комунальною власністю територіальних громад.

Таким чином, нова комплексна структурно-функціональна модель має ґрунтуватися на принципах «належного врядування» (Good Governance) та бути спрямована на максимальне розширення сфери участі суспільства в управлінні, що потребує впровадження і використання дієвих механізмів управління комунальною власністю, широкого залучення громадськості на основі інтерактивних комунікаційних каналів, інструментів участі.

«Питання налагодження ефективної комунікації суб'єктів прийняття та реалізації управлінських рішень з об'єктами їх впливу в період гіпертрофованого становлення інститутів громадянського суспільства в Україні набуває все більш важливого значення» [78, с. 122].

Чинне галузеве законодавство пропонує широкий набір інструментів участі територіальної громади в розробці та реалізації управлінських рішень, що стосуються її життєдіяльності. Зокрема, положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166] до форм вирішення питань місцевого самоврядування віднесено: місцевий референдум, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання. Однак, на сьогодні, рівень використання даних інструментів є недостатнім та потребує розвитку і підтримки, що особливо гостро відчувається в умовах воєнного стану.

За результатами дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні», проведеного в 2022 році в межах проєкту Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні» більшість опитаних респондентів – представників громадянського

суспільства (62 %), серед основних складнощів використання інструментів громадської участі, з якими вони особисто зіткнулися, зазначили «проблеми з інформацією та комунікацією», до яких, зокрема, віднесено: неможливість донесення думки до влади, відсутність діалогу, обмеження інформації про діяльність органів влади, обмеження доступу до інформації та ін. [51, ст. 12].

Слід зазначити, що за підсумками проведеного дослідження, зважаючи на позитивні тенденції використання мережевих технологій для вирішення нагальних безпекових питань, для підтримки вчасної комунікації з жителями громади, крім загальноприйнятих інформаційних джерел (вебсайтів, друкованих видань, ЗМІ), запропоновано використовувати мережеві платформи (телеграм-канали, чат-боти, соціальні мережі та ін) з можливістю зворотного зв'язку [51, ст. 19, 30].

Мережеві технології, які, беззаперечно, є одним з найперспективніших інструментів участі в управлінні на державному та місцевому рівнях, лягли в основу концепції Government 2.0, яка являє собою майданчик з використання соціальних технологій щодо розширення участі, підвищення прозорості та співробітництва в публічному секторі, у якій уряд, громадяни й інноваційні компанії можуть поліпшити прозорість та ефективність за принципом «віддати уряд у руки громадян» – на основі принципів Web 2.0., які, за Т. О'рейлі [242], полягають у тристоронній взаємодії: органи публічної влади надають дані, громадськість їх вільно використовує, а бізнес-структури розробляють програмне забезпечення для роботи з ними. Основою парадигми Web 2.0. є краудсорсинг – використання колективного інтелекту, об'єднання індивідуальних думок всіх користувачів та виокремлення найбільш вдалих для розв'язання поставлених завдань.

Основні підходи Government 2.0 до використання мережевих технологій органами публічної влади: створення нових ініціатив за принципом «знизу – вгору», блискавична реакція на зміни, постійний зв'язок громадськістю, двосторонній контроль (органи публічної влади, громадськість), двостороння

взаємодія, аналіз даних в реальному часі, оцінка пропозицій на постійній основі.

Про важливість спрямованості зв'язку «знизу – вгору» для врахування позиції громади наголошує С. Дяченко [52].

З метою формування та розвитку інформаційного суспільства, Українською владою було прийнято низку профільних нормативно-правових актів, основні з яких наведено в додатку (Додаток А).

Крім того, «розвиток мережевого суспільства» є однією з рекомендацій досягнення цілі 17 «Партнерство заради стійкого розвитку» Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [198].

Однак, незважаючи на задекларовану на державному та місцевому рівні широкоформатну підтримку моделі залучення громадськості при прийнятті та реалізації управлінських рішень, на практиці все обмежується інформуванням та проведенням консультацій.

Одночасно, зі змінами в матеріальній технології, революційні зміни відбулися і в соціальній та економічній структурі: відносно жорсткі та вертикально орієнтовані інститути замінюються гнучкими і горизонтально орієнтованими мережами, через які здійснюється влада та обмін ресурсами.

Сучасні потреби людства в розширенні спектру обміну інформацією та пошук шляхів спрощення побудови комунікативних зв'язків призвели до створення та формування нового типу суспільства – мережевого [84].

Відповідно до наукових досліджень, термін «мережеве суспільство» вперше було запропоновано норвезьким вченим Стейном Брейтенем [21], однак засновником концепції вважається канадієць Барі Уеллман, який, у своїй роботі «Physical Place and Cyberplace: The Rise of Personalized Networking» (2001) [234], вперше описав концепцію мережевого суспільства, яке, на його думку, полягає в трансформації суспільних груп, з притаманними їм кордонами, в мережі, які характеризуються умовністю кордонів та відсутністю ієрархічності, яку заміняє просторова комунікація. Уеллман

спрогнозував тотальне використання гаджетів, як портативних точок доступу до мережі, розвиток цифрових мережевих інструментів та домінуючий вплив інтернету на суспільство, який на сьогодні називають «мережею мереж». Розвиваючи ідеї Веллмана, Кастельс, в своїй праці «The Rise of the Network Society» (Розквіт мережевого суспільства) [236] доводить, що інтернет є універсальним, інтерактивним, комп'ютеризованим інструментом комунікації інформаційної ери, а комп'ютерно-опосередкована комунікація базується на взаємодії. Віртуальна культура є результатом впливу нової комунікаційної системи, яка визначається соціальними інтересами, урядовою політикою та бізнес-стратегіями.

У добу V технологічного укладу (епоха комп'ютерів та телекомунікацій), в який все глибше занурюється Україна, на пріоритетне місце виходять механізми комунікації «влада – громадянин», засновані на використанні сучасних інформаційних продуктів, зокрема соціальних мереж.

На сьогодні в Україні відбуваються ключові еволюційні процеси в системі державного управління та місцевого самоврядування. Застаріла та неефективна система державного управління перетворюється на сучасну, відкриту та інноваційну інституцію. При формуванні принципів та механізмів новоутвореної системи публічного управління особливої уваги слід приділити налагодженню ефективної взаємодії суб'єктів формування та реалізації публічної політики та безпосередніх об'єктів її впливу.

При вирішенні зазначеного завдання, враховуючи ключову роль громадської думки при формуванні органами влади галузевих політик, ключову роль відіграють теорії та принципи побудови, розвитку і функціонування соціальних мереж» [78, с. 123].

Вперше термін «Соціальна мережа» було вжито в 1954 році у роботі Дж. Барнеса «Class and Committees in a Norwegian Island Parish, Human Relations» [233]. Барнес визначав соціальну мережу, як соціальну структуру, утворену індивідами або організаціями, що відображає різноманітні зв'язки між

ними через різноманітні соціальні взаємовідносини, починаючи з випадкових знайомств і закінчуючи тісними родинними зв'язками. Подальший розвиток явище соціальної мережі знайшло в соціології, де теорія соціальних мереж розглядає соціальні взаємовідносини в термінах вузлів та зв'язків. Форма соціальної мережі допомагає визначити ступінь своєї корисності для її учасників. У теорії соціальних мереж використовується погляд, коли атрибути окремих акторів менш важливі, аніж стосунки та зв'язки з іншими акторами в мережі.

При вивченні закономірностей та принципів побудови соціальних мереж було зроблено низку фундаментальних відкриттів, які допомогли конвертувати це явище з соціально-культурної в інформаційну площину, зокрема, «число Данбара» (стала кількість постійних соціальних зв'язків, яку людина може підтримувати, що найчастіше дорівнює 150) та «теорія шести рукоштовань» (кожна людина опосередковано знайома з будь-яким іншим жителем планети через недовгий ланцюжок спільних знайомих, який, у середньому, складається з шести чоловік).

Що ж до практично запровадження мережевих технологій в суспільне життя, то першим інтернет-сайтом, який надавав можливість роботи із соціальними мережами та з'явився в 1995 році, був classmates.com. У 1997 році з'явився SixDegrees.com. Починаючи з 2001 року почали з'являться сайти, в яких використовувалась технологія під назвою «Коло друзів». Ця форма соціальних мереж, що широко використовується у віртуальних спільнотах, набула апогею популярності в 2002 році, з появою сайту [Friendster](http://Friendster.com). У 2004 році була створена найбільша на сьогоднішній день соціальна мережа у світі [Facebook](http://Facebook.com).

Мережеві технології проникли в публічний сектор на початку XXI ст. У США експеримент [MeetUp](http://MeetUp.com), проведений у 2004 році, показав успішне використання онлайн-сервісів соціальних мереж для об'єднання людей в

режимі онлайн. Під час президентської кампанії сайти соціальних мереж і контент (Facebook, Twitter та ін.) використовувалися для охоплення виборців.

Відповідно до даних сайту Statcounter (<https://gs.statcounter.com>) [247], за даними статистичних спостережень за 2022 рік, частка ринку соціальних мереж України, яку займає Facebook, становить 41,93 %, а частка використання на мобільних телефонах – 50,59 %. За даними компанії [GlobalLogic](https://www.globallogic.com/) кількість користувачів Facebook в Україні, станом на 2022 рік, становить 15,45 млн.

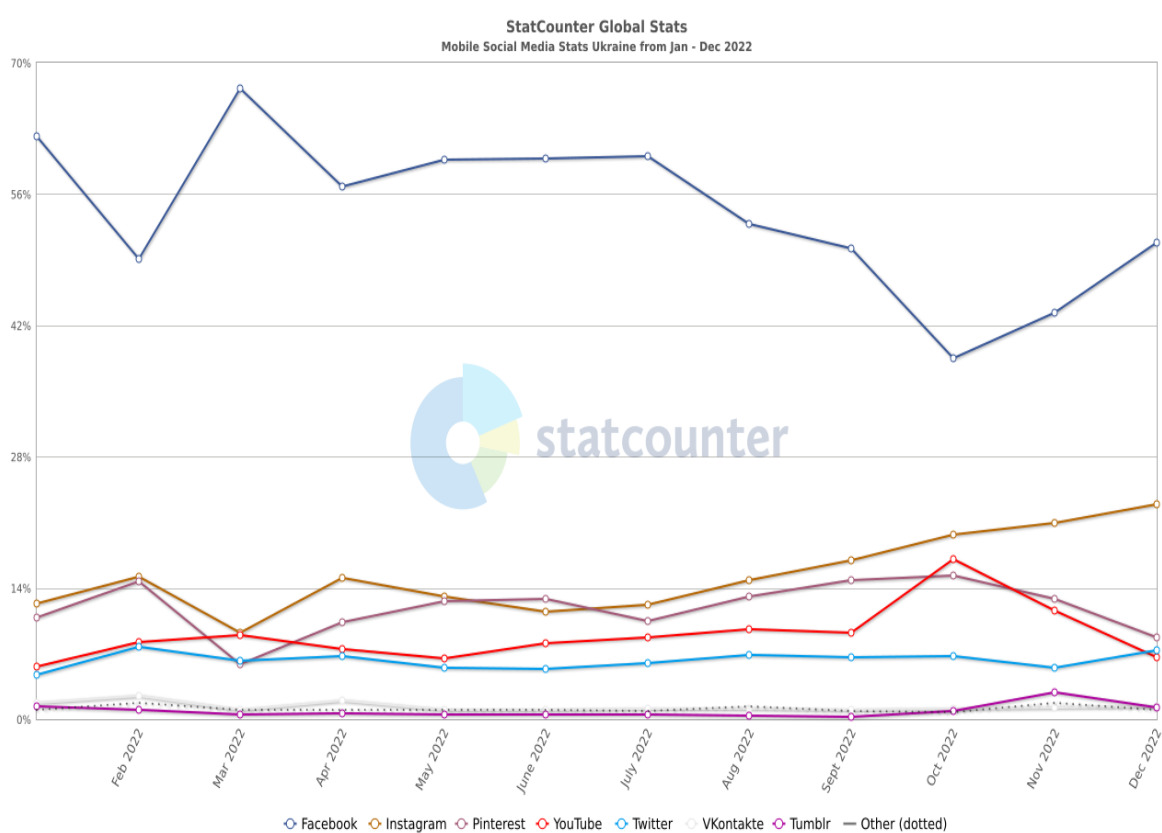

Рис. 3.2 (Джерело: <https://gs.statcounter.com>)

«Facebook є ресурсом отримання інформації високого рівня довіри (думка друзів, однодумців, особисто скомпонована новинна стрічка). Фейсбук ідеально підходить для політичного орієнтування аудиторії без чітко визначених політичних поглядів» [227].

«На сьогодні Facebook являє собою універсальний «шлюз», за допомогою якого можна швидко донести інформацію до конкретного користувача та отримати зворотну реакцію для подальшого аналізу. Facebook в Україні – це не тільки майданчик для публікування фото з відпочинку, а й арена, на якій відбуваються жорсткі політичні дебати, та вмістилищем для різного роду інсайдерської інформації. На відміну від телебачення, цей інструмент є безкоштовним, інтерактивним та, завдяки гаджетам, функціонує в режимі реального часу.

Вслід за комерційним ринком продуктів і послуг всі переваги мережевих технологій почали активно використовувати політики та громадські діячі для просування власних інтересів» [78, с. 124].

Слід відмітити, що громада не завжди, в своїй більшості, підтримує те чи інше управлінське рішення, яке, в довгостроковій перспективі принесе їй користь. У багатьох випадках, індивід вибирає варіант, який принесе йому користь в короткостроковій перспективі незважаючи на потреби інших учасників соціуму. Зазвичай це явище пов'язане з недостатнім рівнем інформування громади про заплановану ініціативу та її корисність. Для реалізації окремих проєктів, які можуть викликати непередбачувану реакцію в певної частини громади, слід запровадити практику проведення попередніх інформаційних кампаній.

Управлінське рішення має бути конвертоване в продукт споживання та правильно донесено до кінцевого споживача за допомогою інструментів так званого маркетингу в соціальних мережах.

«Social Media Marketing (SMM) – це комплекс заходів з використання соціальних медіа в якості каналів для просування компанії, бренду, ідеї та вирішення інших бізнес чи управлінських завдань. Основною метою SMM просування є підвищення впізнаваності бренду, збільшення зацікавленості до продукту просування, постійна комунікація з потенційними та існуючими клієнтами.

Якщо перенести принципи SMM в сферу публічного управління, то брендом є безпосередньо орган місцевої влади, продуктом – сфера формування та реалізації політики, а клієнтами – безпосередні суб'єкти владного впливу та інститути громадянського суспільства. Ключовою відмінністю SMM при просуванні продуктів споживання та публічної політики в конкретній сфері, є відсутність конкуренції в останньої, що дозволяє не розпорощувати інформаційні та людські ресурси на боротьбу з конкурентами, а спрямовувати їх на інші складові механізму просування.

Завдяки соціальним мережам, ми даємо можливість цільовій аудиторії відчутти свою безпосередню приналежність до процесу формування та реалізації політики та підвищити рівень довіри до відповідного органу державної влади, місцевого самоврядування чи конкретної особи. Починати просування політики в соціальній мережі слід зрозуміти, якої мети ми хочемо досягти, і опираючись на це визначати як і куди рухатися» [78, с. 125]. Слід уникати прямих висновків, а підводити споживачів до самостійного їх формування в потрібному руслі. У такому випадку індивід відчуває, що до його думки прислухаються і він безпосередньо бере участь в управлінні.

«Для органів публічної влади, які здійснюють функції з нагляду та контролю в певній сфері, яка є візуально доступною для інститутів громадянського суспільства (будівництво, благоустрій тощо), така модель є вкрай вигідною, оскільки кожен індивід цільової аудиторії перетворюється на «позаштатного співробітника», який інформує про можливі порушення у визначеній сфері регулювання, що дозволяє більш ефективно використовувати трудові ресурси та оперативно реагувати на виклики» [78, с. 125].

Водночас, спостерігаючи за реакцією органу публічної влади на своє звернення, споживач політики ще більше активізує свою діяльність та стає активним учасником краудсорсингу, який, на сьогодні, в Україні реалізований вкрай неефективно в формі електронної петиції.

Запровадження даного інструментарію є найбільш раціональним на рівні громад окремих, порівняно невеликих, адміністративно-територіальних одиниць, як то місто, район великого міста, об'єднана територіальна громада, оскільки саме на такому рівні проблеми є ближчими та більш зрозумілішими для населення.

Слід звернути увагу, що на сьогодні «суб'єкти формування політики використовують соціальні мережі для з'ясування реакції суспільства на майбутні «непопулярні» ініціативи, зокрема щодо введення нових податків, збільшення ставок існуючих та запровадження нових методів їх стягнення розміщуючи відповідну інформацію, подекуди, за допомогою інформаційних ботів, та досліджуючи реакцію на неї.

Застосування не ідентифікованих користувачів дозволяє зняти ймовірну негативну реакцію з конкретних персоналій, чи спрямувати на інших. У випадку прийняттого рівня негативного ставлення до ініціативи, вона «перероджується» в конкретну норму права» [78, с.126]. Зазначений інструментарій довів свою ефективність та є підтвердженням значної перспективи у використанні соціальних мереж в сфері публічної політики.

Поряд з перевагами, інтеграція мережевих технологій в соціум не позбавлена значних суперечностей та недоліків.

Зокрема, зростає ризик маніпулювання інформацією та поширення недостовірних відомостей. Враховуючи низький рівень обізнаності населення з «інформаційною гігієною», та «вірусний» характер розповсюдження інформації в соціальних мережах, це явище є суттєвою загрозою як на місцевому, так і на державному рівні.

«Чинне українське законодавство дозволяє не ідентифікувати особу-користувача соціальних мереж та не передбачає відповідальності за створення так званих ботів для «вливання» недостовірного, негативного контенту про орган публічної влади, конкретну особу» [78, с. 125] чи запропоновану ініціативу,

поточну політичну, соціальну, гуманітарну ситуацію, що може призвести до вкрай негативних наслідків для громади та держави.

Спробою вирішити дану проблемну ситуацію була ініціатива Міністерства культури, молоді та спорту України щодо розроблення проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення національної інформаційної безпеки та права на доступ до достовірної інформації» (не був зареєстрований у Верховній Раді України), який було винесено для публічного обговорення в січня 2020 року. Вказаний законопроект передбачав можливість застосування кримінальної відповідальності за розповсюдження дезінформації.

Зазначена законодавча ініціатива здобула значної критики громадськості, зокрема через неприпустимість, на їхню думку, обмеження професійної діяльності журналістів, обмежень щодо поширення інформації та була відкинута.

Однак, зважаючи на деструктивну діяльність країни-агресора в інформаційному полі під час підготовки та в процесі вторгнення на територію України, вищенаведена ініціатива потребує подальшого розвитку, доопрацювання та невідкладного впровадження.

Слід відмітити, що навіть в окремих сферах публічного управління законодавцем було передбачено можливість запровадження інших рівнів участі, зокрема партнерства. До прикладу, положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [118] визнано право на адвокатське самоврядування. Саме кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, яка є громадською інституцією, здійснює повноваження з «визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів. Рада адвокатів регіону видає свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю».

Положеннями Закону України «Про охорону культурної спадщини» [175] передбачена можливість залучення органами охорони культурної спадщини, зокрема й на місцевому рівні, «громадських інспекторів для спостереження за станом зберігання та використання пам'яток, їхніх територій і зон охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць».

Поряд з цим, положеннями Конституції України [73] та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [166] прямо закріплено право члена громади брати участь в управлінні, зокрема з використанням інструменту місцевих ініціатив.

Водночас, в багатьох випадках, члени громади виявляються не готовими до активної участі в управлінні та спільної відповідальності з органами управління. Це негативне явище може бути усунуте запровадженням активної інформаційної політики та інтерактивних інструментів участі в управлінні справами громади.

Найбільш знаковим інформаційним продуктом, що було запроваджено в межах реалізації концепції «Електронного урядування», є Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Дія», який, на сьогодні, є повсякденним електронним інструментом переважної більшості громадян, що постійно розвивається в залежності від викликів сьогодення. З метою надання місцевим держадміністраціям, іншим державним органам, органам місцевого самоврядування, фізичним та юридичним особам інформації, необхідної для планування та здійснення заходів, спрямованих на цифровий розвиток, цифрову трансформацію і цифровізацію на місцевому та регіональному рівні, було запроваджено веб-порталу «Дія. Цифрова громада».

На місцевому рівні широкого розповсюдження здобула концепція «Smart City», що поєднує в собі запровадження інноваційних технологій в комунальні служби міст для підвищення їхньої ефективності, а також прозорі взаємини між міською владою, бізнес-структурами та громадськістю [116].

Зокрема, в місті Києві, з метою визначення базових засад для подальшого інфраструктурного, технологічного, соціального розвитку міста Києва та визначення нового вектора трансформації міського простору, було затверджено концепцію «КИЇВ СМАРТ СІТІ 2020», що «передбачає розвиток міста за такими ключовими напрямками:

- підвищення якості життя містян;
- модернізація та розбудова технологічної інфраструктури міста;
- використання технологій для ефективного управління містом;
- дотримання стандартів екологічності, сталого економічного розвитку та соціальної інклюзії;
- активне залучення громадськості.» [147].

Одним із трьох ключових рівнів трансформаційних змін, задекларованих в зазначеній концепції, є суспільні зміни, що, крім іншого, полягають в залученні громадян до участі у прийнятті рішень та впливі на створення міської політики.

В межах виконання завдань і заходів Комплексної міської цільової програми «Електронна столиця» [146], введено в експлуатацію платформу цифрових мобільних сервісів «Київ Цифровий», який, крім вирішення питань забезпечення транспортними, адміністративними послугами, сплати комунальних платежів, залучення до волонтерської діяльності та інформування про можливі загрози, пов'язані з військовими діями, містить сервіси, що надають можливість підтримати міські петиції та висловити думки щодо окремих проблемних питань, які пропонуються для обговорення міською владою.

Крім того, з метою розвитку електронної демократії на місцевому рівні, на сьогодні впроваджено платформу Dosvit (dosvit.org.ua), що дозволяє громаді створити власний офіційний вебсайт за допомогою конструктора з функціоналом додатків, зокрема й для залучення мешканців до прийняття

рішень через бюджет участі, консультації, петиції, онлайн-опитування, звернення та скарги.

Платформа «Громадський проект» (<https://pb.org.ua>) надає можливість автоматизації всього циклу заходів бюджету участі у будь-якому населеному пункті України.

Платформа e-DEM (<https://egap.in.ua/>) об'єднує низку інструментів електронної демократії, зокрема: громадський бюджет, місцеві петиції, відкрита громада, консультації з громадськістю, шкільний громадський бюджет.

Зазначені сервіси дозволяють місцевій владі, оперуючи мінімальними ресурсами, скористатися інструментами електронної демократії.

Водночас, з метою аналізу ступеня залучення громадськості до процесу прийняття рішень за допомогою вищезазначених інструментів, звернемося до Кодексу кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень [70], в якому запропоновано чотири рівні участі, які є актуальними на всіх етапах прийняття рішень:

Інформування – включає лише отримання громадськістю інформації від органів публічної влади та не потребує і не передбачає втручання або залучення (низький ступінь залучення).

Консультація – включає інформування громадськості органами влади про поточний стан та прохання прокоментувати, висловити думки і відреагувати.

Діалог (необмежений або конкретний) – це двостороннє спілкування, що базується на взаємних інтересах та потенційно спільних цілях, з метою забезпечення регулярного обміну думками (необмежений) чи з метою обговорення чітко визначеного завдання чи процесу (конкретний).

Партнерство – передбачає спільну відповідальність влади та громадськості на кожному етапі процесу прийняття рішень та може включати делегування завдань (високий ступінь залучення).

З аналізу інструментів, якими оперують вищеперераховані інформаційні продукти, випливає висновок про застосування лише двох перших та частково третього рівнів участі громадськості в процесі прийняття рішень: інформація та консультація, що свідчать про низький ступінь залучення громадськості.

З метою прийняття рішень в міжнародній практиці міського розвитку виділяють техноорієнтований та людиноорієнтований підходи, що відрізняються ступенем залучення громади. При застосуванні техноорієнтованого підходу для вимірювання результату беруться за основу так звані інфраструктурні показники (обсяг освоєння коштів, кількість людино-ліжок, площа збудованих квадратних метрів та ін.) як головні індикатори рівня задоволення населення, а ступінь досягнення сформульованих завдань визначається безпосередньо суб'єктом прийняття рішень, що не є об'єктивним. При такому підході громада усунена від участі в процесах управління. Орієнтиром досягнення цілей при людиноорієнтованому підході, що відповідає належним принципам врядування, є рівень задоволення потреб населення, про що в своєму дослідженні зазначає А. Колесніченко [226].

Зазначені підходи мають свої переваги та недоліки, зокрема при застосуванні першого – органи управління приймають рішення незалежно від громади, що дозволяє реалізувати проекти, які принесуть користь в довгостроковій перспективі, однак не нестимуть явної користі для громади в короткостроковій перспективі, а й навіть призводитимуть до певних втрат та збитків. За іншим підходом – органи управління орієнтуються на вирішенні поточних, близьких для громади проблем, та не впроваджують довгострокові непопулярні проекти.

Для нівелювання негативних факторів, притаманних зазначеним підходам, та розкриття позитивних тенденцій, в наукових колах та на різних рівнях сфери публічного управління широкого обговорення та практичного застосування здобуло питання активного залучення інформаційно-

комунікаційних технологій для управління об'єктами комунальної власності, в процесі цифрової трансформації громад, про що зазначає В. Колтун [71].

На думку А. Колесніченко [226] механізми управління на місцевому рівні мають включати можливість створення громадських організацій зі спеціальними функціями нагляду (регулювання), здійснення місцевої експертизи проєктів, використання форм прямої демократії, громадської ініціативи, створення органів самоорганізації та ін. На необхідності широкого залучення громадськості до процесу управління зазначають у своїх дослідженнях Ю. Дехтяренко [42] та Т. Дерун [39].

Враховуючи вищевикладене пропонуємо впровадити на рівні територіальних громад, для напрацювання, прийняття та реалізації рішень щодо управління об'єктами комунальної власності та забезпечення споживачів необхідними послугами «інтерактивної мапи», яка, в режимі реального часу, надасть можливість налагодити двосторонній зв'язок з членами громади та відслідковувати їх потреби і оперативного вирішувати проблемні питання.

Водночас, даний інструмент стане джерелом аналітичних даних про поточну соціально-економічну, містобудівну та безпекову ситуацію, що дозволить органам державної влади та місцевого самоврядування планувати та реалізовувати стратегічні, життєвонеобхідні для розвитку адміністративно-територіальної одиниці, проєкти з урахуванням бачення членів громади.

Запропонована ініціатива має свої позитивні та негативні фактори, які ми розкриємо за допомогою інструментів SWAT-аналізу.

Таблиця 3.2

SWAT-аналіз впровадження «інтерактивної мапи»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
<ul style="list-style-type: none"> • інтерактивність; • оперативність; 	<ul style="list-style-type: none"> • складність розробки та впровадження;

Продовження табл. 3.2

1	2
<ul style="list-style-type: none"> • більш точне бачення проблематики; • передача частини відповідальності на громаду 	<ul style="list-style-type: none"> • складність первинного залучення учасників; • інформаційний шум
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • покращення взаємодії влади та громади; • підвищення ступеня довіри до влади; • пошук та знаходження найбільш раціональних рішень; • залучення приватних ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> • зловживання з боку влади шляхом висвітлення неповної чи недостовірної інформації у власних інтересах; • зловживання з боку членів громади з метою задоволення власного приватного інтересу

Джерело: розробка автора

Запропонований графічно-аналітичний інструмент умовно має бути розділений на дві складові:

1. Управлінська складова – інформація та аналітичний функціонал для суб'єктів прийняття і реалізації рішень.

2. Публічна складова – інформація для громади з можливістю зворотного зв'язку.

Управлінська складова має містити графічні та статистичні відомості про основні соціально-економічні показники громади, зокрема:

- щільність забудови і населення в окремих субрайонах;
- рівень забезпечення окремих субрайонів житловими, побутовими, освітніми, соціальними та іншими послугами;
- стан мереж тепло-, водопостачання та водовідведення;
- існуюча транспортна інфраструктура;
- рівень надання житлового-комунальних послуг та проблемні ситуації в окремо взятих споживачів;
- наявність органів самоорганізації населення;
- існуючі проекти громадських ініціатив;
- інше.

Публічна складова повинна містити графічні матеріали, що будуть стосуватися інтересів громади, з можливістю двостороннього зв'язку із суб'єктом прийняття рішень для залучення громади до спільного вироблення та реалізації управлінських рішень та інформування про функціонування відповідного адміністративно-територіального утворення, зокрема:

- об'єкти спорту, культури та рекреації;
- об'єкти надання побутових, соціальних та освітніх послуг;
- транспортна інфраструктура (транспортні маршрути, вело- та пішохідні маршрути, стоянки автотранспорту);
- зони відповідальності служб благоустрою території;
- зони відповідальності служб надання житлово-комунальних послуг, окремі об'єкти (громадські вбиральні, бювети);
- шляхи евакуації при надзвичайних ситуаціях;
- потенційні об'єкти залучення інвестицій;
- вільні приміщення комунальної власності, які можуть бути передані в орендне користування чи приватизовані;
- інше.

Для просування запропонованого продукту та залучення максимального кола членів громади, вкрай необхідно заручитися підтримкою громадських активістів, активних користувачів соціальних мереж, блогерів, які мають авторитет та значне коло підписників.

Сама платформа має бути розроблена на основі відкритого програмного забезпечення (open-source software) із застосуванням методики Web 2.0., що в подальшому дозволить адмініструвати, підтримувати і розвивати продукт силами членів громади без залучення додаткових коштів, а також уникнути можливих ризиків, пов'язаних з інтелектуальними правами. Система має надавати можливість інтеграції інших програмних продуктів, засобів мережевих технологій та бути доступною для користувачів в реальному часі (мобільний додаток). Користувачі мають залучатися шляхом проходження

багатофакторної аутентифікації, що дозволить їх персоналізувати та уникнути штучного лобіювання тих чи інших рішень.

Зазначена платформа буде надавати змогу вирішувати значне коло завдань, зокрема: аналіз своєчасності та якості надання комунальних послуг, оперативне надходження інформації про аварійні ситуації з подальшою реакцією на них, прийняття рішень щодо доцільності та першочерговості реалізації тих чи інших громадських ініціатив в сфері забезпечення освітніми та медичними послугами, рекреації, благоустрою, будівництва, управління об'єктами комунальної власності та т. ін.

Члени громади отримають можливість публікувати свої ідеї для покращення життя району, брати участь в його життєдіяльності, публічних консультаціях, проводити дебати, реалізовувати спільні проєкти, бути обізнаними в проведенні громадських заходів та самі ініціювати їх та брати активну участь в безпосередній реалізації (питання благоустрою, спортивні та благодійні заходи, ярмарки послуг та ін.).

Адміністрація, через цифрові інструменти у відкритому вигляді консультуватиметься з мешканцями шляхом проведення відкритого голосування, онлайн дебатів, публічних консультацій, діалогу, а також виносити на порядок денний проблемні питання та, за допомогою колективного розуму, знаходити найбільш раціональні шляхи для їх подолання, що дозволить суб'єктам прийняття рішень стати більш чутливим та орієнтованими на потреби громади.

Бачення поточної ситуації в графічному вираженні, в сукупності з відповідними статистичними показниками, дозволить користувачам більш точно оцінювати поточну ситуацію, аналізувати проблеми та напрацьовувати можливі варіанти рішень.

Таким чином, ключем до налагодження оптимальної моделі управління об'єктами комунальної власності є активне залучення інститутів

громадянського суспільства та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційні технології, що кореспондує з позицією А. Колесніченко [226].

Водночас, активне залучення інститутів громадянського суспільства до процесів прийняття та реалізації управлінських рішень на місцевому рівні із застосуванням новітніх інформаційних технологій, зокрема й графічних, є сталою та розповсюдженою міжнародною практикою, що підтверджується дослідженнями Т. Барабаш [8]. Такий підхід дозволить досягти вищого рівня соціальної спрямованості та повноти задоволення потреб населення, що є генеральною метою управління об'єктами комунальної власності в зарубіжній практиці [30].

Залучення інститутів громадянського суспільства на основі застосування цифрових мережевих технологій через різноманітні інструменти участі є складовим елементом комплексної структурно-функціональної моделі, метою якої є задоволення соціально-економічних та суспільних потреб територіальної громади через впровадження механізмів публічного управління (нормативно-правові, організаційно-правові, фінансово-економічні, інформаційні, ресурсні, культурно-комунікативні та соціально-психологічні), принципів (відповідальності, комплексності, ефективності, субсидіарності, партнерства, справедливості, гласності, узгодженості, співвідповідальності, прозорості, відкритості, продуктивності) та функцій (прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік, контроль) (рис. 3.3).

Застосування такого комплексного підходу дозволить досягати мети управління – задоволення соціально-економічних та суспільних потреб територіальної громади через застосування механізмів публічного управління, функцій, принципів та широкого залучення до участі в процесі управління громадськості за допомогою інструментів цифрових мережевих технологій.

Рис. 3.3 Комплексна структурно-функціональна модель управління об'єктами комунальної власності [розробка автора]

3.3 Інноваційні підходи з відчуження об'єктів комунальної власності

Управління майном комунальної власності потребує розуміння способів використання матеріальної складової комунальної власності та форм такого управління, що забезпечується через комплекс чітко визначених послідовних дій, а саме: визначення сутності способу використання, характеристики нормативної бази, що регламентує процедуру використання, окреслення кола об'єктів комунальної власності, щодо яких доцільно використовувати саме такий спосіб використання, аналіз практичного досвіду застосування в Україні [221].

На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній практиці напрацьовано різні способи використання комунального майна (рис. 3.4).

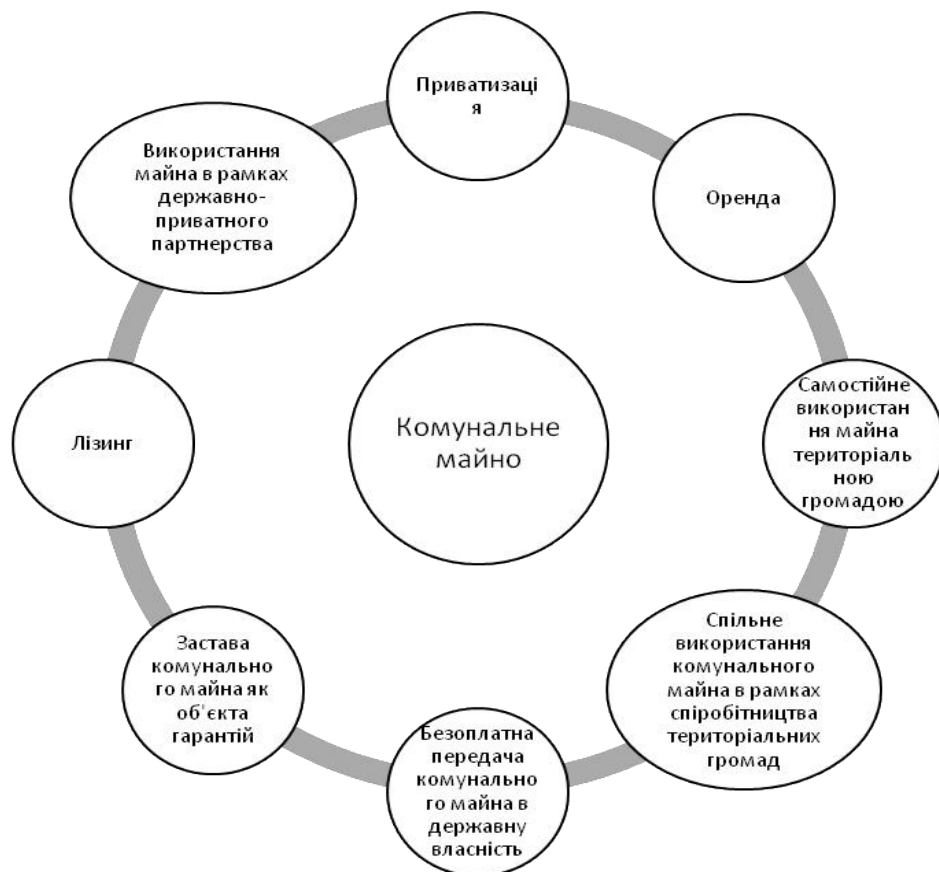

Рис. 3.4 Способи використання комунального майна

[розробка автора за [221]]

З поміж загальноприйнятих в Українській практиці способів управління комунальним майном приватизація, поруч з орендою, є найбільш розповсюдженим та суперечливим.

Саме з приватизацією на пряму пов'язано процес роздержавлення та формування приватного капіталу з початку незалежності України.

При аналізі процедури приватизації, зокрема підсумкових результатів для громади, слід врахувати один із головних факторів, який концептуально відрізняє від оренди. І справа не лише в набутті новим власником в процесі приватизації правомочності володіти, користуватися та розпоряджатися майном, а в різних підходах до побудови стратегії та формулювання мети процесів.

Так, на відміну від процедури передачі в орендне користування майна територіальна громада зважає не лише на розмір орендної плати, яка, до того ж, на відміну від приватизації, сплачується не одномоментно, а поступово в процесі використання об'єкта оренди, а й на додаткові фактори, які впливають із завдань забезпечення максимального соціального добробуту її членів. При передачі в орендне користування об'єкта комунальної власності уповноважений представницький орган громади може поступитися максимізації прибутку від орендних надходжень на користь вирішення соціально-значимих завдань чи реалізації владних або представницьких повноважень та передати об'єкт без проведення аукціону, з визначенням орендної плати лише за оціночною вартістю відповідно до встановленої орендної ставки чи взагалі зі встановленням орендної плати в розмірі 1 гривня на рік.

Питання ж приватизації слід розглядати виключно з позиції максимізації прибутку: якщо власник прийняв рішення про відчуження об'єкта, розмір коштів, отриманий від його продажу, має бути максимальним відповідно до ринкової кон'юнктури та його корисності для покупця.

Зацікавленість громадян у цьому очевидна: що дорожче продадуть майно, то більше коштів надійде до бюджету, гроші з якого спрямуються на розвиток держави чи громади.

На підтримку зазначеного твердження постає той факт, що в Україні, фактично, завершено роздержавлення, як процес істотного скорочення державного сектора економіки та її постановка на ринкові рейки, і платність приватизації, як одній з форм проведення роздержавлення, не визначалася однією із умов.

Дефініцію приватизації, відповідно першої редакції від 04.03.1992 Закону України «Про приватизація державного майна» [185], який втратив чинність [184], було сформульовано як «відчуження майна, що перебуває у загальнодержавній, республіканській (Республіки Крим) і комунальній власності, на користь фізичних та недержавних юридичних осіб».

В сучасних реаліях приватизація є інструментом, за допомогою якого держава чи громада, зазвичай, позбавляється активів, якими не може ефективно управляти, в обмін на фінансові ресурси, що можуть бути спрямовані на подальший розвиток та покращення добробуту її індивідів.

Як зазначає А. Колесніченко, посилаючись на представників харківської школи державного управління, комунальна власність територіальної громади має включати лише ті об'єкти, що дають можливість органам місцевого самоврядування виконувати повноваження, пов'язані з забезпеченням життєдіяльності громади [226].

На сьогодні законодавець визначає приватизацію державного або комунального майна як «платне відчуження майна, що перебуває у державній або комунальній власності, на користь фізичних та юридичних осіб, які відповідно до Закону можуть бути покупцями» [184].

Основною метою сучасної приватизації задекларовано «прискорення економічного зростання, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, зменшення частки державної або комунальної власності у структурі економіки України шляхом продажу об'єктів приватизації ефективному приватному власнику» [184].

На законодавчому рівні задекларовано низку принципів здійснення приватизації, зокрема: законності, відкритості та прозорості, рівності та змагальності, державного регулювання та контролю, продажу об'єктів приватизації з урахуванням особливостей таких об'єктів, захисту економічної конкуренції, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, повного, своєчасного та достовірного інформування про об'єкти приватизації та порядок їх приватизації, забезпечення конкурентних умов приватизації.

Спектр об'єктів приватизації визначено в статті 4 вказаного Закону [184], серед яких наявний об'єкт нашого дослідження – майно органів місцевого самоврядування.

З метою раціонального та ефективного застосування способів приватизації, об'єкти приватизації, статтею 5 Закону [184], поділено на об'єкти малої приватизації та об'єкти великої приватизації. Однією з визначальних ознак при запропонованому розподілі є загальна вартість активів об'єкта приватизації, згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік, яка, для об'єктів великої приватизації, має перевищувати 250 млн грн.

На практиці, в переважній більшості випадків, майно органів місцевого самоврядування належить до об'єктів малої приватизації, особливості приватизації якого урегульовувалися положеннями Закону України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» [186], що втратив чинність з прийняттям Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184].

Для повноти розуміння градації об'єктів приватизації слід з'ясувати значення терміну «пул», яке розкрито в пункті 23¹ статті 1 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], що являє собою «об'єкт приватизації, який сформовано із кількох об'єктів приватизації в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [157], за умови що підприємства та/або господарські товариства, єдині майнові комплекси або

акції (частки) яких є об'єктами приватизації, здійснюють економічну діяльність в одній або суміжних галузях».

До суб'єктів приватизації, статтею 6 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], віднесено державні органи приватизації, *місцеві ради, органи приватизації територіальних громад*, покупці.

Водночас, статтею 8 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], наведено перелік покупців, а також та суб'єктів, які не можуть бути покупцями, до яких, крім органів державної влади, державних підприємств, державних господарських об'єднань та ін., віднесено фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з державною агресором, а також осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів).

Таким чином, законодавець, серед іншого, виключив можливість участі в приватизації представників російського капіталу, підсанкційних осіб та представників так званого олігархату. Водночас, не виключено можливість участі органів місцевого самоврядування в приватизації об'єктів державної власності, що може бути виокремлено як додаткове джерело формування комунальної власності тої чи іншої громади.

Порядок проведення приватизації для об'єктів малої та великої приватизації виглядає таким чином.

Стаття 13 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184] визначає два способи здійснення приватизації: продажу об'єктів права державної або комунальної власності *на аукціоні*, де власником об'єкта приватизації стає покупець, що в ході торгів запропонував за нього найвищу ціну, та *викуп об'єкта приватизації*, як спосіб продажу об'єкта приватизації одному покупцю.

Для подальшого розгляду предмета дослідження, перш за все, необхідно зробити коротку ретроспективу до початку застосування аукціонів та з'ясувати саме поняття аукціону.

Рис. 3.5 Порядок проведення приватизації для об'єктів малої та великої приватизації [розробка автора за [184]]

Практика продажу речей тому, хто запропонував найвищу ціну, або отримання послуг від того, хто запропонував найнижчу ціну, сягає далекої історії.

Грецький історик Геродот задокументував проведення аукціонів у стародавньому Вавилоні ще 2500 років тому. У Римській імперії кредитори регулярно використовували аукціони для продажу активів, конфіскованих у боржників. Найстаріший функціонуючий аукціонний дім у світі Stockholms Auktionsverk був заснований шведським бароном Класом Ролаббом у 1674

році. Найбільший у світі аукціонним дім образотворчого мистецтва Sotheby's створено у 1744 році [238].

Безсумнівно, на сьогодні аукціони мають набагато більше значення, ніж будь-коли в минулому. Такі товари, як риба, живі квіти та необроблені діаманти, продаються на аукціонах, як це було протягом століть. Цінні папери, такі як державні облігації, часто продаються на сучасних версіях старовинних аукціонів. Органи державної влади чи місцевого самоврядування також стали покладатися на аукціони для продажу рухомого/нерухомого майна, прав на видобуток корисних копалин, використання радіочастот, а також для закупівлі широкого спектру товарів, робіт і послуг у приватних фірм.

За результатами аналізу чинного законодавства, з поміж численних дефініцій поняття аукціон, одне з найбільш уніфікованих та лаконічних сформульовано, як продаж майна, за яким його власником стає учасник, який у ході торгів запропонував за нього найвищу ціну.

Для глибинного розуміння сутності поняття аукціону, слід звернутися до формулювань, запропонованих науковцями.

Таблиця 3.3

Підходи до визначення поняття «аукціон»

№ з/п	Джерело	Сутність поняття
1	2	3
1	О. Черниш, Г. Машлій [229, с. 227]	«Це специфічний вид ринкової торгівлі, згідно якої продавець використовує методи прямої конкуренції, стосовно декількох покупців, які присутні на торгах, аби отримати прибуток у максимальному розмірі»
2	О. Прокопенко, В. Школа, О. Дегтяренко, С. Махнуша [201, с. 23]	«Аукціони, в основному, мають справу з продукцією, якої на ринку недостатньо. В цьому випадку головним орієнтиром є одержання максимальної ціни за одиницю товару. На аукціоні відбувається привселюдний продаж товару в заздалегідь призначеному місці. Товари, які продаються, отримує покупець, що назвав найвищу ціну»

Продовження табл. 3.3

1	2	3
3	М. Алябишев [4]	«Організаційна форма публічного продажу майна або товарів у визначений час і у встановленому місці. Об'єкт продажу дістається особі, яка запропонувала за нього або найвищу ціну, або ціну достатню для продавця товару»
4	М. Грачова [24, с. 57]	«Спеціально організований і періодично діючий ринок продажу товарів, майна з публічного торгу покупцеві, який запропонував найвищу ціну»
5	М. Зінченко [64, с. 193]	«Незамінний ринковий механізм в умовах складного визначення ринкової ціни товару»
6	О. Шиманська [230, с. 147]	«Механізм ринкового розподілу благ, за якого ціна формується на основі відкритого обговорення серед покупців»

Джерело: складено автором за [229; 201; 4; 24; 64; 230]

На нашу думку, для більш об'єктивного розуміння поняття аукціону може бути запропоноване таке визначення: аукціон – спосіб реалізації активів, за результатами якого право на придбання одержує учасник, який запропонував найвищу ціну на момент завершення аукціону.

Зазначена дефініція впливає з того, що сам аукціон не є правочином купівлі-продажу, а лише визначає учасника, який отримує таке право.

Найвища ставка за результатами аукціону є найкращою пропозицією на конкретний момент часу та може кардинально змінитися в іншому часовому проміжку (зміна кон'юнктури ринку, отримання додаткової інформації, сторонні фактори, що вплинуть на особисту чи загальну корисність об'єкта аукціону, тощо).

В ранній теорії досліджень аукціонів для аналізу використовувалися чотири формати аукціонів [238]:

– англійський аукціон, де ставки піднімаються від початкової ціни шляхом відкритого оголошення. Перемагає той, хто зробить найвищу ставку, яка й дорівнюватиме ціні продажу;

– голландський аукціон, де ціна починається з вищої ціни і поступово знижується, доки якийсь учасник не погодиться на неї;

– аукціон першої ціни (із закритими ставками), де учасники подають одну закриту пропозицію, невідому іншим учасникам. Виграє той, чия ставка буде найвищою, вона і буде ціною продажу;

– аукціон другої ціни, або аукціон Вікрі (із закритими ставками), де учасники подають одну закриту пропозицію, невідому іншим учасникам. Виграє той, чия ставка буде найвищою, однак ціна продажу дорівнює другій за розміром пропозиції.

Що ж до форматів проведення аукціонів для приватизації комунального майна в Україні, то стаття 13 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184] встановлює декілька різновидів аукціонів, зокрема:

– *«аукціон з умовами – спосіб продажу об’єкта приватизації, за яким власником об’єкта приватизації стає покупець, що в ході торгів запропонував за нього найвищу ціну і взяв на себе зобов’язання виконати умови продажу об’єкта приватизації»;*

– *«аукціон без умов – спосіб продажу об’єкта приватизації, за яким власником об’єкта приватизації стає покупець, що в ході торгів запропонував за нього найвищу ціну без додаткових умов продажу об’єкта приватизації»;*

– *«аукціоні за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій – спосіб продажу об’єкта приватизації, за яким стартова ціна об’єкта приватизації покроково знижується в ході аукціону, з подальшою можливістю додаткового подання цінових пропозицій»;*

– *«аукціоні із зниженням стартової ціни – спосіб продажу об’єкта приватизації, за яким орган приватизації знижує стартову ціну об’єкта приватизації у встановленому законом порядку».*

Три перші формати аукціонів – англійський аукціон, що містять елементи аукціону першої ціни з закритими ціновими пропозиціями,

четвертий – голландський аукціон, що містять елементи аукціону першої ціни з закритими та відкритими ціновими пропозиціями.

Порядок продажу об'єктів малої приватизації, який, зокрема, застосовується для об'єктів комунальної власності, наведено в статті 15 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184] та, з урахуванням концептуальних змін, внесених Законом України від 28.07.2022 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави» [128], на сьогодні схематично виглядає, як зображено на рис. 3.6.

Необхідно звернути увагу, що відповідно до вимог статті 15 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], об'єкти малої приватизації продаються виключно на електронних аукціонах, який, в розумінні закону, є видом аукціону в режимі реального часу в Інтернеті.

Досить зрозуміле тлумачення інтернет-аукціону наведено в роботі Я. Тертичного. На його думку, «суть інтернет-аукціону полягає в організації процесу купівлі-продажу на базі сучасних інформаційних технології у публічній атмосфері з установленням кінцевої ціни на конкурентних засадах. Аукціонні торги проводяться за допомогою спеціального програмного забезпечення, що встановлюється на сайті організатора аукціону» [218, с. 138].

«Порядок проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації» [155] та «Порядок відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків [154], розмір та порядок сплати плати за участь, визначення переможця за результатами електронного аукціону, а також порядок визначення додаткових умов продажу» затверджуються Кабінетом Міністрів України [184].

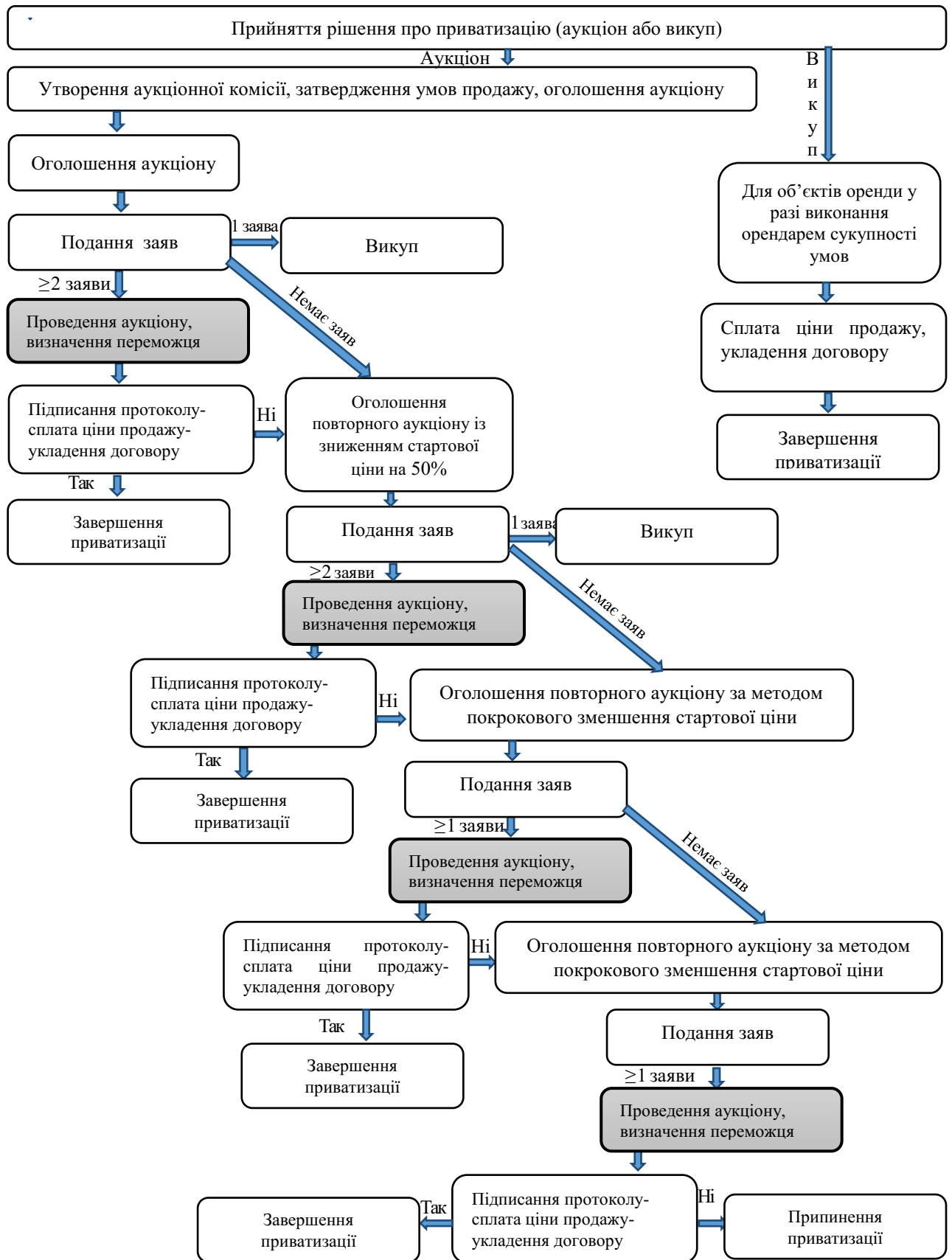

Рис. 3.6 Порядок продажу об'єктів малої приватизації
[розробка автора за [4]]

Пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 № 433 «Про затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків та визначення адміністратора електронної торгової системи» відповідальним за забезпечення функціонування електронної торгової системи – адміністратором електронної торгової системи визначено державне підприємство «Прозорро.Продажі», що належить до сфери управління Міністерства економіки, та на сьогодні реорганізовано шляхом перетворення на приватне акціонерне товариство, 100 % акцій якого знаходяться в державній власності [154].

«Електронна торгова система (ЕТС) – дворівнева інформаційно-телекомунікаційна система, що включає центральну базу даних та електронні майданчики, які взаємодіють з центральною базою даних через інтерфейс програмування додатків такої центральної бази даних. ЕТС забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обміну інформацією і документами в електронному вигляді, необхідними для проведення аукціону в електронній формі» [216], (Додаток Е).

Відправною точкою запровадження ЕТС ProZorro.Продажі є укладення 24.06.2016 Меморандуму щодо намірів співпраці у побудові в Україні прозорої та ефективної системи реалізації майна (активів) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються між Мінекономрозвитку, Національним банком України, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна», однією з цілей якого було визначено створення та впровадження прозорої електронної торгової системи торгів майном (активів) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються, забезпечення її функціонування, адміністрування та удосконалення функціональних можливостей до моменту передачі у державну власність [61] (Додаток Д).

У процесі становлення ЕТС Прозорро.Продажі було розроблено окремий модуль, що використовується для реалізації усіх інших електронних аукціонів (крім електронних торгів з продажу активів неплатоспроможних банків), в тому числі забезпечує проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації – ЕТС «ProZorro.Продажі ЦБД2».

Адміністрування частини ЕТС «ProZorro.Продажі ЦБД2» ПрАТ «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ» фактично розпочало з червня 2018 року, після передачі безоплатної ліцензії на зазначене програмне забезпечення від ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна».

Слід наголосити на безпрецедентності випадку створення інститутом громадянського суспільства інформаційного продукту, який став реакцією на запит суспільства щодо зниження ризиків, пов'язаних з корупцією, в ключових для країни сферах, з подальшою безоплатною передачею його державі.

Головною метою реформи державних продажів є «прозорий, швидкий та ефективний продаж активів державної та комунальної власності з високим рівнем громадського контролю та запобіганням проявів корупції» [200].

ЕТС Прозорро.Продажі є дворівневою. На першому рівні розташована центральна база даних, у якій проходять аукціони. На другому – незалежні електронні майданчики.

Під час продажу та здачі в оренду майна ЕТС Прозорро.Продажі виступає виключно центральною базою даних (далі – ЦБД), тобто акумулює всі об'єкти, які реєструють у системі організатори аукціонів (перший рівень).

Своєю чергою, організатори та учасники торгів взаємодіють із системою тільки через електронні майданчики, які підключені до ЕТС (другий рівень).

Завдяки дворівневій структурі ЕТС Прозорро.Продажі, заведений організатором лот автоматично з'являється на сайтах всіх електронних майданчиків одночасно і стає доступним кожному покупцю. Відтак система не взаємодіє з учасниками та організаторами торгів, а відповідає виключно за якісну та безперебійну роботу ЦБД, у якій відбуваються аукціони.

На сьогодні, ЦБД ЕТС Прозорро.Продажі міститься в хмарному сховищі Amazon Web Services (AWS). Аукціони відбуватимуться незалежно від роботи критичної інфраструктури країни [200].

На рис. 3.5 наведено повний цикл продажу об'єкта малої приватизації від прийняття рішення про приватизацію до прийняття *рішення про припинення приватизації* (в кінці повного циклу) чи *рішення про завершення приватизації* (на одному із етапів циклу), в залежності від того, чи вдалося продати об'єкт.

Одночасно з прийняттям рішення про приватизацію, орган приватизації визначає спосіб її здійснення: продаж на аукціоні або викуп (для об'єктів оренди).

У випадку прийняття рішення про викуп об'єкта оренди, за умов виконання сукупності умов, наведених в статті 18 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184], між органом приватизації та орендарем укладається попередній договір купівлі-продажу, а після сплати ціни продажу, яка визначається шляхом проведення незалежної оцінки, укладається договір купівлі-продажу та приймається рішення про завершення приватизації.

Слід відмітити, що прийняття рішення про приватизація шляхом викупу для об'єкта оренди є правом а не обов'язком органу приватизації, за виконання сукупності умов, зокрема й щодо здійснення, в установленому порядку, невід'ємних поліпшень, які можуть компенсуватися орендарю покупцем такого об'єкта.

У разі прийняття рішення про продаж об'єкта приватизації комунальної власності на аукціоні, органом місцевого самоврядування утворюється аукціонна комісія, яка визначає умови продажу об'єкта приватизації (стартова ціна для кожного зі способів продажу, розмір реєстраційного внеску, розмір гарантійного внеску та крок аукціону для кожного зі способів продажу, кількість кроків аукціону за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій та ін.), а також додаткові умови

продажу об'єкта приватизації (за наявності) та подає їх для затвердження органу приватизації територіальної громади, який, у свою чергу, включає їх до інформаційного повідомлення, що розміщується на майданчику [155].

Аукціонна комісія розробляє умови продажу об'єкта одразу для кожного із чотирьох різновидів аукціону та, тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану [128] починає роботу тільки після отримання органом приватизації листа про намір його приватизувати від потенційного покупця.

Під час публікації в ЕТС переліку об'єктів, що підлягають приватизації, та/або внесення змін до нього, кожному об'єкту приватизації присвоюється унікальний код, з використанням якого здійснюються всі дії щодо такого об'єкта в ЕТС.

Розглянемо ключові елементи порядку проведення кожного із зазначених аукціонів відповідно до встановленої послідовності, з урахуванням змін та доповнень, внесених до положень Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184] Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави» [128]:

1. *Електронний аукціон з умовами (без умов)*. За своїм дизайном це гібрид англійського трираундового аукціону з елементами аукціону першої ціни із закритими ціновими пропозиціями.

Учасники аукціону, які зареєструвалися на акредитованому електронному майданчику, подали відповідні заяви на участь в електронному аукціоні та сплатили реєстраційний (0,2 розміру мінімальної заробітної плати) та гарантійний (20 % від стартової ціни продажу) внески, до закінчення кінцевого строку прийняття заяв на участь в електронному аукціоні, подають свої закриті цінові пропозиції, що мають бути не меншими за стартову ціну продажу, що вважається згодою із запропонованими умовами продажу об'єкта приватизації, які визначені в інформаційному повідомленні.

Стартова ціна продажу об'єкта приватизації визначається аукціонною комісією на рівні балансової вартості об'єкта (активів об'єкта) приватизації.

«У разі відсутності балансової вартості об'єкта (активів об'єкта) малої приватизації така вартість встановлюється аукціонною комісією на підставі вартості, визначеної відповідно до Методики оцінювання, що затверджується Кабінетом Міністрів України» [149].

У разі коли заяву на участь в електронному аукціоні подано одним учасником, закрита цінова пропозиція якого не менша за стартову ціну продажу, такий учасник визнається переможцем аукціону та здійснює придбання об'єкта шляхом викупу.

Якщо подано дві та більше закритих цінових пропозицій, ЕТС активує модуль електронного аукціону.

У кожному раунді учасники, у порядку від менших до більших цінових пропозицій, а у разі їх співпадіння від тих, що подані пізніше, до тих, що подані раніше, протягом трьох хвилин мають право зробити крок аукціону.

Тобто останнім робить крок той, чия цінова пропозиція виявилася найбільшою або, у разі співпадіння, подана раніше, що дозволяє коригувати свої подальші цінові пропозиції в залежності від дій конкурентів.

Саме тому надзвичайно важливо при подачі закритих цінових пропозицій сформулювати пропозицію, яка буде більшою за пропозиції конкурентів.

Кожен учасник за раунд має право один раз збільшити свою цінову пропозицію не менше, ніж на один крок, або не змінювати суму своєї закритої цінової пропозиції.

Переможець електронного аукціону визначається шляхом автоматичної оцінки ЕТС цінових пропозицій учасників після завершення останнього раунду аукціону та формування протоколу про його результати.

Якщо переможець аукціону підписує протокол про результати електронного аукціону, сплачує ціну продажу об'єкта, що дорівнює сумі

розміру його цінової пропозиції та розміру податків (у разі їх нарахування), та укладає договір-купівлі продажу об'єкта з подальшим набуттям права власності, це є завершенням приватизації об'єкта.

Якщо ж переможець аукціону, або учасник з наступною за величиною ціновою пропозицією, відмовляються: від підписання протоколу про результати електронного аукціону чи сплати ціни продажу або підписання договору купівлі-продажу, ЕТС автоматично формує новий протокол про результати аукціону та присвоює електронному аукціону статус «Аукціон не відбувся».

Якщо не було подано жодної заявки щодо участі в аукціоні, або подані закриті цінові пропозиції, які не містять кроку аукціону, ЕТС присвоює статус аукціону «Аукціон не відбувся».

При набутті статусу «Аукціон не відбувся» ЕТС автоматично оголошується аукціон із зниженням стартової ціни на 50 %.

2. *Електронний аукціон із зниженням стартової ціни на 50 %.* Даний аукціон є аналогічним попередньому. Однак стартова ціна аукціону встановлюється на рівні 50 % від стартової ціни продажу першого аукціону.

Якщо аукціону присвоєно статус «Аукціон не відбувся», ЕТС автоматично оголошується «аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій».

3. *Електронний аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій.* За своїм дизайном це гібрид голландського аукціону з елементами аукціону першої ціни із закритими ціновими пропозиціями.

Для участі в аукціоні необхідно зареєструватися на акредитованому електронному майданчику, подали відповідні заяви на участь в електронному аукціоні та сплатили реєстраційний (0,2 розміру мінімальної заробітної плати) та гарантійний внески, до закінчення кінцевого строку прийняття заяв на участь в електронному аукціоні.

Слід відмітити, що для об'єкта малої приватизації, два аукціони з продажу якого визнані такими, що не відбулися по причині, зокрема відмови переможця аукціону від підписання протоколу про результати електронного аукціону чи сплати ціни продажу або підписання договору купівлі-продажу, розмір гарантійного внеску встановлюється в розмірі, який є більшим 50 % стартової ціни об'єкта малої приватизації та/або 30 розмірів мінімальних заробітних плат станом на 1 січня року, в якому оприлюднюється інформаційне повідомлення.

«Електронний аукціон розпочинається з автоматичного покрокового зниження стартової ціни лота. Протягом цього етапу учасник, має право зробити ставку, що відповідає поточній ціні лота, та зупинити автоматичне покрокове зниження стартової ціни, після чого інші учасники (за наявності) мають право подати свої закриті цінові пропозиції, а учасник, що зробив ставку, – підвищити її після того, як іншими учасниками зроблено свої цінові пропозиції» [155].

«Розмір закритої цінової пропозиції не може бути меншим за ставку, а учасник, який зробив ставку, має право однократно зробити цінову пропозицію, яка повинна перевищувати найбільшу закриту цінову пропозицію не менше ніж на розмір мінімального кроку аукціону (зробити крок аукціону)» [155].

Переможцем аукціону вважається:

– учасник, що зробив ставку, за умови відсутності закритих цінових пропозицій від інших учасників, або ж якщо його цінова пропозиція більша за подані закриті цінові пропозиції мінімум на один крок, або учасник, чия закрита цінова пропозиція виявиться більшою за ставку, закриті цінові пропозиції інших учасників, та цінову пропозицію учасника, що зробив ставку чи за її відсутності.

Органами приватизації територіальних громад надано право встановлювати кількість кроків, на які знижується стартова ціна об'єкта приватизації, до 99 включно.

Розмір кроку аукціону визначається як 1 % стартової ціни лота на такому аукціоні.

Стартова ціна аукціону встановлюється на рівні 50 % від стартової ціни продажу першого аукціону.

Якщо переможець аукціону підписує протокол про результати електронного аукціону, сплачує ціну продажу об'єкта, що дорівнює сумі розміру його цінової пропозиції та розміру податків (у разі їх нарахування), та укладає договір-купівлі продажу об'єкта з подальшим набуттям права власності, це є завершенням приватизації об'єкта.

Якщо ж переможець аукціону, або учасник з найбільшою закритою ціновою пропозицією відмовляються: від підписання протоколу про результати електронного аукціону чи сплати ціни продажу або підписання договору купівлі-продажу, ЕТС автоматично формує новий протокол про результати аукціону та присвоює електронному аукціону статус «Аукціон не відбувся».

Якщо не було подано менше однієї заявки щодо участі в аукціоні, або на момент завершення періоду проведення електронного аукціону не зроблено ставки, ЕТС присвоює статус аукціону «Аукціон не відбувся».

При набутті статусу «Аукціон не відбувся», ЕТС автоматично оголошується повторний «аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій» [184].

4. *Електронний аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій.* Даний аукціон є аналогічним попередньому. Водночас, якщо аукціону присвоєно статус «Аукціон не відбувся», то орган приватизації територіальної громади приймає рішення про припинення приватизації об'єкта.

Слід звернути увагу, що орган приватизації територіальної громади може прийняти рішення щодо відміни будь-якого електронного аукціону на будь-якому етапі до дня опублікування в електронній торговій системі рішення про завершення приватизації, за наявності підстав, передбачених частиною шостою статті 12 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184].

У такому випадку гарантійні і реєстраційні внески повертаються всім учасникам.

Після закінчення аукціону, сплачений потенційними покупцями гарантійний внесок повертається потенційним покупцям, які не стали переможцями аукціону.

Переможцю аукціону гарантійний внесок, за вирахуванням плати за участь у електронному аукціоні, зараховується під час розрахунку за об'єкт приватизації.

Додатково, з переможця електронного аукціону або особи, щодо якої прийнято рішення про приватизацію об'єкта шляхом викупу, відповідним електронним майданчиком стягується плата за участь, яка вираховується зі сплаченого гарантійного внеску.

«Максимальний розмір плати за участь в електронному аукціоні визначається у відсотках ціни продажу об'єкта приватизації з урахуванням податку на додану вартість та становить: ціна продажу понад 64000 тис. гривень – до 1 %; ціна продажу від 4000 тис. грн до 64000 тис. грн, – до 2,5 %; ціна продажу до 4000 тис. грн – до 4 %» [155].

У разі відмови переможця аукціону від підписання протоколу аукціону або від укладення договору купівлі-продажу, або у разі несплати ним ціни продажу об'єкта приватизації, гарантійний внесок йому не повертається.

«Переможець аукціону, який відмовився від підписання протоколу аукціону або договору купівлі-продажу, або не сплатив ціну продажу об'єкта

приватизації у строк, встановлений цим Законом, позбавляється права на участь у подальших аукціонах з продажу того самого об'єкта» [184].

Крім того, орган приватизації з продажу об'єкта малої приватизації не затверджує протокол електронних торгів, не укладає договір купівлі-продажу за результатами продажу на аукціоні чи застосування процедури викупу із потенційним покупцем, який не може ним виступати, не подав обов'язкові документи або відомості, подав неправдиві відомості про себе. Гарантійний внесок такому потенційному покупцю також не повертається.

Будь-яка інформація про кожного учасника є знеособленою (анонімною) до закінчення електронного аукціону, крім інформації про номери учасників та їх кількість. Закриті цінові пропозиції учасників є недоступними для перегляду до початку електронного аукціону для всіх осіб, крім учасника, який подав таку закриту цінову пропозицію. Розмір закритих цінових пропозицій та кількість учасників аукціону за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій оприлюднюються після завершення етапу подання закритих цінових пропозицій.

Відомості про учасників аукціону та відомості про потенційних покупців відносяться до конфіденційної інформації та не підлягають розголошенню до завершення аукціону.

Слід звернути увагу, що тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану [128], у разі відсутності балансової вартості об'єкта (всіх активів об'єкта) приватизації або якщо балансова вартість об'єкта (всіх активів об'єкта) приватизації дорівнює нулю, стартова ціна такого об'єкта приватизації встановлюється аукціонною комісією в розмірі 1 гривня. Якщо об'єктом приватизації є акції (частки), стартова ціна об'єкта приватизації встановлюється у розмірі, який є більшим: на рівні номінальної вартості пакета акцій (часток); на рівні балансової вартості майна суб'єкта господарювання, пропорційно до розміру пакета акцій (частки) у статутному капіталі, який є об'єктом приватизації.

Щодо основних підсумків використання електронних аукціонів для малої приватизації об'єктів комунальної власності територіальних громад, то, відповідно до даних публічного модуля аналітики bi.prozorro.sale [203], в період з серпня 2018 року (17.08.2018 було продано перший лот малої приватизації на Прозорро.Продажі [200]) по початок серпня 2023 року проведено 9,92 тис. аукціонів та отримано дохід в розмірі 4,1 млрд грн.

Найбільші ціни продажу за результатами аукціонів було встановлено за:

- нежитлові приміщення загальною площею 2565,4 кв. м, Київська обласна рада, м. Київ – 138,1 млн грн (стартова ціна – 130,5 млн грн).
- нежитлові приміщення загальною площею 945,1 кв. м, Львівська міська рада, м. Львів – 116,0 млн грн (стартова ціна – 95,2 млн грн);
- комплекс будівель загальною площею 3322,60 кв. м, Київська обласна рада, м. Київ – 75,4 млн грн (стартова ціна – 73,8 млн м).

Найменші ціни продажу за результатами аукціонів було встановлено за:

- ворота, Харківська міська рада, м. Харків – 373,02 грн (стартова ціна – 310,85 грн);
- комплекс будівель загальною площею 148,9 кв. м, Кіровоградська обласна рада, с. Кетрисанівка, Бобринецького р-ну, Кіровоградської обл. – 405,0 грн (стартова ціна – 337,83 грн);
- частина мереж гарячого водопостачання, Мелітопольська міська рада, м. Мелітополь, Запорізької обл. – 1227,0 грн (стартова ціна – 1022,5 грн).

Дані показники наведено лише для наочності обсягів проведення малої приватизації комунального майна територіальних громад за допомогою ЕТС, оскільки опираючись на них та на інші аналітичні відомості з Публічного модуля аналітики ЕТС Прозорро.Продажі [203] не можливо провести аналіз раціональності застосування існуючого дизайну та правил проведення електронних аукціонів, зокрема в розрізі максимізації надходження від приватизації, у зв'язку з відсутністю альтернативних інструментів її

здійснення, або ж показників незалежної оцінки ринкової вартості об'єктів на момент продажу.

Водночас, за результатами аналізу положень чинного законодавства про приватизацію, проведеної роботи з аналітичними відомостями Публічного модуля [203] та інформацією розділу «Аукціони» офіційного сайту ПрАТ «Прозорро.Продажі» [200], виокремлено окремі проблемні питання, які потребують пошуку нових підходів до їх вирішення:

1. Застосування єдиного підходу до підстав присвоєння статусу «Аукціон не відбувся» з подальшою зміною типу аукціону.

Формування відповідного протоколу та присвоєння статусу «Аукціон не відбувся» з подальшим призначенням наступного за порядком типу аукціону відбувається, зокрема, і у випадку неподання жодної пропозиції від учасника, подання пропозицій без кроку аукціону, а також при свідомій відмові переможця, а також учасника з наступною за величиною ціною пропозицією, від підписання протоколу, сплати ціни продажу та підписання договору купівлі-продажу.

Останній варіант застосовується недобросовісними учасниками аукціону, які, ймовірно, діють у змові для зміни типу аукціону на більш сприятливий для себе (аукціон із зниженням стартової ціни на 50 %, аукціон за методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій) чи, володіючи інсайдерською інформацією щодо існування у інших учасників значної зацікавленості об'єктом аукціону, своїми діями змушують останніх погоджуватися на певні відступні умови. Слід відмітити, що зазначені мотиви є лише припущенням, яке вкрай важко довести.

Така ситуація є можливою через низький рівень гарантійного внеску та відсутністю ризику будь-яких втрат у учасника з наступною за величиною ціною пропозицією.

Розуміючи описану проблему, законодавцем унесено зміни [128] до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [184]

в частині формування гарантійного внеску після двох аукціонів, які визнані такими, що не відбулися по причині, зокрема відмови переможця аукціону від підписання протоколу про результати електронного аукціону чи сплати ціни продажу або підписання договору купівлі-продажу, розмір гарантійного внеску встановлюється в розмірі, який є більшим: 50 % стартової ціни об'єкта малої приватизації; 30 розмірів мінімальних заробітних плат (на сьогодні це 201,0 тис. грн).

Водночас, вказані заходи є недостатніми та, з метою нівелювання описаних недобросовісних дій, пропонуємо:

– у випадку присвоєння статусу «Аукціон не відбувся» з іншої причини, ніж відсутність попиту на об'єкт (не було подано жодної заявки щодо участі в аукціоні, або подані закриті цінові пропозиції, які не містять кроку аукціону), оголошувати повторний аукціон аналогічного різновиду;

– запровадити розмір гарантійного внеску в розмірі, який є більшим 50 % відсотків стартової ціни чи 30 розмірів мінімальних заробітних плат з повторного, аналогічного першому, аукціону;

– запровадити умову неповернення гарантійного внеску учаснику з наступною за величиною ціною пропозицією, у разі його відмови від придбання лоту за правонаступністю.

2. Встановлення неринкової стартової ціни продажу об'єктів.

Встановлення стартової ціни продажу на рівні балансової вартості об'єкта приватизації, а, на період дії правового режиму воєнного стану, за відсутності балансової вартості об'єкта – у розмірі 1 грн, створює дисонанс в розумінні органом приватизації та потенційними покупцями орієнтовної ринкової вартості об'єкта приватизації, що, у свою чергу має низку негативних наслідків.

У випадку належного рівня ведення бухгалтерського обліку балансоутримувачами об'єктів приватизації комунальної власності, зокрема своєчасного проведення переоцінки основних засобів та приведення їх

залишкової вартості (балансової) до справедливої, яка, за своєю суттю, є ринкової [150], стартова вартість об'єкта приватизації фактично відповідала б ринковій. Однак, ситуація кардинально відрізняється, що підтверджується відомостями про стартові ціни продажу об'єктів з Публічного модуля офіційного сайту ПрАТ «Прозорро.Продажі» [203], які, в значній кількості довільних вибірок, відрізняються від справедливої вартості об'єктів.

Окремої уваги заслуговує формування стартової вартості пакета акцій на основі їх номінальної вартості чи пропорційної вартості активів, що взагалі є суперечливим, з огляду, по перше – на саму природу корпоративних прав: все майно належить акціонерному товариству (господарському товариству), а корпоративні права надають лише право на участь в управлінні; по друге – сума номінальної вартості розміщених акцій є статутним капіталом товариства, мінімальний розмір якого, на сьогодні, встановлено на рівні 200 розмірів мінімальної заробітної плати [120], та взагалі не корелюється з вартістю активів.

З метою урегулювання порушеного питання слід, до формування стартової ціни продажу, *встановити необхідність обов'язкової переоцінки активів*, які пропонується до приватизації, та приведення їх балансової вартості до справедливої.

Що ж до встановлення стартової вартості пакета акцій, то це питання залишається дискусійним у зв'язку з *відсутністю в Україні організованого ринку капіталу*, де має формуватися ринкова вартість акцій.

3. Відсутність додаткових умов для викупу об'єкта приватизації для належного орендаря за результатами аукціону.

В багатьох випадках особиста (приватна) цінність об'єкта [238], який пропонується для приватизації та перебуває в орендному користуванні, для орендаря є набагато вищою, ніж загальна для інших потенційних учасників аукціону. Тобто орендар, для якого об'єкт оренди є не просто об'єктом

нерухомості, а сформованим об'єктом бізнесу, готовий заплатити за нього ціну вищу за ринкову.

Водночас, як зазначалося раніше, орган приватизації наділено правом прийняття рішення про приватизацію шляхом викупу для об'єкта оренди, за виконання сукупності умов, зокрема й щодо здійснення, в установленому порядку, невід'ємних поліпшень.

Однак, при прийнятті органом приватизації рішення щодо способу її здійснення шляхом продажу на аукціоні, орендар позбавлений будь-яких переваг в порівнянні з іншими потенційними учасниками аукціону.

Слід відмітити, що на об'єктах, які ореннуються протягом значного періоду часу, невід'ємні поліпшення, що проводилися орендарями, в багатьох випадках не документувалися належним чином, що унеможлиблює їх приватизацію шляхом викупу об'єкта оренди.

Крім того, як зазначалося вище, недобросовісні учасники аукціону, враховуючи значну зацікавленість орендаря у придбанні об'єкта, своїми маніпуляційними діями можуть чинити тиск на нього для отримання певних вигід.

Водночас не виключено випадок, коли фактичний орендар, як учасник аукціону, за відсутності попиту на об'єкт, може його придбати за ціною значно нижчою, ніж ринкова вартість та його приватною цінністю, конвертованою в грошову оцінку.

Враховуючи вищевикладене, з метою урегулювання порушеного питання, пропонуємо:

– за наявності наміру орендаря в приватизації об'єкта оренди, за відсутності підстав щодо його викупу, стартову ціну продажу визначати за результатами незалежної оцінки, проведення якої забезпечує орендар;

– удосконалити дизайн аукціону з умовами для даного випадку, передбачивши право орендаря на викуп об'єкта за ціною, сформованою за результатами аукціону (найвища запропонована ціна).

Водночас, враховуючи потребу у відбудові зруйнованої інфраструктури внаслідок бойових дій, додаткового сенсу набуває використання аукціонів з умовами. Застосовуючи додаткові умови, з урахуванням нагальних потреб, та контролюючи виконання відповідних договорів приватизації, громади зможуть, на системному рівні, забезпечити відновлення зруйнованих інфраструктурних об'єктів для надання необхідних базових послуг населенню.

4. Суперечність між принципом «усі бачать все» та віднесенням відомостей про учасників аукціону та потенційних покупців до конфіденційної інформації, що не підлягає розголошенню до завершення аукціону.

Як зазначалося раніше, однією з першопричин створення ЕТС Прозорро.Продажі стало прагнення задовільнити гострий суспільний запит щодо зниження ризиків, пов'язаних з корупцією.

ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна» декларує, що система Прозорро.Продажі побудована за принципом «усі бачать усе» [208], що дисонує з положеннями профільного закону в частині нерозголошення інформації про учасників аукціону та потенційних покупців до завершення аукціону. При аналізі законопроекту № 7451, який на сьогодні прийнято [128]. ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна» запропонувало виключити дану норму, натомість визначити механізм, який забезпечить анонімність інформації щодо окремих аукціонів, щоб зберегти прозорість і водночас приховати інформацію, що може використати ворог під час війни [215]. Крім того, питання недостатності інформації для громади та можливості впливати на прийняття рішень щодо продажу майна є предметом наукових обговорень. Ю. Дехтяренко виділяє дану проблему як таку, що порушує принцип демократичного управління та залучення громадськості до прийняття важливих рішень [44].

Порушене питання залишається дискусійним, оскільки закрита інформація про учасників зменшує ризик недобросовісних дій учасників, про які йшлося вище, а також негативного впливу з боку держави-агресора. Водночас, після завершення аукціону для громадського контролю відкривається вся необхідна інформація.

5. Відсутність механізму з реалізації активів, які не користуються попитом.

Питанням, що заслуговує окремої уваги, є запровадження дієвого механізму з реалізації активів, які не використовуються громадою та не користуються попитом при приватизації. В основній масі це приміщення, які, в силу свого розміщення (віддаленість від центру, відсутність попиту на послуги, промислові зони) чи технічних характеристик (підвальне або горищне приміщення, не має окремого входу-виходу, мала площа, близькість до внутрішньобудинкових комунікацій) не можуть бути використані суб'єктами підприємницької діяльності без додаткових капіталовкладень чи розробки стратегій їх інтеграції у налагоджені бізнес процеси. Формування «кейсу» таких об'єктів стало наслідком непродуманої масової приватизації на початкових етапах, яка характеризувалася високим рівнем корупції, безконтрольністю та повним нехтуванням інтересів громад. Оскільки громада не в змозі раціонально використовувати такі об'єкти низької ліквідності, які, до того ж, потребують витрат на їх утримання, питання їх приватизації потребує якнайшвидшого вирішення.

Один із «ключів» вирішення порушеного питання криється в дослідженнях «теорії аукціонів», що давно стала прикладним науковим напрямком в світовій практиці. Лауреат Нобелівської премії з економіки [250], професор Колумбійського університету Вільям Спенсер Вікрі у своїй роботі [249] вперше застосував інструментарій «теорії ігор» для аналізу приватної цінності товару чи послуги, що продаються на аукціоні. Наукові розробки Вікрі дали поштовх для розвитку «теорії аукціонів». Значного прориву в

розвитку «теорії аукціонів» досягли представники Стенфордського університету, Пол Мілгром та Роберт Вілсон, які в 2020 році стали лауреатами Нобелівської премії з економіки за «за вдосконалення теорії аукціонів та винаходи нових форматів аукціонів» [244].

У 1994 році, на замовлення Федеральної комісії зі зв'язку США, для забезпечення розподілу серед операторів спектрів радіочастот, вказаними науковцями було розроблено революційний, на той час, формат одночасного багатораундового аукціону SMRA (Simultaneous Multi-Round Auction), який дозволяє учасникам торгів робити ставки на довільну кількість об'єктів у кількох раундах. Багатораундова функція зменшує вплив явища «прокляття переможця», оскільки інформація про корисність об'єкта для інших учасників розкривається під час аукціону. Явище «прокляття переможця», яке вперше було теоретично досліджено Вілсоном [251], а емпіричні докази наявності надані в роботі Капена [235], фактично означає страх заплатити за об'єкт набагато більше, ніж він насправді коштує та/або відчуття переможця аукціону, що він заплатив за об'єкт більше, ніж той коштує.

Щоб запобігти пасивному очікуванню учасників торгів, поки інші зроблять ставку, дизайн SMRA містив так звані правила активності – кожен учасник торгів повинен робити найвищу ставку, принаймні на якийсь об'єкт, у кожному раунді. Учасники підвищують свої ставки на ціле число кроків на будь-який об'єкт, який вони хотіли б купити. Якщо учасник не робить ставку, то пропускає наступний раунд. Наприкінці кожного раунду для кожного об'єкта визначається «тимчасовий переможець». Процес повторюється до тих пір, поки всі учасники не припиняють робити ставки. На цьому етапі торги завершуються, а учасники аукціону отримують права на купівлю тих об'єктів, на які зробили найвищі ставки. Аукціон Федеральної комісії зі зв'язку США за вищеописаним дизайном у 1994 році зібрав близько 20 млрд доларів для федерального уряду США, що вдвічі перевищувало прогнозовану суму. Цей результат привернув значну увагу ЗМІ та змусив інші уряди організувати

власні аукціони. Формат аукціону SMRA став домінуючим дизайном для продажу спектру в усьому світі, і його версії використовувалися в Канаді, Фінляндії, Німеччині, Індії, Норвегії, Польщі, Іспанії, Швеції, Великої Британії та США [238].

Робота Мілгрона та Вілсона стала базою для подальшого розвитку дизайну аукціонів та розробки різноманітних гібридних аукціонів для конкретних завдань [243; 240], оскільки, як свідчить практика [243], використання певного виду аукціону не є панацеєю, а пошук найбільш оптимального поєднання окремих конструкцій має відбуватися, зокрема й емпіричним шляхом.

Однією з найважливіших вимог до дизайну аукціонів є максимізація доходу продавця. Аукціон, що задовольняє дану вимогу є оптимальним [240]. Слід зазначити, що на успіх проведення аукціону впливає не лише правильно спроектований дизайн, а й інші фактори, наприклад значний проміжок часу між оголошенням та проведенням, що сприяє організації змов та пошуку інших шляхів впливу на його результат.

Враховуючи зазначені висновки, з метою вирішення питання реалізації активів, які не користуються попитом, пропонуємо *розробити окремий формат гібридного англійського аукціону з одночасного продажу декількох об'єктів, об'єднаних в пул.*

Формування пулу. Пул формується мінімум з трьох об'єктів, один з яких має бути привабливим для потенційних покупців та по ньому надійшло звернення щодо наміру придбання. Інші складові обираються з-поміж об'єктів, які виставлялися на приватизацію, але по ним не надходило заявок щодо участі в аукціоні від потенційних покупців, за територіальною (орієнтовно один район розміщення) чи видовою (всі приміщення підвальні чи першого поверху) ознаками.

Дизайн аукціону. Англійський багатораундовий аукціон з елементами аукціону першої ціни з закритими ціновими пропозиціями. Перші два етапи –

подання закритих цінових пропозицій. Повторний етап подання закритих цінових пропозицій дозволить учасникам зменшити вплив «прокляття переможця» та уточнити свої пропозиції, в залежності від ставок конкурентів. Пропозиції подаються на кожну складову пулу в розмірі не меншому, ніж стартова вартість. Учасник не може подати другу закриту цінову пропозицію меншого розміру, ніж перша. Учасник, чия сукупна закрита цінова пропозиція по всім складовим пулу, за результатами двох етапів, виявиться найбільшою, робить крок останнім. В подальшому, послідовність кроків учасників визначається по кожній складовій пулу окремо, в залежності від розміру ставок. Кожен учасник за кожен раунд повинен один раз збільшити свою цінову пропозицію не менше, ніж на один мінімальний крок, хоча б на одну складову пулу. Якщо учасник не збільшує свою цінову пропозицію хоча б на одну складову пулу, в послідуєчих раундах він позбавляється права робити крок. Аукціон припиняється, коли всі учасники не збільшують свої цінові пропозиції. Перемагає і отримує право на придбання всього пулу той учасник, чия запропонована сукупна цінова пропозиція виявиться найбільшою.

Нормативно-правове регулювання. Запровадження такого формату аукціону потребує внесення змін до галузевого закону [184] та Порядку формування пулу об'єктів приватизації [157].

Водночас, з метою надання гнучкості процесу формування оптимального дизайну аукціону в залежності від змін кон'юнктури ринку та нових викликів, які потребують оперативних рішень, ключові питання, які стосуються формування умов проведення та формату аукціонів мають вирішуватися на рівні уряду, а не парламенту.

Висновки до третього розділу

1. Обґрунтовано, що застосування інструментів державно-приватного партнерства в сфері управління об'єктами комунальної власності є одним із способів вирішення питання залучення додаткових ресурсів з метою покращення рівня забезпечення соціально-економічних потреб громади. Запропоновано розглядати ДПП як один із індикаторів досягнення цілей сталого розвитку в Україні. Незважаючи на наявність галузевих нормативно-правових актів, рівень запровадження інструментів ДПП, використання яких сприяє новим підходам з управління об'єктами комунальної власності, модернізації комунальних об'єктів, а також подоланню наслідків збройної агресії, є вкрай низьким. Встановлено, що з метою активізації застосування інструментів ДПП, необхідно вирішити питання забезпечення гарантій приватного інвестора. Встановлено, що перспективним інструментом реалізації інфраструктурних проєктів на місцевому рівні є застосування форм співробітництва територіальних громад.

2. З метою впровадження системного підходу до управління об'єктами комунальної власності в умовах становлення громадянського суспільства, визначено, що на сьогодні необхідним є поєднання зусиль всіх зацікавлених сторін. Важливим у цьому напрямку є запровадження інформаційних продуктів на основі мережевих технологій, застосування всіх рівнів участі громадськості, поєднання механізмів публічного управління, що забезпечить розвиток нормативно-правової бази, розробку та реалізацію інвестиційних проєктів, партнерство з бізнесом, розподіл інформації на всіх етапах управління комунальною власністю, відкритість та прозорість, фінансування утримання та розвитку комунальної власності. Важливим у застосуванні такого комплексного підходу є побудова моделі управління об'єктами комунальної власності на основі принципів концепції «належного врядування» (Good Governance). Крім того, з метою налагодження двостороннього зв'язку з членами громади, відслідковування їх потреб,

оперативного вирішення проблемних питань, запропоновано впровадження на рівні громад «інтерактивної мапи».

3. Розглянуто підходи до приватизації об'єктів комунальної власності, які є економічним ресурсом територіальних громад. Обґрунтовано, що при прийнятті рішення про відчуження об'єкта комунальної власності, основний акцент має зміщуватися до максимізації прибутку для громади від його продажу. Інноваційні інструменти приватизації, розроблені з ініціативи інститутів громадянського суспільства щодо подолання корупції, характеризуються відкритістю та прозорістю, а також орієнтацією на ринкове визначення ціни активу. За результатами проведеного аналізу процедур застосування інноваційних інструментів, виокремлено низку проблемних питань, які потребують подальшого вдосконалення та розвитку. Для вирішення питання реалізації неліквідних активів запропоновано використання інноваційного підходу Пола Мілгрона та Роберта Вілсона, який передбачає одночасний продаж декількох об'єктів.

Результати досліджень за першим розділом подано в таких публікаціях [79; 80; 82].

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано вирішення актуального наукового завдання в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», що полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні підходів та практичних пропозицій щодо вдосконалення механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні, які формують наукові основи для підвищення ефективності публічно-управлінської політики в сфері місцевого самоврядування.

За результатами дослідження сформульовано такі висновки і пропозиції:

1. Визначено ключові сутнісні аспекти управління комунальною власністю, зокрема: правовий, відповідно до якого право управління комунальною власністю реалізується на основі сукупності правових норм, які встановлюють та охороняють комплекс відносин з приводу майна, що перебуває у власності територіальних громад; організаційний, згідно з яким існує велика множина способів управління комунальною власністю залежно від управлінських цілей, об'єктивних і суб'єктивних факторів; ресурсний, відповідно до якого об'єкти комунальної власності формують ресурсний потенціал відповідної територіальної громади, її поточний стан, рівень задоволення соціально-економічних та культурних потреб місцевого населення, а також напрями подальшого розвитку; партисипативний, що зумовлює необхідність участі територіальної громади та її інституцій в управлінні комунальною власністю.

2. Визначено, що зміст та застосування механізмів належного управління комунальною власністю територіальних громад мають бути пов'язані з використанням концепції «Good Governance». Використовуючи принципи цієї концепції, виокремлено такі механізми управління комунальною власністю: нормативно-правові, організаційно-правові, фінансово-економічні, ресурсні, інформаційні, культурно-комунікативні та

соціально-психологічні. Аргументовано, що реалізація усіх цих механізмів потребує особливої уваги до формування і використання інформаційних, культурно-комунікативних та соціально-психологічних механізмів, а саме як механізмів, які мають велике значення в трансверсальному контексті.

3. Проаналізовано еволюцію правового регулювання управління комунальною власністю, зокрема з виокремленням ключових правових норм в еволюційному аспекті (розмежування загальнодержавної власності; проведення реформи децентралізації; приватизація (відчуження) майна; публічно-приватне партнерство), що дозволило визначити напрями подальшого вдосконалення нормативно-правової бази:

- узагальнення норм щодо управління комунальною власністю в окремий спеціальний закон, що визначав би основні засади та порядок здійснення права комунальної власності та був би більш прийнятним для практичного застосування на місцевому рівні;

- конкретизація норм щодо захисту прав приватних інвесторів в частині передачі об'єктів в оренду та концесію;

- здійснення приватизації на основі реєстрів об'єктів комунальної власності, їх інвентаризації, та науково-експертного обґрунтування доцільності відчуження з метою сталого розвитку територіальної громади.

4. Проаналізовано стан та виявлено тенденційні проблемні питання використання комунальної власності територіальної громади міста Києва. Основними проблемами є накопичення та збереження значних сум заборгованості з орендної плати перед балансоутримувачами об'єктів, а також частки обов'язкових перерахувань від оренди до бюджету, безоплатного користування об'єктами нерухомості та неналежного стану їх збереження. Також починаючи з березня 2020 року, спостерігається зменшення обсягів надходжень від оренди, що зумовлено поширенням на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 та подальшим введенням воєнного стану.

Обґрунтовано, що для розв'язання цих та інших проблем необхідно розробити та впровадити стратегію управління об'єктами комунальної власності з чітко сформульованими принципами та антикризовими підходами, запровадженням широкого спектру інструментів управління, зокрема інноваційних. Невід'ємною умовою ефективності стратегії є залучення інститутів громадянського суспільства, що, передусім, забезпечує більш ефективний контроль за використанням об'єктів комунальної власності.

5. Розроблено комплексну структурно-функціональну модель управління об'єктами комунальної власності, яка має інтегрувати всі необхідні елементи системи управління (цілі, суб'єкти, об'єкти, функції, принципи, форми, методи, механізми) та для забезпечення ефективності залучати громадськість на усіх етапах прийняття управлінських рішень. Залучення інститутів громадянського суспільства доцільно здійснювати з використанням мережевих цифрових технологій, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, а також нових принципів і методів діяльності. Системний підхід у цьому процесі має забезпечуватися шляхом запровадження місцевих стратегій управління комунальною власністю та вдосконалення нормативно-правової бази у цій сфері.

6. Узагальнено підходи до відчуження об'єктів комунальної власності на аукціонах, що застосовуються в Україні та за кордоном:

- ставки піднімаються від початкової ціни шляхом відкритого оголошення, а перемагає той, хто зробить найвищу ставку (англійський аукціон);
- ціна починається з вищої ціни і поступово знижується, доки якийсь учасник не погодиться (голландський аукціон);
- учасники подають одну закриту пропозицію, невідому іншим учасникам, а виграє той, чия ставка буде найвищою (аукціон із закритими ставками);
- учасники подають одну закриту пропозицію, невідому іншим учасникам, виграє той, чия ставка буде найвищою, однак ціна продажу

дорівнює другій за розміром пропозиції (аукціон із закритими ставками другої ціни, або аукціон Вікрі);

– власником об'єкта приватизації стає покупець, що в ході торгів запропонував за нього найвищу ціну і взяв на себе зобов'язання виконати умови продажу об'єкта приватизації (аукціон з умовами) та ін.

Хоча всі підходи можуть бути ефективними, водночас, в умовах необхідності подальшого відновлення територіальних громад від наслідків збройної агресії Російської Федерації, доцільним є «аукціон з умовами», що забезпечить системний підхід до подальшого розвитку територій. У цьому контексті ефективним може бути й одночасний продаж декількох об'єктів приватизації. При цьому, важливою є актуалізація оцінки активів територіальних громад у контексті їх приведення до справедливої і об'єктивної балансової вартості.

Удосконалення інструментарію передачі в приватну власність об'єктів комунальної власності, модернізацію дизайну аукціонів, можна здійснювати з використанням методології «теорії ігор», що забезпечить найбільш ефективні підходи в конкретних умовах.

7. Розроблено практичні пропозиції з удосконалення механізмів управління комунальною власністю з метою підвищення рівня задоволення потреб та інтересів територіальних громад, зокрема:

– Кабінету Міністрів України пропонується спільно з заінтересованими сторонами, забезпечити: розроблення змін до чинних нормативно-правових актів в сфері приватизації в частині удосконалення безпосередніх форм, принципів та методів проведення аукціонів, в тому числі з новим дизайном; розроблення Закону про управління об'єктами комунальної власності (для формулювання та визначення основних засад, порядку здійснення права комунальної власності, правових основ управління об'єктами права комунальної власності, а також управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст);

– органам місцевого самоврядування - запровадити сталу практику використання цифрових інструментів для залученням інститутів громадянського суспільства до управління об'єктами комунальної власності; активізувати використання інструментів ДПП на основі принципів відкритості для управління об'єктами комунальної власності; здійснити інвентаризацію об'єктів комунальної власності та сформувати їх реєстр і виокремити об'єкти, що не залучені до процесу задоволення соціально-економічних та соціальних потреб громади та прийняти рішення щодо подальшого їх використання; формування та запровадження стратегій управління комунальною власністю територіальних громад;

– інститутам громадянського суспільства – більш активно здійснювати контроль за використанням об'єктів комунальної власності, брати участь у виробленні і реалізації рішень щодо комунальної власності на всіх етапах циклу публічної політики та етапах становлення взаємодії (інформування, консультування, діалог, партнерство), ініціювати інноваційні форми управління комунальною власністю, стимулювати конструктивний діалог з органами публічної влади, реалізувати просвітницькі та навчальні проекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. *Адміністративне право України*. Київ : Юридична думка, 2004. С. 64–65.
2. Алексеев В. М. *Удосконалення управління комунальною власністю в Україні: теоретичні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління: 25.00.01*. Київ, 2005. 22 с. С. 11.
3. Алексеев В. М. Основні напрями розвитку власності територіальних громад в Україні. *Університетські наукові записки*. 2008. № 1. С. 316–321. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_1_49 (дата звернення: 02.08.2023).
4. Алябишев М. С. *Особливості укладення договорів на аукціоні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.03; НДІ приватного права і підприємництва Акад. правових наук України*. Київ, 2009. 83 с.
5. Амосов О. Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць: у 2 ч. / за заг. ред. Г. І. Мостового, Г. С. Одінцової. Харків : ХарРІДУ УАДУ, 2001. Вип. 2. С. 10–16.
6. Ахмеров О. О. Муніципальна політика Скандинавських країн: інституційний вимір. *Evropský politický a právní diskurz*. 2018. Svazek 5. Vydání 3. Str. 141–148. URL: <https://epdp13.cz/wp-content/uploads/2018/2018-5-3/22.pdf> (дата звернення: 21.08.2023).
7. Бакуменко В. Д., Красноручський О. О., Гацько А. Ф. Формування системи базових знань у галузі публічного управління та адміністрування. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 3. С. 209–216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujae_2019_4_3_25 (дата звернення: 06.08.2023).
8. Барабаш Т. Г. Формування комунальної власності в європейських країнах та її вплив на місцеві фінанси. *Наукові праці Науково-дослідного фінансового інституту*. 2007. № 3(40). С. 9–47.

URL: http://npndfi.org.ua/docs/NP_07_03_039_uk.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

9. Батанов О. В. Проблеми становлення і розвитку муніципального права: основні чинники та суспільно-політичні умови. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 77–81.
URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/50/1-2014-pdf> (дата звернення: 21.08.2023).

10. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. *Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі* : навч. посібник. Київ, 2017. 129 с.
URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/203/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%BC-%D0%9E%D0%A2%D0%93.pdf> (дата звернення: 21.08.2023).

11. Бодров В. Г., Балдич Н. І., Сафронова О. М. *Державне управління у фінансово-економічній сфері* : навч.-метод. матеріали / уклад. В. М. Гаврилюк. Київ : НАДУ, 2013. С. 9–10.

12. Бориставська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країни та перспективи України. *Швейцарсько-Український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні»*. DESPRO. Київ : ТОВ «Софія». 2012. 128 с.
URL: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

13. Борсук Н. Я. Методи управління комунальною власністю: організаційні та економічні прояви. *Форум права*. 2016. № 4. С. 41–45.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_4_9 (дата звернення: 21.08.2023).

14. Брюховецька Н. Ю. *Економічний механізм підприємства в ринковій економіці: методологія і практика*. Донецьк : ІЕП НАН України, 1999. С. 25–28.
15. Бурик З. М. Механізми управління комунальною власністю територіальних громад: теоретичні засади. *Наукові перспективи*. 2023. № 6(36). С. 50–60.
URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/5270/5300> (дата звернення: 30.08.2023).
16. Бурик З. М. Strategic planning of territorial development as a management tool public management. *Публічне урядування*. 2020. № 5(25). С. 53–62.
URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/151> (дата звернення: 30.08.2023).
17. Бурик З. М. Взаємодія влади і приватного сектору для розвитку інфраструктури: контекст державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 83–87.
URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7287&i=12> (дата звернення: 30.08.2023).
18. Бурик З. М., Савостенко Т. О. Зарубіжний досвід публічного управління комунальною власністю територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 6.
URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1664> (дата звернення: 30.08.2023).
19. Бюджетний кодекс України: *Верховна Рада України від 08 липня 2010 року № 2456-VI*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 07.08.2023).
20. Вакуленко В. М., Дехтяренко Ю. Ф., Драпіковський О. І. та ін. *Економіка міст: Україна і світовий досвід* : навч. посібник / за заг. ред. В. Макухи. Київ : Основи, 1997. 243 с.

21. Войнова Е. О. Концепція мережевого суспільства як структурно-функціоналістська основа теорії електронної демократії. *Політикус* : наук. журнал. 2021. № 1. С. 12–19.

22. Волошенко О. О. Підвищення ефективності управління муніципальною власністю. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1031> (дата звернення: 01.08.2023).

23. Господарський кодекс України: *Верховна Рада України від 16 січня 2003 року № 436-IV*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

24. Грачова М. В., Орлик О. В. Виставки, ярмарки та аукціони в Інтернеті. *Інформатика та інформаційні технології*: матеріали студ. наук. конф., 20 квіт. 2015 р., м. Одеса. Одеса: ОНЕУ. 2015. С. 56–59.

25. Гринь Д. В. Технології соціальних мереж у діяльності органів публічної влади. *Державне будівництво*. 2020. № 2(2020). URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/19046/17329> (дата звернення: 23.08.2023).

26. Гришко Л. М. Право муніципальної власності у державах-членах європейського союзу: питання конституційно-правового регулювання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2020. Вип. 29. С. 97–106. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/15639/14921> (дата звернення: 21.08.2023).

27. Грובהва В. П. Система місцевого самоврядування Франції: досвід для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 32(1). С. 108–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32%281%29_26 (дата звернення: 21.08.2023).

28. Грушко Ж. В. *Правова природа співробітництва територіальних громад в Україні: дис. ... канд. юр. наук за спец.: 12.00.02 конституційне право; муніципальне право; Національний авіаційний ун-т.* Київ, 2021. 234 с.
29. Гуськова І. Б. Система управління комунальною власністю. *Ефективність державного управління.* 2013. Вип. 35. С. 229–235.
30. Гуськова І. Б. Сучасний закордонний досвід управління комунальною власністю. *Теорія та практика державного управління.* 2013. Вип. 3. С. 365–373. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_3_51 (дата звернення: 21.08.2023).
31. Гуськова І. Б. Комунальна власність як ресурс місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід.* 2013. № 21. С. 144–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_21_33.
32. Департамент комунальної власності м. Києва. Офіційний вебсайт. URL: <https://gukv.gov.ua> (дата звернення: 02.09.2023).
33. Державна служба статистики України: оф. вебсайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.07.2023).
34. *Державне управління і менеджмент* : навч. посіб. у табл. і схемах / Г. С. Одінцова, Г. І. Мостовий, О. Ю. Амосов, та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г. С. Одінцової. Харків : ХарПІДУ УАДУ, 2002. 492 с.
35. *Державне управління* : словник-довідник / уклад.: В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко, І. М. Варзар, В. М. Князєв, С. О. Кравченко, Л. Г. Штика; за заг. ред. В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. Київ : вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
36. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів. Звіт підготовлено за підтримки Європейського Союзу та його держав-членів Данії, Естонії, Німеччини, Польщі та Швеції. 2017. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення: 23.07.2023).

37. *Державне управління: підручник* : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. Київ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/DERZHAVNE-UPRAVLINNYA-2012.pdf> (дата звернення: 21.08.2023).

38. Дерун Т.М. Залучення громадян до управління комунальною власністю територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 18. С. 195–200.
URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2100/2125> (дата звернення: 23.07.2023).

39. Дерун Т. М. Контроль як складова процесу управління комунальною власністю територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 9.
URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2124/2151> (дата звернення: 23.07.2023).

40. Дерун Т. М. Перспективи розвитку територіальних громад у процесі розбудови сервісно-орієнтованої держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 2.
URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1679> (дата звернення: 30.08.2023).

41. Дерун Т. М., Кочерга О. П. Цілі сталого розвитку в системі стратегічного планування розвитку територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 4.
URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2052> (дата звернення: 30.08.2023).

42. Дехтяренко Ю. Ф. Законодавство щодо управління комунальною власністю територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 159–165.
URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/issue/view/86/65> (дата звернення: 30.08.2023).

43. Дехтяренко Ю. Ф. Модернізація механізмів оренди майна комунальної власності під впливом становлення транспарентного публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 17. С. 118–126. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2051/2075> (дата звернення: 13.08.2023).

44. Дехтяренко Ю. Ф. Процеси продажу комунальної власності територіальних громад в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 7. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1831/1847> (дата звернення: 30.08.2023).

45. Деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин: *Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2020 року № 1113*. Урядовий кур'єр від 17.11.2020 № 223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1113-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

46. Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства: *Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 року № 384 (зі змінами)*. Офіційний вісник України від 22.04.2011. № 28. С. 74. Ст. 1168. код акта 55911/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

47. Деякі питання оренди державного та комунального майна: *Постанова Кабінету Міністрів України від 03 червня 2020 року № 483*. Урядовий кур'єр від 17.06.2020 № 113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

48. Деякі питання розрахунку орендної плати за державне майно: *Постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 року № 630*. Урядовий кур'єр від 19.06.2021 № 117.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

49. Деякі питання функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада»: *Постанова Кабінету Міністрів України від 02 червня 2023 року № 556*. Урядовий кур'єр від 08.06.2023 № 114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

50. Домбровська А. В. *Форми публічно-приватного партнерства (світовий досвід). Зміна парадигми правового регулювання житлово-комунального сектору економіки України за часів її незалежності*: Інтернет-конф. ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. Секція 5. Харків: ХНУМГ, 2015. 250 с. URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1057> (дата звернення: 23.08.2023).

51. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні». 2022. URL: <https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680a79d85> (дата звернення: 21.09.2023).

52. Дяченко С. А. Діджиталізація як сучасний механізм управління місцевими фінансами в умовах децентралізації влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 15/16. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7134&i=20> (дата звернення: 03.09.2023).

53. *Економічна енциклопедія*: у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. Київ : Академія, 2001. Т. 2. С. 355–372.

54. *Енциклопедичний словник з державного управління* / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с. С. 150.

55. Еременко-Григоренко О. А. *Организационно-экономический механизм управления хозяйственной деятельностью предприятия: дис. канд. экон. наук: 08.06.01.* Донецк, 1999. С. 31.

56. *Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції*: матеріали наук.-практ. конф., 17 груд. 2009 р., м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2009. С. 77–78.

57. Єдиний Державний веб-портал відкритих даних.
URL: <https://data.gov.ua/organization/81b42d3b-91fa-46ca-8b49-d1c119f1c52b>
(дата звернення: 02.09.2023).

58. Житловий кодекс України: *Верховна Рада України від 30 червня 1983 року № 5464-XI.* Відомості Верховної Ради УРСР від 12.07.1983 № 28. Ст. 573.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

59. *Загальний огляд державно-приватного партнерства*: метод. матеріали Міністерства економіки України.
URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=311dfbfa-b31a-425f-8cff-428f450c7a0f&tag=SutnistDerzhavnoprivatnogoPartnerstva> (дата звернення: 19.07.2023).

60. *Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади*: монографія / М. О. Пухтинський, П. В. Ворона, О. В. Власенко та ін. / за заг. ред. П. В. Ворони. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. 280 с.
URL: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1703/3/upravlinnya_book_fin.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

61. Звіт про результати аудиту ефективності використання та розпорядження майном державного підприємства «ПРОЗОПРО.ПРОДАЖІ», що мають фінансові наслідки для державного бюджету: *Рахункова палата 27 грудня 2019 року № 39-2.* URL: <http://rp.gov.ua/upload->

files/Activity/Collegium/2019/39-2_2019/Zvit_39-2_2019.pdf (дата звернення: 07.08.2023).

62. Звіт про результати діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, у 2018 році. Офіційний вебсайт НКРЕКП. URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/nkrekp-oprilyudnyue-richni-zviti-za-2018-rik-pro-rezultati-roboti-vikonannya-planu-derzhavnogo-kontrolyu-ta-vikonannya-koshtorisu> (дата звернення: 28.08.2023).

63. Земельний кодекс України: *Верховна Рада України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III*. Урядовий кур'єр від 15.11.2001 № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

64. Зінченко М. В. Аукціон як культурно-економічний феномен сучасного мистецького процесу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. С. 191–196. URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/277662> (дата звернення: 28.08.2023).

65. Ігнатенко О. П. Аналіз стану та проблем в сфері благоустрою населених пунктів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=734> (дата звернення: 28.08.2023).

66. Кириленко І. Г. *Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України : проблеми, перспективи*. Київ : ННУ ІАЕ, 2005. 452 с.

67. Клімушин П. С., Спасібов Д. В. Концепція сервісно-орієнтованої держави в контексті модернізації публічного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2(57). С. 21–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2017_2_5 (дата звернення: 23.08.2023).

68. Ковальова О. М. Формування, запровадження та розвиток комунальної власності в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*.

2010. № 1. С. 351–358. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2010_1_48 (дата звернення: 21.08.2023).

69. Ковалюк О. М. *Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики)* : монографія. Львів : Видав. центр Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2002. 396 с.

70. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень: *ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 року*. URL: <https://rm.coe.int/16802eeddb> (дата звернення: 24.07.2023).

71. Колтун В. С., Галяс Н. М. Управління процесами обміну знаннями в умовах цифрових громад. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Т. 33(72). № 3. С. 162–168. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/3_2022/27.pdf (дата звернення: 03.09.2023).

72. Кондратюк Т. В. Становлення порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напрямку дослідження механізмів державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління: зб. наук. праць. Серія «Управління»*. 2010. № 3. С. 297–305. С. 298.

73. Конституція України: *Верховна Рада України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР*. Голос України від 13.07.1996 № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

74. Коротич О. Б. *Державне управління регіональним розвитком України* : монографія. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. 220 с.

75. Косович Б. І. Державно-приватне партнерство як один з важливих інструментів забезпечення цілей сталого розвитку. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. № 4. С. 51–59. URL: <http://library.wunu.edu.ua/images/stories/naukovi%20zhurnaly/economichn>

[yy%20analiz/2020/%D0%A230%20%E2%84%964_2020.pdf](#) (дата звернення: 24.08.2023).

76. Коханій М. С. Теоретичні основи дослідження та розвитку комунальної власності: державно-управлінський аспект. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 9. С. 39–43. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/9-2019/9.pdf> (дата звернення: 23.08.2023).

77. Коханій М. С. Публічне управління в муніципальному секторі: зарубіжний досвід для України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 61–65. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/13.pdf (дата звернення: 23.08.2023).

78. Коханій М. С. Мережеві технології як механізм налагодження ефективної комунікації суб'єктів владних повноважень та інститутів громадянського суспільства. *Право та державне управління*. 2020. № 1(2). С. 122–127. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_2/19.pdf (дата звернення: 23.08.2023).

79. Коханій М. С. Механізми реалізації інфраструктурних проєктів на рівні міста в контексті забезпечення сталого розвитку. *Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку*: матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2020 р.: у 3 т. Київ : НАДУ, 2020. Т. 1. С. 185–187. URL: <https://project-seo.net/shortlink/> (дата звернення: 23.08.2023).

80. Коханій М. С. Особливості розвитку інститутів громадянського суспільства та їх вплив на систему публічного управління в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: серія Державне управління*. 2021. Т. 32(71). № 2. С. 59–63. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/12.pdf; <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.2/010> (дата звернення: 23.08.2023).

81. Коханій М. С. Стан та напрями удосконалення нормативно-правового регулювання управління комунальною власністю територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 17. С. 135–143. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/486/492>; <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.17.135> (дата звернення: 23.08.2023).

82. Коханій М. С. Застосування мережевих технологій в управлінні об'єктами комунальної власності. *Молодий вчений модерну – фундамент розвитку освіти, науки та бізнесу в Україні*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., м. Дніпро, 22 черв. 2022 р. Дніпро : КЗВО «ДАНУ» ДОР», 2022. 315 с. URL: https://www.dano.dp.ua/attachments/article/392/%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%83_2022.pdf (дата звернення: 23.08.2023).

83. Кравченко В. І. *Місцеві фінанси України* : навч. посібник. Київ : Тов-во «Знання», КОО, 1999. 487 с. С. 185.

84. Кравченко Т. А. Становление сетевой парадигмы в эпоху постнеклассической науки. *Интеллект. Особистість. Цивілізація*. 2010. № 8. С. 121–129. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/intelekt/2010_8/Kravchen.pdf (дата звернення: 24.02.2020).

85. Крилова І. І. Особливості ринку послуг централізованого водопостачання та водовідведення України. *East European Scientific Journal*. 2019. № 8(48). Part 5. С. 62–70.

86. Кузнєцов А. О. *Механізм державного управління: етимологія поняття*. Харків : Харків. регіон. ін-т держ. упр. НАДУ, 2005. 17 с.

87. Лаврентій Д. С. Публічно-приватне партнерство: категоріально-понятійний аналіз. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1303> (дата звернення: 23.08.2023).

88. Лисенко Ю. О., Єгоров П. В. Організаційно-економічний механізм управління підприємством. *Економіка України*. 1997. № 1. С. 86–87.

89. Лиска О. Г. Вплив територіальних громад на процеси управління комунальною власністю: закордонний досвід. *Державне будівництво*. 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_39 (дата звернення: 22.08.2023).

90. Мамонова В. В. Комунальна власність як компонент потенціалу громади: методологічна ідентифікація поняття. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2023. № 8(76). URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2023/8/9085> (дата звернення: 30.08.2023).

91. Мамонова В. В., Сердюкова О. Є. Залучення інвестицій в об'єкти комунальної власності громад: проблеми сьогодення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 16. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1942/1962> (дата звернення: 30.08.2023).

92. Мамонова В. В., Сердюкова О. Є. Публічне управління комунальною власністю громад: проблема забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 7. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1826/1842> (дата звернення: 30.08.2023).

93. Махній М. М. *Мережеве суспільство: кіберпсихологічний путівник*. Київ : Academia.edu, 2018. 176 с. URL: https://www.academia.edu/35814991/Мережеве_суспільство_кіберпсихологічний_путівник (дата звернення: 23.08.2023).

94. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. *Загальне адміністративне право : навч. посібник / за заг. ред. Р. С. Мельника*. Київ : Ваїте, 2014. 376 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/c/358156.pdf> (дата звернення: 23.08.2023).

95. Миговський М. Л. Нормативно-правове забезпечення управління спільною власністю територіальних громад в Україні. *Економіка та держава*. 2011. № 8. С. 147–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_8_43 (дата звернення: 23.08.2023).

96. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. URL: http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

97. Міністерство економіки України. Офіційний вебсайт URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=35ef13c0-620d-43f8-9d77-75c2238728c0&title=NaProzorro-prodazhiVidbuvsiaPershiiUspishniiAuktsionMaloiPrivatizatsii> (дата звернення: 09.08.2023).

98. Моніторинговий звіт. Цілі сталого розвитку: Україна-2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf (дата звернення: 26.07.2023).

99. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6f446a44-9bba-41b0-8642-8db3593e696e&title=NatsionalnaDopovid-tsiliStalogoRozvitku-Ukraina> (дата звернення: 26.07.2023).

100. Національна доповідь, 2017. Цілі сталого розвитку: Україна. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku> (дата звернення: 19.07.2023).

101. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2021 році. URL: <https://is.gd/5H66f1> (дата звернення: 28.08.2023).

102. Нижник Н., Машков О. *Системний підхід в організації державного управління* : навч. посібник / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 160 с.

103. Ніколіна І. І., Герасимюк К. Х. Дослідження кореляції між впровадженням принципів належного врядування та спроможністю громад. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 31. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/31-2022/9.pdf> (дата звернення: 21.09.2023)

104. Обушна Н. І. Особливості функціонування механізмів управління комунальною власністю територіальних громад в Україні. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 8. С. 202–215. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/6047/6081> (дата звернення: 30.08.2023).

105. Обушна Н. І. Публічний аудит як дієвий механізм управління територіальними громадами в умовах розвитку громадянського суспільства: теоретичний аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 8. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1964> (Дата звернення: 30.08.2023).

106. Обушна Н. І. Проблеми управління комунальною власністю територіальних громад України в умовах формування громадянського суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 17. С. 101–107. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2048/2072> (дата звернення: 13.09.2023).

107. Олійник Н. І. Реформування житлового сектору України: алгоритм дій для органів місцевого самоврядування. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2018. № 3(90). С. 69–73.

108. Олійник Н. І. Сталий розвиток сфери водопостачання та водовідведення в Україні: проблеми та перспективи. *Інвестиції: Практика та Досвід. Державне управління*. 2022. № 11/12. С. 68–74.

URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/issue/view/2/5> (дата звернення: 28.08.2023).

109. Омельченко А. В. *Адміністративно-правові засади зовнішньо-економічної діяльності в Україні* : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. С. 96–97.

110. *Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины* / Г. В. Астапова, Д. П. Лойко. Донецк, 2001. С. 279.

111. Офіційний портал Києва.
URL: https://kyivcity.gov.ua/publiczna_informatsiia_Tag_166122.html?number=&dt1=&dt2=&tag=0&cat=3# (дата звернення: 23.08.2023).

112. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: *Постанова Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 року № 1137*. Урядовий кур'єр від 31.12.2019 № 251.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#n15> (дата звернення: 23.08.2023).

113. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 686-р*. Урядовий кур'єр від 12.09.2019 № 174.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

114. Питання Міністерства економіки: *Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 459*. Урядовий кур'єр від 24.09.2014 № 75.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

115. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: *Указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022*. Урядовий кур'єр від 22.04.2022 № 93.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

116. Пінь А. М. Концепція розумного міста в контексті розвитку інноваційного управління. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 4. С. 114–118.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_4_22 (дата звернення: 24.07.2023).

117. *Політологічний словник* : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. Київ : МАУП, 2005. 792 с.

URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/kv_08.pdf (дата звернення: 24.07.2023).

118. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: *Закон України від 05 липня 2012 року № 5076-VI*. Голос України від 14.08.2012. №№ 148–149.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

119. Про адміністративні послуги: *Закон України від 06 вересня 2012 року № 5203-VI*. Голос України від 06.10.2012. № 188.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

120. Про акціонерні товариства: *Закон України від 27 липня 2022 року № 2465-IX*. Голос України від 20.08.2022 .

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 07.08.2023).

121. Про бюджет міста Києва на 2018 рік: *Рішення Київської міської ради від 21 грудня 2017 року № 1043/4050 (із змінами та доповненнями)*. Газета Київської міської ради «Хрещатик». 30.12.2017. № 138.

URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/byudzhet_2018.pdf (дата звернення: 23.08.2023).

122. Про бюджет міста Києва на 2019 рік: *Рішення Київської міської ради від 13 грудня 2018 року № 416/6467 (із змінами та доповненнями)*. Газета Київської міської ради «Хрещатик». 28.12.2018. № 141.

URL: https://kyivcity.gov.ua/publiczna_informatsiia_Tag_166122/rishennya_kivra

[di_pro_byudzhnet_mkiyeva_na_2019_rik_iz_minami_vid_12122019/](#) (дата звернення: 23.08.2023).

123. Про бюджет міста Києва на 2020 рік: *Рішення Київської міської ради від 12 грудня 2019 року № 456/8029 (із змінами та доповненнями)*. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_byudzhnet_mista_kiyeva/od3usej77y_456-8029.pdf (дата звернення: 23.08.2023).

124. Про бюджет міста Києва на 2021 рік: *Рішення Київської міської ради від 24 грудня 2020 року № 24/24 (із змінами та доповненнями)*. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_byudzhnet_mista_kiyeva_na_2021_rik/upylaz_qrt3_24-24/ (дата звернення: 23.08.2023).

125. Про бюджет міста Києва на 2022 рік: *Рішення Київської міської ради від 09 грудня 2021 року № 3704/3745 (із змінами та доповненнями)*. URL: https://kyivcity.gov.ua/publiczna_informatsiia_Tag_166122/rishennya_pro_byudzhnet_mista_kiyeva_na_2022_rik_975590/ (дата звернення: 02.09.2023).

126. Про введення воєнного стану в Україні: *Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022*. Голос України від 24.02.2022. № 37. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 23.08.2023).

127. Про власність: *Закон УРСР від 07.02.1991 № 697-XII*. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991 р. № 20. Ст. 249. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

128. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави: *Закон України від 28 липня 2022 року № 2468-IX*. Голос України від 18.08.2022. № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2468-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

129. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні: *Закон України від 20 вересня 2019 року № 132-IX*. Голос України від 16.10.2019. № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

130. Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2020 рік»: *Закон України від 13 квітня 2020 року № 553-IX*. Голос України від 17.04.2020. № 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

131. Про внесення змін до Закону України «Про оренду державного та комунального майна»: *Закон України від 01 квітня 2022 року № 2181-IX*. Голос України від 12.04.2022. № 84. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2181-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

132. Про внесення змін до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» щодо упорядкування окремих питань співробітництва територіальних громад: *Закон України від 12 січня 2023 року № 2867-IX*. Голос України від 04.02.2023. № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2867-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

133. Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків: *проект Закону України від 14 лютого 2023 року № 9018*. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=9015&conv=9&_gl=1*3q5fia*_ga*MTk5ODgwNTA3Ni4xNjkyNzMyNTgz*_ga_G9VY19PRSD*MTY5Mzi0NjEyNS4yNC4xLjE2OTMyNDgwNTkuNTEuMC4w (дата звернення: 23.08.2023).

134. Про впорядкування прийняття майна до комунальної власності територіальної громади міста Києва, передачі його у володіння та користування, передачі до сфери управління районних в місті Києві державних адміністрацій, закріплення майна на праві господарського відання

або оперативного управління: *Рішення Київської міської ради від 15 грудня 2011 року № 844/7080 (із змінами та доповненнями)*. Газета Київської міської ради «Хрещатик». 25.01.2012. № 09.
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MR111705> (дата звернення: 23.08.2023).

135. Про державно-приватне партнерство: *Закон України від 01 липня 2010 року № 2404-VI*. Голос України від 30.07.2010. № 140.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

136. Про деякі питання комплексної підтримки суб'єктів господарювання міста Києва на час дії обмежувальних заходів: *Рішення Київської міської ради від 24 грудня 2020 року № 25/25*.
URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_deyaki_pitannya_kompleksno_pidtrimki_subyektiv_gospodaryuvannya_mista_kyieva_na_chas_di_obmezhuvalnikh_zakhodiv_jykwkyoppe_25-25/ (дата звернення: 23.08.2023).

137. Про деякі питання комплексної підтримки суб'єктів господарювання міста Києва під час дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 2102-IX: *Рішення Київської міської ради від 30 березня 2022 року № 4551/4592 (із змінами і доповненнями)*. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/4551-4592.pdf> (дата звернення: 23.08.2023).

138. Про деякі питання оренди комунального майна територіальної громади міста Києва: *Рішення Київської міської ради від 23 липня 2020 року № 50/9129 (із змінами і доповненнями)*.
URL: https://ips.ligazakon.net/document/mr200969?an=&ed=2021_06_10&dtm=&le= (дата звернення: 23.08.2023).

139. Про деякі питання припинення Угоди щодо реалізації проекту управління та реформування енергетичного комплексу м. Києва від 27.09.2001, укладеною між Київською міською державною адміністрацією та акціонерною енергопостачальною компанією «Київенерго» на підставі рішень Київської міської ради від 22.12.2000 № 128/1105, від 21.12.2000 № 129/1106, від 21.12.2000 № 131/1108 (зі змінами, внесеними додатковими угодами від 25.11.2002, від 28.09.2006, від 29.12.2006, від 30.04.2007, від 07.11.2013, від 30.11.2016 відповідно до рішень Київської міської ради від 28.09.2006 № 31/88, від 28.09.2006 № 102/159, від 26.04.2007 № 474/1135, від 23.10.2013 № 274/9762, від 28.07.2016 № 854/854, розпорядження Київської міської державної адміністрації від 29.12.2006 № 1868): *Рішення Київської міської ради від 24 квітня 2018 року № 517/4581*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MR180345> (дата звернення: 17.08.2023).

140. Про деякі питання управління майном територіальної громади міста Києва на період воєнного стану: *Рішення Київської міської ради від 27 жовтня 2022 року № 5482/5523*. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/5482-5523.pdf> (дата звернення: 23.08.2023).

141. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади: *Указ Президента від 01 серпня 2002 року № 683/2002*. Урядовий кур'єр від 02.08.2002. № 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/683/2002#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

142. Про доступ до публічної інформації: *Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI*. Голос України від 09.02.2011. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

143. Про електронні документи та електронний документообіг: *Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV*. Голос України від 27.06.2003.

№ 119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

144. Про електронні комунікації: *Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX*. Голос України від 16.01.2021. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

145. Про запобігання поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: *Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 (зі змінами)*. Урядовий кур'єр від 12.03.2020. № 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

146. Про затвердження Комплексної міської цільової програми «Електронна столиця» на 2015–2018 роки: *Рішення Київської міської ради від 02 липня 2015 року № 654/1518*. Газета «Хрещатик» від 26.08.2015. № 121. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_kontseptsi_kiv_smart_siti_2020_348234/File_4xv2dcmgex_500-3507/ (дата звернення: 24.07.2023).

147. Про затвердження Концепції «КИЇВ СМАРТ СІТІ 2020»: *Рішення Київської міської ради від 21 листопада 2017 року № 500/3507*. Газета «Хрещатик» від 24.01.2018. № 9. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_kontseptsi_kiv_smart_siti_2020_348234/File_4xv2dcmgex_500-3507/ (дата звернення: 24.07.2023).

148. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у сфері теплопостачання: *Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 22 березня 2017 року № 308*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0308874-17> (дата звернення: 28.08.2023).

149. Про затвердження Методики оцінки майна: *Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 року № 1891*. Офіційний вісник України від 02.01.2004–200 р. № 51. Т. 1. Стор. 93. Ст. 2669. Код акта 27074/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

150. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: *Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92*. Офіційний вісник України від 09.06.2000–2000 р. № 21. С. 99. Ст. 871. Код акта 15919/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

151. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: *Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 179*. Урядовий кур'єр від 06.03.2021. № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 31.08.2023).

152. Про затвердження Положення про Департамент комунальної власності м. Києва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації): *Рішення Київської міської ради від 02 березня 2023 року № 6023/6064*. URL: https://gukv.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/6023-6064_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf (дата звернення: 23.08.2023).

153. Про затвердження положення про діяльність аукціонної комісії для продажу об'єктів малої приватизації комунальної власності територіальної громади міста Києва: *Рішення Київської міської ради від 20 грудня 2018 року № 546/6597*.

URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_polozhennya_pro_diyalnist_auktsionno_komisi_dlya_prodazhu_obyektiv_malo_privatizatsi_komunalno_vlas

[nosti_teritorialno_gromadi_mista_kiyeva/ed786fswfe_546-6597.pdf](#) (дата звернення: 23.08.2023).

154. Про затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків та визначення адміністратора електронної торгової системи: *Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 433*. Урядовий кур'єр від 06.06.2018. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

155. Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації та визначення додаткових умов продажу: *Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 432*. Урядовий кур'єр від 18.07.2023. № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

156. Про затвердження порядку списання з балансу багатоквартирних будинків: *Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2016 року № 301*. Офіційний вісник України від 10.05.2016. № 34. С. 15. Ст. 1325. Код акт 81718/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

157. Про затвердження Порядку формування пулу об'єктів приватизації: *Постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2023 року № 715*. Урядовий кур'єр від 18.07.2023. № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

158. Про затвердження стратегії розвитку міста Києва до 2025 року: *Рішення Київської міської ради від 06 липня 2017 року № 724/2886*. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/strategiya-rozvytku-mista-kyyeva> (дата звернення: 23.08.2023).

159. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: *Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX*. Голос України від 24.02.2022. № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

160. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: *Закон України від 05 липня 1994 року № 80/94-ВР*. [Відомості Верховної Ради України](#) від 02.08.1994. № 31. Ст. 286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

161. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: *Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 року № 208*. Офіційний вісник України від 14.03.2003. № 9. Ст. 112. Ст. 378. Код акта 24544/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

162. Про інформацію: *Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2657-XII*. Голос України від 13.11.1992. № 217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20230727#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

163. Про Концепцію Національної програми інформатизації: *Закон України від 04 лютого 1998 року № 75/98-ВР*. Офіційний вісник України від 26.03.1998. № 10. С. 15. С. 376. Код акта 4987/1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80/ed20220101#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

164. Про концесію: *Закон України від 03 жовтня 2019 року № 155-IX*. Голос України від 19.10.2019. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-IX#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

165. Про корпоратизацію підприємств: *Указ Президента України від 15 червня 1993 року № 210/93.*

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/210/93#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

166. Про місцеве самоврядування в Україні: *Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР.* Офіційний вісник України від 1997 р. № 25. С. 20. Код акта 1051/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

167. Про місцеві ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування: *Закон УРСР від 07 грудня 1990 року № 533-XII.* Відомості Верховної Ради УРСР. 1991 р. № 2. С. 24. Ст. 5.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-12#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

168. Про Національну програму інформатизації: *Закон України від 01 грудня 2022 року № 2807-IX.* Голос України від 28.12.2022. № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

169. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: *Закон України від 29 листопада 2001 року № 2866-III.* Голос України від 04.01.2002.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

170. Про оренду державного та комунального майна: *Закон України від 03 жовтня 2019 року № 157-IX.* Голос України від 26.12.2019. № 248.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

171. Про оренду державного та комунального майна (Про оренду майна державних підприємств та організацій): *Закон України від 10 квітня 1992 року № 2269-XII.* Голос України від 02.06.1992.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-12#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

172. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: *Закон України від 14 травня 2015 року № 417-VIII*. Голос України від 10.06.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

173. Про особливості оренди державного та комунального майна у період воєнного стану: *Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2022 року № 634*. Урядовий кур'єр від 01.06.2022. № 121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

174. Про особливості передачі в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності: *Закон України від 21 жовтня 2010 року № 2624-VI*. Голос України від 20.11.2010. № 219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2624-17#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

175. Про охорону культурної спадщини: *Закон України від 08 червня 2000 року № 1805-III*. Урядовий кур'єр від 12.07.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

176. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: *Закон України від 12 липня 2001 року № 2658-III*. Офіційний вісник України. 2001 р. № 34. С. 1. Ст. 1577. Код акта 19803/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

177. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: *Закон України від 03 березня 1998 року № 147/98-ВР*. Голос України від

01.04.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

178. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: *Постанова Кабінету Міністрів України від 21 вересня 1998 року № 1482.* Урядовий кур'єр від 01.10.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1482-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

179. Про питання організації управління районами в місті Києві: *Розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 10 грудня 2010 року № 1112.* URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MA10111Z?hide=true> (дата звернення: 23.08.2023).

180. Про питання приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва, що належить до об'єктів малої приватизації: *Рішення Київської міської ради від 20 грудня 2018 року № 545/6596.* URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_pitannya_privatizatsi_komunalnogo_mayna_teritorialno_gromadi_mista_kiyeva_scho_nalezhit_do_obyektiv_malo_privatizatsi/pguxobchyr_545-6596/ (дата звернення: 23.08.2023).

181. Про повернення приміщень комунальної власності територіальної громади міста Києва із сфери управління державних установ і організацій: *Рішення Київської міської ради від 23 лютого 2017 року № 946/1950.* Газета «Хрещатик», 2017. 03. 29. № 35. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MR170250?an=1> (дата звернення: 17.08.2023).

182. Про організаційно-правові заходи щодо впорядкування використання майна територіальної громади міста Києва: *Рішення Київської міської ради від 08 липня 2021 року № 1595/1636.* URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/1595-1636.pdf> (дата звернення: 17.08.2023).

183. Про приватизацію державного житлового фонду: *Закон України від 19 червня 1992 року № 2482-XII*. Голос України від 22.07.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

184. Про приватизацію державного і комунального майна: *Закон України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII*. Голос України від 06.03.2018. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

185. Про приватизацію державного майна: *Закон України від 04 березня 1992 року № 2163-XII*. Голос України від 06.05.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

186. Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію): *Закон України від 06 березня 1992 року № 2171-XII*. Голос України від 14.04.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-12#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

187. Про припинення Угоди щодо реалізації проекту управління та реформування енергетичного комплексу м. Києва від 27.09.2001, укладеною між Київською міською державною адміністрацією та акціонерною енергопостачальною компанією «Київенерго» на підставі рішень Київської міської ради від 22.12.2000 № 128/1105, від 21.12.2000 № 129/1106, від 21.12.2000 № 131/1108 (зі змінами, внесеними додатковими угодами від 25.11.2002, від 28.09.2006, від 29.12.2006, від 30.04.2007, від 07.11.2013, від 30.11.2016 відповідно до рішень Київської міської ради від 28.09.2006 № 31/88, від 28.09.2006 № 102/159, від 26.04.2007 № 474/1135, від 23.10.2013 № 274/9762, від 28.07.2016 № 854/854, розпорядження Київської міської державної адміністрації від 29.12.2006 № 1868): *Рішення Київської міської ради від 20 червня 2017 року № 439/2661*. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_pripinennya_ugodi_schodo_realizatsi_proekt

[u_upravlinnya_ta_reformuvannya_energetichnogo_kompleksu_m_kiyeva_vid_270_92001_ukladeno_mizh_kivskoyu_miskoyu_derzhavnoyu_administratsiyeyu_ta_aktionernoyu_energopostachalnoyu_kompaniyeyu_kivenergo/vafin37cnt_439-2661/](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-92001-uklaideno_mizh_kivskoyu_miskoyu_derzhavnoyu_administratsiyeyu_ta_aktionernoyu_energopostachalnoyu_kompaniyeyu_kivenergo/vafin37cnt_439-2661/)

(дата звернення: 17.08.2023).

188. Про природні монополії: *Закон України від 20 квітня 2000 року № 1682-III*. Урядовий кур'єр від 24.05.2000. № 92.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text> (дата звернення: 28.08.2023).

189. Про програму приватизації комунального майна територіальної громади міста Києва на 2011–2012 роки: *Рішення Київської міської ради від 31 березня 2011 року № 100/5487*. Газета Київської міської ради «Хрещатик». 08.06.2011. № 82(3907).

URL: https://ips.ligazakon.net/document/MR110227?an=24&ed=2011_09_22

(дата звернення: 23.08.2023).

190. Про публічні закупівлі: *Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VII*. Голос України від 18.02.2016. № 30.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

191. Про регулювання містобудівної діяльності: *Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI*. Голос України від 12.03.2011. № 45.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

192. Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю:

Постанова Кабінету Міністрів України від 05 листопада 1991 року № 311.

Урядовий кур'єр, 1991. 12. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311-91-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

193. Про співробітництво територіальних громад: *Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII*. Голос України від 23.07.2014. № 138. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

194. Про столицю України – місто-герой Київ: *Закон України від 15 січня 1999 року № 401-XIV*. Урядовий кур'єр від 28.01.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

195. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 року № 649-р*. Урядовий кур'єр від 27.09.2017. № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

196. Про управління об'єктами державної власності: *Закон України від 21 вересня 2006 року № 185-V*. Урядовий кур'єр від 18.10.2006. № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (дата звернення: 24.08.2023).

197. Про формування комунального майна міста та районів: *Рішення виконавчого комітету Київської міської ради народних депутатів від 13 січня 1992 року* № 26. URL: [https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/company.nsf/0/C7EF0E578D548875C22583A50044A4A6/\\$file/%D0%A0%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9A%D0%9C%D0%94%D0%90.PDF](https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/company.nsf/0/C7EF0E578D548875C22583A50044A4A6/$file/%D0%A0%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9A%D0%9C%D0%94%D0%90.PDF) (дата звернення: 23.08.2023).

198. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: *Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019*. Урядовий кур'єр від 02.10.2019. № 188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

199. *Проект Плану відновлення України*: матеріали робочої групи «Аудиту збитків, понесених внаслідок війни». 2022. 86 с.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf> (дата звернення: 20.07.2023).

200. Прозорро.Продажі. Офіційний сайт. URL: <https://prozorro.sale> (дата звернення: 07.08.2023).

201. Прокопенко О. В., Школа В. Ю., Дегтяренко О. О., Махнуша С. М. *Інфраструктура товарного ринку* : навч. посібник. Київ : Центр учбової літери, 2007. 296 с.
URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Prokopenko_OV/Infrastruktura_tovarnoho_rynku.pdf (Дата звернення: 02.08.2023).

202. *Публічне управління: термінологічний словник* / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

203. Публічний модуль аналітики ЕТС. Прозорро.Продажі.
URL: <https://bi.prozorro.sale/#!/analysisSSP> (дата звернення: 09.08.2023).

204. Радченко О. В. Категорія «механізм» у системі державного управління. *Держава та регіони: наук.-вироб. журн. Серія: Державне управління*. 2009. № 3. С. 64–69.

205. Рачинський А. П., Половцев О. В. Сучасні підходи до формування методологічного змісту механізмів трансформації управлінських рішень у системі державного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2018. № 1. С. 52–60.

206. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад.
URL: <https://mtu.gov.ua/content/reestr-dogovoriv-pro-spivrobitnictvo-teritorialnih-gromad.html> (дата звернення: 23.07.2023).

207. *Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг* : навч. посібник / Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук,

В. В. Юзефович. Київ, 2017. 107 с. (авт. С. 24–44). URL: <https://is.gd/ffcnoi> (дата звернення: 03.09.2023).

208. Реформі малої приватизації в Україні 5 років: офіційний сайт ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна». URL: <https://ti-ukraine.org/news/reformi-maloyi-pryvatyzatsiyi-v-ukrayini-5-rokiv/> (дата звернення: 12.08.2023).

209. Романова Н. Г. Оптимізація управління комунальною власністю територіальних громад в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління.* 2016. № 1(53). С. 157–163. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2016/29.pdf (дата звернення: 12.08.2023).

210. Сазонець І. Л., Обуховська Л. І. Державне регулювання інституту комунальної власності: особливості та форми. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2019. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2019_12_6 (дата звернення: 12.08.2023).

211. Сафонов Ю. М., Григор'єв Г. С. Механізми державного регулювання фінансово-економічних процесів. *Ефективна економіка.* 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6149> (дата звернення: 06.08.2023).

212. Скляренко І. В. Поняття, ознаки та види комунальної власності як виду публічного майна. *Актуальні проблеми правознавства.* 2019. Вип. 2(18). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35228/1/%D0%A1%D0%BA%D0%BB%D1%8F%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%86..pdf> (дата звернення: 06.08.2023).

213. Сметина Н. В. Характеристика системи управління комунальною власністю в Україні. *Вісник Хмельницького національного ун-ту.* 2011. Т. 1. № 2. С. 47–50. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_1/047-050.pdf (дата звернення: 06.08.2023).

214. Соболев Є. Ю. Управління комунальною власністю як передумова виникнення публічно-правових спорів. *Наукові записки. Серія: Право.* 2020.

Вип. 9. С. 84–88.
URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/33/23> (дата звернення: 06.08.2023).

215. Спрощена приватизація в умовах війни: to be or not to be?: Офіційний сайт ГО «Трансперенсі Інтернешнл Україна». URL: <https://ti-ukraine.org/news/sproshhena-pryvatyzatsiya-v-umovah-vijny-to-be-or-not-to-be/> (дата звернення: 12.08.2023).

216. Статут акціонерного товариства «ПРОЗОПРО.ПРОДАЖІ»: *Наказ Міністерства економіки України від 28 червня 2023 року № 6619*. URL: <https://drive.google.com/file/d/1V-q9ul3OgvhdoPzfNQoemBZcrHizG00j/view> (дата звернення: 02.08.2023).

217. Сурмін Ю. П., Штика Л. Г., Бакуменко В. Д., Гогіна Л.М. *Словник системного аналізу в державному управлінні*. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. 148 с. URL: http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/slov_01.pdf (дата звернення: 02.08.2023).

218. Тертичний Я. С. Систематизація організаційних форм електронної торгівлі з позиції дослідження їх сутності та природи як віртуальних організацій. *Галицький економічний вісник. ТНТУ*. 2019. Т. 59. № 4. С. 133–143. (Світове господарство і міжнародні економічні відносини). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/29529/2/GEB_2019v59n4_Tertychnyi_Y-Systematization_of_organizational_133-143.pdf (дата звернення: 02.08.2023).

219. Ткаля О. В. Розуміння належного врядування за сучасних умов. *Вчені записки Таврійського національного університету імені І. В. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Т. 31(70). Ч. 2. № 2. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/26.pdf (дата звернення: 21.09.2023).

220. Ткачук А. Ф. *Діяльність органів місцевого самоврядування та депутатів сільської, селищної, міської ради*. Київ : ІКЦ «Легальний статус»,

2016. С. 63. URL: <https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Diyalnist-oms.pdf> (дата звернення: 02.08.2023).

221. *Управління комунальною власністю в умовах реформування місцевого самоврядування та розвитку муніципального співробітництва* : навч. посібник / за заг. ред. М. М. Шкільняка, В. В. Толкованова, Т. В. Журавля. Київ, 2019. 345 с.

URL: https://smartregion.pl.ua/storage/municipal_cooperation/2/uF8hbWBxuqTVYuWR5JfMUAdYuK0zpo7UybsjUQqJ.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

222. Федоренко В. Л., Чернеженко О. М. *Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах-учасницях ЄС, Швейцарії та Україні* : монографія / за ред. В. Л. Федоренка. Київ : Вид-во Ліра-К, 2017. 288 с.

URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/fedorenko_v.l._chernezhenko_o.m._konstytuciyni_modeli_miscevogo_samovryaduvannya_monografiya_2017.pdf (дата звернення: 22.08.2023).

223. Федоренко В. Г., Діденко О. М., Руженський М. М., Іткін О. Ф. *Політична економіка* : підручник / за наук. ред. д-ра екон., наук, проф. В. Г. Федоренка. Київ : Алерта, 2008. 487 с.

URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Fedorenko_Valentyn/Politychna_ekonomiia.pdf?PHPSESSID=hdhg1873n6tc5apj1i1mbsto06 (дата звернення: 24.07.2023).

224. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування. Науковий вісник*. 2008. Вип. 1.

URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf> (дата звернення: 22.08.2023).

225. *Формирование организационно-экономического механизма управления предприятием по обработке цветных металлов*. Донецк : ИЕП НАН Украины, 1993. С. 32–34.

226. Формування відносин в системі управління комунальною власністю / А. С. Колесніченко. «Е-КОНОМІКА». *Електронна збірка наукових праць*. 2017. № 1(1). С. 165–174.

URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/d01ebf81-3615-4e71-937e-42f01415bed9/content> (дата звернення: 27.08.2023).

227. Центр прикладних досліджень. Консалтингова компанія.
URL: <https://cpd.com.ua/uk/polityczna-kampaniya-v-facebook/> (дата звернення: 02.04.2023).

228. Цивільний кодекс України. *Верховна Рада України від 16 січня 2003 року № 435-IV*. Голос України від 12.03.2003. № 45.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 23.08.2023).

229. Черниш О. В, Машлій Г. Б. *Характеристика сутності аукціону як однієї з форм торгівлі*. Матеріали XX наук. конф. ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. Терновыль : Тернопільський національний технічний ун-т ім. І. Пулюя, 2017.
URL: <https://core.ac.uk/reader/161261290#page=227> (дата звернення: 02.08.2023).

230. Шиманська О. П. Теорія аукціонів та її практичне застосування. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1. С. 143–158.
URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1221/1325> (дата звернення: 02.08.2023).

231. Шкільняк М. М. Критерії ефективного управління комунальною власністю територіальних громад. *Інноваційна економіка*. 2018. № 1/2. С. 96–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2018_1-2_17 (дата звернення: 02.08.2023).

232. Щербина В. С., Боднар Т. В. Управління майном: поняття та зміст. *Університетські наукові записки*. 2020. Т. 19. № 1(73). С. 6–17.
URL: https://unz.univer.km.ua/article/download/73_6-17/pdf/ (дата звернення: 02.08.2023).

233. Barnes J. A. (1954). Class and Committees in a Norwegian Island Parish by. *Human Relations*. Vol. 7. No 1. Pp. 39–58.

URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/001872675400700102> (дата звернення: 23.08.2023).

234. Barry Wellman. (2001). Physical Place and Cyberplace: The Rise of Personalized Networking. *International Journal of Urban and Regional Research*. Vol. 25. 2 June.

URL: https://www.researchgate.net/publication/4761190_Physical_Place_and_Cyberplace_The_Rise_of_Personalized_Networking (дата звернення: 23.08.2020).

235. Capen, E. C., Clapp, R. B., and Campbell, W. M. (1971). Competitive bidding in high risk situations. *Journal of Petroleum Technology*. Vol. 23. P. 641–653.

URL: https://www.cs.princeton.edu/courses/archive/spr09/cos444/papers/capen_et_al71.pdf (дата звернення: 12.08.2023).

236. Castells M. (2010). *The Rise of the Network Society* (The Information Age: Economy, Society and Culture). 2nd Edition with a New Preface. Oxford : Wiley Blackwell Publ. Vol. 1. 594 p.

URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781444319514> (дата звернення: 23.08.2020).

237. Council of European Municipalities and Regions. Офіційний вебсайт. URL: <https://www.ccre.org/en/pays/view/7> (дата звернення: 22.08.2023).

238. Improvements to auction theory and inventions of new auction formats: scientific Background on the Sverige's Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel. 2020.

URL: <https://www.kva.se/app/uploads/2020/10/scibackeken20.pdf> (дата звернення: 02.08.2023).

239. *Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford : Blackwell Publishers, 1996–1998. Vol. I–III.

URL: <https://studfile.net/preview/5596407/page:2/> (дата звернення: 24.02.2020)

240. Juong-Sik Lee and Boleslaw K. Szymanski. (2006). Auctions as a dynamic pricing mechanism for e-services. Service Enterprise Integration, Cheng Hsu (ed.). Kluwer, New York. Pp. 131–156.

URL: https://www.academia.edu/2804993/Auctions_as_a_dynamic_pricing_mechanism_for_e_services (дата звернення: 12.08.2023).

241. Markus Jaakkola. (2020). Kiinteistö- ja toimitilajohtaminen kunnan talouden hallinnan välineenä. *Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Hallintotiede, julkinen talousjohtaminen*. Ohjaaja: Lotta-Maria Sinervo. Maaliskuu. URL: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/120140/JaakkolaMarkus.pdf?sequence=2> (дата звернення: 21.08.2023).

242. O'Reilly, T. (2005). *What Is Web 2.0 Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software*. URL: <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> (дата звернення: 24.02.2020).

243. Parsons, S., Rodriguez-Aguilar, J. A., and Klein, M. (2011). Auctions and bidding: A guide for computer scientists. *ACM Comput. Surv.* 43, 2, Article 10. (January 2011). 59 pages. URL: https://www.academia.edu/2705723/Auctions_and_bidding_A_guide_for_computer_scientists. (дата звернення: 09.08.2023).

244. Paul R. Milgrom. Prize in Economic Sciences. (2020). Офіційний вебсайт Королівської Шведської академії наук. URL: <https://www.kva.se/en/prize-laureate/paul-r-milgrom-2/> (дата звернення: 12.08.2023).

245. Public-privet partnership: reference guide version 2.0 (English). Washington, D.C.: World Bank Group. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/600511468336720455/pdf/903840PPP0Refe0Box385311B000PUBLIC0.pdf> (дата звернення: 27.07.2023).

246. Robert B. Willson. Prize in Economic Sciences. (2020). Офіційний вебсайт Королівської Шведської академії наук. URL: <https://www.kva.se/en/prize-laureate/robert-b-wilson-2/> (дата звернення: 12.08.2023).

247. Statcounter.GlobalStats. URL: <https://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/ukraine#monthly-201911-202001-map> (дата звернення: 02.04.2023)

248. The Twelve Principles of Good Democratic Governance at Local Level. *Directorate of Democratic Institutions. Directorate General of Democracy and Political Affairs*. URL: <https://rm.coe.int/0900001680687be0> (дата звернення: 06.08.2023).

249. Vickrey, W. (1961). Counterpeculation, auctions and competitive sealed tenders. Columbia University. *The Journal of finance*. Vol. 16. No. 1. Pp. 8–37. URL: <https://www.cs.princeton.edu/courses/archive/spr09/cos444/papers/vickrey61.pdf> (дата звернення: 12.08.2023).

250. William Vickrey. Prize in Economic Sciences. (1996). Офіційний вебсайт Королівської Шведської академії наук. URL: <https://www.kva.se/en/prize-laureate/william-vickrey-2/> (дата звернення: 12.08.2023).

251. Wilson, R. B. (1969). Competitive bidding with disparate information. *Management Science*. № 15. Pp. 446–448. URL: <https://www.cs.princeton.edu/courses/archive/spr09/cos444/papers/wilson69.pdf> (дата звернення: 12.08.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації:

1. Коханій М. С. Теоретичні основи дослідження та розвитку комунальної власності: державно-управлінський аспект. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 19. С. 39–43. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2019/9-2019/9.pdf>
2. Коханій М. С. Публічне управління в муніципальному секторі: зарубіжний досвід для України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: серія Державне управління*. 2019. Т. 30(69). № 1. С. 61–65. URL: https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/13.pdf
3. Коханій М. С. Мережеві технології як механізм налагодження ефективної комунікації суб'єктів владних повноважень та інститутів громадянського суспільства. *Право та державне управління*. 2020. Т. 2. № 1. С. 122–127. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2020/tom_2/19.pdf; <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-2.17>
4. Коханій М. С. Особливості розвитку інститутів громадянського суспільства та їх вплив на систему публічного управління в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: серія Державне управління*. 2021. Т. 32(71). № 2. С. 59–63. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/12.pdf; <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.2/010>
5. Коханій М. С. Стан та напрями удосконалення нормативно-правового регулювання управління комунальною власністю територіальних громад в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 17. С. 135–143. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/486/492>; <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.17.135>

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

6. Коханій М. С. Впровадження інноваційних підходів в управління об'єктами комунальної власності. *Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні, м. Київ, 25 трав. 2018 р.: у 5 т. Київ : НАДУ, 2018. Т. 2. С. 110–112.

7. Коханій М. С. Становлення інституту місцевого самоврядування в Україні: історична ретроспектива. *Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобув. вищ. освіти та молодих вчених, м. Київ, 30 листоп. 2018 р. Київ : НАДУ, 2018. С. 166–168.

8. Коханій М. С. Застосування інноваційних підходів в управлінні об'єктами комунальної власності об'єднаних територіальних громад. *Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад*: зб. тез II Міжнар. наук.-метод. конф., м. Рівне, 14 груд. 2018 р. Рівне : НУВГП, 2018. С. 102–104.

9. Коханій М. С. Участь інститутів громадянського суспільства у прийнятті управлінських рішень на місцевому рівні. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів*: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 24 трав. 2019 р.: у 5 т. Київ : НАДУ, 2019. Т. 2. С. 17–19.

10. Коханій М. С. Міжнародний досвід управління персоналом на публічній службі. *Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології*: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Київ, 31 жовт. – 1 листоп. 2019 р. Київ : НАДУ, 2019. С. 144–147.

11. Коханій М. С. Механізми реалізації інфраструктурних проєктів на рівні міста в контексті забезпечення сталого розвитку. *Україна 2030: публічне*

управління для сталого розвитку: матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2020 р.: у 3 т. Київ : НАДУ, 2020. Т. 1. С. 185–187.

12. Олійник Н. І., Коханій М. С. Ретроспектива нормативно-правової бази формування комунальної власності територіальних громад в Україні. *Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–8 черв. 2022 р. Київ : Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. С. 145–146.

13. Коханій М. С. Застосування мережевих технологій в управлінні об'єктами комунальної власності. *Молодий вчений модерну – фундамент розвитку освіти, науки та бізнесу в Україні*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., м. Дніпро, 22 черв. 2022 р. Дніпро : КЗВО «ДАНУ» ДОР», 2022. 315 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Основні ідеї, висновки, рекомендації та результати дослідження, висвітлені у дисертації, оприлюднені та обговорювались на 8 науково-практичних конференціях: «Впровадження інноваційних підходів в управління об'єктами комунальної власності» – Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні (Київ, 25 травня 2018); «Становлення інституту місцевого самоврядування в Україні: історична ретроспектива» – I Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених (Київ, 30 листопада 2018); «Застосування інноваційних підходів в управлінні об'єктами комунальної власності об'єднаних територіальних громад» – II Міжнародна науково-методичної конференції (Рівне, 14 грудня 2018); «Участь інститутів громадянського суспільства у прийнятті управлінських рішень на місцевому рівні» – щорічна Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю (Київ,

24 травня 2019); «Міжнародний досвід управління персоналом на публічній службі» – щорічна науково-практична конференція за міжнародною участю (Київ, 31 жовтня – 1 листопада 2019 року); «Механізми реалізації інфраструктурних проєктів на рівні міста в контексті забезпечення сталого розвитку» – щорічна міжнародна науково-практична конференція (Київ, 2020); «Ретроспектива нормативно-правової бази формування комунальної власності територіальних громад в Україні» – міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього» (Київ, 7–8 червня 2022); «Застосування мережевих технологій в управлінні об'єктами комунальної власності» – III Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція (22 червня 2022 року, м. Дніпро).

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ГРОМАД, ТЕРИТОРІЙ
ТА ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ**

пр-т Берестейський, 14, м. Київ, 01135, Україна
 тел.: (+38 044) 351-40-96, 351-40-35, 351-40-01, факс тел.: (+38 044) 351-48-45
www.mtu.gov.ua, код ЄДРПОУ 37472062

Михайлу КОХАНЮ

Kohaniy@gmail.com

Шановний пане Михайле!

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України розглянуло Ваш запит про надання публічної інформації, зареєстрований в Мінінфраструктури від 21.08.2023 № 848/0/23-п, стосовно розроблення та затвердження порядку та умов відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення, що визначено однією із істотних умов договору оренди об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення та в межах компетенції повідомляє.

Правові, економічні та організаційні відносини, пов'язані з передачею в оренду майна, що перебуває в державній та комунальній власності, майна, що належить Автономній Республіці Крим, а також передачею права на експлуатацію такого майна, а також майнові відносини між орендодавцями та орендарями щодо господарського використання майна, що перебуває в державній та комунальній власності, майна, що належить Автономній Республіці Крим регулює Закон України від 3 жовтня 2019 року № 157-ІХ «Про оренду державного та комунального майна» (далі – Закон № 157-ІХ).

Відповідно до частини шостої статті 2 Закону № 157-ІХ відносини оренди об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності, регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, передбачених Законом України від 21.10.2023 № 2624-VI «Про особливості передачі в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» (далі – Закон № 2624-VI).

Згідно з частиною четвертої статті 6 Закону № 2624-VI орган, уповноважений управляти комунальним майном, погоджує умови конкурсу з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері житлово-комунального господарства,

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Бутенко Олександр Олександрович
 Сертифікат 3FAA9288358EC003040000007DE835002659B200
 Дійсний з 13.02.2023 0:00:00 по 12.02.2025 23:59:59

Міністерство розвитку громад, територій
та інфраструктури України

5160/25/38Г-23 від 24.08.2023

зобов'язаний погодити умови конкурсу або надати письмову вмотивовану відмову протягом десяти календарних днів. Відмова в такому погодженні можлива лише з мотивів невідповідності умов конкурсу вимогам законодавства.

Відповідно до Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 року № 460 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2022 року № 1400) (далі – Положення) Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Мінінфраструктури відповідно до покладених на нього завдань погоджує в межах повноважень, передбачених законом, умови конкурсу на передачу в оренду об'єктів у сферах водо-, теплопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності (абзац сьомий підпункту 42 пункту четвертого Положення).

Процедуру погодження умов конкурсу на право отримання в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності визначено Порядком погодження Мінрегіоном умов конкурсу на право отримання в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності, затвердженим наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 19 жовтня 2020 року № 250, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04 листопада 2020 року за № 1076/35359.

В свою чергу інформуємо, що наразі Мінінфраструктури не розробляється та не затверджувався «Порядок та умови відновлення переданих в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності»

Разом з тим зазначаємо, що Загальні засади укладення господарських договорів врегульовані положеннями глави 20 Господарського кодексу України (далі - ГК України).

Відповідно до частин першої – п'ятої статті 179 ГК України, майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами - юридичними особами на підставі господарських договорів, є господарсько-договірними зобов'язаннями.

Кабінет Міністрів України, уповноважені ним або законом органи виконавчої влади, державні органи та органи державної влади можуть рекомендувати суб'єктам господарювання орієнтовні умови господарських договорів (примірні договори), а у визначених законом випадках - затверджувати типові договори.

Укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Бутенко Олександр Олександрович
Сертифікат 3FAA9288358EC003040000007DE8350026598200
Дійсний з 13.02.2023 0:00:00 по 12.02.2025 23:59:59

Міністерство розвитку громад, територій
та інфраструктури України

5160/25/3BG-23 від 24.08.2023

закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

При укладенні господарських договорів сторони можуть визначати зміст договору на основі:

вільного волевиявлення, коли сторони мають право погоджувати на свій розсуд будь-які умови договору, що не суперечать законодавству;

примірного договору, рекомендованого органом управління суб'єктам господарювання для використання при укладенні ними договорів, коли сторони мають право за взаємною згодою змінювати окремі умови, передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст;

типового договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України, чи у випадках, передбачених законом, іншим державним органом або органом державної влади, коли сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови.

При цьому відповідно до частини сьомої статті 179 ГК України, господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів.

При укладенні договорів необхідно враховувати положення частини першої статті 638 Цивільного кодексу України, відповідно до якої договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Згідно з частинами першою та другою статті 180 ГК України, зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, які погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства. Господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода.

З повагою

Заступник Міністра

Олександр БУТЕНКО

Олена Кошітчук 351 46 08

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Бутенко Олександр Олександрович
Сертифікат 3FAA9288358EC003040000007DE8350026598200
Дійсний з 13.02.2023 0:00:00 по 12.02.2025 23:59:59

Міністерство розвитку громад, територій
та інфраструктури України

5160/25/38Г-23 від 24.08.2023

Додаток В

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
(Мінекономіка)

вул. М. Грушевського 12/2, м. Київ, 01008, тел. (044)200-47-53, факс (044)253-63-71
E-mail: meconomy@me.gov.ua, http://www.me.gov.ua, код ЄДРПОУ 37508596

На № _____ від _____

Михайлу КОХАНЮ
Kohaniy84@gmail.com

Щодо розгляду звернення

Шановний Михайле Сергійовичу!

Мінекономіка розглянуло Ваше звернення від 21.08.2023 щодо надання інформації стосовно розроблення та затвердження порядку та умов відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення і в межах компетенції повідомляє.

Частиною другою статті 5 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» (далі - Закон про оренду) передбачено, що Порядок передачі в оренду державного та комунального майна, включаючи особливості передачі його в оренду, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері реалізації майна (майнових прав, інших активів) або прав на нього на конкурентних засадах у формі аукціонів, у тому числі електронних аукціонів, та здійснює контроль за її реалізацією.

Згідно із Положенням про Міністерство економіки України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459, Мінекономіка є центральним органом виконавчої влади, що, зокрема, забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності, реалізації майна (майнових прав, інших активів) або прав на нього на конкурентних засадах у формі аукціонів, у тому числі електронних аукціонів.

У зв'язку з цим Мінекономіка розроблено, а Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 03.06.2020 № 483 «Деякі питання передачі в оренду державного та комунального майна», якою затверджено Порядок передачі в оренду державного та комунального майна.

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Підписувач **Соболев Олексій Дмитрович**
Сертифікат 6FA97849F1B2570D04000000C79A0000D6EFD100
Дійсний з 13.06.2023 15:57:00 по 13.06.2025 15:57:00

Мінекономіка

3211-07/50950-09 від 21.09.2023 23:14

Цей Порядок визначає механізм передачі в оренду державного та комунального майна, включаючи особливості передачі його в оренду, відповідно до положень Закону про оренду.

Статтею 6 Закону про оренду передбачено, що відносини оренди об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності, регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності».

Статтею 8 Закону України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» визначено умови договору оренди об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення.

Умови поліпшення орендованих об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, порядок повернення об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення у разі припинення дії договору оренди визначені у статтях 12 та 14 цього Закону.

При цьому зазначаємо, що Мінекономіки не виступало розробником такого нормативно-правового акта, як «порядок та умови відновлення переданого в оренду об'єкта централізованого тепло-, водопостачання і водовідведення та його повернення», а також інших нормативно-правових актів з питань відновлення майна державної і комунальної власності.

З повагою

Заступник Міністра економіки України
з питань цифрового розвитку
цифрових трансформацій і цифровізації

Олексій СОБОЛЕВ

Додаток Д

Площа об'єктів комунальної власності
нежитлового фонду на балансі,
тис. кв. м

Загальна площа нежитлового фонду,
переданого в орендне користування,
тис. кв. м.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:	Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3	№ з/п	1	2	3
Величина структури, 2021, %	47,6	52,4	100,0	Величина динаміки, 2022/2021, %	12,8	-3,2	2,7
Величина структури, 2021, %	47,2	52,8	100,0	Величина динаміки, 2021/2020, %	2,7	-2,0	-0,3
Величина структури, 2020, %	47,2	52,8	100,0	Величина динаміки, 2020/2019, %	1,1	-0,6	0,0
Величина структури, 2019, %	46,7	53,3	100,0	Величина динаміки, 2019/2018, %	1,9	11,9	8,1
Величина структури, 2018, %	44,0	56,0	100,0	Загальна площа передана в оренду за результатами 2022 року, тис. кв. м.	513,97	747,65	1261,62
Величина динаміки, 2022/2021, %	1,0	-0,6	0,2	Загальна площа передана в оренду за результатами 2021 року, тис. кв. м.	455,80	772,39	1228,19
Величина динаміки, 2021/2020, %	0,6	0,3	0,4	Загальна площа передана в оренду за результатами 2020 року, тис. кв. м.	444,03	787,82	1231,85
Величина динаміки, 2020/2019, %	2,2	0,2	1,1	Загальна площа передана в оренду за результатами 2019 року, тис. кв. м.	439,38	792,51	1231,89
Величина динаміки, 2019/2018, %	7,4	-3,5	1,3	Загальна площа передана в оренду за результатами 2018 року, тис. кв. м.	431,15	708,41	1139,56
Площа на балансі за результатами 2022 року, тис. кв. м.	5242,24	5766,40	11008,64				
Площа на балансі за результатами 2021 року, тис. кв. м.	5191,13	5799,15	10990,28				
Площа на балансі за результатами 2020 року, тис. кв. м.	5161,95	5780,31	10942,26				
Площа на балансі за результатами 2019 року, тис. кв. м.	5051,67	5770,26	10821,93				
Площа на балансі за результатами 2018 року, тис. кв. м.	4701,47	5979,60	10681,07				

Загальна кількість орендарів майна
комунальної власності територіальної
групади міста Києва, шт.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3
Величина динаміки, 2022/2021, %	-1,3	-3,6	-2,9
Величина динаміки, 2021/2020, %	0,5	-2,3	-1,5
Величина динаміки, 2020/2019, %	-0,6	-4,7	-3,5
Величина динаміки, 2019/2018, %	-25,0	-25,8	-25,6
Кількість орендарів за результатами 2022 року, шт.	1375	3048	4423
Кількість орендарів за результатами 2021 року, шт.	1393	3161	4554
Кількість орендарів за результатами 2020 року, шт.	1386	3236	4622
Кількість орендарів за результатами 2019 року, шт.	1394	3397	4791
Кількість орендарів за результатами 2018 року, шт.	1858	4578	6436

Нарахованої орендної плати за
користування об'єктами комунальної
власності, тис. грн.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3
Величина динаміки, 2022/2021, %	-56,2	-64,7	-60,0
Величина динаміки, 2021/2020, %	0,6	-2,6	-0,9
Величина динаміки, 2020/2019, %	-40,2	-40,1	-40,1
Величина динаміки, 2019/2018, %	20,1	11,1	15,9
Нараховано орендної плати в 2022 році, тис. грн	73813,93	46562,27	120376,20
Нараховано орендної плати в 2021 році, тис. грн	168537,98	132052,03	300590,02
Нараховано орендної плати в 2020 році, тис. грн	167606,22	135573,06	303179,28
Нараховано орендної плати в 2019 році, тис. грн	280075,98	226241,81	506317,79
Нараховано орендної плати в 2018 році, тис. грн	233218,38	203647,79	436866,17

Сплаченої орендної плати за користування об'єктами комунальної власності, тис. грн.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3
Величина динаміки, 2022/2021, %	-62,2	-65,8	-63,8
Величина динаміки, 2021/2020, %	2,3	-1,3	0,6
Величина динаміки, 2020/2019, %	-41,9	-38,7	-40,4
Величина динаміки, 2019/2018, %	22,4	9,3	16,1
Сплачено орендної плати в 2022 році, тис. грн	61477,68	46561,41	108039,09
Сплачено орендної плати в 2021 році, тис. грн	162632,78	136136,95	298769,74
Сплачено орендної плати в 2020 році, тис. грн	159027,22	137971,64	296998,86
Сплачено орендної плати в 2019 році, тис. грн	273524,37	224974,89	498499,26
Сплачено орендної плати в 2018 році, тис. грн	223387,21	205828,30	429215,51

Загальна заборгованість з орендної плати за користування об'єктами комунальної власності, тис. грн.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3
Величина динаміки, 2022/2021, %	18,4	-11,6	14,0
Величина динаміки, 2021/2020, %	9,2	-6,2	6,7
Величина динаміки, 2020/2019, %	2,9	-16,0	-0,8
Величина динаміки, 2019/2018, %	5,2	1,4	4,5
Загальна заборгованість з орендної плати за результатами 2022 року, тис. грн	80810,64	10155,96	90966,60
Загальна заборгованість з орендної плати за результатами 2021 року, тис. грн	68272,64	11493,38	79766,03
Загальна заборгованість з орендної плати за результатами 2020 року, тис. грн	62495,28	12255,35	74750,62
Загальна заборгованість з орендної плати за результатами 2019 року, тис. грн	60732,53	14588,84	75321,37
Загальна заборгованість з орендної плати за результатами 2018 року, тис. грн	57710,89	14393,04	72103,93

Нарахованої плати до бюджету від оренди, тис. грн.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3
Величина динаміки, 2022/2021, %	-69,8	-36,0	-67,8
Величина динаміки, 2021/2020, %	-42,8	-11,8	-41,5
Величина динаміки, 2020/2019, %	5,7	-41,2	2,5
Величина динаміки, 2019/2018, %	8,1	14,6	8,6
Нараховано до бюджету від оренди в 2022 році, тис. грн	11176,75	1523,91	12700,66
Нараховано до бюджету від оренди в 2021 році, тис. грн	37023,31	2380,64	39403,96
Нараховано до бюджету від оренди в 2020 році, тис. грн	64707,56	2699,51	67407,07
Нараховано до бюджету від оренди в 2019 році, тис. грн	61205,75	4587,22	65792,97
Нараховано до бюджету від оренди в 2018 році, тис. грн	56597,19	4004,21	60601,40

Сплачено до бюджету від оренди об'єктів комунальної власності, тис. грн.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	4
Величина динаміки, 2022/2021, %	-57,4	0,7	-26831,6
Величина динаміки, 2021/2020, %	-30,5	-52,2	-21877,4
Величина динаміки, 2020/2019, %	-17,6	-43,8	-16363,7
Величина динаміки, 2019/2018, %	4,7	18,0	4344,4
Сплачено до бюджету від оренди в 2022 році всього, тис. грн	19954,66	1232,61	21187,27
Сплачено до бюджету від оренди в 2021 році всього, тис. грн	46795,22	1223,65	48018,87
Сплачено до бюджету від оренди в 2020 році всього, тис. грн	67335,77	2560,47	69896,24
Сплачено до бюджету від оренди в 2019 році всього, тис. грн	81707,73	4552,19	86259,92
Сплачено до бюджету від оренди в 2018 році всього, тис. грн	78058,43	3857,05	81915,48

Заборгованості сум надходжень від оренди до бюджету за користування об'єктами комунальної власності, тис. грн.

Підпорядкування	Місто	РДА	Всього:
№ з/п	1	2	3
Величина динаміки, 2022/2021, %	8,0	-100,0	-0,8
Величина динаміки, 2021/2020, %	-21,6	110,8	-17,3
Величина динаміки, 2020/2019, %	21,8	25,4	21,9
Величина динаміки, 2019/2018, %	16,5	109,0	18,2
Заборгованість зі сплати до бюджету від оренди за результатами 2022 року всього, тис. грн	25741,69		25741,69
Заборгованість зі сплати до бюджету від оренди за результатами 2021 року всього, тис. грн	23824,72	2118,86	25943,58
Заборгованість зі сплати до бюджету від оренди за результатами 2020 року всього, тис. грн	30376,49	1005,39	31381,88
Заборгованість зі сплати до бюджету від оренди за результатами 2019 року всього, тис. грн	24942,86	801,72	25744,58
Заборгованість зі сплати до бюджету від оренди за результатами 2018 року всього, тис. грн	21401,20	383,56	21784,76

Планові та фактичні показники надходжень до бюджету від оренди, тис. грн*

Джерело	Від оренди	Від прибутку за користування майном	Всього:
№ з/п	1	2	3
Фактичний показник в 2022 році всього, тис. грн	21187,27	2200,00	23387,27
Плановий показник в 2022 році всього, тис. грн	20000,0		20000,00
Фактичний показник в 2021 році всього, тис. грн	47914,80	4372,27	52287,07
Плановий показник в 2021 році всього, тис. грн	89900,0		89900,00
Фактичний показник в 2020 році всього, тис. грн	69896,24	18774,64	88670,88
Плановий показник в 2020 році всього, тис. грн	89900,0		89900,00
Фактичний показник в 2019 році всього, тис. грн	86259,92	15722,73	101982,65
Плановий показник в 2019 році всього, тис. грн	89900,0		89900,00
Фактичний показник в 2018 році всього, тис. грн	81915,48	5793,39	87708,87
Плановий показник в 2018 році всього, тис. грн	90864,50		90864,50

*показники перерахування господарськими товариствами частки від прибутку за користування майном не відображаються окремим кодом бюджетної класифікації, а включаються в показник надходжень від оренди

Загальні показники планових та фактичних сум надходжень до бюджету від приватизації за період 2018–2022 рр., тис. грн.

Сфера управління	Місто/район
Фактичний показник в 2022 році всього, тис. грн	116418,8
Плановий показник в 2022 році всього, тис. грн	100000,00
Фактичний показник в 2021 році всього, тис. грн	116696,4
Плановий показник в 2021 році всього, тис. грн	100000,00
Фактичний показник в 2020 році всього, тис. грн	155973,13
Плановий показник в 2020 році всього, тис. грн	85000,0
Фактичний показник в 2019 році всього, тис. грн	68464,5
Плановий показник в 2019 році всього, тис. грн	330000,0
Фактичний показник в 2018 році всього, тис. грн	149206,2
Плановий показник в 2018 році всього, тис. грн	350000,0

Загальні показники планових та фактичних сум надходжень до бюджету дивідендів за період 2018–2021 рр., тис. грн.

Сфера управління	Місто/район
Фактичний показник в 2021 році всього, тис. грн	0,00
Плановий показник в 2021 році всього, тис. грн	0,00
Фактичний показник в 2021 році всього, тис. грн	13031,0
Плановий показник в 2021 році всього, тис. грн	10000,00
Фактичний показник в 2020 році всього, тис. грн	7277,8
Плановий показник в 2020 році всього, тис. грн	5000,00
Фактичний показник в 2019 році всього, тис. грн	5362,2
Плановий показник в 2019 році всього, тис. грн	25000,00
Фактичний показник в 2018 році всього, тис. грн	23062,9
Плановий показник в 2018 році всього, тис. грн	25000,00

Додаток Е

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ГРОМАД, ТЕРИТОРІЙ
ТА ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ**

пр-т Берестейський, 14, м. Київ, 01135, Україна
 тел...: (+38 044) 351-40-96, 351-40-35, 351-40-01, факс тел...: (+38 044) 351-48-45
www.mru.gov.ua, код ЄДРПОУ 37472062

Михайлу Коханію
 Kohaniy84@gmail.com

Шановний пане Михайле!

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України розглянуло Ваш запит на отримання публічної інформації від 13.09.2023 (реєстр. від 13.09.2023 № 914/0/23-п) та в межах компетенції надає інформацію стосовно фінансових результатів діяльності підприємств житлово-комунального господарства за 2022 рік та інформацію щодо витрат домогосподарств на оплату житлово-комунальних послуг у багатоквартирних будинках станом на 01.01.2023 рік.

Додаток: на 2 арк. у 1 прим.

З повагою

Заступник Міністра

Олександр БУТЕНКО

Вікторія Коржова 351 46 11

ДОКУМЕНТ СЕД

Підписувач Бутенко Олександр Олександрович
 Сертифікат 3FAA9288358EC003040000007DE835002659B200
 Дійсний з 13.02.2023 0:00:00 по 12.02.2025 23:59:59

Міністерство розвитку громад, територій
та інфраструктури України

5803/25/ЗВГ-23 від 19.09.2023

Інформація про фінансові результати діяльності підприємств житлово-комунального господарства за 2022 рік

(за даними обласних та Київської міської військових адміністрацій
(без урахування тимчасово окупованих територій Луганської, Херсонської, Донецької, Запорізької областей))

тис грн

	Всього по ЖКГ	у тому числі:				інші підгалузі
		водопровідно-каналізаційне господарство	комунальна теплоенергетика	житлове господарство	поводження з побутовими відходами	
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування:	3 339 885,5	399 513,6	2 240 557,2	385 987,2	202 681,7	111 145,8
прибуток						
збиток	10 133 684,5	2 844 557,4	6 623 973,2	96 016,0	64 739,6	504 398,3

**Розрахунок витрат домогосподарств на оплату житлово-комунальних послуг у багатоквартирних будинках
(з централізованим опаленням, централізованим постачанням холодної/гарячої води)
в середньому по Україні станом на 01.01.2023**

	тариф з ПДВ	1-кімнатна		2-кімнатна		3-кімнатна	
		норма/місяць	плата/місяць	норма/місяць	плата/місяць	норма/місяць	плата/місяць
<i>кількісний склад домогосподарства, чол.</i>		<i>1</i>		<i>3</i>		<i>4</i>	
<i>загальна площа, м.кв</i>		33,31		47,68		62,03	
управління багатоквартирними будинками	9,54	33,31	317,78	47,68	454,87	62,03	591,77
поводження з побутовими відходами	68,6	0,4167	28,59	1,25	85,76	1,67	114,34
централізоване водопостачання	18,16	2,00	36,32	6,00	108,96	8,00	145,28
централізоване водовідведення	14,97	3,60	53,89	10,80	161,68	14,40	215,57
постачання теплової енергії (без лічильника)	42,00	33,31	1 399,02	47,68	2 002,56	62,03	2 605,26
постачання гарячої води (без лічильника)	100,30	1,60	160,48	4,80	481,44	6,40	641,92
постачання природного газу (плита) – (без лічильника)	7,42	3,30	24,49	9,90	73,46	13,20	97,94
постачання електричної енергії	1,68	70,00	117,60	130,00	218,40	160,00	268,80
Протягом опалювального періоду, грн.			2 138,16		3 587,12		4 680,88
Протягом міжопалювального періоду, грн.			739,14		1 584,56		2 075,62
За місяць, в середньому протягом року			1 438,65		2 585,84		3 378,25

Витрати на управління багатоквартирними будинками розраховано відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 409 (7,95 грн *1,2 (ПДВ)

Тарифи на послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення - середні тарифи по Україні (за даними галузевої статистичної звітності).

Тариф на послугу з постачання теплової енергії - середній тариф по Україні 1750,39 грн/Гкал*0,012 (коєф переведення по КТМ) = 21,00 грн/м²*2 (опалювальний період) = 42,00 грн/м².

Тариф на послугу з постачання гарячої води - середній тариф по Україні.

Тарифи на природний газ НАК "Нафтогаз України"

Тариф на постачання електричної енергії – тариф, встановлені згідно з постановою КМУ від 05.06.2019 № 483 (зі змінами) (станом на 01.01.2023 – 1,68 грн/кВт год).

Норми на послуги з централізованого водопостачання, централізованого водовідведення та постачання гарячої води, постачання природного газу – соціальні норми відповідно до постанови КМУ від 06.08.2014 № 409

Норма електроенергії – соціальна норма відповідно до постанови КМУ від 06.08.2014 № 409 (70 кВт*г на місяць на сім'ю (домогосподарство) з однієї особи і додатково 30 кВт*г на місяць на кожного іншого члена сім'ї (домогосподарства).

Нормативно-правове регулювання
розвитку інформаційного суспільства в Україні

№ з/п	Нормативно-правовий акт	Основні положення
1	2	3
1	Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII «Про інформацію» [162]	Закладено правові основи інформаційної діяльності. Сформовано сутність державної інформаційної політики, до головних напрямів якої віднесено: забезпечення доступу громадян до інформації, створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства та створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування. Задекларовано обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняті рішення
2	Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [160]	Врегульовано відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах
3	Конституція України [73]	Встановлення конституційних гарантій та обмежень на роботу з інформацією
4	Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [163]	Схвалено Концепція Національної програми інформатизації, головною метою якої визначено забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією на основі широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави
5	Указ Президента від 01.08.2002 № 683/2002 «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» [141]	Забезпечення відкритості формування та реалізації стабільної та зрозумілої громадянам економічної та соціальної політики визначено держави пріоритетним завданням Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади
6	Постанова КМУ від 24.02.2003 № 208 «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» [161]	Надання громадянам та юридичним особам інформаційних та інших послуг шляхом використання електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» визначено одним з пріоритетних завдань щодо розвитку інформаційного суспільства. Затверджено заходи зі створення інформаційної системи
7	Закон України від 22.05.2003 № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг» [143]	Визначено основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів, зокрема й органами державної влади та місцевого самоврядування
8	Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» [142]	Визначено порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес

Продовження Додатку Ж

1	2	3
9	Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI «Про адміністративні послуги» [119]	Визначено правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері адміністративних послуг, які надаються органами державної влади та місцевого самоврядування, зокрема й в електронній формі
10	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р» Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» [195]	Електронне урядування встановлювалося формою організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян
11	Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX «Про електронні комунікації» [144]	Визначено правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами. Підтримання доступу споживачів до послуг електронного урядування, а також соціальних мереж та сервісу обміну повідомленнями в мережі Інтернет визначено обов'язковим
12	Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX «Про Національну програму інформатизації» [168]	Врегульовано правові відносини, що виникають під час формування та виконання Національної програми інформатизації, яка визначає особливості реалізації державної політики у сфері інформатизації для забезпечення потреб та розвитку інформаційного суспільства, впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій
13	Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1137 «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» [112]	Визначено мету, основні завдання, функціональні можливості та суб'єктів Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія)
14	Постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.2023 № 556 «Деякі питання функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада» [49]	Визначено мету, основні завдання, функціональні можливості та суб'єктів веб-порталу «Дія. Цифрова громада», а також інші питання його функціонування

Додаток И

вул. Січових Стрільців 37-41, 5-й поверх,
м. Київ, 04053
тел.: +380 44 360 52 42
e-mail: office@ti-ukraine.org

№ TI - 888 від 16 серпня 2023 р.

Коханію Михайлу Сергійовичу
Kohaniv84@gmail.com

Щодо надання інформації на звернення

Шановний Михайле Сергійовичу!

Громадська організація «Трансперенсі Інтернешнл Україна» (надалі – ТІ Україна) отримала Ваше звернення про надання інформації від 31.07.2023 та у відповідь повідомляє наступне.

ТІ Україна спільно з Фондом державного майна України, Міністерством економіки України реалізували проект, спрямований на ефективне управління та розпорядження державною та комунальною власністю з використанням дворівневої електронної торгової системи, яка забезпечує проведення приватизації та оренди майна на прозорих аукціонах.

У 2019 році ТІ Україна передало електронну базу даних системи ProZorro.Продажі, документацію та всю супровідну інформацію щодо проведених аукціонів державі в особі Міністерства економіки України, яке поклало функції адміністратора електронної торгової системи ProZorro.Продажі на державне підприємство «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ» (зараз – акціонерне товариство «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ»).

З огляду на це, для отримання запитуваної Вами інформації рекомендуємо звернутися до фахівців АТ «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ», які працювали у команді проекту з моменту його запуску та безпосередньо брали участь в розробці та впровадженні електронної торгової системи.

Разом з тим, звертаємо увагу, що на вебсайті ТІ Україна (<https://ti-ukraine.org>) містяться публікації та матеріали, які стосуються окремої запитуваної Вами інформації, зокрема щодо:

- схвалені та позитивних відгуків про ЕТС від міжнародних партнерів:
 - <https://ti-ukraine.org/news/prozorro-prodazhi-stav-odnym-iz-krashchykh-antykoruptsiinykh-startapiv-svitu/>;
 - <https://ti-ukraine.org/news/prozorro-ta-prozorro-prodazhi-otrymaly-mizhnarodnu-nagorodu-global-public-service-team-of-the-year-2019/>;
 - <https://ti-ukraine.org/news/prozorro-prodazhi-peremogla-na-open-government-award-2021/>;

- [https://ti-ukraine.org/news/svitoviy-bank-vidznachyv-pozytyvnyi-vplyv-systemy-prozorro-prodazhi/;](https://ti-ukraine.org/news/svitoviy-bank-vidznachyv-pozytyvnyi-vplyv-systemy-prozorro-prodazhi/)
 - [https://ti-ukraine.org/news/ukravina-zdobula-nagorodu-oon-za-naikrashhyi-publichnyi-servis/;](https://ti-ukraine.org/news/ukravina-zdobula-nagorodu-oon-za-naikrashhyi-publichnyi-servis/)
- аналітичних матеріалів щодо позитивних та негативних тенденцій в функціонуванні ЕТС:
- [https://ti-ukraine.org/research/metodologiya-monitoryngu-porushen-u-sferi-privatyzatsiyi-ta-orendy-derzhavnogo-i-komunalnogo-majna/;](https://ti-ukraine.org/research/metodologiya-monitoryngu-porushen-u-sferi-privatyzatsiyi-ta-orendy-derzhavnogo-i-komunalnogo-majna/)
 - [https://ti-ukraine.org/news/yak-stezhyty-za-prodazhem-derzhavnoyi-ta-komunalnoyi-vlasnosti-instruktsiya/;](https://ti-ukraine.org/news/yak-stezhyty-za-prodazhem-derzhavnoyi-ta-komunalnoyi-vlasnosti-instruktsiya/)
 - [https://ti-ukraine.org/news/yak-pokrashhyty-privatyzatsiyu-ta-orendu-derzhmajna/;](https://ti-ukraine.org/news/yak-pokrashhyty-privatyzatsiyu-ta-orendu-derzhmajna/)
 - [https://ti-ukraine.org/news/yak-vygidno-orenduvaty-derzhavne-ta-komunalne-majno-pokrokovaya-instruktsiya/;](https://ti-ukraine.org/news/yak-vygidno-orenduvaty-derzhavne-ta-komunalne-majno-pokrokovaya-instruktsiya/)
 - https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/03/LeasingRes_TIU_MF_v3upd.pdf.
- останніх змін у сфері нормативного регулювання:
- [https://ti-ukraine.org/news/uzgodzhennya-zakonodavstva-shhodo-orendy-ta-privatyzatsiyi-publichnogo-majna-pro-shho-zakonoprojekt-6102-d/;](https://ti-ukraine.org/news/uzgodzhennya-zakonodavstva-shhodo-orendy-ta-privatyzatsiyi-publichnogo-majna-pro-shho-zakonoprojekt-6102-d/)
 - [https://ti-ukraine.org/news/sproshhena-privatyzatsiya-v-umovah-vijny-to-be-or-not-to-be/.](https://ti-ukraine.org/news/sproshhena-privatyzatsiya-v-umovah-vijny-to-be-or-not-to-be/)

Щодо функціонування ЕТС та застосованої моделі електронних аукціонів в системі ProZorro.Продажі окремо рекомендуємо звернути увагу на відповідне дослідження Київської школи економіки (<https://kse.ua/wp-content/uploads/2019/05/NPL-KSE-04.22.2019.pdf>).

Сподіваємось, надана інформація допоможе Вам при написанні наукової роботи та бажаємо подальших академічних успіхів.

**З повагою,
Виконавчий директор
ГО «Трансперенсі Інтернешл Україна»**

Вик. Швадчак Андрій
+38(063)6528223

Боровик А.П.

Додаток К

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ»
(АТ «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ»)
 вул. Бульварно-Кудрявська, 22, м. Київ, 01601, info@prozorro.sale, код згідно з
 ЄДРПОУ: 42068925

№ 500-07/2023 від 21.08.2023 року

КОХАНІЮ МИХАЙЛУ СЕРГІЙОВИЧУ

вул. Оболонська, 34, кв. 5, м. Київ, 04071
 e-mail: Kohaniy84@gmail.com
 тел. 096 763 0 761

Акціонерне товариство «Прозорро.Продажі» отримало на електронну пошту запит від 25.07.2023 року Коханія Михайла Сергійовича щодо надання інформації.

Листом № 434-07/2023 від 01.08.2023 року, АТ «Прозорро.Продажі» подовжило строк розгляду запиту від 25.07.2023 року на 20 днів.

Запит від 25.07.2023 року містить прохання наступну інформацію:

1. Передумов запровадження електронної торгової системи з продажу та здачі в оренду майна (далі – ЕТС) в Україні, зокрема й для проведення приватизаційних процесів (міжнародні договори, зобов'язання, національні стратегії тощо) з копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси.

2. Фактичного запровадження ЕТС з продажу та здачі в оренду майна в Україні (основні нормативно-правові акти).

3. Базу напрацювання регламентів проведення аукціонів (з копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси), зокрема:

- аналіз зарубіжного досвіду та обрання конкретної моделі за основу;
- консультації з фаховою громадськістю;
- консультації з вітчизняними та зарубіжними науковими інституціями.

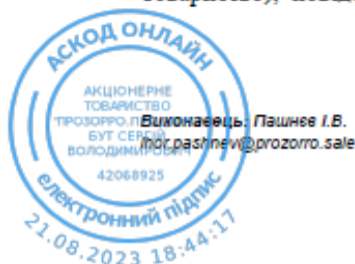
4. Найвних схвалень та позитивних відгуків про запроваджену ЕТС з продажу та здачі в оренду майна від міжнародних партнерів та профільних наукових інституцій (з копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси).

5. Найвних аналітичних матеріалів щодо позитивних та негативних тенденцій в функціонуванні ЕТС з продажу та здачі в оренду майна, а також пропозицій щодо покращення процесів (з копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси).

6. Вжитих заходів, зокрема й в сфері нормативно-правового регулювання, щодо нівелювання виявлених негативних тенденцій.

7. Обсягу залучених коштів від проведеної приватизації комунального майна територіальних громад в розрізі регіонів та років, з початку запровадження та функціонування ЕТС з продажу та здачі в оренду майна.е

У відповідь на лист Акціонерне товариство «Прозорро.Продажі» (далі – Товариство), повідомляє таке.

З метою необхідності надання всебічної та конкретної інформації на Запит, необхідно окреслити нормативно-правову базу, в межах якої працює Товариство.

Так, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України 13 квітня 2018 року утворено Державне підприємство «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ», основними напрямками роботи якого є забезпечення функціонування, обслуговування та розвитку електронної торгової системи (ЕТС).

09.03.2023 року на виконання Наказу Мінекономіки №235 від 03.02.2022 року, як уповноваженого органу управління ДП «Прозорро.Продажі» прийнято рішення про реорганізацію (перетворення) державного підприємства шляхом зміни організаційно-правової форми на акціонерне товариство, до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань внесено запис про створення шляхом зміни організаційно-правової форми (перетворення) Акціонерного товариства «Прозорро.Продажі» (вул. Бульварно-Кудрявська, 22, м. Київ, 01601, info@prozorro.sale, код згідно з ЄДРПОУ: 42068925), що є правонаступником ДП «Прозорро.Продажі».

Відповідно до вимог ст. ст. 104, 108 ЦК України АТ «Прозорро.Продажі» є правонаступником всіх прав та обов'язків ДП «Прозорро.Продажі».

Постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 433 «Про затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків та визначення адміністратора електронної торгової системи» (далі - Порядок про відбір операторів) Державне підприємство «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ» визначено адміністратором електронної торгової системи.

Також існують інші нормативно-правові акти, які визначають Підприємство адміністратором електронної торгової системи (в тому числі, постанова КМУ від 10.05.2018 року № 432, постанова КМУ від 23.10.2019 №884, постанова КМУ від 02.10.2019 №865, постанова КМУ від 04.12.2019 №1050, постанова КМУ від 04.12.2019 №1178, постанова КМУ від 22 вересня 2021 р. № 1013, постанова КМУ від 3 червня 2020 р. № 483 та інші)

Електронна торгова система - дворівнева інформаційно-телекомунікаційна система, що складається з центральної бази даних та електронних майданчиків, які взаємодіють через інтерфейс програмування додатків, який надається у вигляді коду з відкритим доступом та визначає функціональність електронної торгової системи. Електронна торгова система забезпечує можливість створення, розміщення, оприлюднення та обміну інформацією і документами в електронному вигляді, необхідними для проведення аукціону в електронній формі.

В той же час, необхідно зазначити, що адміністратор ЕТС не здійснює жодних дій з реалізації майна в ЕТС та не є майданчиком, який забезпечує їх організацію, а лише забезпечує функціонування, обслуговування та розвиток ЕТС.

1. Щодо питання № 1, яке сформованого наступним чином «Передумов запровадження електронної торгової системи з продажу та здачі в оренду майна (далі – ЕТС) в Україні, зокрема й для проведення приватизаційних процесів (міжнародні договори, зобов'язання, національні стратегії тощо) з копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси.)», АТ «Прозорро.Продажі» повідомляє наступне:

Електронна торгова система “Прозорро.Продажі” (ЕТС) - інноваційне ІТ-рішення, що знаходиться у власності держави в особі Мінекономіки. Завдання ЕТС “Прозорро.Продажі” - прозорий та ефективний розподіл державних, комунальних та інших активів, розпорядження (продаж, оренда тощо) якими здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування, шляхом проведення електронних аукціонів.

1-го вересня 2016 року ГО “Трансперенсі Інтернешнл Україна” підписала договір з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб про взаємодію щодо реалізації Пілотного проекту з організації продажу майна (активів) банків, в яких запроваджено процедуру тимчасової адміністрації або ліквідації. Цей договір став підсумком активної двомісячної підготовчої роботи над проектом, який отримав назву “Прозорро.Продажі” (<https://prozorro.sale/>).

У січні 2019 року ГО “Трансперенсі Інтернешнл Україна” передала право власності на ЕТС “ProZorro.Продажі ЦБД1”, яка використовується для продажу активів (майна) банків, що виводяться з ринку, та банків Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі - ФГВФО). На даний час, саме ФГВФО є її власником.

01.02.2019 р. між ФГВФО, як власником ЕТС ЦБД1 та Підприємством було укладено Ліцензійний договір. За його умов Підприємство отримало від ФГВФО ліцензію (дозвіл) на використання ЕТС ЦБД1 та набуло повноваження та функції адміністратора цієї системи.

На даний час Підприємством здійснюється адміністрування ЕТС “ProZorro.Продажі” – ЕТС “ProZorro.Продажі ЦБД1”, на базі якої організуються та проводяться відкриті торги (аукціони) з продажу майна (активів) банків, в яких запроваджено процедуру тимчасової адміністрації або ліквідації.

03 березня 2017 року між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та ГО “Трансперенсі Інтернешнл Україна” в рамках реалізації пілотного проекту щодо побудови в Україні прозорої та ефективної системи реалізації об’єктів державної власності, майна державних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, об’єктів малої приватизації було підписано Меморандум, яким було вирішено поширити Електронну торгову систему Прозорро.Продажі на сферу продажу державного майна та об’єктів малої приватизації шляхом проведення електронних аукціонів.

До Меморандуму також долучилися Міністерство інфраструктури України, Донецька військово-цивільна адміністрація, Чернігівська міська рада, Маріупольська міська рада, Тернопільська міська рада, Вінницька міська рада, Львівська міська рада, Дніпропетровська міська рада, Хмельницька міська рада, Ужгородська міська рада, Кременчуцька міська рада, Житомирська міська рада, міська рада міста Нова Каховка, Полтавська обласна рада та інші, а також державні та комунальні компанії: Укргазвидобування, Укренерго, Енергоатом, ПриватБанк, Аеропорт Бориспіль, Нафтогаз, Укрпошта, Укравтодор, КП «Київський метрополітен», Автомобільні дороги України, Корпоративний недержавний пенсійний фонд НБУ, Інститут проблем безпеки

атомних електростанцій НАН України, Запорізький титаномагнієвий комбінат, КПМА «Київ» (Жуляни), УКРНАФТА, НАК «Надра України» та інші державні органи.

У травні 2017 року до Пілотного проекту приєднався Фонд державного майна України (далі - ФДМУ), який розробив та затвердив порядок проведення пілотного проекту з продажу об'єктів малої приватизації із застосуванням ЕТС "ProZorro.Продажі" (наказ ФДМУ від 19.07.2017 №1143).

17 вересня 2017 року Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову "Про реалізацію пілотного проекту щодо організації електронних торгів (аукціонів) з використанням електронної торгової системи ProZorro.Продажі" № 717.

Як вже зазначалось вище, 13 квітня 2018 року було утворено Державне підприємство «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ», основними напрямками роботи якого є забезпечення функціонування, обслуговування та розвиток електронної торгової системи (ЕТС).

10 травня 2018 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Порядок відбору про відбір операторів (постанова №433) та Порядок проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації та визначення додаткових умов продажу (постанова №432). 09 липня 2018 року між ДП та електронним майданчиком був підписаний перший договір про використання ЕТС.

11 червня 2018 року Підприємством було укладено Ліцензійний договір з ГО "Трансперенсі інтернешнл Україна", відповідно до умов якого Підприємству було надано невиключну та таку, що не може бути переданою третім особам без окремого дозволу Ліцензіара, безоплатну ліцензію (право) на використання Програмного забезпечення.

Програмним забезпеченням відповідно до даного Договору є результат комп'ютерного програмування у вигляді похідного програмного продукту - електронної торгової системи (ЕТС) "ProZorro.Продажі ЦБД2" (назва, за якою обліковується похідний програмний продукт на бухгалтерському балансі Ліцензіара - "ЦБД-2 для ЕТС PROZORRO.Продажі") та програмного продукту Публічного порталу ЕТС "Prozorro. Продажі" (веб-сайту за адресою: <https://prozorro.sale/>).

Відповідно до Договору Сторони домовились, що за цим Договором Ліцензіату надається право використання Програмного забезпечення на території України у відповідності з Договором.

Вказаний Договір було укладено 11 червня 2019, строк закінчення його дії - 11 червня 2019 року (було продовжено до 31 липня 2019 року)

11 червня 2019 року Міністерством економічного розвитку та торгівлі України було видано наказ "Про надання державному підприємству "Прозорро.Продажі" згоди на вчинення значного господарського зобов'язання" від 11.06.2019 року №1006, яким було надано дозвіл на укладення Підприємством договору про передавання Програмної продукції та передавання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності.

Вказаний договір про передавання Програмної продукції та передавання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності було укладено Підприємством

08.07.2019 року та отримано на свій баланс вказане Програмне забезпечення як об'єкт власності.

ЕТС “Прозорро.Продажі” не є біржою чи оператором електронного майданчика, тому не є учасником ринку електронних майданчиків. Навпаки, ЕТС “Прозорро.Продажі” - це державна електронна торгова система, тобто спеціальне програмне забезпечення, яке забезпечує інтеграцію всіх приватних та державних бірж, акредитованих (інтегрованих) до неї. Завдяки “Прозорро.Продажі” лот, який з'являється на будь-якій одній біржі/ електронному майданчику, стає також доступним для клієнтів на будь-якій іншій біржі. Таким чином, ЕТС “Прозорро.Продажі” НЕ конкурує з окремими біржами, а об'єднує їх.

Саме це формує т.зв. Дворівневність електронної торгової системи “Прозорро.Продажі”: *Перший рівень* - державна Центральна База Даних, за яку відповідає адміністратор системи. Вона є комплексним програмним рішенням, що забезпечує проведення аукціонів, збереження інформації про них та надання доступу до системи. *Другий рівень* - це електронні майданчики, які взаємодіють із користувачами, забезпечують їх доступ до ЕТС та надають спектр супутніх послуг.

Електронний майданчик - апаратно-програмний комплекс, який функціонує у мережі Інтернет, підключений до центральної бази даних та забезпечує організаторам, потенційним учасникам та учасникам можливість користуватися сервісами ЕТС з автоматичним обміном інформацією щодо процесу проведення аукціонів в електронній формі.

Оператор електронного майданчика - юридична особа, яка має право використовувати електронний майданчик та діє відповідно до договору, укладеного з адміністратором ЕТС.

Наразі в ЕТС понад 40 електронних майданчиків. Таким чином обов'язки розподілені: адміністратор не має надмірних повноважень, майданчики незалежні та можуть вільно ринково конкурувати рівнем свої послуг та сервісів. Кожна зі сторін може зосередитися на своїх обов'язках і виконувати їх високопрофесійно. Фактично, в організації ЕТС реалізовано принцип державно-приватного партнерства.

Схематичний опис роботи електронної торгової системи “Прозорро.Продажі”

Як працює система?

Система «Прозорро.Продажі» — дворівнева.
Що це означає?

Така структура організації роботи забезпечує дві ключові функції ЕТС:

- (1) Демоніполізація ринків продажу. Адже завдяки ЕТС, кожна окрема регіональна/галузева біржа чи майданчик немає монополії на доступ покупців до певного лоту, що виставляється на продаж/оренду державним чи комунальним органом влади. Лот, який виставлено на аукціон на будь-якій акредитованій в ЕТС біржі, одночасно стає доступним для покупця в будь-якій точці країни.
- (2) Гарантія безпеки кожного аукціону, гарантування неможливості втручання чи технічних маніпуляцій в ході проведення аукціону, неможливість обмеження допуску учасників тощо.

Це стає можливим саме завдяки тому, що функції майданчика, який заводить лот, спілкується із продавцем та покупцем, є відділеними від функцій адміністратора електронної торгової системи. А також того, що реєстрація учасників на торги одночасно здійснюється всіма біржами, які є акредитованими в системі. Таким чином, жодна юридична особа, чи жодна посадова особа державного підприємства (адміністратора ЕТС) чи приватного підприємства (майданчика), не має всієї повноти інформації про перебіг аукціону, кількість учасників, які зареєстровані на аукціон, розмір їхніх гарантійних внесків тощо. Це унеможливує торгівлю інсайдерською інформацією, прибирає ризик ручного втручання в перебіг аукціону тощо.

ЕТС побудована на принципах рівності та змагальності, відкритості та прозорості, недискримінаційного доступу учасників, забезпечення конкурентних умов продажу.

Система є відкритою платформою для більш ніж 10 напрямків продажів, які принесли понад 78 млрд грн доходу в тому числі в бюджети різних рівнів. Використання ЕТС є безкоштовним для всіх організаторів аукціонів.

ЕТС ЦБД є державною та адмініструється АТ “Прозорро.Продажі” (в підпорядкуванні Мінекономіки), яке забезпечує стабільну безперебійну роботу системи, її розвиток та вдосконалення, проектування аукціонів для нових напрямів продажів, збереження та доступність інформації про аукціони, а також забезпечення захисту такої інформації від розголошення, витоку і несанкціонованого доступу.

Окрім того, повідомляємо, що з метою запровадження електронних аукціонів з приватизації державного і комунального майна, було прийнято Наказ Фонду державного майна України «Про затвердження Порядку проведення пілотного проекту з продажу об’єктів малої приватизації із застосуванням електронної торгової системи «ProZorro.Продажі», що знаходиться за посиланням в мережі Інтернет: (<https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/5301-26.05.2017.pdf>) який було розроблено з метою впровадження сучасних технологій продажу об’єктів державної власності, які за класифікацією об’єктів приватизації відносяться до об’єктів малої приватизації, на електронних аукціонах із застосуванням електронної торгової системи «ProZorro.Продажі», залучення більш широкого кола покупців.

Крім того, в мережі Інтернет, на офіційному веб-сайті Міністерства економіки України, на офіційному сайті АТ “Прозорро.Продажі” містяться новини, що освітлюють процес та передумови впровадження оренди державного та комунального майна та оренди державного та комунального майна в електронній системі торгів “Прозорро.Продажі”, за посиланнями:

- https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=bc9feb58-bc9f-40f1-ad37-64918615892b&title=Prozorro-prodazhiIFondDerzhmainaZapuskaiutpilotSchodoProdazhuObktihttps://issuu.com/mineconomdev/docs/prozorro.sale_cdb2_launch_02-03-17vMaloiPrivatizatsii
- <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ad5248a9-01b4-4b4b-8439-ba88be89c611&title=ProzorroZapuskaNoviiProektSchodoProdazhuTaOrendiDerzhavnoiVlasnosti>
- <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=c8046777-b59d-4ad6-91cf-1c5ac7cb4f65&title=DonetskaViiskovotsivilnaAdministratsiiaPridnalsiaDoProektuProzorro-prodazhi>
- <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d93dd465-fc91-4ebe-8fc6-ec07cedddd5&title=MariupolPersheMisto-GotoveProdavatiKomunalneMainoCherezProzorro-prodazhi>
- <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=8cfa85f5-42c9-475a-9128-83b5b1a1cb8e&title=UkrposhtaBudeZdavatiVOrenduMainoCherezProzorro-prodazhi&fbclid=IwAR04zoxdzeGPrZGQsq4qj3QHdEaqK0Br7jHwVz3E9meGKKkEz1Dn8IK2DJs>
- <https://prozorro.sale/news/?tags=orenda>

Додатково, надаємо посилання на презентацію щодо запровадження електронних торгів з приватизації державного і комунального майна:

- https://issuu.com/mineconomdev/docs/prozorro.sale_cdb2_launch_02-03-17

2. Щодо питання № 2, яке сформованого наступним чином “Фактичного запровадження ЕТС з продажу та здачі в оренду майна в Україні (основні нормативно-правові акти).”, АТ “Прозорро.Продажі” повідомляє наступне:

2.1 Процедура здійснення електронних аукціонів з передачі в оренду державного та комунального майна, здійснюються відповідно до положень Закону України “Про оренду державного та комунального майна” (далі - Закон) та Порядку передачі в оренду державного та комунального майна затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2020 р. № 483 (далі - Порядок).

Відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 3 червня 2020 р. № 483 “Деякі питання оренди державного та комунального майна” державне підприємство “Прозорро.Продажі” визначено відповідальним за забезпечення функціонування електронної торгової системи, а саме - адміністратором електронної торгової системи.

Адміністратор ЕТС (АТ “Прозорро.Продажі”) здійснює виключно функції з технічної підтримки та адміністрування електронної торгової системи.

2.2. Механізм проведення електронних аукціонів для продажу об’єктів малої приватизації (далі - об’єкт приватизації) з використанням електронної торгової системи визначається Законом України “Про приватизацію державного і комунального майна” (далі - Закон) та Порядком проведення електронних аукціонів для продажу об’єктів малої приватизації та визначення додаткових умов продажу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 432 (далі - Порядок).

Постановою Кабінету Міністрів України №433 від 10.05.2018 року “Про затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об’єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків та визначення адміністратора електронної торгової системи” (далі - Порядок авторизації) ДП “Прозорро.Продажі” визначено адміністратором електронної торгової системи, відповідальним за забезпечення функціонування електронної торгової системи (далі - Адміністратор ЕТС).

У відповідності до вищезазначеного Порядку, адміністратор ЕТС (ДП “Прозорро.Продажі”) є відповідальним за забезпечення функціонування електронної торгової системи та уповноваженим на здійснення заходів із супроводження програмного та технічного забезпечення центральної бази даних електронної торгової системи, збереження та захисту даних, що містяться у ній, обслуговування такої системи, забезпечення безперебійної роботи та доступу користувачів до системи, тобто здійснює функції з технічної підтримки та адміністрування Центральної бази даних системи (ЕТС).

3. Щодо питання № 3, яке сформованого наступним чином “Бази напрацювання регламентів проведення аукціонів (з копіями відповідних документів та/або

активними посиланнями на публічні ресурси), зокрема: аналіз зарубіжного досвіду та обрання конкретної моделі за основу; консультації з фаховою громадськістю; консультації з вітчизняними та зарубіжними науковими інституціями.”, АТ “Прозорро.Продажі” повідомляє наступне:

Відповідно до вимог статті 10-1 Закону України “Про доступ до публічної інформації” публічна інформація у формі відкритих даних - це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

Публічна інформація у формі відкритих даних є дозволеною для її подальшого вільного використання та поширення. Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, у тому числі в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту, публічну інформацію у формі відкритих даних з обов’язковим посиланням на джерело отримання такої інформації.

Відповідно до вимог статті 10-1 Закону України “Про доступ до публічної інформації” публічна інформація у формі відкритих даних - це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

Публічна інформація у формі відкритих даних є дозволеною для її подальшого вільного використання та поширення. Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, у тому числі в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту, публічну інформацію у формі відкритих даних з обов’язковим посиланням на джерело отримання такої інформації.

Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб’єктами владних повноважень своїх обов’язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб’єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом (стаття 1 Закону № 2939-VI).

На виконання вимог статті 5 Закону України “Про інформацію” та вимог Закону України “Про доступ до публічної інформації” АТ “Прозорро.Продажі”, як Адміністратор ЕТС забезпечує право на всю інформацію розмішену в ЕТС, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

З огляду на вищезазначене, повідомляємо, що всі версії регламентів/порядків проведення аукціонів було розмішено на офіційному сайті АТ “Прозорро.Продажі”, що знаходиться за посиланням в мережі Інтернет <https://prozorro.sale/>, шляхом публікації на офіційному веб-сайті Державного підприємства “Прозорро.Продажі” за посиланням: <https://prozorro.sale/platforms/>

4. Щодо питання № 5, яке сформованого наступним чином “Наявних схваленень та позитивних відгуків про запроваджену ЕТС з продажу та здачі в оренду майна від міжнародних партнерів та профільних наукових інституцій (з

копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси).”, АТ “Прозорро.Продажі” повідомляє наступне:

1) У червні-2017 команда “Прозорро.Продажі” отримала нагороду, як один з кращих антикорупційних стартапів світу, CitiT4IChallenge (від City банку).

<https://ti-ukraine.org/en/news/prozorro-sale-platfom-becomes-one-of-the-best-anti-corruption-startups-of-the-globe/>

2) Лютий-2018 - нагорода від C5 Accelerate та USA Institute of Peace в рамках конкурсу “The Shield in the Cloud Innovation Challenge”. Нагороду отримують проекти, які мають значний антикорупційний ефект і можуть стати прикладом для наслідування в інших країнах світу.

https://openprocurement.io/en/news/prozorro-sale_wins_anti-corruption_award

3) Січень-2020 - Global Public Service Team of the Year-2019 від Apolitical (навчальна платформа для урядів світу) в номінації Doing More for Less.

<https://prozorro.sale/news/2020/12/04/prozorroprodazhi-zdobuli-sriblo-na-world-commercecontracting-award-2020-za-rol-vidkritih-danih-u-stvorenni-prozorih-rinkiv/>

<https://web.archive.org/web/20211207170853/https://ti-ukraine.org/news/prozorro-ta-prozorro-prodazhi-otrymaly-mizhnarodnu-nagorodu-global-public-service-team-of-the-year-2019/>

4) В грудні ДП «Прозорро.Продажі» отримало міжнародне визнання та посіло друге місце на World Commerce&Contracting Award, головній світовій асоціації комерційних контрактів, у номінації Open Contracting Partnership Award for “Open Contracting impact” за вагомий внесок у створенні відкритих та конкурентних ринків, завдяки відкритим даним.

5) 15 грудня 2021 року, під час Глобального саміту «Партнерство «Відкритий уряд», ДП “Прозорро.Продажі” отримало найпрестижнішу нагороду у сфері відкритого урядування у світі — Open Government Partnership Awards-2021. ДА “Прозорро.Продажі” перемогло в категорії Impact Award як проєкт, що змінює країну та підвищує якість життя в суспільстві.

<https://prozorro.sale/news/prozorroprodazhi-stali-krashchimi-u-sviti-u-sferi-vidkritogo-uryaduvannya-ta-otrimali-nagorodu-ogp-awards-2021/>

<https://www.opengovpartnership.org/stories/2021-ogp-impact-awards-ukraine-transparent-sale-of-public-assets/>

6) 22 червня 2022 року Організація Об'єднаних Націй (ООН) відзначила ДП “Прозорро.Продажі” найпрестижнішою премією у сфері публічної служби — UN Public Service Awards. Це щорічна нагорода, яка з 2003 року відзначає передовий досвід у сфері державного управління та надання публічних сервісів. UN Public Service Awards отримують кращі інституції та державні установи, що впроваджують найдієвіші підходи у сфері управління, чим забезпечують підвищення ефективності роботи уряду.

<https://prozorro.sale/news/2022/06/22/ukrayina-otrimala-premiyu-oon-za-najkrashchij-publichni-j-servis-derzhavnu-sistemu-onlajn-aukcioniv-prozorroprodazhi/>

5. Щодо питання № 5, яке сформованого наступним чином “Наявних аналітичних матеріалів щодо позитивних та негативних тенденцій в функціонуванні ЕТС з продажу та здачі в оренду майна, а також пропозицій щодо покращення процесів (з копіями відповідних документів та/або активними посиланнями на публічні ресурси).”, АТ “Прозорро.Продажі” повідомляє наступне:

1. 6 жовтня 2022 року, Світовий банк опублікував звіт, у якому відзначив вплив онлайн-аукціонів в системі Прозорро.Продажі на доходи від оренди державних та комунальних земель.

Автори звіту проаналізували земельні офлайн-аукціони, проведені з 2015 року, онлайн-аукціони в рамках “пілоту” на СЕТАМ (2018-2019 рр), а також онлайн-аукціони в системі Прозорро.Продажі (з листопада 2021 по березень 2022). Це дозволило оцінити їхню ефективність та перевірити вплив на реформу. Звіт Світового банку також включає аналіз впровадження та впливу реформи, розпочатої у липні 2021 року, після набрання чинності Закону України №1444.

Автори звіту прийшли до висновку, що перехід до захищеної від змови системи електронних аукціонів Прозорро.Продажі сприяв швидкому подвоєнню доходів від оренди.

Посилання на дослідження в мережі Інтернет:

<https://prozorro.sale/news/2022/10/31/zaprovadzhennya-onlajn-aukcioniv-prozorroprodazhi-dly-a-orendi-zemli-podvoyilo-nadhodzhennya-do-miscevih-organiv-vladi-doslidzhennya-svitovogo-banku/>

<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099842010062216221/idu0659f914b0909e041630ace0092b362057606>

2. У 2022 році групою науковців було опубліковано дослідження “Голландський гібридний онлайн-аукціон для продажу токсичних активів за допомогою асиметричних учасників і можливість змови”, де серед іншого досліджувався голландський аукціон системи ЕТС “Прозорро.Продажі”

“Online hybrid Dutch auction approach for selling toxic assets under asymmetric bidders and the possibility of collusion” May–June 2022

Посилання на дослідження в мережі Інтернет:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1567422322000266>

3. У 2020 році Український Інститут Майбутнього порівняв системи державних продажів в інших країнах та визначити, чи дійсно Prozooro.Sale є одним з найкращих.

Посилання в мережі Інтернет:

<https://uifuture.org/publications/25310-porivnalnyi-analiz-prodajiv-derjavnogo-maina/>

4. У 2019 році Українське представництво Transparency International презентувало аналітичний звіт «Гроші, довіра й ефективність управління: чому варто боротися за прозорість українських міст?», в якому зазначило, що аукціони в системі Прозорро.Продажі допомагають суттєво підвищити ефективність управління комунальним майном.

Посилання на звіт в мережі Інтернет:

https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/kproducts/Money-Trust-And-Effective-Management_web-light.pdf

5. У 2020 році експерти Центру економічної стратегії проаналізували вплив системи Прозорро.Продажі та застосування інструменту онлайн-аукціонів у малій приватизації на результати цієї реформи.

Посилання в мережі Інтернет:

<https://www.laender-analysen.de/ukraine-analysen/230/privatisierung-in-der-ukraine-hochsprung-nach-jahren-des-kriechens/?fbclid=IwAR1CQ6BHV9kuhVF5IMZZy40uqaUZ37IahL22vsc0qob1Z5zGmKxoDW5a5sw>

<https://ces.org.ua/en/privatization-in-ukraine-high-jump-after-years-of-crawling/>

6. У липні 2020 року експерти VoxУкраїна опублікували дослідження про ефективність державної електронної торгової системи Прозорро.Продажі за перші чотири роки роботи.

Посилання в мережі Інтернет:

<https://voxukraine.org/26-milyardiv-za-chotiri-roki-yak-spratsyuvala-platforma-prozorro-prodazhi-i-shho-dali>

7. У серпні 2023 року був опублікований working paper у Journal of Economic Behaviour & Organization про ефективність земельних онлайн-аукціонів на Прозорро.Продажі. Дослідник Центру досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки Роман Нейтер спільно з колегами зі Світового банку проаналізували, як проходили земельні аукціони раніше і як вони проходять на Прозорро.Продажі.

Посилання в мережі Інтернет:

<https://authors.elsevier.com/a/1hXdDc24b3SS3>

6. Щодо питання № 6, яке сформованого наступним чином “Вжитих заходів, зокрема й в сфері нормативно-правового регулювання, щодо нівелювання виявлених негативних тенденцій.”, АТ “Прозорро.Продажі” повідомляє наступне:

Відповідно до частини першої статті 93 Конституції України, пункту 4 частини першої статті 11, статті 12 Закону України «Про статус народного депутата України» та частини першої статті 89 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» (далі — Регламент ВРУ), народні депутати України мають право законодавчої ініціативи, яке вони здійснюють як індивідуально, так і колективно.

Крім народних депутатів, право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України також належить Президенту України та Кабінету Міністрів України. Зокрема, Кабінет Міністрів України має виключне право на внесення проекту закону про Державний бюджет України (ст. 96 Конституції України, ч. 2 ст. 89 Регламенту ВРУ), а проект закону про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України вносить або Президент України, або Кабінет Міністрів України (ч. 3 ст. 89 Регламенту ВРУ).

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закон) публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Для забезпечення однакового застосування положень законодавства про доступ до публічної інформації Пленум Вишого адміністративного суду України у своїй постанові № 10 від 29.09.2016 «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» надав відповідні роз'яснення.

Отже, визначальним для публічної інформації є те, що вона заздалегідь зафіксована будь-якими засобами та на будь-яких носіях та знаходилась у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 22 Закону, визначено, що не є інформаційним запитом звернення, для відповіді на яке необхідно створити інформацію, крім випадків, коли розпорядник інформації не володіє запитуваною інформацією, але зобов'язаний нею володіти. Таким чином, інформаційний запит не вимагає створення інформації (наприклад, підготовку роз'яснення).

Публічна інформація може бути зафіксована на цифрових, електронно-цифрових та інших пристроях, що належать суб'єкту владних повноважень (приклад: цифрове зображення, що міститься на жорсткому диску комп'ютера, фотоапараті чи в мобільному телефоні). Також до публічної інформації відносяться публічно оголошені суб'єктами владних повноважень відомості, а також інформація, яка не міститься в жодному документі, але відома працівникам розпорядника і використовується у його роботі.

З огляду на те, що АТ «ПРОЗОРО.ПРОДАЖІ», основними напрямками роботи якого є забезпечення функціонування, обслуговування та розвиток електронної торгової системи (ЕТС), не є суб'єктом законодавчої ініціативи, та з огляду на це не є розпорядником інформації щодо вжитих заходів, зокрема й в сфері нормативно-правового регулювання, щодо нівелювання виявлених негативних тенденцій.

Таким чином, АТ «Прозоро.Продажі», зважаючи на свої функції (технічна підтримка та адміністрування Центральної бази даних системи (ЕТС) та відсутності визначених законом повноважень на відображення та документування будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформації щодо вжитих заходів, зокрема й в сфері нормативно-правового регулювання, щодо нівелювання виявлених негативних тенденцій

7. Щодо питання № 7, яке сформованого наступним чином “Обсягу залучених коштів від проведеної приватизації комунального майна територіальних громад в розрізі регіонів та років, з початку запровадження та функціонування ЕТС з продажу та здачі в оренду майна.”, АТ “Прозоро.Продажі” повідомляє наступне:

Відповідно до вимог статті 10-1 Закону України “Про доступ до публічної інформації” публічна інформація у формі відкритих даних - це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

Публічна інформація у формі відкритих даних є дозволеною для її подальшого вільного використання та поширення. Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, у тому числі в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту, публічну інформацію у формі відкритих даних з обов'язковим посиланням на джерело отримання такої інформації.

Відповідно до вимог статті 10-1 Закону України “Про доступ до публічної інформації” публічна інформація у формі відкритих даних - це публічна інформація у

форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

Публічна інформація у формі відкритих даних є дозволеною для її подальшого вільного використання та поширення. Будь-яка особа може вільно копіювати, публікувати, поширювати, використовувати, у тому числі в комерційних цілях, у поєднанні з іншою інформацією або шляхом включення до складу власного продукту, публічну інформацію у формі відкритих даних з обов'язковим посиланням на джерело отримання такої інформації.

Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом (стаття 1 Закону № 2939-VI).

На виконання вимог статті 5 Закону України “Про інформацію” та вимог Закону України “Про доступ до публічної інформації” АТ “Прозорро.Продажі”, як Адміністратор ЕТС забезпечує право на всю інформацію розмішену в ЕТС, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

З огляду на вищезазначене та зважаючи, що адміністратор ЕТС здійснює виключно функції з технічної підтримки та адміністрування електронної торгової системи (ЕТС), а також забезпечує можливість операторам електронних майданчиків здійснювати діяльність з організації електронних аукціонів, АТ “Прозорро.Продажі” зазначає, що запитувана в Запиті інформація, розмішена у публічному доступі на порталі Адміністратора ЕТС на сторінці модуля аналітики ЕТС, в якому розміщена інформація щодо всіх електронних аукціонів в системі ЕТС “Прозорро.Продажі” (посилання в мережі інтернет: <https://bi.prozorro.sale>).

На сторінці модуля аналітики ЕТС, в якому розміщена інформація щодо всіх електронних аукціонів в системі ЕТС “Прозорро.Продажі” (посилання в мережі інтернет: <https://bi.prozorro.sale>) наявна наступна інформація щодо залучених коштів від проведеної приватизації комунального майна територіальних громад в розрізі регіонів та років, з початку запровадження та функціонування ЕТС з продажу та здачі в оренду майна, а саме:

1. Дохід від приватизації державного і комунального майна :

Дані по Доходу системи по завершенні торгів по Малій приватизації							
Головний орган	(Все)						
Загальний дохід	Рік аукціону						
Регіон організатора	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Загальний підсумок
Вінницька	10 029 580,40	45 075 643,43	249 667 793,58	393 122 649,97	214 038 131,47	132 482 487,76	1 044 416 286,61
Волинська	15 165 440,21	12 785 067,32	9 916 360,20	44 869 397,11	11 085 081,00	8 200 147,01	102 021 052,83
Дніпропетровська	29 297 805,15	116 709 004,52	53 696 604,39	53 217 092,22	162 473 915,12	80 917 234,29	496 311 055,09
Донецька	2 487 211,61	6 386 265,97	4 183 738,29	9 977 052,03			23 616 267,92
Житомирська	33 678 818,90	86 813 524,01	14 181 599,63	31 813 134,00	3 688 034,87	59 592 705,00	229 767 836,41
Закарпатська	8 242 057,00	21 719 990,80	32 393 167,24	17 473 884,83	10 873 332,46	3 786 803,00	52 671 233,17
Запорізька	15 315 018,42	1 540 343,62	8 169 944,29	41 361 395,10	302 821,43		66 689 522,86
Івано-Франківська	25 475 736,24	9 814 088,46	484 071 717,72	911 362 397,33	392 143 735,35	78 186 927,76	1 901 052 840,88
Київська	75 838 268,93	423 402 189,03	1 903 982 721,62	843 334 995,48	198 242 032,76	825 706 477,04	4 270 506 084,86
Кіровоградська	642 124,30	2 065 575,07	883 236,00	2 028 151,30	14 440 803,71	7 386 337,01	27 628 340,17
Луганська	4 587 697,28	1 327 540,78	1 598 780,81	68 800,00			7 582 818,87
Львівська	218 889 351,02	369 102 731,48	584 198 352,70	909 148 205,21	550 130 330,90	502 687 539,40	3 134 156 510,71
Миколаївська	93 902,00	2 361 613,81	27 200,00	435 841,00	38 500,00	1 203 000,00	4 160 056,81
Одеська	15 532 000,47	36 671 712,11	42 086 350,82	420 862 663,92	346 294 671,03	335 237 199,73	1 196 684 598,08
Полтавська	8 729 900,64	7 467 134,82	56 157 160,24	238 313 741,44	92 932 685,05	14 908 239,45	418 510 881,04
Рівненська	1 179 660,81	21 827 004,32	43 351 046,16	189 834 120,11	37 021 335,24	252 692 357,93	545 905 524,57
Сумська	2 310 765,01	1 399 416,82	6 025 044,65	10 098 365,82	9 312 930,00	10 776 948,50	39 923 490,80
Тернопільська	64 888 331,31	27 177 783,73	5 808 498,25	23 714 151,30	3 002 686,65	934 384,00	125 525 835,24
Харківська	1 694 885,60	80 839 509,69	86 837 318,81	226 787 363,40	2 152 408,69	180 100,00	398 491 586,19
Херсонська	1 901 966,40	6 238 661,08	52 800 151,95	76 081 724,55	70 800,00		137 093 303,98
Хмельницька	13 172 402,15	16 043 430,69	3 793 493,24	66 961 826,26	24 136 015,33	22 686 335,78	148 813 523,43
Черкаська	10 921 374,23	35 458 933,95	27 825 775,65	31 983 879,99	20 461 875,50	12 043 966,03	138 695 805,35
Чернівецька	334 526,68	20 738 482,01	25 621 758,56	53 795 845,06	2 829 497,30	36 641 609,11	139 961 718,92
Чернігівська	13 637 092,09	26 421 886,60	13 891 574,21	25 104 867,81	6 602 819,01	4 003 466,48	89 661 706,20
Загальний підсумок	572 043 917,45	1 379 987 371,94	3 713 353 649,01	4 621 755 745,48	2 102 294 721,09	2 390 414 325,28	14 779 849 730,25

2. Дохід від оренди державного і комунального майна :

Дані по Доходу системи по завершенні торгів по Оренді державного та комунального майна

Головний орган	(Все)				
Загальний дохід	Рік				
Регіон організатора	2020	2021	2022	2023	Общий итог
Вінницька	221 316,27	2 167 466,39	1 418 645,98	871 059,77	4 678 488,41
Волинська	49 788,31	937 505,94	809 030,43	290 905,48	2 087 230,18
Дніпропетровська	822 015,01	7 588 101,25	3 037 021,54	2 356 630,19	13 803 767,99
Донецька	283 120,13	3 040 336,09	625 413,44	31 436,16	3 980 305,82
Житомирська	266 860,64	2 951 878,21	1 600 624,54	1 137 592,08	5 956 955,47
Закарпатська	30 331,23	1 430 646,55	722 328,59	459 794,02	2 643 100,39
Запорізька	177 578,36	2 448 145,75	709 643,35	147 721,27	3 483 088,73
Захищені дані		1 643,57	181 153,45	305 118,44	487 915,46
Івано-Франківська	465 208,15	2 927 052,31	2 299 359,00	673 123,47	6 364 742,93
Київська	3 221 282,83	34 738 388,48	15 649 111,42	7 016 213,29	60 624 996,02
Кіровоградська	76 466,58	874 042,24	632 151,96	237 518,47	1 820 179,25
Луганська	156 703,06	791 095,02	10 025,52		957 823,60
Львівська	1 573 358,34	12 132 386,37	5 200 252,11	3 032 236,09	21 938 232,91
Миколаївська	20 813,30	1 603 709,86	309 056,87	376 725,98	2 310 306,01
Одеська	1 442 449,49	6 904 210,80	4 866 406,94	3 889 259,42	17 162 326,65
Полтавська	836 595,21	2 685 900,48	993 177,33	1 957 481,73	6 473 154,75
Рівненська	133 758,14	1 862 884,78	760 685,68	700 660,57	3 457 989,17
Сумська	31 511,62	2 025 170,31	389 635,40	206 566,04	2 652 883,37
Тернопільська	4 228,19	408 074,68	819 073,08	548 360,27	1 779 736,22
Харківська	967 470,89	7 561 797,12	1 925 931,56	570 857,92	11 026 057,49
Херсонська	206 121,38	1 077 806,79	65 224,91	3 855,22	1 353 008,30
Хмельницька	66 227,29	2 541 745,72	1 741 452,75	735 961,09	5 085 386,85
Черкаська	48 264,60	1 634 393,65	632 714,57	509 038,98	2 824 411,80
Чернівецька	296 227,06	1 684 828,09	1 759 279,94	1 063 871,93	4 804 207,02
Чернігівська	350 665,86	1 146 631,80	651 788,41	349 128,32	2 498 214,39
Общий итог	11748361,94	103225842,3	47800208,79	27471116,2	190254529,2

Виконавець: Пашняк І.В.
 Ihor.pashnyak@prozorro.sale

Додатки:

- 1) Витяг з модулю бізнес-аналітики <https://bi.prozorro.sale> щодо доходу від приватизації державного і комунального майна у форматі файлу у форматі Microsoft Excel.
- 2) Витяг з модулю бізнес-аналітики <https://bi.prozorro.sale> щодо доходу від оренди державного і комунального майна у форматі файлу у форматі Microsoft Excel.

Голова правління
АГ“Прозорро.Продажі”

Бут С.В.

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
(Мінекономіки)

вул. М. Грушевського 12/2, м. Київ, 01008, тел. (044)200-47-53, факс (044)253-63-71
E-mail: meconomy@me.gov.ua, <http://www.me.gov.ua>, код ЄДРПОУ 37508596

На № _____ від _____

Михайлу Сергійовичу КОХАНЮ
вул. Оболонська, 34, кв. 5
м. Київ
04071
e-mail: Kohaniy84@gmail.com

Щодо укладених договорів ДПП

Шановний Михайле Сергійовичу!

За результатами розгляду Вашого запиту на отримання публічної інформації від 11.05.2023 щодо укладених договорів в рамках державно-приватного партнерства за період 2018 - 2023 роки, Мінекономіки повідомляє.

Відповідно до статті 22 Закону України "Про державно-приватне партнерство" (далі – Закон), до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства, яким є Мінекономіки, належить, зокрема, проведення моніторингу, узагальнення та оприлюднення в установленому порядку результатів здійснення державно-приватного партнерства, ведення обліку договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

Відповідно до частини третьої статті 17 Закону державний партнер протягом трьох робочих днів після укладення договору в рамках державно-приватного партнерства надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення завірену ним копію такого договору (з усіма додатками до нього) центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства, уповноваженому на ведення обліку договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства.

Окрім цього, відповідно до частини третьої статті 21 Закону моніторинг виконання договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства, шляхом

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Підписувач **Бігун Надія Валеріївна**
Сертифікат 58E2D9E7F900307B0400000054F7340047A6A600
Дійсний з по 28.07.2024 23:59:00

Мінекономіки

3913-07/22775-09 від 18.05.2023 11:36

отримання щорічних звітів від державних партнерів про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, що надаються в порядку та згідно з формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства.

Згідно пункту 3 Порядку подання державними партнерами (концесіодавцями) щорічного звіту про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійного договору, затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 26.05.2020 № 986, щорічний звіт подається державним партнером (концесіодавцем), підписаний його керівником, до Мінекономіки в електронному вигляді до 15 березня року, що настає за звітним за формою, затвердженою наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 26.05.2020 № 986.

Одночасно, чинним законодавством у сфері реалізації інвестиційних проектів на умовах державно-приватного партнерства не передбачено проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства за реалізованими проектами.

Разом з тим, відповідно до статті 21 Закону після закінчення виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, проводиться завершальна оцінка здійснення державно-приватного партнерства.

Завершальна оцінка проводиться щодо об'єктів:

державної власності - органом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України, який не залучався до підготовки та/або реалізації проекту, що здійснювався на умовах державно-приватного партнерства;

що належать Автономній Республіці Крим, - органом, уповноваженим Радою міністрів Автономної Республіки Крим, а якщо такий орган не визначений - Радою міністрів Автономної Республіки Крим;

комунальної власності - органом, уповноваженим органом місцевого самоврядування згідно з повноваженнями відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні".

Державний та приватний партнери повинні надати органу, що проводить завершальну оцінку здійснення державно-приватного партнерства, необхідну інформацію для її проведення.

За результатами проведеної завершальної оцінки здійснення державно-приватного партнерства готується звіт, що надсилається центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державно-приватного партнерства, для аналізу.

Метою завершальної оцінки здійснення державно-приватного партнерства є узагальнення результатів виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, виявлення проблем та аналіз ризиків, що виникли під час

реалізації проекту, що здійснювався на умовах державно-приватного партнерства, а також у разі необхідності підготовка пропозицій про внесення змін до законодавства.

Окрім того, з метою підготовки до реалізації в Україні якісних та інвестиційно-привабливих проектів державно-приватного партнерства у транспортній, комунальній, енергетичній, соціальній, інших сферах утворено та наразі функціонує державна організація "Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства". Засоби зв'язку за посиланням: <https://pppagency.me.gov.ua/uk/contact/>.

Водночас, надаємо запитувану інформацію щодо укладених договорів в рамках державно-приватного партнерства (далі – ДПП) за період 2018 - 2023 роки.

Додаток: згадане, на 2 арк. в 1 прим.

З повагою

Заступник Міністра економіки України

Надія БІГУН

Інформація щодо укладених договорів в рамках ДПП за період 2018 - 2023 роки

Об'єкт ДПП	Форма власності об'єкта ДПП (державна, комунальна)	Найменування державного партнера	Найменування приватного партнера	Строк дії договору ДПП	Сума договору ДПП (сума інвестицій), грн.	Етап виконання зобов'язань згідно договору ДПП (в процесі, завершено, розірвано договір)	Зміна приватного партнера	Сфера застосування ДПП	Форма здійснення ДПП
Львобережна котельня по вул. Індустріальна, 2, котельня по вул. Колеусівська, 26, котельня по вул. Дальня, 22а, котельня по вул. Алтайська, 32 а з теплотрасами, тепломережами та тепловими пунктами	Комунальна	Виконавчий комітет Кам'янської міської ради, КП КМР "Кам'янська теплопостачальна компанія"	ТОВ "Кам'янська теплогенеруюча компанія"	29,5 років	231 900 000,00	В процесі	-	Виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу	Концесійний договір
Комплекс будівель, розташований за адресою: проспект Металургів, 2, м. Кривий Ріг, з реєстраційним номером 1095992112110 у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно в межах земельної ділянки загальною площею 2,7371 га (кадастровий номер 1211000000:02:081:0011)	Комунальна	Криворізька Міська рада	Громадська спілка "Центр розвитку креативної економіки Кривого Рогу"	20 років	27 200 000,00	В процесі	-	Інші	Договір про державно-приватне партнерство
Рухоме та нерухоме майно комунальної власності, що знаходиться за адресами: Запорізька обл., Запорізький р-н., селище Високогірне, вул. Мічурина, 1а; Запорізька обл., Вільнянський р-н., село Матвіївка, провулок Тихий, 4	Комунальна	Широківська сільська рада Запорізького району Запорізької області, СКП «ОЖКП ТА РС»	ТОВ «НТЕК»	25 років	37 619,00 (прогнозована сума згідно договору). 12 719 000,00 (згідно інформації Запорізької ОДА)	В процесі	-	Інші	Договір державно-приватного партнерства
Земельна ділянка комунальної власності площею 14,5 га (кадастровий номер 3510300000:14:695:0003)	Комунальна	Олександрійська міська рада	ТОВ "Авто-Мото клуб "Олександрія"	49 років	1 468 200,00	В процесі	-	Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт	Договір про спільну діяльність
Створення Центру малолінійної хірургії (малолінійні оперативні втручання в хірургії, урології, гінекології та проктології)	Комунальна	Трускавецька міська рада, Комунальне некомерційне підприємство "Трускавецька міська лікарня"	ТОВ "Медичний центр конепліум"	25 років	Не менше ніж 8 300 000,00	В процесі	-	Охорона здоров'я	Договір про спільну діяльність
Будівництво дошкільного навчального закладу на 110 місць, право на будівництво рекреаційно-туристичного об'єкта	Комунальна	Кароліно-Бузька сільська рада Білгород-Дністровського	ТОВ "Балкан-Плюс"	49 років	Будівництво ДНЗ – 46 300 000,00. Будівництво	В процесі	-	Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт	Інвестиційний договір в рамках здійснення

5

		району Одеської області					рекреаційно-туристичного об'єкту – не менше 450 000 000,00			спорт	ДПП
Незвершене будівництво, будівля клініко-діагностичної лабораторії	Комунальна	Комунальна організація "Шепетівська центральна районна лікарня"	ТОВ "Ішесла"	5 років	Орієнтовна сума 5 000 000,00	В процесі	-	Інші	Договір про спільну діяльність		
Цілий майновий комплекс транспортування теплової енергії	Комунальна	Миколаївська міська рада Словянського району Донецької області	ПАТ "Донбасенерго"	49 років	45 385 300,00	В процесі	-	Виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу	Концесійний договір		
Об'єктом є: майно Первісного оператора та майно ДП "АМПУ", що разом становить цілий майновий комплекс, у тому числі причал № 2, причал № 3, причал № 4, причал № 5, причал № 6 та допоміжний причал, що забезпечує комплексне надання послуг у Порту "Ольвія", спеціально збудовані Концесіонером об'єкти для забезпечення комплексного надання послуг у порту "Ольвія"	Державна	Міністерство інфраструктури України, ДП "Адміністрація морських портів України"	КЮТЕРМІНАЛ З ДАБЛЮ. Е.Л. Е.Л. (QUTERMINALS W.L.L.), ТОВ "Кютерміналз Ольвія"	35 років	Не менше ніж 1 560 000 000,00	В процесі	-	Будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури	Концесійний договір		
Об'єктом є: майно Первісного оператора та майно ДП "АМПУ", що разом становить цілий майновий комплекс, у тому числі причал № 2, причал № 3, причал № 4, причал № 5; спеціально збудовані Концесіонером об'єкти для забезпечення комплексного надання послуг у морському порту Херсон	Державна	Міністерство інфраструктури України, ДП "Адміністрація морських портів України"	ТОВ "РИСОЛЛ-ХЕРСОН", ТОВ "Проектна компанія РИСОЛЛ-ХЕРСОН"	30 років	Не менше ніж 215 735 000,00	В процесі	-	Будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури	Концесійний договір		

ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)

ДЕПАРТАМЕНТ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

вул. Спаська, 12, м. Київ, 04070, тел.: (044) 425-30-25, doks.kmda@ukr.net

Код ЄДРПОУ 42475311

Зр. Оз. докл. № 066 - 948

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Розвиток механізмів управління об'єктами комунальної власності в умовах
становлення громадянського суспільства в Україні»
Коханія Михайла Сергійовича

Результати дисертаційного дослідження «Розвиток механізмів управління об'єктами комунальної власності в умовах становлення громадянського суспільства в Україні» Коханія Михайла Сергійовича на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» використані під час розробки проекту міської цільової програми «Охорона та збереження культурної спадщини міста Києва на 2022-2024 роки». Зокрема, пропозиції Коханія М.С. були використані під час розробки заходів щодо впровадження єдиної інформаційної стратегії збереження об'єктів комунальної власності, взятих на державний облік, як об'єкти культурної спадщини, та її реалізації з використанням мережевих технологій, інструментів SMM та інших, доступних для сприйняття форм.

В рамках опрацювання доручень прем'єр-міністра України та Офісу Президента України щодо надання пропозицій з втілення вагомих інвестиційних проектів, результати зазначеного дослідження були використані в частині запровадження інноваційних механізмів відновлення та управління об'єктами комунальної власності, взятих на державний облік, як об'єкти культурної спадщини, з використанням інструментів публічно-приватного партнерства.

Директор

Олександр НИКОРЯК

УКРАЇНА
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ СПІЛЬНОЇ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

вул. Хмельницьке шосе, 7, м. Вінниця, 21028, код ЄДРПОУ 20098076, тел.: 661117, факс: 660627, e-mail: uskv@ukr.net

06.07.2023 № 01-02-03/906

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Видана Коханію Михайлу Сергійовичу, аспіранту кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в тому, що його дисертаційне дослідження на тему: «Розвиток механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні», містить науково-обґрунтовані результати в галузі публічного управління та адміністрування та розв'язує важливе прикладне завдання щодо обґрунтування підходів до розвитку механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні.

Окремі наукові результати Коханія М.С. знайшли своє відображення в практичній діяльності Вінницької обласної ради. Зокрема, пропозиції автора щодо застосування механізмів державно-приватного партнерства, як одного з елементів ресурсного забезпечення діяльності територіальних громад, були враховані Вінницькою обласною радою при розгляді та схваленні Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року та плану заходів на 2021 – 2023 роки.

Начальник

Сергій КУШНІР

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

№ 7/11-07.23

"11" листопада 2023р.

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Видана Коханію Михайлу Сергійовичу, аспіранту кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в тому, що результати його дисертаційного дослідження на тему: «Розвиток механізмів управління комунальною власністю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні» були впроваджені в нормотворчій діяльності Верховної Ради України.

Окремі наукові результати Коханія М. С. знайшли своє відображення при розробці проєкту Закону України «Про місто Київ — столицю України», зокрема в частині пропозицій доповнення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» окремими положеннями щодо повноважень з управління комунальною власністю в місті Києві.

Народний депутат України

Ганна БОНДАР

ноєв. 424